7-5

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
1
32-G
21

5-404

PETRI GYLLII

DE BOSPORO THRACIO

LIBRI III.

LVGDVNI,
APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.
M. D. LXII.

Cum priuilegio Regis.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy eſt permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne foys ou pluſieurs, ce preſent liure intitulé, *Petrus Gyllius de Boſporo Thracio, en Latin & en Françoys.* Et fait defences de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & perſonnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre, ne diſtribuer, en ſes païs, terres & ſeigneuries, ledit liure, ſi ce n'eſt par le conſentement dudict Rouille. Et ce iuſques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte, que ſera paracheué d'imprimer ledict liure, ſur peine d'amende arbitraire, & de confiſcation des liures qu'ilz auroyent imprimez. Et afin qu'aucun ne puiſſe pretendre ignorance du preſent priuilege, ledict Seigneur veut & entend, que l'extraict d'iceluy eſtant mis au commencement deſdictz liures, ſerue pour toute notification, ſauf en demander copie audict Rouille (ſi bon leur ſemble) & ce à leur deſpens. Car tel eſt ſon plaiſir, nonobſtant oppoſitions & appellations quelconques, comme plus à plein eſt contenu & declaré par leſdictes lettres de priuilege, ſur ce donnees à S. Germain en Laye, le vinthuictiéme iour de Decembre, mil cinq cens cinquante huict.

Par le Roy, Maiſtre Iean Nicot, maiſtre des Requeſtes de l'hoſtel, preſent.

Signé, Guillaudet.

ILLVSTRISSIMO, ET AMPLISSIMO DOMINO, D. CARDINALI Armaignacio, Patrono & Mœcenati ſuo

ANTONIVS GYLLIVS S. P.

VETERIBVS *non ſolùm is fuit mos, Card. ampliß. eis, qui inſignem ob cauſam perpetuitatem meruiſſent, ſtatuas erigere, ſed ſummi etiam ipſi viri ſui corporis ſimulachra in publico collocata, conſpici voluerunt, nominis gloriæ ita conſulentes. Quod etſi ambitionis ſpeciem aliquam habere videretur, non vſqueadeo tamen fugiendum, ſed vt virtutis monumenta quæque præclara ceſeo: ita illud multo perenniùs, quo ingeniorum quàm corporum effigies relinquuntur. Siquidem ſtatuæ & imagines vel vi conuulſæ decidunt, aut vetuſtatis ſitu decoloratæ vaneſcunt: volumina verò (quæ ſpirantia ſunt hominum ſimulachra) nullo modo conuelli, aut ſenio poſſunt obliterari: imo ſanctiora & durabiliora fiunt ipſa vetuſtate. Quæ cùm animo perpenderem, danda mihi fuit opera, vt Gyllij clientis tui, & patrui mei nomen cum tuo ſempiternæ memoriæ traderetur, qua te optimo iure dignũ cenſemus, in quo & vitæ religio & doctrina enitet: quibus haud dubiè vita cõſtat, quòd ex mortalium commercio, eas ſi ſuſtuleris, omnia*

futura ſint incondita, nec minus obſcura, quàm ſi Solem & Lunam demas. Pythagoram nanque ferũt, inter alia ſua documenta admonitos voluiſſe diſcipulos, in primis, vt Deũ religione colerẽt: animum verò diſciplinis. Quorum dogmatum, vt tu cultor es, quantum pietas patitur, obſeruantiſſimus, ita Chriſtianæ perſuaſionis ſcriptorum aſsiduus lector, & imitator, vt nulli clariſsimorum videaris ſecundus: nec minus eruditione, quàm Cardinalatu memorãdus. Verùm hoc vnum ſcio, apicem & primatum hunc, non opes, non nobilitatẽ (quæ vel ſola te cõmẽdare poterat) tribuiſſe tibi, ſed religionem illam doctrinæ coniunctam: quibus ſic te adornatum videmus tanquam alexipharmaco quodam. Hinc factum eſt, vt te conſilio pollente in legationibus obeundis & Franciſcus & Henricus Reges vſi ſint: maximas enim res apud ſummos Pontifices, & vbi viſum eſt, tuo conſilio, autoritate, prudentia, glorioſè confecêre: neque ab his ſolùm in ſapientũ numero habitus es, verùm & à ſummis pontificibus Romanis, & illuſtriſsimis principibus. Hac ratione tanto apice & meritiſſimo, cohoneſtatus es: quo ſane antè dignus eras, quàm acciperes. Quippe viris præcellentibus hoc ineſt, non vt tam ſtudeant aliquid ſuſcipere, quàm mereri. Tam præclaris animi dotibus illud accedit, quòd literatos diligis, ac foues: illorum beneuolẽtiam expetis, muneribus cõcilias. Etenim qui tuus in omnes ſtudioſos ſemper fuit propenſiſsimus animus, hũc eundem in Gyllium multis ab annis perſpectum habui, maximè cùm illo vita functo, te verò legationem regiam obeunte apud ſummum põtificem Paulum quartũ, illius lucubrationes vnà cum ipſo deperditas nolueris; quas in tui vnius gratiam Romæ cõſcribebat, ſuorum vt errorum prope Vlyxeorũ, tibi rationem aliquando redderet, fata niſi in contrarium ei obſtitiſſent. Quin & ex tua ſingulari

huma

humanitate, beneuolentia haud inſueta, te in Galliã redeunte poſt expletum munus, inter cætera id tibi curæ fuit, vt illinc eius conſcriptiones, vel fragmenta potius aſportarẽtur, ne quis eos labores tuo nomine dignos ſibi vendicaret. Igitur quod ad Gyllium ſpectat, ſi quid vtilitatis hinc percepturi ſunt ſtudioſi, tibi acceptum ferent, vt qui tanti ſemper feceris bonas literas, ab alijs pauci æſtimatas. Itaque cùm tu nec clientis induſtria, nec ille tanti mæcenatis liberalitate vnquam abuſus ſit, ſed eodem animi conſilio vterque publicæ & cõmuni omnium vtilitati proſpiceret, tu quidem ex animi generoſitate virtuti, ille ingenio ſeruire deſiderauit. Ita rem habere ſatis in hũc vſque diem id oſtendit, cùm doctrinam doctósque vacuus à negotijs regijs, adiungis tibi, atque concilias. Hinc eſt, quòd longè maior laus ſit tibi tribuenda, quàm cæteris principibus (abſit verbo inuidia) in cuius cubiculũ permulti libri ingreſſi ſunt, qui veri & virtutis viam tradidêre. Quæ omnia cum mihi, beneficia experto, conſtarent, ne ab aliorum noſtri temporis inſtituto recedere viderer, qui cùm ſua ſcripta in lucem proferunt, vel ab alijs exarata, haud ſine inſcriptionis tutela & patrocinio ea in vulgus emittũt, præclarum hunc morem mihi retinendum putaui, vt auſpicijs, ductúque tuo fœliciſſimo tandem exirent ea, quæ Gyllius conſcripſit de Boſporo Thracio, & de Conſtantinopoli, longè melius ab ipſo tot annos luſtratis, quàm ſint à cæteris, qui hoc idem tentarunt ſuis libellis. Fecit denique tua benignitas, ea fide & conditione in manus noſtras hæc peruenirent, vt vnà cum Aeliano de Animalium hiſtoria, & libello Demetrij Conſtantinopolitani, de curatione accipitrum, ab ipſo è Græco in Latinum factis, prælo ſubijcerentur. Qua in re æquiſſima ipſe mihi deeſſe nolui, deligẽs tuam celſitudinem, cuius fidei & patrocinio hæc opera com-

mitterem: neutiquam aberrans à propoſito patrui vita functi, qui ſtudia ſua in tua fide, tanquam in ſinu tuto, ſuauiſſimè conquieſcere cupiebat, quorum etiam illi ſemper autor fueris. Porrò autem qualecunque munus literatorium iſtud fuerit, Cardinalis illuſtriſſime, & ampliſſime, (erit enim meæ in te obſeruantiæ pignus, & grati mei erga te animi argumentum) ſic æquo animo amplectaris, quo huius generis ſolitus es. Quòd ſi tuæ amplitudini placere iudicauero: fiet, vt in his, quæ à te deſiderari intelligam, voluntati tuæ à me pro viribus ſatisfiat.

Bene vale.

AD P. GYLLIVM.

Appellant Itali vulgò ſua lilia Gylli,
Nec malè ſe nomen ſic poſuiſſe ferunt.
Gyllius inde tibi eſt aptum cognomen: vt in quo
Dogmata ſub niueis moribus eniteant.

IND

INDEX CAPITVM HVIVS TRACTATVS DE BOSPORO THRACIO.

LIBRI PRIMI.

DE ORIGINE Boſpori, & de eius multis nominibus. caput 1.
De Boſpori principio & fine & eius longitudine. c p.2.
De latitudine Boſpori. cap.3.
De figura Boſpori, & de eius decurſu, certo quidem, ſed multiplici. caput 4.
De Boſpori ſinu, Cornu nuncupato. cap.5.

LIBRI SECVNDI.

De Boſpori ora Europea, eiúſque locis intra Conſtantinopolim. cap.1.
De ora ſinus Ceratini cingente urbis latus uergens ad Septentriones. cap.2.
De flumine Cydari & Barbyſa ex anaplo Dionyſij. cap.3.
De locis appellatis Mandris, & Dryi, & de luco Apollinis, & ponte Philippi, & de cubis Canopi. cap.4.
De Iſthmo Ceratini receſſus, de ſepulchro Hippoſthenis: de ſycis, & delubro Amphiarai. cap.5.
De ædibus Dianæ luciferæ, & Veneris placidæ, & de loco Oſtreode, & Meropo, & ara Apollinis. cap.6.
De Aiantio & Palinormico, & templo Ptolomæi, de Iaſonio, & luco Apollinis, & de alijs antiquis locis. cap.7.
De Rhodiorum portu, & de Archio loco. cap.8.
De ſene marino, & parabolo, & de calamo & Bythio. cap.9.
De uico Michaelio, & de promontorio appellato Eſtijs. cap.10.
De locis nominatis Chelis. cap.11.
De promontorio Heramæo, & rapido curſu Boſpori: de Pyrrhia Cyone: de Boſpori ſummis anguſtijs: de ponte Darij. cap.12.
Περὶ τοῦ κλύδωνος ῥοώδους: de petra Phidalia, & portu mulierum, & de loco Cyparode. cap.13.
De ſinu Leoſthene. cap.14.
De Commarode, & Bacchijs petris, & Thermemeria, & de portu Pitheci, & ſinu appellato Pharmacia. cap.15.

De ſa

De ſaxis, & cautibus littoris excelſi, prærupti, præcipitisque, & de clauibus ponti: de petra nominata Dicæa. cap.16.
De ſinu nuncupato Profundo, de fluuio eiuſdem nominis, & Saronis ara: de agro nominato Calo. cap.17.
De promontorio Simæo, & ſinu Scletrina: & de aris Apollinis, & matris deorũ. c.18.
De Milco promõtorio, & fano Byzantiorũ: de Serapio, & tẽplo Phrygiæ deæ. c.19.
De Chryſorrhoa fluuio: de ſecturis metallorum: de Pharo antiqua. cap.20.
De portu Epheſiorum, & de Aphrodyſio: de portu Lyciorum, & de Myrleanorum domicilio. cap.21.
De Gypopoli, & de aulis Phinei, & Amyci Bebrycis. cap.22.
De petra Dotina. cap.23.
De Panio promontorio Phari, & de Cyaneis petris. cap.24.

LIBRI TERTII.

De ſcopulo nuncupato Colona, & de Rhebante flumine. cap.1.
De promontorio Ancyreo, & de ancora Iaſonis. cap.2.
De Pyrgo Medeæ, & de inſulis Cyaneis Aſiæ. cap.3.
De promontorio Coracio, & de Pantichio, & de ſcalis nuncupatis Chelis. cap.4.
De fano Iouis, & Neptuni, & de aris duodecim deorum. cap.5.
De Argyronio loco, & Nymphæo, lecto Herculis: & de Moucoporide portu, & Lauro inſana: & de portu Amyci. cap.6.
De ſinu Catangio: de promontorio, quem Dionyſius appellat ὀξύρρυν, & portu Phrixi: de promontorio Lembo nuncupato, & de Inſula exigua. cap.7.
De Naumachio, & Ciconio: & de promontorijs nuncupatis ῥοιζώδεις: & de duobus Diſcis. cap.8.
De Chryſopoli, & loco appellato Bone, ſiue Damali. cap.9.
De fonte nominato Heragora, & templo Veneris: & de æde Synodi Chalcedonenſis: de Chalcedone. cap.10.
De portu Eutropij, & Heræo promontorio, & de antiquis regijs ædibus, appellatis Heralis. cap.11.
De inſulis ſuburbanis Byzantij, & Chalcedonis, & primùm de inſula Prota, & de Oxia & Platy. cap.12.
De inſula Antigono, & de inſula Pityode. cap.13.
De Chalcitide inſula. cap.14.
De inſula Principis. cap.15.

PET

PETRI GYLLII

DE BOSPORO THRACIO.

LIBER PRIMVS.

CVM NOVAM Romam Conſtantinopolitanam ſim deſcripturus, mihi prius deſcribendus videtur Boſporus princeps creator Byzantij melior & præſtantior, quàm Byzas huius vrbis conditor: quanuis hic optimus & Deo ſimillimus fuiſſe traditur, quo vrbs iam tot ſecula carere potuit, & ſitus loci alium conditorem inueniſſet, vt poſtea deſerta inuenit Pauſaniam, deinde funditus euerſa Conſtantinum: at Boſporo ne punctum quidem temporis carere poteſt, ſupra quem Conſtantinopolis ſita eſt. in cuius obſcuritate illuſtranda, ſi longior ero, id attribuendum erit obſcuræ caligini tot ſeculorum, quæ Boſporum Thracium cimmerico longè obſcuriorem effecerunt, & magis clauſum, quàm eſſet ante Iaſonis tranſitum, tenuerunt, vt huius non modò caput ex tanta caligine extaret, hoc eſt cyaneæ petræ, ſed ne eiuſdem quidem plus centũ loca antiqua olim memoriæ prodita ab antiquis ſcriptoribus, quæ latuerunt in tenebris abhinc ferè ruinis Seueri, quorum caligo diſcuti non poteſt, niſi Phineo cæco, qui nobis ve-

lut Iaſoni tranſitum Boſpori demonſtret, oculos reſtituero, id eſt, Dionyſio Byzantio antiquiſſimo Boſporici anapli ſcriptori, iam tot annos in cæcis tenebris iacenti lumen attulero, qui licet hominũ in magna luce verſaretur, tamen craſſa adeò caligine circunfuſus eſt, vt non videretur, niſi quis ſimili ſtudio, quo vti conatus ſum, eius caliginẽ diſcuteret. Ita enim eius nomina antiqua ignorata ſunt, vt nulla iamdudum nota ſint, quæ illuſtrare ob huius freti excellentiam conabor, quod præſtat omnibus fretis. Gaditanũ quidem ſtringit duos orbes, ſed incipientes, ſed vinculo lato ſexaginta ſtadia: at Boſporus duos medios orbes nodo aſtringit non latiori quatuor ſtadiis: adde, quòd Boſporus eſt commodior, hic enim vtroque orbe accolarum multis commerciis coniunctorum frequentatus, portæ habet diſpoſitionem ob communionem mutuam, aliquando ponte iunctus ab his, qui pedibus ex vnà continente in alteram tranſire mallent. At Gaditani freti rarus eſt vſus ob inuſitatam Libycorum communionem cum Europeis, & ob longinquam externi maris nauigationem. Thucydides laudat Siciliam, quòd freto viginti ſtadiorum diſiungitur à continenti, ſed id duntaxat inſulam iungit Italiæ, infame non modò ſcopulis monſtroſis & voraginibus, verùm etiam beluis, quibus Boſporus caret, chalcidicum fretum mirabile: ſed ob ſui euripi inconſtantiam ponte quidem iungentis inſulam continenti, at non longiori ſpatio octoginta paſſibus, quibus patet in longitudinem, in latitudinem circiter quadraginta, qui hominum manu obrui poteſt: reliquum chalcidici euripi Euboïcũ

fretum

fretum longũ & difficile,non enim alia infeſtior claſſi ſtatio eſt.Nam & venti ab vtriuſq; terræ præaltis montibus ſubiti atque procelloſi fretum hoc torquẽt: Boſporus autem ſemper portuoſus, & nauigabilis.Prætereò iſthmum Corinthiacum, qui vt fretum admiſiſſet, duos tamen ſinus breues coniungeret, qui non magna nauigationis circuitione iungi poſſunt: at Boſporus coniungit duo maria, quæ nulla nauigationis circuitione iungi poſſunt:niſi Boſporo, quem ſapienter Euripides clauem nominat ponti, rectè phyſicam rationem ſecuti Poëtæ finxerunt, Boſporum minimè peruium, eundémque tranſire, ſine Phineo rege Boſpori, Iaſonem non potuiſſe,ſignificantes pontum inuito rege Boſpori adiri non poſſe.Rectè Heſiodus ait Phineũ excæcatum fuiſſe, quòd nauigationem cyanearum & ponti,Phrixo indicauiſſet.Omitto Boſporum Cimmerium triginta ſtadia latum & vadoſum. qui etſi valde profundus eſſet,tamen hoſtes non arceret, ſed auxiliaretur hoſtibus: Conglaciatus enim, pontis vicem præſtat,cuius campi minus manſueti,quàm illius montes. Prætereo Helleſpontum longè latiorem, & ſinu Byzantiaco carentem, de quo rectè Conſtantinus iudicauit: cùm poſt habito Helleſponto Conſtantinopolim in Sigęo promontorio inchoatam eminenti in fauces Helleſponti tranſtulit ad Boſporum: prætermitto reliquos triplicis orbis limites, pontum Euxinum mare internum, Tanaim, Nilum, quorum nullus contra hoſtes tam tutus, quàm Boſporus. Illa enim maria latiſſimè patent. Tanais gelu concretus pons eſt barbarorum.Nilus longiſſimus vno loco,cuſtoditus infinitis

locis tranſiri poteſt: Boſporus vna claue duos orbes, duo maria aperit, & claudit. Piſciū copia excellit Maſſilia, Tarentum, Venetia, ſed omnia ſuperat Boſporus: quò velut per portam duplicis maris piſces tranſire ſolent. Autumno & verè tam certa lege naturæ, quàm ſolent grues bis quotannis internum mare peruolare, tantáque multitudine, vt primo cuique magnum piſcium numerum capere & ferire liceat: neque modò ab vſu piſcandi inſtructi, ſed etiam totius piſcationis rudes, atque adeò pueri, & fœminæ capere poſſint domi deſidentes ex feneſtra calathis demiſſis, hamíſque ab eſca nudis etiam imperiti piſcandi, pelamides capiant tot & tantas, vt toti Græciæ ſufficiant, aliíſque nationibus. Et ne numerem infinita genera piſcium, tot gregalis generis capiunt, vt vno reti permulta nauigia impleāt, oſtrearum bonitate excellentium tantam multitudinem, cùm aliis temporibus largitur Boſporus, tum maximam tēporibus, quibus perlongis Græci veſci nō ſolēt piſcibus ſanguinis participibus, vt quotidie videas fora multa redundare oſtrearum aceruis, hamiarum ignotorum piſciū Romæ & Venetiis. Suauiſſimi cibi crebros greges videre licet in Boſporo, eorundē quoque pugnas cum delfinis tales ſpectare, quales traduntur à ſcriptoribus. Quòd ſi Boſporani non tantopere terrenis carnibus abundarent, ſi piſcibus delectarētur, vt Veneti, ſi liberè piſcari poſſent, ac non pro tributo mediam piſcationis partem dare cogerentur, & reſeruare non haberent neceſſe regi omneis pelamides ex ponto deſcendentes, profectò omnia fora Byzantina piſcium multitudine implerentur. Græci ex antiquo

tiquo quodam prouerbio extollunt Helleſpontiorum piſcium copiam. Sic enim inquiunt, cùm quis temerè ea, quæ abundant, aliunde affert vt rara, dicere ſolebant, noctuam Athenas, aut buxum in Cytorũ, aut piſces in Helleſpontum, quo multò præſtantior Boſporus, per quem primò piſces, paſtionibus ponti pingues facti deſcendunt: deinde ex his, qui Boſporanorum piſcatorum inſidias effugerunt, latiorem tranſeunt Helleſpontum. Quid quòd ſua dulcedine ſuperat cætera maria, & ſuæ dulcedinis fœcunditate contendit cum mirabilibus fluuiis, inter quos excellit Nilus Aegypto quidem fœcũditatem dans, ſed non tam ſuis natiuis aquis, quàm cœli & terræ ſiticuloſæ natura, id quod deprehenditur ex riuulis fontium Arabiæ, Africæ, Mediæ, Babyloniæ: hi enim ſicut Nilus vicina loca, quæ alluere poſſunt, fertilia efficiunt. Vnde Byzantiis agris Libyæ tam eximia fertilitas, vt terra agricolis fœnus reddat cum centeſima fruge? niſi ex vicinis mediocribus fluuiis ſaxorum mole primùm retentis, deinde per foſſas diuiſis? Quot in Gallia deliteſcũt flumina, quæ ſi per arenas mediam ferè occupantes partem orbis tranſirent, non mediocrem arenis fœcunditatem darent? Boſporus ſua dulcedine piſcium multitudinem Niliacis arenis numeroſiorem alit, non modò à ſe procreatorum, ſed etiam ab vtroque mari, tum mellis & ceræ, frumenti & vini, cæterarúmque rerum copiam largitur non modò Boſporanis: ſed etiam infinitis nationibus longinquis, atq; adeò ipſi Nilo Aegyptóque permulta impertitur. Iure igitur Boſporus vulgò dicitur, Autumno aureus, Vere argẽteus, rectius

appellandus Chryſorrhoas, quàm quiſquã alius, etiam ſi eſſet Chryſorrhoas Damaſcenus. Hic enim vnius Damaſci agros irrigat duntaxat, præterea nihil fert, innauigabilis. Iam quiſpiam cœlum Boſpori damnabit, vt caliginoſum, Apolloniúmque afferet, cùm ſcribit Argonautas ex alta ſpecula inſulæ Cyzici proſpexiſſe ἠε-ρόεν στόμα Βοσπόρου δίου ἀερῶδεα ἠδὲ ὀμιχλῶδεα. Id enim non ex Boſporici cœli natura, ſed ex longo interuallo accidit, quo amplius octoginta millia paſſuum à Cyzico abeſt Boſporus. Loca enim longinqua, & ſi cœli natura lucida ſint, tamen ex longinquo interuallo proſpecta obſcura videntur. Erit alius, qui non probabit Boſpori oras, vt aſperas & planè thracicas: at hæ miti amœnitate certant non ſolùm cum omnis maris littoribus, ſed etiam cum ripis nobiliſſimorum fluminum. Nilus quidem ſuam amœnitatem ex vna ripa oſtentat, ex altera deformat, patefaciens exuſtos, & latiſſimè retorridos campos. Vidi Penei ripas, quas amœnas efficiunt illa nobilia Tempe Theſſalica in nemoroſa conualle inter Oſſam & Olympum ſita, per quæ media Peneus viridis labitur, amœna, vt dicuntur, ſed anguſta: & breuia vndique, montibus in altitudinem immenſam elatis coarctata, vt terror adſit prætereuntibus, qui augetur, ſi Liuio credimus, ſtrepitu Penei agreſte quiddam reſonãtis. Vidi item ripas amœnas aliquot fluminum Mediæ, hæ enim ſunt illa decantata Tempe medica, virore quidem plantarum manu ſatarum læta, ſed vndique montibus aſperis arenaceis, qui natiuis arboribus carent, circundata: veruntamen nulla amœniora ſpectaui valle, per quam defluit Boſporus vtrinq; cin-

ctus

ctus collibus molliter aſſurgentibus, vallibus leniter pronis vtriſque partim nemoroſis, partim vitiferis & frugiferis, partim amœnitate viretorum, floribus, herbis, arboribus etiam fructuoſis enitentium, inter quæ excellunt horti Regij: quos ſingulos quid aliud eſſe dicam, quàm Theſſalica illa Tempe amœniſsima, ſed longè amœniora, niſi ea Lapithæ Centauri velut dracones Heſperidum hortos cuſtodirent, procúlque ſpectatores arcerent. Sileo riuos perennes & perlucidos circiter triginta hinc atque illinc delabentes in Boſporum, prætereo fontes gelidos. Quid vnum iam commemorem Nymphæum Chalcedoniorũ ſitum iuxta Boſporum à permultis antiquis commemoratũ, cùm valles Boſpori plusquá quinquaginta nihil aliud ſint, quàm Nymphęa virore nemorum & pratorum, topiario & coronario naturæ opere ſpectabilia. Ora autem maritima collucet plus triginta ſinibus portuoſis ad marginem vſque profundis, inter quos excellit ſinus Chryſoceras, hoc eſt Cornucopiæ. ſiquidem aurum omnium rerum copiam largitur. Collucebat olim ab initio Boſpori ad finem ædificiis continuis, quæ longis bellis euerſa iterum excitantur, vt ab initio ſinus ceratini iam littus ad promontorium Eſtias, littus patens in longitudinem circiter decem miliarium exædificatum ſit ferè continuis ædificiis, non modò in ſicco, ſed etiam media ex parte in mari ſubſtructis non modò ad hominum habitationem, ſed etiam ad ſtationem ſcapharum, atque excipulas piſcium: quæ omnia patitur mitis Boſporus. Non enim fremebundo æſtu efferueſcit in ædificiorum fundamenta, ſicut ex-

tera freta, quæ littoribus fracta, ſpumarum feruorem in ædium pauimenta furioſe iactant, & fremitu terribili murmurantis maris littora plangentia maritimas vrbes vexant, ſed lenis vrbem & ſuburbana alluit, neque ſeſe effert extra littus, quanuis humile & planum. Itaque Iaſonem duodecim diis apud Boſporum ſacrificaſſe, templúmque condidiſſe arbitror, iudicatem non modo hominum, ſed etiam omnium deorum domicilium eſſe Boſporum. Apollo quidem ſex templa habuit iuxta Boſporum antiquiſſimum in vrbe Chalcedone, nullis oraculis cedens, duo Byzantij, vnum in Xerolopho, cum tripode antiquiſſimo, alterum cum luco laurorum iuxta finem ſinus cornu, quartum, iuxta eundem ſinum, quintum in promontorio nuncupato Metopo, ſextum in ſuburbano vico appellato Daphne à profundo luco laurorum Apollini conſecrato, qui in Olympia, vt Mercurium curſu ſecum certantem præuerterit, ita periclitaretur certans in medio Boſporo cum Mercurio, qui ſemper præfuit promontorio Hermæo, obſidente maximas Boſpori anguſtias, cuius radices cùm ſuſtinerent Darij pontem, eiúſque ſedem in ſaxo exciſam, oſtenderunt Mercurij ingenio Darium Aſiam Europæ quaſi compedibus alligaſſe. Iuſtiùs apud Boſporum perenni certamine Iuno, Venus, Pallas contendunt: quàm vbi ſemel contendiſſe dicuntur. Dulcis Venus mare (vnde nata eſt) dulce oſtentat excellere. Iuno colles vberes profert, & promontorium Boſporium, in quo fuit ædes Iunonis aceræ. Pallas arces Byzantias proponit non iudici Paridi iuueni paſtori, ſed Ioui antiquiſſimo imperatori, & Neptuno,

præſid

præſidentibus Boſporo, cuius portas Neptunus ſeruare traditur, & claues ponti cuſtodire, adiutore filio Byzante fabro clauis ponticæ, hoc eſt arcis Byzantiæ conditore, in qua antiquum Neptuni templum fuiſſe ſcribit Dionyſius. Iupiter Vrius, imperatórque quandiu multúmque Boſpori anguſtias tutatus ſit, declarat fanum Iouis Vrij, in hunc diem nomen retinens: declarat eiuſdem ſtatua in Boſporo ſita, quæ, cùm tam multa bella ex ponto emerſerint, ſeruata eſt, cùm interim ſua ſigna Iupiter pateretur ex Macedonia, ex Græcia auferri. Cùm Lucullus ex ponto auferret coloſsũ Apollinem, tamen illam, etſi in toto orbe pulcherrimè facta haberetur, attingere non auſus eſt: nec arce prius ceſſit, quàm Chriſtus ei ſucceſſit verus Iupiter Vrius, & Imperator: adeò ille Boſporũ amore proſequutus eſt, quem nonnihil augere potuit, id quod ſempiterna nominis memoria Boſporus teſtatur ſe tranſuexiſſe Io, quam Iupiter amauit, Boſporíq; accola Semyſtra educauit Ceroeſſam Iouis & Ious filiam matrem Byzantis, qui condidit Byzantium. Acriùs igitur & commodiùs in Boſporo, quàm in Olympia de Orbis imperio Iupiter cum Saturno colluctari potuiſſet, nec modò deorum hominúmque pater, ſed etiam mater deorum Boſporum accoluit, ſuísque ædibus arcem oppoſitam arci Iouis Vrij illuſtrauit: neque modò dij deæque inter ſe, ſed etiam ſecum de pulchritudine Boſpori certant. in quo mari Venus dulcior, quàm in dulciore põti, cuius aqua potui pecorum vtilior, quàm dulcium fluminum. Itaque accolentes pontum omnia pecora ad mare ducunt, vt ex eo bibant, vbi Venus placidior,

quàm in placido Boſporo, vbi Veneris placidæ ara in ſinu auricornu nuncupato, eiuſdémque templum in ſuburbano proximo Chalcedoniæ: & in portu Lyciorum, vbi etſi Boſporus frigidus, tamen Venus frigere non poteſt compreſſa collibus Bacchi & Cereris feracibus. Iuno circa Boſporum duplex & gemina, nempe vtraque continens certat non ſolùm de ſimilitudine, ſed etiam de paritate collium, vallium, fontium, frugum, fructuum: vbi Pallas vrbium, arcium tutrix, arcem architectari potuiſſet commodiorem ad retinendum vtrunque orbem, quàm in Boſporo, vbi Pallas Boſpori primas ſibi partes deberi contendat, quàm in arce Byzantij, quò primùm egreſſi Coloniæ deductores Mineruam coluerunt, arámque Mineruæ ecbaſiæ ibi erexerunt, & Palladè adiutrice ſtatim pugnarunt tanquam pro terra patria, nempe Byzantio, quod lumen eſt clariſſimum Boſpori. Habuit item alterã aram ſupra Boſporum, quam Megarenſes coloniæ deductores Palladis diſſipatoriæ appellarunt ab hoſtibus Barbaris diſſipandis. Diana item, & Ceres, & Bacchus contendunt ornare Boſporũ. Ecquodnam aliud tam breue ſpatium ſex templa habuit illuſtria Dianæ, quàm Boſporus? in cuius exordio fuit Dianæ fanum adeò celebre, vt idem fanum ab aliquibus dicatur Dianæ, ab aliis Iouis. Nuſquam Diana ſua retia marina tendit felicius, quàm in Boſporo, in quo medio fuit ædes Dianæ dictynæ. Finis Boſpori habuit templũ Dianæ Orthoſiæ, & ædem Perſephone in promontorio Boſporio: itémque in oppoſito littore delubrum Dianæ Luciferæ, atque in Boſpori portu Lyciorum nuncupato

templ

templum Dianæ phoſphori. Sed quid tam multa de diis? cùm poſſem Boſporum ſuis variis & propriis laudibus efferre, niſi hæc pauca præloqui voluiſſem, non tam vt laudem Boſporum ex iudicio Deorum, quàm vt Boſpori nomina antiqua ſummatim informē vſurpata atque appellata ab aris, templis, cæteríſque Deorum monumentis. Itaque Boſporum deorum domicilium appellaui, quòd in eo omnium maiorũ deorum aræ, ædésque multæ & celeberrimæ fuerunt. Iure igitur nonnulli Boſporum, ſacrum oſtium appellarunt: iure Iaſon duodecim diis fanum conſecrauit propterea, vt mihi videtur, quòd omnes dij ad eum ornandum contendiſſe videntur cõtra Soſtratum, qui Boſporum aſſerit Neptuni opus eſſe: mihi potius ab orbe condito ipſum patefeciſſe videtur architectus ille ſummus, qui elementa creauit & diſtinxit, quomodo Neptuni fortuita vi Euxinus pontus tam ſcitè Boſporũ aperire potuiſſet? in quo nihil fortuitum videtur, ſed ſumma ratione factum, vt vix vlla humana mens maiore artificio excogitare poſſet commodiorem ad nauigandum: aut ſi quis tentaret Boſpori os aliter fingere, ille eſſet, qui in alia corporis parte os hominis, quàm eſt, commodius eſſe debuiſſe, fruſtra probare niteretur. Primùm ſuum introitum inter cyaneas largum viginti ſtadia, montibus cinctum velut brachia diſtendit in complexum introeuntium, deinde ſenſim per longitudinem duorum miliarium vſque ad promontorium Myrleanum coarctatur in anguſtias miliarias, pòſt in longitudinem quinque miliariorum: quoniam rectus procedit, multos ſinus portuoſos efficit, atq; ad finem

vſque magnis anfractibus, & crebris ſinibus pergit flexuoſus vſque ad mœnia Byzantij, cuius mucrone velut roſtro ſcinditur in duas partes, quarum rapidior & maior in Propontidem progreditur paulatim, oris recedentibus, vſque dum inter Chalcedonem & Byzantium dilatatur in quatuordecim ſtadia, ſimiliter pari introitu aſcendentes excipiens in pontum, vt excipit deſcendentes ex ponto. Altera pars ſinum efficit, cornu nuncupatum. ſed quid plura de Boſporo? ſine quo Byzantium nunquam extitiſſet, aut vulgaris vrbs remanſiſſet, cuius conditor & genius Agathodęmōn Boſporus iure dici poteſt & debet, ſine quo non modò viuere cum dignitate, ſed ne naſci quidem potuiſſet. Et ne habeam inculcare, quæ poſtea dicam de Byzantio, id ferè omne Boſporo acceptum referre oportet, quod laudis tribui poteſt Byzantio.

De origine Boſpori, & de eius multis nominibus.

CAPVT I.

BOSPORI Thracici origo eſt pontus Euxinus. ſupra pontum eſt Mæotis, quam matrem & nutricem ponti diuulgauit hominum ſermo, iam ab vſque antiqua memoria traditus, Mæotidis finis Tanais, limes Europæ & Aſiæ Mæotidem Cimmerico freto excipit pontus, auctus Mæotide, & multis magníſq; fluminibus per Thracium Euripum exit in Propontidem. Et vt magni lacus fluuium aliquem emittere ſolent, ita pontus emittit in mare Aegæum velut flumen maximum, in principio anguſtum, in medio amplum, in fine ſtrictum. Finis appellatur Helleſpontus, medium verò lacus ſimilitu

militudinem gerens Propontis, principium Boſporus. Hunc multis nominibus ſcriptores appellant: Græci quidam αὐλῶνα: Pomp. Mela, canalem, alij Euripum Thracium. Herodotus modò ponti os appellat, modò αὐχένα. Laurentius vertit collum, poterat purè & Latinè reddere fauces pontici maris: Græci noſtræ ætatis λαιμὸν nominant. Turci eodem ſenſu Bogazin: fauces, inquit Liuius, στενὰ vocant Græci, Boſporum quidam recentes ſcriptores ſtenon nuncupant. Pomp. Mela etſi interdum totum fretum nominat fauces, tamen partem vltimam Boſpori poſitam inter Chalcedonem & Byzantium propriè appellat fauces, reliquam oris partem vocat os. In Boſpori, inquit, faucibus oppidum in ore Templum eſt. Oppidi nomen Chalcedon, Templi numen Iupiter, vbi diſtinguit fauces ab ore, idq; aptè: ſiue exiſtimat pontum, vt omnes exiſtimant, exire in Aegæum velut per meatus cuiuſpiam animalis, nempe primò per Boſporum, quaſi per os & fauces ſubire in aluum, hoc eſt in Propontidem: deinde per Helleſpontum, tanquam per veſicæ fauces delabi in Aegęū: ſiue putat mare Aegæum exire in pontum, id quod putare videtur, ſed falſò, vt paulò infrà oſtendam. Tum enim, reuera, Aegæum à Propontide velut ab aluo eiiceretur in pontum per fauces & os Boſpori. Non igitur minus rectè Threicias fauces Boſporū appellabimus, quàm Lucanus Helleſpontum appellauit. Cicero Boſporum nunc introitum ponti, nunc os, atq; anguſtias dicit. Similiter Ariſtides Boſporum appellat εἰσβολὰς τοῦ πόντου. rectius Philoſtratus ἐκβολὰς τοῦ πόντου. Cùm Boſporus ſit ponti exitus potiùs, quàm introitus Pomp. Mela an-

guſtias introitúmque maris venientis, nos fretum: Græci πορθμὸν appellant. Procopius reſtrictius hunc præfinire videtur in libro inſcripto περὶ τῶν ἀνεκδότων, quem ſcripſit contra Iuſtinianum, contráque eius vxorem Theodoram. Byzantium, inquit, vtrinque fretum habet, vnum in Helleſponto circa Seſtum & Abydum, alterum in ponti Euxini ore, vbi fanum nominatur: in Helleſponti freto tributum quidem minimè exigebatur. Præfectus verò à Rege miſſus in Abydo ſedebat perſcrutans, ſi qua nauis ferens arma ſine Regis permiſſu iret Byſantiū, aut ſi quis Byzantio ſoluiſſet, qui non ferret literas & ſigna hominum, quibus hæc cura mandata eſſet. Non enim fas quenquam ex vrbe Byzantio enauigare ſine dimiſſione virorum operam dantium magiſtratui appellato magiſtro non dimiſſorum. Similiter ſi quis ad Barbaros mearet, apud fanū Iouis præſidebat, qui perſcrutaretur, ſi qua ex Romæorum ditione ferret, quæ ad hoſtes efferre non liceret: nihil tamen huic præfecto exigere licebat ab his, qui illac nauigarent. At ex eo tempore, quo Iuſtinianus accepit imperium in vtroque freto, conſtituit tributum publicum, & ſtipēdio quidem vtrique freto præfectos afficiebat. Verùm edicebat, vt omni vi quàm plurimas pecunias inde auferrent. Prætereo cætera, quæ Procopius colligit contra acerbam exactionem à Iuſtiniano vtrique freto conſtitutam, hoc vnum duntaxat ex his percipe, Procopium Boſpori & Helleſponti ſummas anguſtias ſtrictè nominare fretum, vt Titus Liuius fretum Chalcidici Euripi vocat ſummas anguſtias canalis Eubœā diuidentis à Bœtia: certis & propriis etiam aliis vocabulis

bulis Boſporum ſcriptores nominant. Ptolemæus os occiduum ponti. Apollonius Argonauticorum poëta σκολιοῦ πόρου κείνοπορ appellat. Arrianus fretum Myſium à Myſiis populis, cùm id Myſij accolerēt: deinde Thracium à Thracibus accolis. Potuit etiam appellari Bithynicum, & Mygdonium, & Bebrycium, cùm Bithynia, quæ claudit Boſpori latus dextrum, Aſiaticúmq;. Fuerit etiam appellata Mygdonia & Bebrycia. Herodotus nominat Boſporum Chalcedoniæ. Strabo os Byzantiacum. Ioannes Tzetzes appellat Boſporum Damaliten ſua ætate nuncupatum, vulgò Proſphorium. Ariſtides ianuam ponti vocat, imitatus Pindarum, qui fretum Gaditanum portas dicit Gaditanas. Ora enim ſimilia portis habentur: inde fluminum exitus oſtia dicuntur. Plinius fretum Gaditanum appellat limen interni maris. Euripides clauem Ponti nuncupat Boſporum. Vnde autem vocetur Boſporus, etſi omnibus clarum, à bouis meatu: tamen dubium controuerſúmque inter vetuſtiſsimos ſcriptores eſt, quænam bos illa fuerit, & quà tranſierit, quod non tantopere quærendum putarē, niſi hoc perſpicuò facto, planè intelligere non poſſumus, vbi locus appellatus Bos ſiue Damalis, vbi Chryſopolis. Poëtæ tradunt Inachi filiam mutatam in bouis ſpeciem, ira Iunonis fretum hoc tranſiſſe, ex eóque Boſporum appellatum fuiſſe. Polybius addit trāſiiſſe ex Europa ad locum ſua ætate nuncupatum bouem. Arrianus ex quorundam ſententia adiungit aliā, bouem fuiſſe, quæ huic freto nomen dederit, quam dicit Phrygibus vrgentibus incolumē tranſiiſſe fretum, poſitum inter Chalcedonem & Byzantium, ducémq;

illis extitiſſe, quibus diuinum oraculum datum erat, vt bouem tranſitus ducem facerent, cui obtemperantes incolumes tranſierunt, huiúſque meatus monimẽtum tradit eſſe bouem æream, excitatam à Chalcidonenſibus, locúmque illic eſſe, qui vſque ad ſuam ætatem forſan ex hac appellaretur Damalis. ſed vbi fuerit locus Bos ſiue Damalis dictus, poſteà ſuo loco oſtendã. Dionyſius Byzãtius affert quoſdam tradere bouem œſtro ſtimulatam ad promontorium, in quo poſtea conditum eſt Byzantium delatam traieciſſe meatum medium, ex eóque hunc Boſporum, illud Boſporium nominatum fuiſſe. Alij verò teſtantur ideo ſic nuncupatum, quòd omne fretum appellare olim ſolerent Boſporum, nonnulli ſcribunt accolas, ſiquando olim hoc fretum traiicere vellent, rates alligaſſe adiunctis bobus, atque ita traieciſſe. Ex eóq; nomen adeptum fuiſſe. Nimphis tradit Acarionẽ hiſtoriæ mandaſſe Phryges traiicere volentes nauem ædificaſſe bouis caput in prora habentem. Hæc quidem ex antiquiſſimis ſcriptoribus attuli, vt cognoſcatur num verè recentes ſcriptores tradãt, inter quos Ioãnes Antiochenus, qui ſcribit à Byzante conditore Byzantij bouẽ in hoc fretum immiſſam traieciſſe ad Chryſopolim, ex eóq; Boſporũ appellatũ fuiſſe, cum Byzas nepos fuerit Ious, quæ antequam Byzas naſceretur, hunc canalem traiecerat.

De Boſpori principio, & fine, & de eius longitudine.

CAPVT II.

HERODOTVS Boſporum Thracium ſcribit longum eſſe centum & viginti ſtadia, ſed loca vnde incipit, & definit, non explicat. Polybius

bius ſimiliter longum eſſe dicit, & loca quibus terminatur, nominat, nempe ex parte ponti fano nuncupato ex parte Propontidis, Chalcedone. ſed fani nomen non declarat, Iouiſne, an Dianæ, an Neptuni. nam horum trium fana ponuntur in ponti introitu. Sed Menippus, & Arrianus in ſuis periplis Bithyniæ id fanum nominant Iouis Vrij, & ponunt in Aſia, eandem Boſporo longitudinem dantes à fano Iouis Vrij ad Chalcedonem. Similiter Pomp. Mela oram Boſpori Aſiaticam perſequens tradit templum in ponti ore poſitum authore Iaſone ædificatum, cui nomen eſſet Iupiter. ex eoque templo dicit, vt ingens pontus ſeſe aperit: quem Herodoto teſte, vt videret Darius apertum, profectus eſt ad Cyaneas à Gręcis Planctas nuncupatas, vbi in fano ſedens contemplatus eſt pōtum mirabilem, ex quibus dubium cuipiam videri poſſit an fanum Iouis fuerit in Cyaneis petris: cum etiam Dionyſius Orbis terræ ſcriptor tradat ex ore Boſpori Thracij (vbi fama eſt petras Cyaneas errantes per altum inter ſe concurriſſe) mare multum aperiri. ſed ingens pontus non modò ex inſulis Cyaneis ſeſe aperit, verùm etiam ex fano Iouis, quod etiam hodie ἱερὸν Græci appellant, poſito intra Boſporum diſtante ab inſulis Cyaneis quadraginta ſtadia atq; adeò pontus pateſcit à loco Boſpori longè interiori diſtante à Cyaneis plus ſexaginta ſtadia, quem Dionyſius Byzantius appellat clauem ponti: vbi dicit pontum eminentibus promontoriis tectum incipere aperiri, nullo impediente amplius verũ aſpectum maris, Symplegadáſque appellatas olim fuiſſe flexiones multiplicium promontoriorum. Itaque Cyaneas

petras eſſe non modò inſulas nuncupatas Symplegadas,ſed etiam rupes cingentes littora Boſpori, & radices promontorij,vbi hodie ſpectatur fanum, ex quo Darius contemplari potuit pontum longe latéque. At fanum nuncupatum alibi,quàm vbi hodie extat,non fuiſſe videtur ex Strabone,Diſtant(inquit)fanum Byzantiorum, & fanum Chalcedoniorum à Cyaneis inſulis viginti ſtadia,quorum alterum fuit Iouis Vrij,alterum Serapidis.Quamobrē in ſinu,quem Græci huius ætatis appellant Dios ſacra, fanum Iouis fuiſſe videri poteſt. Præſertim cùm ſupra id,quod nunc vocāt ἱερὸν, Boſporus pergat anguſtus vltra duo miliaria, nimirum vſque ad Dios ſacra, ſed vt ibi aliqua Iouis ara fuerit. Tamen templum Iouis Vrij terminus Boſpori ab authoribus celebratus illic non fuit, & erratum eſſe in Straboniano Codice, vel ex ipſius Strabonis verbis liquet,cùm ait apud templum Byzantiorum, & Chalcedoniorum fretum ſtrictiſſimum eſſe totius Boſpori, id quod non eſt apud ſinum nuncupatum Dios ſacra, tum magis ex Arriano tradente Cyaneas quadraginta ſtadia diſtare à fano Iouis Vrij, vbi idem totius Boſpori os ſtrictiſſimum eſſe dicit,ibidémque eſſe oſtium ponti addit. Philoſtratus, & Dionyſius Byzantius dicunt eſſe quatuor ſtadiorū, at obiicietur Polybius ſcribens fanum Iouis diſtare ab Europa duodecim ſtadia, obiicietur etiam Procopius, tradens Aſiam atque Europam circum Abydum, & Seſtum prope inter ſe accedere,iterúmque circa Byzantium, & Chalcedonem vſque ad petras Cyaneas olim appellatas, vbi fanum nunc ita appellatum. In his enim locis decem ſtadiorum

rum

rum interuallo, eóque minus vtraque continens ſeparatur ab altera. Quibus obiectis reſpódendum eſt: non intelligere Polybium de latitudine Boſpori, ſed de diſtantia fani ab Europa: fani enim arx ſita fuit in ſupercilio promontorij, vbi etiam nunc caſtrum eſt, quod vulgus etiam Græcorum nominat ἱερὸν, id eſt fanum, aut ſi intelligit fanum iuxta litus Boſpori ſitum, codicis Polybiani erratum eſſe, aut ipſum errare dicemus, Procopium prorſus à vera menſura aberrare, ſiue intelligit de interuallo inter Cyaneas ſito, inter quas fretũ intercedens ex Strabone, & meo iudicio patet in latitudinem viginti ſtadiorũ, ſiue intelligit Cyaneas cautes, cingentes Boſporum, & promontorium nuncupatum fanum, vbi ſcriptores longè antiquiores dicunt duntaxat quatuor ſtadia latas eſſe anguſtias ſupra quas eminent duo caſtella. alterum ex Aſia, alterum ex Europa, quæ Græci vſque ad hanc diem vocant ἱερὰ, vbi antiqua fana fuiſſe cùm ex antedictis aſſequor, tum ex meis oculis & pedibus: quibus infrà oſtendam ab vltimis Boſpori faucibus inter Chalcedonem, & Byzantium ſitis, ad caſtella ἱερὰ eſſe centum & viginti ſtadia, quorum ſitus oſtendit nullum locum in Boſporo tam aptum eſſe ad obſidendas Boſpori fauces, quàm locus, vbi hodie ἱερὸν dicitur eiuſmodi, qualis à Polybio deſcribitur fanum eſſe locum natura munitiſſimum ſitum in ponti oſtio, quẽ Byzantij ingenti pecunia mercati fuerunt oportunitate loci pellecti, ne vllam cuiquam commoditatem relinquerent in pontum, vel ex ponto nauigandi, niſi id cum voluntate facerent Byzantiorum. Is locus ſi ad ſuperiorem ponti introitum

intercurrentem inter Myrleium & ſinum nũcupatum Dios ſacra fuiſſet, vbi Boſporus largior, & multo rapidior, & vndique ferè rupes præruptæ, nõ tam ipſi alios impediſſent, quàm ſemetipſos non habentes neque commodum acceſſum, neque portum. Adde quòd hoſtibus commoditatem reliquiſſent muniendi promontorium quod fanum etiamnum appellatur naturà munitiſſimum. Ad cuius radices fretum eſt anguſtiſſimũ totius Boſpori, adde etiam hoc promõtorium plenum ruinis retinere adhuc veſtigia veteris oppidi, in cuius ſummo etiam nunc extat caſtrum muris cinctũ, quod Turcorum præſidio diligenter cuſtoditur, oppoſitum oppido Europæ ſimiliter in ruinis iacenti: quod cum Byzantij tenerent ſitũ è regione fani Aſiatici ab Strabone nuncupati Chalcedonici, perſpexerunt commodiſſimum eſſe vtrunque tenere, ad occupandas introitus pontici fauces anguſtas vtrinque portum habẽtes, olim cathenis claudi ſolitas, quæ vſque ad hunc diem in arce fani Aſiatici ſeruari dicũtur. quod diſtat à pharo huius ætatis quadraginta ſtadia, cui vicinas inſulas Cyaneas infrà oſtendam, ex quibus pleniùs liquebit fanum hodie nuncupatum eſſe illud Iouis Vrij fanum antiquiſſimum, quod Polybius, Herodotus, Menippus poſuerunt finem Boſpori. Quos miror non vlteriùs poſuiſſe ſaltem duo miliaria, vſque ad ſinum Dios ſacra appellatum, quò vſque canalis Boſporius pergit anguſtus, vbi non multo latior alicubi, quàm ad anguſtias fani, quum etiam rectiùs finem Boſpori ad Cyaneas inſulas poſuiſſent: vt Dionyſius Byzantius, vt alij plerique. Inter quos Strabo: Cyaneæ, inquit, in ore ponti

ſitæ

ſitæ duæ perparuæ ſunt inſululæ, quarum altera Europæ propinqua, altera Aſiæ, diuiſæ inter ſe freto lato viginti ſtadia. cui conſentit Dionyſius orbis terræ ſcriptor. Sed ſiue Boſpori initium ſit à Cyaneis inſulis, ſiue à fano Iouis, longitudo, quam Strabo attribuit Boſporo, diſſentit ab aliorum longitudine. nam ſi initium ſit à Cyaneis inſulis, quas Strabo dicit diſtare à fano viginti ſtadia, non conuenit cum Arriano, neque cum meo iudicio. Illas enim Arrianus dicit diſtare quadraginta ſtadia à fano, à quo ſi Boſporus incipit, Strabonis mēſura iuſta non eſt: quam ponit hoc modo: Cùm inquit, ex anguſtiſſimo freto intercidenti inter duo fana proceſſeris decem ſtadia, obuiam ſeſe offert fretum coarctans Boſpori fauces in quinq; ſtadia: cùm ab anguſtiis fanorum ad alteras anguſtias, quæ ſunt ad Hermæum promontorium ſint amplius quinquaginta ſtadia. Id quod ipſe menſus ſum. Et Herodotus cōfirmat. Darius, inquit, ponte Boſpori tranſitum coniunxit ad eum locum, qui eſt medius inter fanum, & Byzātium, locúmque vbi pons iunctus eſt, continuatis nauibus. Polybius appellat Hermæum promontorium, à quo vſque ad Byzantiorū cornu nuncupatum Strabo non abſurdè quadraginta ponit ſtadia, ſi rectè dimenſus ſum, & priuſquam dimetirer, collegeram ex Sozomeno. A promontorio, inquit, nuncupato Eſtiis ad Conſtantinopolim nauigatio eſt circa triginta ſtadiorum, à promontorio Hermæo ad promontorium Eſtias recta nauigatio excedit miliare. Ex quo patet à fano Iouis ad cornu Byzantiorum ſtadia eſſe amplius nonaginta. At ex Strabonis menſura eſſent duntaxat ſexa-

[library stamp]

ginta, cùm à Byzantio ad fanũ ex antiquioribus Strabone ſcriptoribus ſtadia conſtet eſſe centum,& viginti: à quibus menſura codicis Pliniani etiam ab Hermolao emendati diſſentit. Boſporus, inquit, D. paſs. interuallo Aſiam Europæ auferẽs abeſt à Chalcedone XII. M. D. paſs. Inde fauces primæ VIII. M. CCL. paſs. vbi Phinopolis, ſi errores ibi non ſunt notularum numerariarum, vt eſſe longitudinis non videntur Hermolao, certe mihi errare videtur ponẽs XII. M. D. paſs. à Chalcedone ad anguſtias Boſpori largas D. paſs. ſiue eas intelligit eſſe in Hermæo: vt intelligere videtur alio loco. Anguſtiæ, inquit, Thracij Boſpori appellantur latitudine D. paſs. quà Darius pater Xerxis ponte tranſuexit copias. At, vt iam dixi, Strabo ab anguſtiis Hermæi promontorij ad cornu Byzantiorum ponit quadraginta ſtadia. Herodotus ab his anguſtiis ad Chalcedonem miliaria deſignat circiter ſeptem,& quingẽtos paſſus, cùm locum vbi Darius pontem fecit, medium eſſe dicit inter fanum,& Byzantium: vnde fauces primæ non abeſſent à Chalcedone octo miliaria. Siue Plinius intelligit anguſtias fani, tum enim magis fallitur. Nam ex Polybio à fano ad Chalcedonem ſunt centum & viginti ſtadia. Quòd autem addit ab his anguſtiis ad fauces primas, vbi Phinopolis eſt, VIII. M. CCL. deſignat fauces prope Cyaneas, cùm dicit ibi eſſe Phinopolim, quam alio loco dicit eſſe iuxta Boſporum: aberrare videtur. Nam ſiue à promontorij Hermæi anguſtiis intelligit, ſunt amplius XII. miliaria ad Cyaneas, ſiue à fani anguſtiis, quas Arrianus tradit diſtare à Cyaneis quadraginta ſtadia. Sed quid diutiùs me

torquet

torquet Plinij inconſtantia, qui alibi non veretur ſcribere Cyaneas diſtare ab oſtio M. xiiij. ab Europa. M. D. quæ profectò non diſtant ab Europa plus octoginta paſſibus Romanis: neque ab oſtio, etiamſi eius initium ſit à fano Iouis amplius quinque miliaribus. Verùm illi non ferendi ingnorantes initium, & finem Boſpori, quos deſignat Euſtathius. Thracicum, inquit, Boſporum alij dicunt eſſe anguſtias Anapli nuncupati. Ego verò poſtea oſtendã Anaplum eſſe prope Eſtias promontorium, deinde adiungit Euſtathius diligentiùs perfectiúſque tradere qui dicunt ſupra Chalcedonem eſſe os ponti, vbi etiam ſunt maximæ anguſtiæ: nempe deſignat anguſtias, quas dixi vnas apud promontoriũ Hermæum, alteras ad fanum Iouis. In quo errore cognoui eſſe nonnullos Byzantios illic extimãtes Boſporum dici ex eo quòd boues vltrò citróque tranſire ſolitos ſæpe viderint. Plinius ſimiliter anguſtias Boſpori propriè Boſporum appellare videtur, Cùm ait, Boſporus D. P. interuallo Aſiã Europæ auferens, abeſt à Chalcedone xij. M. D. P. inde fauces primæ. Nam quòd Xenophontis codices tam editi, quàm nondum editi habeant Chryſopolim Aſiæ vrbem extra ponti oſtium ſitam eſſe, ſic enim græcè eſt, ἔξω τοῦ ςόματος, ſed exiſtimo legendum ἔσω, vel εἴσω τοῦ ςόματος, cùm omnes Geographi intra Boſporũ conſtituũt Chryſopolim, quæ in penitiore Boſporo eſt: quã Chalcedon, & Byzãtiũ vrbes ab omnibus principibus geographis in Boſporo cõſtitutæ. Itaq; miror Herodianũ ſcribere Byzãtiũ ſitũ eſſe in anguſtiſſimo Propontidis freto, quẽ facile paterer, ſi dũtaxat dixiſſet ſitũ iuxta Propontidem. Quod for-

taſſe etiam Herodiani ætate Byzãtium aliqua ex parte, ſed minima ex tribus Propontidem attingeret. At ex ea parte fretum anguſtiſſimum non eſt, ac potiùs nullum fretum eſt, ſed lata Propontis, neſcio an imitatus ſit Polybium, qui Helleſpontum appellat Propontidis anguſtias. Varro Propõtidis fauces dixit, vbi Xerxes pontem iunxit. At hi etſi poterant appellare ponti ſecundas anguſtias & fauces, tamen rectè appellarũt Propontidis. Nam influit in Helleſpontum Propontis, at non item in Boſporum: quin nuſquam Boſporus rapidior fertur aduerſus Propontidem, quàm circa Byzantium. In eodem errore eſt Euſtachius, ponens Chalcedonem in Propontide, ſic enim interpretatur Dionyſij verſum, χαλκιδῆς μὲν πρῶτα παρὰ στόμα γαῖαν, τέλεσι περὶ στόμα; ἄγχι περὶ τῆς προποντίδα, cùm potius interpretari Boſporum debuiſſet. Similiter labitur Priſcianus ſic eũdem verſum latinè reddens: Sunt Chalcedonij primi poſt oſtia ponti, contra Herodoti Polybij, Strabonis, & reliquorum ſummorum ſcriptorum ſententiam, qui intercedens fretum inter Chalcedonem & Byzantium appellant Boſporum. Dionyſius Byzantius antiquiſſimus Boſporici Anapli ſcriptor promontorium, in quo ſitum eſt Byzantium appellat Boſporium, ex eo quod bos illa, quæ nomen dedit Boſporo, ex hoc promontorio tranſierit in Aſiam. Sed quàm interdum Geographiæ negligentes fuerint, etiam inſignes Grammatici cùm ex alijs perſpexi, tum ex Euſtachio, & Priſciano, tum maximè ex Ioanne Tzetze, qui Boſporum Thracium appellandum eſſe Helleſpontium, & totam Propontidem Helleſpontiam præſcribit, magis quàm docet.

cet. Sed quàm arroganti licentia, ex ipſo loquente cognoſce. Boſporus, inquit, apud nos appellatur Thracius, & Helleſpontius, is, qui communi conſuetudine Proſphorion vocatur. Diſce etiam Helleſpontum, vnde, & quouſque tẽdat. Ex Abydi anguſtiis, & ex omnibus mediis interiectis, vſque ad pontem Blachernarum Helleſpõtus appellatur, Bebrycium mare in medio poſitum circumcludens, maréque Heracleæ Thracicæ. Quis autem maris ſcriptor de Boſporis duobus ſcripſerit, & de Helleſponto, è turba multorum Hiſtoricorum haud ſcio, tamen Tzetzem ne mentiri in huiuſmodi rebus exiſtimes, ſed exactiùs dicere omnibus hiſtoricis, & magis memoriter, quàm quiſquam viuentium. Quis talem græculam vanitatem, vel potius abaſgicam ferat? Profitetur ſe neſcire quis è multis hiſtoricis ſcripſerit de Boſporo. Et cùm hæc neſciat, tamen aſſeueranter affirmat ſe omnium optimè ſcire, quis ſit Boſporus, & Helleſpontus. De quibus cùm nihil doceat, ſed Tyrannicè præſcribat pauca, & in his paucis à ſeipſo diſſentit. Helleſpontum enim dicit appellari omne mare, quod intercedit inter Abydi anguſtias, & pontem Blachernarum, hoc eſt totam Propontidem, & partem Boſpori. cur Helleſpontum finit pontem Blachernarum? Cùm prius definierit Boſporũ Thracium appellari Helleſpontiũ etiam in mediis anguſtiis, vbi Darius pontem iunxit. Quid cauſæ hunc mouerit, cur tam temerè Boſporum præſcripſerit, dicam ne, an iuſſerit Helleſpontium eſſe appellandum? Non reperio: niſi forte in Homero legerat πλατὺν ἑλλήσποντον. At Euſtathius exponit, Helleſpontum anguſtum eſſe inter

Sestum & Abydum: latum verò ad Sigæum, & Rhœtium promontoria. Dionyſius Alexādrinus Aeolidem regionem ſitam eſſe dicit ſupra magnum Helleſpontum, vnde aliqui interpretati ſunt Helleſpontum ſibi partem vicinam maris Aegæi vindicare, partémque Propontidis, at propinquam, alij Tzetze ſimilis πλατὺν καὶ μέγαν ἑλλήσποντον: minus rectè interpretati ſunt totam Propontidem, vt oſtendam in tractatione Propontidis. Nam Euſtathius cùm vno loco ait Propontidem eſſe os ponti, corrigendus eſſet, niſi alio loco reſipiſcere videretur, cùm inquit, exactiùs, & emendatiùs dicunt, qui tradunt os ponti eſſe ſupra Chalcedonem, vt tradunt omnes Hiſtorici, Geographi, Poëtæque. Dionyſius Alexandrinus, & Apollonius Rhodius, qui omnes, vt partiti ſint Helleſpontum, & Propontidem aliàs dicam: vt verò Boſporum terminarint, iam dixi, cuius de initio, & fine. quid certiſſimum habeam, ſi quis meam ſententiam fortè requirit: Dico non modò ex capitis, ſed etiam ex pedum ſenſu, initium Boſpori à Cyaneis non à fano mihi videri intuenti à promontorio Phari, cui proximæ ſunt Cyaneæ inſulæ Europeæ ad promontorium Aſiæ contrarium, propinquum Cyaneis Aſiaticis pontum, coarctari in fretum latum viginti ſtadia. Vt tam rectè ibi Boſporus vocari debeat, quàm à Chalcedone, vbi finitur. Nam vt ſpatium, quod intercedit inter Chalcedonem, & Byzantium, dilatatur in ſtadia circiter viginti, deinde ſenſim in ſeptem ſtadia ſtringitur, ſic inter Cyaneas fretum interiectum latum eſt viginti ſtadia. Deinde ſenſim ſtringitur vſque ad Myrlianum promontorium in anguſtias paulo latiores an-

guſtiis

guſtiis fani. ſed de Cyaneis copioſius dicitur. Iam de initio Boſpori loquor, quod à Cyaneis duci aſſeueranter affirmo. Ergo, dicet quiſpiam, errarunt Polybius, Herodotus, Menippus, atque alij plerique antiquiſſimi, & eruditiſſimi, qui Boſporum fano Iouis terminarunt: erraſſe non dico, ſed ita intelligẽdos cenſeo, cùm id ſpatij, quod intercedit inter fanum, & Cyaneas Inſulas ſuburbanis duorum fanorũ ſolo freto diuiſorum plenum eſſet ædificiis, hæc omnia tunc fana fuiſſe nuncupata, vt nunc eadem loca vocant ἱερὰ, atque ipſum os ponti ab arcibus fanorum ad Cyaneas vulgus vocat ἱερόν. Ita enim malo intelligere tantos autores, vt eos reuerear, potius quàm accuſem negligentiam. Quamuis Polybius, id interuallum ſitum inter fana & Cyaneas excludere ab ore ponti videtur, cùm ait, à Cyaneis ad fanum Iouis Vrij, vbi eſt oſtium ponti, quadraginta eſſe ſtadia. Quid enim neceſſe erat definire, eſſe os ponti, vbi eſt fanum, cùm etiam id ſit, vbi ſunt Cyaneæ? Similiter Strabo ſentire videretur, cùm ait, Cyaneas inter ſe diuiſas eſſe freto lato viginti ſtadia, tantundémq; eaſdem diſtare à fano Byzantiorũ, quod eſt ſtrictiſſimum totius Boſpori Thracij, quódque etiam eſt oſtium ponti, niſi prius dixiſſet Cyaneas Inſulas in ponti ore ſitas eſſe. Itaque Polybium ſimiliter, vt Strabonem ſentire dici cõuenit, potius quàm accuſare negligentiam metiendi Boſpori veram longitudinem, quæ ſi à Cyaneis incipit, longior eſt quadraginta ſtadiis, quàm ſi exorditur à fano. Non vt mihi ſoli videtur, ſed & Arriano ſcribenti, à Cyaneis ad fanum Iouis Vrij eſſe quadraginta ſtadia, à fano ad portum lauros inſanæ quadra-

ginta à Daphne Byzantium octoginta ſtadia. Quare miror Dionyſium Byzantium ſcribentem Boſpori longitudinem centum,& viginti ſtadia patere, cùm Inſulis Cyaneis is Boſporum terminet. Niſi arbitrer ipſum ſecutum aliorum iudicium, ponentium initium Boſpori in fano, potius quàm ſuum: aut fortaſſe erratum eſt Codicis tranſcripti à neſcio quo,exiſtimante in Dionyſio ita legendum, vt in aliorum ſcriptorum Codicibus Boſpori dimenſionem legerat. Iam cùm ex antedictis liqueat,totius Boſpori longitudinem eſſe centum, & ſexaginta ſtadiorum, longè errat Soſimus Hiſtoricus,Boſporum tradens longum trecenta circiter ſtadia; Et promontorium fanum nuncupatum in ore ponti ſitum,diſtare à Chalcedone ducenta ſtadia; ſiue intelligit medium & directū curſum Boſpori, ſiue eius oram terreſtrem,quam ipſe,quo ad fieri potuit,meis paſſibus menſus ſum, motus tanta authorum diſſenſione, quæ me currentem incitauit, vt pedibus ſemel, & nauigatione iterum,& ſæpius Boſporum perluſtrarem. Atque ita metirer à fine Boſpori ad promontoriū Boſporium, plus minúsve ſex ſtadia eſſe, à Boſporo promontorio ad Metopum,fauces ſinus Ceratinij menſus ſum oculis, totidem ſtadia patere;à Metopo ad fanū pedibus profectus ſecundum litus Europeum ambulaui circiter triginta nouem millia paſſuum meorum, qui deductis flexibus & ſinibus aduerti abſonam non eſſe menſuram, eorum,qui à fano ad vltimas Boſpori fauces inter Chalcedonem & Byzantium ſitas numerant centum & viginti ſtadia: inde vſque ad Pharum,vbi Cyanea Europia oculo quantum æſtimare potui,rectè Arrianus nu-

meiat

merat quadraginta ſtadia, pedibus metiri non potui ob præruptum littus rupibus præcipitibus. Quamuis littus totum circuire tentauerim conſtanti quidem nixu, ſed inconſtanti menſura; vt enim pedibus manibúsque ad virgulta adnitens aſcenderam, confeſtim obiecta rupe præciſa & directa mihi cum periculo deſcendendum erat. Sed ſatis ſupérque de Boſpori longitudine, atque de eius principio & fine, quem aliqui ponunt, vbi principium exiſtit, habentes rationē nauigantium ex Propontide in pontum, magis quàm naturalis principij Boſporici incipientis à ponto, & deſinentis in Propontidem. Quod nihil mihi aliud eſſe videtur, quàm oſtia fluminum appellare initia. Eorúmque fontes finem: vt Cæſar oſtia Rheni vocat capita, alij ſcriptores fluminum, fontes nominare ſolent capita.

De latitudine Boſpori. CAP. III.

VARIA Boſpori latitudo eſt, ne quis forte ſeducatur, Herodoto, aliíſq; ſimpliciter præfiniētibus Boſpori latitudinem quatuor aut quinque ſtadiis, ea enim intelligenda eſt anguſtiſſima, vt profectò eſt duobus locis. Primus eſt ad fanum Iouis, vbi Arrianus & Strabo aiunt Boſporum anguſtiſſimum. Philoſtratus & Dionyſius Byzantius idem ſentiunt, atque definiunt largum quatuor ſtadia. Alter locus eſt ad Hermæum promontorium, quē Strabo, & Pomp. Mela dicunt latum quinque ſtadia. Polybius ſimiliter ſentit, addítque ſtrictiſſimū eſſe oris pontici. Dionyſius Byzantius ait: Quatuor ſtadiorum has vtraſque anguſtias fune menſus eſſem, niſi ſuſpicioſi

accolæ me deterruiſſent. Sed tamen quantum oculis iudicare poteram, mihi videbantur, eadem fere latitudine dimidio quidem arctiores, quam Helleſponti, tametſi Lucanus Helleſpontias aut arctiores, aut non minus arctas deſignare videtur his verſibus,

Threïciáſque legit fauces, & amore notatum
Aequor, & heroas lachrymoſo littore turres.
Quà pelago nomen Nepheleïas abſtulit Helle,
Non Aſiam breuioris aquæ diſterminat vſquam
Fluctus ab Europa, quamuis Byzantion arcto
Pontus, & oſtriferas dirimat Chalcedona curſu.

Hæ Boſpori ſolæ duæ anguſtiæ ſunt notatæ literarum monumentis. At piſcatores noſtræ ætatis alias ponunt anguſtias. Vnas quidem à promontorio Europeo nuncupato Eſtiis, ad littus Aſiaticum, quod vulgò vocatur Cecrium, éaſque piſcatores nonnulli teſtantur tam anguſtas eſſe, quàm ad Hermeum promontorium, alias anguſtias definiunt piſcatores inter promontorium Argyronium, & Milton. Quas tam anguſtas inquiunt, quàm ad fanum Iouis. Equidem ipſe alias animaduerti anguſtias inter Coracium promontorium, & portum Lyciorum. Alias inter promontorium Clidium, & littus contrarium vicinum Vico Stauro nuncupato. Reliqua Boſpori latitudo varia eſt, ſed vix vſquam excedit duodecim ſtadia, niſi vbi in aliquos ſinus dilatatur. Atque vbi principium eſt inter Cvaneas latum viginti ſtadia, & finis inter Byzãtium & Chalcedonem, quem Polybius dicit patere in longitudinem quatuordecim ſtadiorum. Antoninus Pius in ſuo itinere traiectum ait à Byzantio ad Chalcedonem eſſe quatuor mille paſ-

ſuum. Plinius Chalcedonem ſcribit diſtare Byzantio ſeptem ſtadia. Idem alio loco, Pelamidũ, inquit, omnis captura Byzantij. Magna Chalcedonis penuria M. paſſ. interfluentis medij Euripi: ſic enim legebatur ante caſtigationem Hermolai. At is legendum cenſet D. aut DC. & Strabonem affert id interuallum tradere πεντεσάδιον: quaſi verò duntaxat de loco Boſpori anguſtiſſimo intelligi poſſit. Quaſi verò, vt Plinius ait, ex eo loco territi piſces ſaxi aſpectu miri candoris peterent Byzantium. At locus vbi fuit hoc ſaxum non fuit in Euripi anguſtiis quinque, aut quatuor ſtadiorum: ſed, vt infrà oſtendam, in traiectu lato plus minúsve mille paſſibus. At enim quantum oculis æſtimare potui, Euripus intercedens inter Chalcedonem & Byzantium, non attingit duo de viginti ſtadia. Dionyſius Byzantius canalem Boſpori intercurrentem inter promontorium nuncupatum Bouem ſiue Damalim, & contrariũ promontorium Boſporium nominatum, in quo Byzantium ſitum eſt, ſcribit latum eſſe ſeptem ſtadia.

De figura Boſpori, & de eius decurſu, certo quidem, ſed multiplici. CAP. IIII.

QVAE Boſpori figura, quíve decurſus an continuatus à principio ad finem decurrere perſeueret, an interdum intermittat defluere, qui flexus, qui ſinus, vtrum canalis per planitiem, an inter montes: rapidus ne ſit locorum anguſtiis, an obiectionibus promontoriorum, quodnam eius littus præceps, & præruptum, & quod planum: iam declarare conabor. Boſporus non rectus procedit, ſed

flexuoſus, vt ſcribit Apollonius Rhodius & Heratoſthenes, σκόλιος: at quo modo: non ſcribunt. Progreditur enim non Meandri more, aut aliorum fluminum, quæ recuruis & tortuoſis flexibus feruntur, non aptis ad nauigandum: ſed ita ipſum natura incuruauit, vt ſubinde ad parallelas promontoriorum eminentias fractus, per multóſque anfractus retentus, ſedatior mearet, aptiórque ad nauigandum decurreret vndique motibus cinctus. Vnde fit, vt non modò triginta portus nobiles habeat, ſed totus fere portuoſus ſit, qui ſi planitie cingeretur, aut rectus pergeret, valde ad nauigandum incommodus eſſet. At per anfractus portuoſos, amplos pergens ad formam normæ ad nauigandum commodiſſimus habetur. Vt enim norma fabrilis conſtat regulis duabus, ita iunctis capitibus duobus, & diuaricatis alteris capitibus, vt rectum angulum efficiant: ita Boſpori decurſus ex ponto exiens à poſitione cœli media inter Orientem ſolſtitialem, & Septemtriones ad Hybernum occaſum directo curſu procedens amplius duo miliaria primum latus anguli normalis efficit ad ſinum Bathycolpon nuncupatum, à quo flexus ad Orientem Hybernum recto itinere pergens in longitudinem paulo amplius duorum miliariũ alterum latus normæ complet. Exinde alio facto angulo normali accedit ad promontorium Hermæum circiter tria millia paſſuũ Romanorum ad occaſum verſus. Inde à ſeptemtrionibus ad meridianum cardinem à regione cæli media inter Septemtrionem, & ortum ſolſtitialem ad occaſum Hybernum peruenit Byzantium: vnde à Septemtrione ad Meridiem rapitur in Propontidem. In ſumma, ab initio ad finem.

ad finem ſeptem facit anfractus non modò Boſporicus canalis,ſed littus etiam vtrinque canalem cingens. Hi ſeptem anfractus alterni retundunt alternas ſeptenenas rapidas confluentis percuſſiones, & retorquent in contrarium littus. Primus decurſus effluentis Boſpori ab initio rectus defertur in Europam ad locum appellatum Petram Dicæam. Alter in Aſiam ad locum Glarium nuncupatum. Tertius in Europam contra Hermæum promontorium. Non igitur decurſus Boſpori à ponto ad Hermæum promotorium ſimilis eſt ob ſimilitudinem, vt Polybius ait, locorum vtrinque Boſporum attingentium. Cùm iam viderimus ob ſimilitudinem duos decurſus confici vltra promontorium Hermæum diuerſos à communi decurſu Boſpori. Id quod ego iterum,& ſæpius vidi,& piſcatores teſtantur,atque Dionyſius Byzãtius inter Dicæam petram,& promontorium Hermæum ponit ὀξύῤῥουν καὶ ϖορίῤῥουν, promontoria ita nuncupata à vehemẽti defluxu Boſpori. Quartus decurſus defertur in Aſiæ promontorium vulgò nominatum Moletrinum. Quintus in Europam, ad promontorium,& à quo violenter reiectus,ita fertur in Aſiam vt exiliter deinde repulſus ab Europa iactetur fluctuans iuxta Aſiam primò ad vtrumque promontoriũ, claudens vicum Chryſoceramum, poſtea ad promontorium dictum Bouem,ſiue Damalim. A quo ſeptimus repulſus rapidus fertur ad promontorium Boſporium, ſiue Byzantium nuncupatum. Cuius mucrone diciſſus deffluit in duas partes, quarum rapidior præcipitat in fretum ad Propontidem verſus. Altera debilior exilit in ſinum Cornu appellatum. Hi ſeptem decurſus flu-

ctuum adeo impetu rapido feruntur, vt remos præter nauigantium vi rapiant, moláſque verſare valeant: vt nouem locis moletrina conſtitui poſſint. Neque tantum molas, ſed & naues remis, & velis impulſas retardent, & longè retro interdum conuertant: atque adeo piſces ipſos, & cancros à celeritate nominatos equites iter terreſtre inire cogant. In cæteris locis defluxus Boſporici feruntur ſimiles ob ſimilitudinem locorum ex vtraque parte canalem attingentium. Quibus ſimilibus vtriuſque continentis contractus fluuij in modum deſcendit. Vnde autem fiat, vt hi ſeptem decurſus defluxionis Boſporicæ ſint rapidiores cæteris fluctibus, & efferueſcentes in terram, cùm littus attigerint, referueſcant, & reuoluantur idemtidem. Profectò id fieri exiſtimo, non tam locorum anguſtiis, vt quidam putant, quàm anfractibus promontoriorum obiectorum, quibus vt refractus retardatur, ſic anguſtiis procliuior, incitatiórque labitur: ſi enim anguſtiis locorum id fieret, rapidior eſſet apud fanum Iouis. At ibi rapidus non eſt ob directum canalis alueum. Nam primus anfractus, & vltimus patentes in latitudinem circiter miliaris, non tam anguſtiis vtriuſque continentis refringũtur, quàm obiectione promontoriorũ fluctus reiicientium in contrarium littus, vt ab Hermæo promontorio tanquam ictu quodam repulſus in oppoſita Aſiæ loca recidat, illinc rurſus reuertens, ad promontorium Eſtias fertur, à quo refractus incurrit in locum Bouem. Tantóq; impetu hi anfractus retorquentur, vt non modò vndarum partem maiorem & violentiorem deorſum detrudãt: ſed etiam debiliorẽ, & communem Boſpori decurſum

ſurſum

ſurſum verſus recurrere cogant. Vidi etiam reflante vento reiectos fluctus à promontorio Boſporio per vertices ferri ad Eſtias verſus promontorium, vbi colluctatio quędam vorticoſa videtur contrariorum fluctuum, aliorum deſcendentium, aliorum aſcendentium. Sic enim vndarũ curſus fertur contra promontorium Boſporium, vt & fluuios ingredientes ſinum nuncupatum cornu, & fluxum Boſpori illuc reiectum exire non permittat: ſed cogat eos aſcendere vltra tria miliaria, id quod percipitur etiã oculis vulgi, cùm flumina ſinum cornu ingreſſa turbida ex multis pluuiis, non poſſunt ſubire curſum fluxus delati à loco Boue nuncupato ad promontorium Byzantinum. Vbi videntur aquæ turbidæ aſcendentes amplius ſtadia quindecim diuiſæ à decurſu fluxus clari & cerulei deſcendenti à promontorio Eſtiis. Ad quod decurſus rapidus quidẽ defertur, ſed paulo infra multis vorticibus circumfertur ob reiectiones aliorum promontoriorũ. Itidem fluxus ad promontorium Aſiæ, quod vulgò vocant Moletrinum, & ſi aſſiduo, & rapido curſu deiicitur, vt eius murmur circumſonans audiatur. Tamen paulò infra variè & multipliciter reuoluitur ob repulſiones contrariorum fluctuum. Itaque duplici curſu ferme vſque ad fanum Iouis fluxus Boſpori mouetur, vno quidem deorſum verſus depulſus à locorum anguſtiis & reiectionibus promontoriorum, alteri ſurſum reiecto à violentia fluxus deſcendentis, & cohercito ſinibus, & flexibus. In ſumma, quos dixi promontoriorum & fluctuum anfractus ſepties curſum communem Boſpori ſiſtunt, & violenter cohercent, vt cogant ipſum retrorſum currere. Ni-

mirum primus decurſus contra petram Dicæam olim nuncupatam delatus retundit fluxum Boſpori communem in Bathicolpon ſinum ita nominatum, vſque ad Selctrinum ſinum. Secundus, à promõtoriis Aſiæ, quorum vnum appellat Dionyſius ὀξύῤῥουν, alterum ῥαφίῤῥουν: repulſus decurſum repellit communem in ſinum Soltanicum dictum, vſque ad promontorium Turcicum nominatum. Tertius, à promontorio Hermæo reiectus reiicit in ſinum Phidaliæ, vſq; ad Commarodes. Quartus, à promontorio Moletrinario in ſinum Anapli appellatum, vſque ad promontorium Amanolum. Quintus, à promontorio appellato Eſtiis in ſinum τῶν χηλῶν, ad Neocaſtrũ vſque. Sextus, & ſeptimus refracti à Damalico & Boſporio promontoriis, reiiciunt defluxum debilem ad loca ſuperiora, ad promõtorium Eſtias verſus. Hæc quidem multa attuli, vt planius percipiantur Hipparci per pauca verba, ſed multi momenti. Is enim narrat Boſporum, & ſi ſolum defluxum habeat, & non refluxum, tamen μονὰς πότε ποιεῖσθαι, hoc eſt, manſiones facere, ſtare, ſubſiſtere. Ex ante dictis iam facilè cognoſcimus Mæotim eſſe matrem ponti, & pontum Boſpori patrem, & propontidis. Et Helleſponti, contra Procopium ſcribentem duo maria Aegæum, & Euxinum nominatum Pontum coire inter ſe ad Byzantij partem Orientalem, contra etiam eos, qui aſſerere audent illorum originem eſſe à freto Gaditano. Per quod dicunt mare ingrediens nuſquam deſinere, quoad in Colchos peruenerit. Nam quòd, vt ipſi etiam fatentur, effluxus ponti velut fluuius deſcendat ad vrbem Byzantium, dicunt nihil ad rem referre: omnibus enim fretis affectiones

nes accidere ſolitas eſſe, quæ nulli rationi perſpicuæ videntur, quas nemo vnquam explicare potuit, ne Ariſtoteles quidẽ ratiocinationis naturalis princeps. Qui huiuſce rei cauſa ad Chalcidẽ Eubeoæ profectus Chalcidici freti, quod Euripum nominant, rationem naturalem exactiſſimè ſcrutari volens, cùm diu multúmque huius curſus inſtabiles, & vagos conſideraſſet, miſerè mortuus eſt. Maxima pars ſcriptorum tradit hunc Euripum ſeptem curſus in die definire, totidémque referre. Quid Cicero inquit Chalcidico Euripo in motu idẽtidem reciprocando putas fieri poſſe conſtantius? T. Liuius contradicit, ventóſque affert, ab vtriuſque terræ prææltis mõtibus ſubitos, ac procelloſos deiici, fretúmque ipſum Chalcidici Euripi ciere, eiúsq; motum non ſepties die (ſicut fama fert) temporibus ſtatis reciprocari: ſed temere in modum venti, nunc huc, nunc illuc verſo mari, velut monte præcipiti deuolutum, torrentem rapi. Equidem in Chalcidem cùm veniſſem, Liuij ſententiam probare non poterã, cùm nullo flante vento certis temporibus contemplarer modò ferri ab ortu Solis, modò ab occaſu tanto impetu, vt ventos contrarios, & plena nauigia contra nauigantia ſecum aſportaret: molásque multas ab eo verſari vidi aliquot horas ab ortu ad occaſum Solis, aliquot ab occaſu ad Orientem. Cùm autem ipſe à moletrinariis, qui ex molarum motu acceſſum, & receſſum omnium maxime animaduertere habent neceſſe, percunctatus eſſem, quoties, & quot horas nunc huc, nunc illuc conuerterentur molę, reſponderunt communiter, intra viginti quatuor horas curſum quater mutari ſolitum eſſe: ſex horis ab vna

parte accedere, totidem ab altera recedere. Cùm autem adiungere inciperent, eſſe quædam tempora, cùm has certas vices non obſeruaret: & ipſe nimium atteto vultu, & animo excipiens illorum ſermonem, & rei veritatem ſcire cupiens, quænam eſſent illa tempora inquirere aggreſſus, deprehenſus à quibuſdam Coryceis, & repente correptus, vt explorator aliquãdiu in cuſtodia retentus ſum. Iam in freto diuidente Italiam à Sicilia multa præter ratione fieri ſolent. Videtur enim ex mari Adriatico fluxus illuc accedere, & ex mari Thirreno: ſed hoc repente crebros vortices à nulla nobis perſpecta cauſa ciere, & naues perdere perſpicitur. Propterea quæ à Poëtis dicuntur à Charibdi, abſorberi. Qui verò dicunt in freto ſiculo multa fieri præter rationem, iidem putant plurima eiuſmodi præter rationem fieri in omnibus fretis, ex proxima vtrinque terra, cuiũs anguſtiis aiunt curſum fluxus in quaſdam neceſſitates cogi, rationem non habentes, quamobrem etſi fluxus à fano Iouis ad vrbem Byzantium videtur ferri: tamen nemo, inquiunt, recte aſſeret mare Aegeum, & pontum illuc deſinere, quorum opinionem confirmare videntur piſcatores noſtrę ætatis piſcari in Boſporo ſoliti. Hi enim teſtantur Boſporum immenſos gurgites, & voragines habere. Neque omnino totum Boſpori fluxum abire Byzãtium, ſed eius quandam partem ſuperam, & ſummam hominum oculis perſpicuã, ex ponto deferri Byzantium verſus, alteram vero partem inferam attingentem vadum contra decurſum ſuperi, & ſummi fluctus procedere, id quod ipſi ſe colligere dictitãt ex eo, quòd poſtquam retia deiecerunt in profundam altitudinem, ſemper

ſemper ab imo fluxu aſportata feruntur ſurſum ad fanum verſus. Vidi tempeſtatibus nauigia demerſa nuſquam extitiſſe, neque eorum vectores, quod argumento eſt fretum hoc quoſdam abyſſos & voragines habere: in quarum altitudinem contrariis fluctibus præcipitia agantur, ea quæ demerguntur. Sed de his vt quiſque volet, iudicet: ego tamen pontum per Boſporū in Propontidem non modò decurſus perpetuos medij aluei tenere, ſed etiam ad certos anfractus conuerſiones perpetuas ſempiternáſque cōficere cùm ex antedictis perſpicio, tum ex illis cauſis, quas vt probent paludem Mæotidem exſiccandam eſſe, & pontum conuerſum iri in paludem, quidam afferunt nimirum multitudinem fluminum exaggerantium, differētiam vadorum: ex his enim cauſis pontus mihi potiùs aſſiduo decurſu defluxurus per Boſporum, quàm aut Męotis in terram, aut pontus in paludem conuertendus eſſe videtur. Dicunt enim permeantium in alueos fluminum multitudine cùm humor cōtinenter augeatur, nec aliunde exitum habeat, neceſſe fore, excreſcat, vt tādem efferri per oſtia cogatur: proptercáque cœni, arenæque, & reliquę materię multitudine, quā continenter innumeri amnes defluentes in Mæotidem, & pontum deuehunt adeo alueos Mæotidis, & ponti complendos eſſe, vt ſuperfluere humorem, & per oſtia exire futurum ſit neceſſe, tandémque Mæotidem in terram, & pontum in paludem conuerſum iri. Nam quòd ad Mæotidem pertinet, Ariſtoteles tradit eius vadum exaggeratione eorum, quæ aſſiduè deferūtur à fluminibus excreuiſſe, vt naues ſua ætate multò minores, quā anno ante ſexageſimo quæ-

ſtus

ſtus gratiam in Mæotidẽ ingrederentur. Mæotis enim, vt Polybius ait, iam repleta eſt, & altiſſima eius pars quinque, vel ad ſummum ſeptem vlnis altior non eſt. Miror intra ſexageſimum annum maiorem exaggerationem factam eſſe, quàm ab hinc ætate Ariſtotelis, & Polybij. Nam nautæ noſtræ ætatis teſtantur ſimiliter adhuc habere ſeptem vlnas, quid quod ratione, qua demonſtrare conãtur pontum ex accumulatis fluuiorum coaceruationibus replendum eſſe. Eadem probare poſſemus mare internum ex ponti perpetuo influxu exaggerandum eſſe. Nam quòd dicunt vadum ponti minus altum, quàm maris Aegei, idcirco tardiùs pontum exiſtimo paludem fore, quàm ſi magna altitudine eſſet, nam vt fluminum lubrici congeſtus aſſidui ponticum vadum ſublimiùs reddiderint, ſic pontus in ſublime elatus decliuior delabitur in Aegeum, & quantò hinc, atque illinc fit preſſior, atque anguſtior, tantò celerior in Boſporum deuoluitur. Quòd ſi in minorem altitudinem Aegeum mare deprimeretur, quàm pontus, eò putarem pontum exaggerationem fore, repulſante Aegei vado eminentiori. Adde, quòd antequam põti os apertum eſſet, facilius exaggerari debuit pontus, cùm vndique circumcluſus eſſet montibus, at tum infinitis ſeculis exaggeratus non eſt. Eo minus exaggerabitur, cùm habet exitum, per quem continenter tantum poſſit efferri, quantum infertur, ac ſi vadum magis alleuaretur, tamen palus non fieret. vt enim illud extolleretur, ita põtus aſſurgeret, præſertim infinitis fluminibus auctus, & eminentibus montibus clauſus. At maris natura eſt, vt ſua vi ſpirabili reiiciat ea, quæ ingerantur. Neque eadem

eadem maris ratio eſt, quæ fluminum, quantum pertinet ad exaggerationem. Illa enim in oſtiis ſuam vim oſtendunt. ſed ſuos aggeres paulo vltra oſtia promouent, vel ſua imbecillitate, vel repellente vi ponti. Ac tantum abeſt, vt oſtiorum exaggerati congeſtus ponti vada efferant, vt pontum, ſi fortaſſe paulo anguſtiorem reddere poſſunt, eò violentiorē facere debeant ad trāſmittendam fluminum materiam reiectam, atque vehementiorem ad vada excauanda in maiorem altitudinem, cur tot lacus immēſa profunditate vndique influentibus, nullis manifeſto effluentibus, paludes non efficiuntur? Cur ſinus Boſpori nuncupatus cornu, tanta altitudine eſt: in quem cùm duo flumina deuehant aſſiduam terræ aggerationem, & purgamenta Conſtantinopolis, vtrinque proiiciantur, non tot annis aggeratur? pręſertim rapido curſu Boſpori fluxum ſinus retardante & impediente: quia tanta eſt Boſpori rapiditas, vt ſenſim ea extrudat in Propontidem. Quare vt ex his rationibus pontus obruendus eſſe non videtur: ita Boſporus maiori impetu effluere videtur per Boſporum. Quò enim magis ponticum attolletur, eò facilius deferetur, quàm ſi id in altam profunditatem deprimeretur, quàm ſi abyſſos haberet, per quas penetrans in tartarum Platonicum ſecū aquæ partem deportaret, quas, ſi, vt Oceanus vnde recedunt & accedunt omnia flumina, haberet, profectò minus efflueret in Boſporū: ex eo etiam colligitur Boſporū exiſtere ex ponti acceſſu, & non Aegæi maris, quòd illius aqua dulcis ſit, vt pōti longè dulcioris mari Aegæo ob copiam fluminū pontum ſubeuntium. Dulcem pontum Arrianus probat ex

eo,quòd pecora circumuicina eius aquam bibant, ipſe Boſporum etiam percipio ſimiliter dulcem eſſe. Quòd totus aliquando conglaciauerit tempore Copronymi tyranni,anno enim à Chriſto concepto ſeptingenteſimo, & quinquageſimo ſexto, hyems fuit perfrigida acerrimáq;,& gelu maximum, vt ponti Euxini ora maritima in latitudinem centum milliarium glacies rigore in lapidis duritiem conuerſa ſit:glaciéſque à ſummo mari ad profundũ craſſa extiterit triginta cubita. Præter hæc cùm eiuſmodi glacies fuiſſet niue tecta, creuit viginti alia cubita ita mare, vt cõtinenti aſſimilaretur, & pedibus calcaretur hominum, cæterorúmq; animalium manſuetorum & agreſtium à Zicchia ad Danubium, & reliqua ora maritima vſq; ad Menſembriam. vt Boſporum Thracium vltro citróque tranſirent iumenta onuſta, & boues plauſtra onuſta trahentes, deinde Februario mẽſe glacies in plurimas ſectiones collibus & Inſulis multorum iugerũ ſimiles, & pares diſrupta, & ventorum vi Byzantium per Boſporum acta in Propontidem, & in Helleſpontum, in quibus eſſent animalia mãſueta & agreſtia viua,& mortua gelu conſtricta: ex his glaciei ſectionibus quædam in Acropolim Byzantij impacta contriuit gradus, quibus è mari in vrbem aſcendebatur, alia glaciei ſectio ingentis molis ad murum alliſa illum magno impulſu concuſſit, vt non modò muri, ſed etiam domus vicinæ labefactarentur:atque alia pergrandis glaciei moles à manganis ad Boſporium portum, hoc eſt primum collem olim Byzantium, nunc Regis clauſtrum cinxit. Cuius altitudo muros ſuperabat. Equidem ipſe vnam, & alteram hyemem

mem Byzantij frigidam ſenſi, ſemélque & iterum vidi Boſpori ſinum nominatum Cornu ab oſtiis fluminum ad Galatam conglaciaſſe, non quidem glacie, quæ ſuſtineret homines, ſed tamen tanta, vt ſcaphæ vltro citróque commeare non poſſent, niſi remis ante glacies frangeretur: ſed hæc hactenus generatim de Boſporo. Nunc per partes ſingula eius loca tam antiqua, quàm noua proferam, tum promontoriorum, & vallium ſitus, & fluuiorum ortus, & perennitates, & portuum commoditates, & ſinuum felicitatem, è quibus primũ tractabo ſinum Cornu appellatũ, Boſpori nobiliſſimã partem.

De Boſpori ſinu Cornu nuncupato.

CAP. V.

CVM ex ponto Boſporus ad Byzantij acceſſit promontorium Boſporium appellatum, huius promontorij roſtro in duas partes ſcinditur, quarum maior & violentior inter Chalcedonem & Byzantium per fretum pergit ire ad meridiem, altera debilior curſum ſuum inflectit ad occaſum in ſinum, quem efficit Boſporus intercedentem inter Conſtantinopolim & Galatam: hunc ſinum Procopius ſcribit indigenas appellare Cornu, à Ceroeſſa matre Byzantis: qui Byzantiũ condidit. Dionyſius Byzantius ſimiliter Cornu nuncupat, & rationem huius nominis affert à ſimilitudine, quam habet cum cornu. Strabo appellat cornu Byzantiacum, & declarat, cui cornu ſimilis ſit; nempe ceruino, nam in multos ſinus perinde, quaſi in ramos quoſdam diffunditur. Plinius, eiúsq; ſimiolus Solinus, promontorium, in quo

ſitum eſt Byzantium, vocant modò Chryſoceras, modò Auri cornu. Marcianus Capella ceras Chryſeon, arbitror Capellam, & Solinum ſecutos Pliniani Codicis erratum, aut Plinium ipſum errare, id quod vel ex Plinij verbis percipi poteſt, cùm ait ex ea cauſa Byzantij promontorium Auri cornu appellatũ eſſe, quod Thunni aſpectu ſaxi albi in littore Aſiæ ſiti repente territi ſemper præcipiti agmine promontorium Chryſoceras petant, cùm ea de cauſa potius ſinus appellãdus ſit Auri cornu, præſertim ciuibus Byzantinis ita ſinum ſuum appellantibus, è quorum numero eſt Dionyſius Byzantius, cui potius, quàm Plinio fidem adhibere debemus, & Straboni, quos vidiſſe conſtat Ceras Byzantiacum. At Plinium fortaſſe decipere potuit ambiguitas Polybij, ſcribentis Boſpori fluxum repulſum à loco Aſię nominato Boue ferri Byzantium, à quo inquit ſciſſi Boſpori parua pars in ſinũ ſuum delata definit Cornu nominatum, maior verò fertur per meatũ. Aut ſi Plinius deceptus non eſt ex eo, quòd fortaſſe Polybius ſit in eadem ſententia, poterimus vtrumque appellare Cornu. Cùm permulta promontoria à Geographis cornua appellentur, vt Cyprus ceraſtis à multitudine promontoriorum, præſertim cùm Byzantij promontorium multos Colles habeat, quibus curuata in tria cornua Conſtantinopolis tricornis rectius, quàm triangula appellari poſſit. ſed illi ferendi non ſunt, qui tabulis etiam iterum & ſæpius editis tradunt cornu Byzantium eſſe promontorium Galatæ, ſitum contra Conſtantinopolim. Sinus initium faciunt duo promontoria, vnum à Meridie appellatum Boſporium, alterum à Septẽtrionibus

nibus Metopum olim dictum. Tria enim promontoria triangulum efficientia inter ſe, diſtantia plus minúſve milliare ſupra Boſporum eminent. Duo quidem ab Europa in faucis ſinus impendent, ſcilicet Boſporium & Metopicum, tertium ab Aſia Damalicum appellatum: à quo Boſporus tendens ad occaſum flectitur ad Meridiem, ex quibus cognoſcitur Procopius errare, tradens à Sycis nũcupatis fretum cornu nominatum incipere. Oſtia cydari, & Barbiſæ fluminum ſinui cornu finem conſtituunt, cuius longitudo ab ortu æſtiuo procedit circiter octo ſtadia ad occaſum hyemalem, deinde ad occaſum æſtiuum, inde flectitur ad Septẽtriones, quem iure ceras Chryſeon appellauit antiquitas: cùm & piſcoſus, & portuoſus maximè ſit, vno ore multos intra ſe portus amplectens, vniuerſos vſque ad marginem littoris profundos montibus circumdatos efficientibus octo flexus, quatuor quidem à latere dextro ingredientium, in quo eſt Galata primum flexum in longitudinem circiter bis mille paſſuum collis Metopicus, & Galatinus leuiter incuruant, vt nuſquam hic flexus latior ſit centum paſſibus. Secundus flexus fit à colle Galatino, ita eminenti in ſinum ceratinum, vt ille ex tribus partibus eò alluatur, collíſque Galatini latus vergens ad occaſum hunc flexum efficiat longè intus recedentem, vt ſi ab intimo flexu rectam lineã duceres ad collem Metopicum, eminentem ſupra oſtium ſinus intra lineam, includeres totum oppidum Galatam, & maximam partem ædificiorum ſuburbanorum, partim eminentium ſupra Galatã, partim in collis iugo ſitorum. Huius flexus maximè portuoſi receſſus longior, quàm

naua le longiſſimum triremium regiarum in circuitu eiuſdem explicatū, altero tanto latiorem reddit ſinum ceratinum, quàm patet inter Conſtantinopolim, & Galatam. Terminatur Mucrone vireti Regij inchoante tertium flexum minus curuum, ſed eadem ferme circuitus lōgitudine. Poſt quam ſinus inflexus ad ſeptentriones, quarto flexu mediocri accepto finitur oſtiis Cydari, & Barbyſæ. Iam verò ſiniſtrum ſinus latus, in quod eminent ſex colles Conſtantinopoleos, ſimiliter quatuor flexus admittit vrbis, primus collis adeo eminet in ſinus oſtium, vt totus vltra alios colles in altum proiectus ſit, & tanquam de induſtria immiſſum brachium protegat ſinum à ventis, ſecundus, & tertius colles interiùs recedunt ad Meridiē verſus. Reliqui ſic eminent in ſeptentriones, vt duos receſſus duorum arcuum ſimilitudinem gerentes accipiant. Quorum primum exprimunt radices primi, & quinti collium eminentes. Alterum quinti, & ſexti in ſinum proiectæ, hos duos receſſus tertius maximus flexus intra ſe includit. Adeo enim extra cæteros ſiniſtri lateris colles eminet, primus collis efficiens angulum vrbis ab ortu Solis, & ſextus inflectens alterum vrbis angulum ab occaſu, vt ſi lineam ab horum alterutro. mucrone duceres ad alterum mucronem intra lineam, includeres ſinum Ceratinum, & Galatæ planitiem maritimam. Id quod diuino munere tributum tuetur ſinum, atque defendit à ventis. Quartum receſſum extra vrbem recipit ſiniſtrum latus, vbi ſinus ipſe, & colles circumſurgentes inflectūtur ad Septentrionem magno naturæ beneficio. Ne ab occaſu venti incurrere directi poſſint in longitudinem ſinus.

Vnde fit,vt ex omnibus partibus excipio fauces circũdatus collibus perpetuo dorſo coniunctis, quos inter & ſi intercedunt crebræ valles, tamen dorſum non penetrant, & breues ſunt. Aut ſi vna aut altera oblonga eſt, in valliculas deſinit flexuoſas,inter quas interiectus aliquis collis in earum fauces eminet. Strabonis longitudo,quam ſexaxinta ſtadiorum attribuit ſinui ceratino, congruit fere cum mea dimẽſione, Procopij longè diſſentit à rei veritate,tradentis ſinus ambitum continere quadraginta ſtadia:lõgiùs verò aberrat Laonicus Chalcondylus ſcribens Byzantij portum ſecundum vrbem intus procedere ad ſtadia octoginta, ſinus altitudo varia. Nam ab oſtio ad medium ſinum nuſquam minor dicitur viginti paſſibus,vbi multis locis excedit triginta,alicubi quadraginta, aut amplius. Cùm autem vltra Byzantium proceſſit vſque ad oſtia fluminum,partim vadoſus eſt,partim paluſtris, vt nauicularum curſus dirigatur palis fixis ſignantibus partem nauigabilem.Primò enim ſyrtes, deinde paludes,& permulti Euripi circumdantes pluſquam triginta Inſululas.Illius ſimiliter latitudo varia eſt in faucibus plus minus ſex ſtadiis, patet. Deinde paulatim ſtringitur vſque ad mediam Galatam, vbi in ſtadia paulò plus tria coarctatur. quæ arctiori cathena claudi poſſint, quàm latior eius alucus inter Acropolim & Galatam ſitus contra hoſtium naues olim conſtringi cathenis ſolitus, neque modò tormentis bellicis ſaxa emittentibus ex vtroq; littore, ſed etiam machinis ignem liquidum profundentibus hoſtiles naues ab his aditu arceri, atque etiam exuri igne ſpeculari poſſe demonſtrauit Prœlus,quem dicunt ſpe-

cula

cula ignifera, quæ ipſe fabricatus eſſet, ex muro Conſtantinopolis appendiſſe contra naues hoſtiles, quæ his ſpeculis ignem ex ſolaribus radiis cõceptum in ſe ipſas proiectam conflagrarunt, atque vectores. Quod olim Dion Archimedẽ excogitaſſe narrat obſidentibus Syracuſas Romanis, denique ſinus vbi latiſſimus eſt, ſex ſtadia non excedit. Nec dubium eſt, quin olim latior eſſet, pluréſque receſſus haberet, quàm nunc habet, coarctatus emiſſitiis purgamentis aſſiduis, & ſubſtructionibus ædificiorum. Ne quis miretur, ſi minus cornu ceruino ſimilis ſit, minúſque in multos ſinus perinde, vt in ramos quoſdã, vt Strabo ait, ſcindatur, in quos irruentes pelamides capiãtur. Nam cùm ex Sublicis, quas crebras vidi, immitti & defigi in littore ſinus in ſubſtructionem ædificiorum, atque ad oram maris efficiẽdam magis portuoſam, tum ex Dionyſio Byzãtio percipio, alios receſſus, aliámque oram olim fuiſſe, quàm nunc eſt: tum ex Zoſimo, qui ante mille annos ſcripſit vſque adeo vrbem excreuiſſe hominũ multitudine, vt etiam in foris anguſtè habitarent, vt non parua pars maris circum vrbem in terrã conuerſa eſſe palis in circuitu defixis ædificia ſuſtinentibus. Verùm vt ex his ſinus alicubi coarctatus fuerit, profectò non minus profundus factus eſt, atque adeo magis portuoſus, vt nauis appulſæ puppis mare intueatur, prora verò terræ aſſideat: velut vtroque elemento inter ſe certante, vtrum magis poſſit vrbi inſeruire. Hic ſinus omnes portus maris commoditate applicandi præſtat: in cæteros enim, omnis portus vi remorum aut ventorum applicatio fit: in illam ſine ventis, ſine remis, naturalis & perẽnis Boſpori curſus.

curſus naues inducit, & reducit. Poſtquam enim naues ad huius oſtium aditúmq; acceſſerunt, deinde abſque gubernatione eunt, & ſua ſponte ad portum appelluntur: totus enim ſinus portus eſt. Et hæc quidem ab initio Boſpori ad finem deorſum verſus generatim dixi, nunc oram maritimam per partes deſcribã à fine littoris Europei ſurſum verſus ad initium, quod eſt ad Cyaneas. Inde deorſum Chalcedonem vſque imitatus Anaplum Dionyſij, quem potiſſimum ſequor, Menippíque & Arriani, aliorúmque Periplos in declarandis nominibus locorum antiquis, quæ cum reſpublica Byzantiorum floreret, in vſu erant ante Seueri ruinas.

LIBER SECVNDVS.

De Boſpori ora Europea, eiúsque locis intra Conſtantinopolim ſitis. CAPVT I.

BOSPORI latus Europeum in angulo definit, quo vrbis latus Orienti expoſitum flectitur ad occaſum, & Propontis incipit efficere latus vrbis Meridianũ. Simul & ab eodem flexu vrbis latus ad ortum Solis ſpectans incipit procedere ab occaſu fermè brumali ad ortum ſolſtitialem in longitudinẽ plus minus miliarij vſque ad tigna in ſpeculam ſublata piſcatorum regiorum. Deinde amplius quatuor ſtadiis pergit à Meridie ad Septentrionem ad promontorij Boſporij roſtrũ vſque, quo Boſporus ſcinditur in duas partes: quarum maior cingit vrbis latus vergens ad Orientem, id eſt vrbis frontem, & primam peninſulani

promontorij partem: in qua olim fuerunt illuſtria loca nuncupata mangana, & Arcadianæ Thermæ. Et primę regionis pars, quæ continebat domum Placidiæ Auguſtæ; domum nobiliſſimæ Marinæ, porticus perpetuas duas, gradus quatuor. In hac etiam vrbis frōte fuit pars ſecundæ regionis, quæ ab initio theatri minoris poſt æqualitatē latenter molli ſubleuata cliuo, mox ad mare præcipitiis abrupta deſcendebat, continebat in ſe templum magnum, & antiquum, ſenatum, tribunal, thermas Zeuſippi, porticus magnas quatuor, nunc continet clauſtri regij partem ſitam in latere primi vrbis collis pertinente ad Solis ortum, quem quidem collem circuit vltima pars Boſpori propriè à Dionyſio Byzantio appellata promontorium Boſporium, in quo ſitum fuit antiquum Byzantium. De promontorio inquit, quod « Boſporium appellamus, peruulgatur ſermo, bouc œſtro « ſtimulatum ex promontorio Boſporio tranſnataſſe in « Aſiam. Idem Dyonyſius alibi ait, parum abfuiſſe, quin « Byzantium conderetur in loco nuncupato Semyſtra à « nutrice Ceroeſſæ matris Byzantis, niſi coruus rapuiſſet « ex media flamma partem victimæ, eámque in promon « torium Boſporium tuliſſet, quod ſignum ſecuti colo- « niæ Megaricæ deductores Byzantium condiderunt in « promontorio Boſporio. Idem alio loco, dum loquitur « de Metopo loco ita appellato: Oſtreodē inquit locum « excipit Metopon appellatum, ex eo quòd vrbis aſpe- « ctui obiicitur. Nam intuetur ipſum promontoriū Boſ- « porium, quod Nicephorus hiſtoricus appellat promontorium aquilonare. Proſpiciebatur inquit claſſis Latinorum iam præternauigans Byzantij aquilonare pro-

montorium, vbi duæ turres conſtrūctæ exiſtunt ex lapidibus albis, & expolitis, vbi etiam Demetrij martyris conſtitutum eſt templum, videbatur autem Latinis laborioſus flexus ob maris vertices, & velut labyrinthos quoſdam, qui illic ſemper fieri ſolent ad ſimilitudinem Scyllæ, & Carybdis, quas Græci decantant in freto ſiculo eſſe. In hoc promontorio Dionyſius ponit arā Mineruæ Ecbaſiæ ex eo nominatæ, quòd huc egreſſi primum Coloniæ deductores ſtatim tanquam pro patria terra pugnaſſent. Similiter Cyzici fuit ara Apollinis Ecbaſij Argonautæ, inquit Apollonius, cùm nauem extra vrbem appuliſſent Cyziceni illos interius nauem appellere ſuaſerunt in portum vrbis, vbi Ecbaſio Apollini in littore aram excitarunt ex eo, quòd nauis Argo in Dolioniam egreſſa fuiſſet. Deilochus templum eſſe dicit, non Ecbaſij Apollinis, ſed Iaſonij Apollinis. Socrates dicit id templum appellari Cyziceni Apollinis, quam Dionyſius appellat Ecbaſion, Mineruā poſſemus etiā appellare Ecbateriam, vt Syphnei Dianā appellarunt.

De ora ſinus Ceratini cingente vrbis latus vergens ad ſeptemtriones, & de eius antiquis locis.

CAPVT II.

MOENIA vrbis à propontide vſque ad mucronem promontorij Boſporij alluūtur extremis faucibus Boſpori nullo ſpatio à mœnibus & mari intermiſſo, niſi paulo antequam perueniatur ad Boſporium mucronem ducentorum paſſuum in longitudinem: vbi nauale exiguum regiorum Lemborum, quibus enauigare Rex ſolet in

agros ſuburbanos, & machinæ bellicæ. Inde à mucrone promontorij Boſporij, vnde incipit ora ſinus Ceratini claudens latus vrbis cōuerſum ad Aquilonem vſque ad finē vrbis, mœnia non attingūt mare: ſed ſpatium relinquunt. Quod quale ſit, & quantū, quibúsve rebus occupetur, dicam per partes. Id ſpatij, quod eſt in ſummo mucrone, patet in latitudinem alicubi circiter viginti paſſuum, ſed latiorem mediam, nempe circiter octoginta paſſuum, vbi eſt porticus tecta plumbo, ſuſtentata duodenis colūnis marmoris ophitiſi, laqueata lacuſculis auratis, & perſica arte pictis, exiguo vireto cincta pręſe habet Boſporum: à tergo portam ferream, qua patet aditus in clauſtrum regium. Hæc aperta nauigantibus retegit viam decumanam Regij horti molliter aſſurgentem ad Regis palatium, ab hac porticu vſque ad vrbis portam Oriam appellatā, ora intermiſſa inter murum Regios hortos claudentem, & littus magnis ſaxis præmunitum incluſa tenetur à Rege conſita malis punicis, cæteríſque plantis: in qua media eſt mediocris receſſus maris opere abductus in tectam ſtationem nauigiorum, quibus cultores regiorum hortorum vtuntur ad vehenda Regi neceſſaria. Iuxta eſt domus amœna præ ſe habens mare, à tergo portam, qua patet aditus in regios hortos. In hanc domum ſecedere ſolitus regiis hortis præfectus negotiatur cum vrbis incolis. Hæc ora priuſquam eſſet conuerſa in clauſtra regia, continebat domos piſcatorū, & forum piſcarium, cùm verò Byzantiorum reſpublica floreret, duos portus intra murum cathenis clauſos habuit, quorum brachia ſuſtinebant turres valde eminentes. Fuit etiam portus

Phoſpho

Phoſphorius ab Stephano commemoratus. Fuit Neorium, fuit ſcala Timaſi, vt in tractatione vrbis pleniùs monſtrabitur. Pro porta quam vulgo vocant Oriam corruptè, quaſi olim Neorij portam, ſpatium iacet vacuum ad exonerandas naues accommodatũ, patet ducentos quadraginta paſſus in longitudinem: in latitudinem verò ante portam centum paſſuum. Paulò vltra portam in quinquaginta ſtringitur, vnde traiectus eſt ad Chryſopolim, & Chalcedonem, vbi etiam oræ maritimæ præfectus tribunal habet, vbi item domus portorij Turcici, vt in contrario littore Galatino eſt altera domus conſtituta ad exigendum portoriũ Francorum. Poſt hoc interuallum eſt forum piſcarium, ex quo magnus traiectus patet ad Galatam, quem antiqui appellabant traiectum Sycenum. A tergo eſt vrbis porta piſcaria nuncupata, qua aſcenditur ad magnum forum, quod Turci nominant Bezeſten. A porta piſcaria ora maris frequens ſuburbanis in longitudinem quadringentorum quinquaginta paſſuum continuatur ad portam fructuariam, quam Turci appellãt Gemicapi, vbi omne genus fructuum tam recentium, quàm conditorum, & frugum eſculentarum venalium, mercatus habetur: vnde magnus traiectus exiſtit ad Galatã. A porta fructuaria ad portam lignariã ab aceruis lignorum venalium conſtructis in ampla area ante portam Explicata appellatam, intercedunt ducenti paſſus iuxta littus, pleni ædificiis, & variis tabernis: aliis obſoniorum, fructuum, aliis aliarum rerum. Inter ædificia & murum vrbis excurrit via lata ſilicibus ſtrata, & iuxta muri crepidines conſtituta ſunt aquæ caſtella, quorũ alia perẽni

fiſtula aquam largiuntur, alia operculis ad tempus reſerantur. A porta lignaria in longitudinem trecentorum paſſuũ inuenio domos perpetuas exceptis viis intercurrentibus, alias vbi ligna materiaria venduntur, alias vbi capſæ fiunt. Deinde ſuccedit ſpatium trecentorum paſſuum ab ædificiis vacuum ſolam viam ſilicibus ſtratã, & Eſcharidas à Græcis dictas, in quas ſubducuntur nauigia, & palos defixos, ad quos illa alligantur, continens, aquáſque ſalientes extra muros ex aquęductibus vrbis claras & liquidas, partim potabiles, partim reſilientes in Euripos, marmoreos ad pãnos lauandos: deinde breui ſpatio exædificato ſuccedit porta farinaria, à Turcis vocata Vmcapi. Ante portam eſt area lata, vbi frumenta & farinæ venduntur. Eſt etiam ædificium magnũ, plenum ſaccis farinæ quadratis, laneis. Iuxta naues ſtant frumentariæ permultę, & ſcaphæ plurimæ, traiicientes in vlteriora ſuburbana. Eſt item ædes Mametana plumbo tecta, cum turri excelſa, vnde exclamare preces presbyter, & euocare ſolet incolas viculi ſuburbani ſiti ante hanc portam, ex qua ingreſſus patet in viam aſſurgentem per mediam vallem, tertio & quarto vrbis collibus clauſam. Hæc quidem etſi peruulgata, tamen negligenda non cenſui, vt faciliùs perueniatur in notionem antiquorum locorũ, quæ à promontorio Boſporio ad portam farinariam ponit Dionyſius Byzantius. Supra etiam inquit, promontorium „
Boſporium templum eſt Neptuni antiquũ, apud quod „
fuit lapis in mare eminens, quem Byzantini in locum „
ornatiorem ſupra ſtadium transferre conantibus non „
permiſit ſe transferri, ſiue amans locum mari vicinum, „

ſiue

» ſiue oſtendens parui momenti eſſe pietati diuitias. ſub
» templo Neptuni intra vrbis murum, in locis, in plani-
» tiem explicatis erant ſtadia & gymnaſia. At ex maris
» parte erat nauigatio in ſinum ceras leniter fluens, pri-
» mam promontorij Boſporij conuerſionem, circumfle-
» xionem, quæ excipiebat tres portus, quorum medius ſa-
» tis profundus à cæteris ventis tegebatur, ab Africo tu-
» tus omnino non erat: deinde turris bene magna rotun-
» da continenti iungebat vrbis mœnia. Primus poſt mœ
» nia campus erat peninſulæ ceruicis ſenſim deſcenden-
» tis ad littus, & ne vrbs eſſet Inſula prohibentis. Poſt erat
» templum Telluris ſuper mare, cuius quidem faſtigium
» tecto carens ſignificabat antiquam terræ libertatem.
» Eius parietes, quibus claudebatur, erant facti ex lapide
» expolito. Paulò ſupra Telluris ædem erant templa Ce-
» reris, & Proſerpinæ paria, in quibus picturæ multæ pri-
» ſcæ felicitatis inſignes reliquiæ, & ſtatuæ exactæ artis,
» nihilo ſumma arte elaboratis inferiores erant. Item in
» abſceſſu maris duæ ædes Plutonis & Iunonis, quarum
» ſolum nomen extat. Illud enim Perſæ exuſſerunt in ex-
» peditione Cyri contra Scythas, ea vlciſcentes, quæ By-
» zantina ciuitas commiſiſſe cõtra Regem accuſabatur.
» Plutonis templum Philippus Macedo inopia materiæ
» demolitus eſt, locorum verò nomina remanſerunt. Hic
» enim Plutonis acra, ille Iunonia acra dicitur, vbi quot-
» annis victimam primo anni die mactat gens Megari-
ca. Hæc quidem Dionyſius, qui cùm ait Iunonis & Plu
tonis ædes fuiſſe τὴν ἀπόβασιν τῆς θαλάσσης, videri poteſt
acram ſignificare oram maris, potiúsque promonto-
rium, quòd nullum ſit in hac oræ parte, niſi Dionyſij
tempo

temporibus mare attingeret radices ſecundi collis. At nunc ab huius radicibus, ſimúlque à mari intermiſſa eſt planities. Ac ſi ætate Dionyſij non attingeret mare radices ſecundi collis, poſſumus interpretari τὴν ἀπόβασιν τῆς θαλάσσης, ad receſſum abſcedentem à mari. Nam Iunonia acra mihi fuiſſe in cliuis potius ſecundi collis, quàm in ora maris, ſub ipſum ſubiecta videtur ex Coloniæ Byzantinæ deductoribus partim Megarēſibus, partim Corinthiis, qui magna religione colebāt Iunonem acream appellatam ex eo, quòd ſtatuta eſſet in acropoli Corinthi. Fuit etiam nōn longè à Corintho altera Iuno acrea in promontorio ſita, cuius meminit T. Liuius. Promōtorium inquit, eſt aduerſus Sycionem Iunonis, quam acream vocant, in altum excurrens. Poſt acram Plutonis & Iunonis Dionyſius ponit Scyronias petras nuncupatas à Corinthiis participibus coloniæ deductæ Byzantium, qui his petris nomen impoſuerunt à ſimilitudine loci difficilis, qualem habebant petræ Scyroniæ, ſitæ inter Megaram, & Iſthmum Corinthiacum. Ex his Dionyſij verbis has petras etſi nunc non extantes, olim exciſas ad molliendos vrbis cliuos, tamen extitiſſe ad imas collis tertij radices oſtendam in deſcriptione vrbis. Nunc redeo ad continuandum ſpatium inter ſinum & mœnia ſitum, quod reliqueram ad portam Vncapam, vltra quam in longitudinem quadringentorum paſſuum ora ſinus procedit, occupata aut ædificiis, aut aceruis coctorum laterum venalium, partim integrorum, partim in puluerem contritorum ad teſtacea & ſignina opera conficienda, inde domus piſcatorum vſque ad portam Blacherneam tenent oram

ſinus.

ſinus patentem in longitudinem ter mille, & quadringentorum ſexaginta paſſuũ, quorum primi octingenti finiuntur porta Iubalica nuncupata, contra quam eſt medius flexus naualis regij ſiti in contrario littore. A porta Iubalica ad portam vulgò appellatam Agiam à vicina æde diuæ Theodoſiæ trecenti ſexaginta paſſus. ab Agia porta ad ſecundam portam Phanarij ſexcenti paſſus. Phanarium eſt pars vrbis oræ maritimæ, quam murus vrbis claudens duas portas habet, in quas eminent cliui quinti collis, quibus finitur flexus ſinus primus inchoatus à promontorio Boſporio, & incipit ſecundus flexus finitus radicibus ſexti collis. Quicquid eſt muri inter portas Phanarias, caret turribus, ſed eſt duplex murus, alter in littore, alter in cliuo collis quinti: vterque cingit locum nominatum Phanariũ. A porta Phanarij, cuius è regione eſt finis naualis regij, proceſſi octingentos paſſus, vſque ad portam appellatam Palatiam, contra quam in vlteriore littore eſt finis vireti regij, & initium frequentis vici, quem Agiam paraſceuen Græci vocãt. Vltra portam Palatinam progreſſus circiter centum viginti paſſus, animaduerti tres magnos arcus aſtructos vrbis muro, & ſubſtructos, per quos olim Imperatores ſubducebãt triremes in portum opere factum, nũnc exiccatum & conuerſum in hortos cõcauos præ ſe gerentes ſpeciem portus obruti. Ab his arcubus diſcedens trecentos paſſus offendi ſpatium in centenum paſſuum longitudinem ab ędificiis vacuum: Vbi attingit muros mare vadoſum, vt facile ſit ſuper id ædificare: poſt octingentis paſſibus confectis, perueni ad portam Blacherneam, qua finiũtur domus piſca-

torum ex media parte fundatæ in terra, ex altera parte ſubſtructæ ſublicis in mare vadoſum defixis. Inter ſublicas locum relinquunt portuoſum, quo nauigia piſcatoria ſubducũtur in ſtationem ſub domos piſcatorum. Piſces velut in latibula & paſcua refugientes, capiuntur retibus appellatis hypocis ſuſpẽſis ex tigno, hoc genus piſcationis tanquam domeſticum exercent fœminæ. Viri autem procul piſcantur: neque ad hanc piſcationem opus eſt magnis inſtrumentis, ſed duntaxat vno tigno ſine ſtipite, ſiue arboris trunco, ſiue nauis exoleſcente malo, ſiue antenna habente infimum caput intra domum piſcantis ſubnixum, alterum ſupremum extra domum eminens leniter pronum. Ex cuius ſummo capite appenſam hypocam fune per trochleam traiecto demittunt in aquam fœminæ feneſtris inſiſtentes, & ſubtrahunt aliquantò poſt, cùm fœminis licet eſſe otioſis à cęteris negotiis domeſticis: aut ſi nihil aliud negotij habent, ſedent in tabulatis prominentibus, vel mœnianis nentes aut ſarciẽtes, aut omnino animi cauſa otiantes, ſpeculantur piſces retia ſubeuntes, ad eóſq; ſubtrahendos aſſurgunt, & remiſſis hypocis, ad officia domeſtica redeunt. Cùm hanc piſcationem ſpectarem, videbar intueri tale quippiam, quale etiam fieri vidi in palude praſiade, quam accolentes ſupra defixas ſublicas in media palude tabulata collocant ſuſtinentia caſas, vno ponticulo aditum habentes ex cõtinenti. & fores inter tabulata compactas deorſum ad paludem verſus deferentes, in quibus degunt. Puerorum paruulorum pedes fune alligant, metuentes ne in paludem delabantur. Tanta eſt in hac palude piſciũ copia, vt quoties

ties quis ianuam reſerauerit, ex eáq; calathum aut ſpor
tam demiſerit vacuam, paulo poſt retrahat piſciũ ple-
nam. Paulò vltra portam Blachernæam obiicitur mu-
rus tranſuerſus, à mœnibus vrbis ſinúque intermiſſum
ſpatium ſecans, habens portam, ex qua ſexagenis paſſi-
bus confectis, alter murus tranſuerſus obducitur primo
muro ſimilis, abhinc centum paſſus vrbs finitur angu-
lo vno, ex tribus, grandibus vrbem triangulam efficien
tibus. Ab hoc angulo ad portam Neorij via lata patet,
ſilicibus conſtrata ſecans ſpatiũ, quod dixi ambire mu-
ros, contractũ quidem, ſed variæ latitudinis. Nam ante
vrbis portas pleraſq; latius eſt quinquagenis paſſibus.
Id minutatim excutere volui, vt pateant loca facilius
antiqua, quæ Dionyſius Byzãtius deſcribit à tertio col-
» le ad ſextum collẽ. Poſt, inquit, Scyronides petras, quas
» antè dixi fuiſſe olim ad radices tertij collis, longum lit-
» tus ad piſcatum, atque ad vadi altitudinem nullis litto-
» ribus etiam optimis deterius: nam ex paucis vſque ad
» marginem profundum eſt, & mare placidum & quietũ,
» & littus aditu facile, nuncupatum Cycla, ex eo quòd in
» hoc littore Græci barbaros circumcluſos deuiciſſent.
» In eodem littore ara conſecrata eſt Mineruæ diſſipato-
» riæ, deſignans ex circumcluſione multitudinis diſſipa-
» tionem. Hucuſque Dionyſius. Cycla & ara Mineruæ
diſſipatoriæ fuerunt in maritima planitie ſubiecta ſub
vallem vrbis tertiam, quam efficiunt tertius & quartus
colles, Cyclobium à poſteris appellatum arbitror ex
Zonara, cùm ait: Imperatore Conſtantino pogonato
Agarenos graui claſſe vrbem obſediſſe, quæ ſtationem
habebat à promontorio Hebdomo ſito ad occaſum vſ-

que ad Cyclobion. Similiter alij Hiſtorici tradunt ab Hebdomo promontorio, atque à domo Magnaura ad occaſum pertinentibus vſque ad palatium Cyclobion, ſpectans ad Orientem, ſtetiſſe claſſem Agarenorum. Quid ſit Hebdomum promontorium, oſtēdam in tractatione vrbis. Deinde Dionyſius: Cycla, inquit, Melias «
ſinus excipit, piſcoſus quidem ſi quis alius: in omnibus «
enim omnes ſuperat promontoriis prominentibus, & «
cautibus ſub aqua deliteſcentibus vtrinque concluſus. «
Hic ſinus à quodam Heroë indigena nuncupato Me- «
lia nomen adeptus, vt plurimum nunquam fallit piſca- «
torem. Cùm ex his verbis Dionyſij, tum ex eius anapli ordine ſinum Meliam exiſtimo alibi eſſe non potuiſſe, quàm in tertia vrbis valle cincta vtrinque promontoriis tertij & quarti collis, quæ etſi iam intra muros vrbis clauſa eſt, tota exædificata & ſicca, tamen eam olim receſſum maris fuiſſe, poſteáque exiccatam, & terra aggeratam fuiſſe ad ſuſcipiendas domorum ſedes, vero proximum videtur, cùm ex eo, quòd eius longa planities ad libellam ferè æquata, ſupra mare parū eminet, tum ex illis cauſis, quas ſuprà demonſtraui, cur Boſporus minus nunc ſit ſinuoſus. Poſt Melianum ſinū Dio- «
nyſius ponit locum nominatum κῆπον, aítque nomen «
adeptum eſſe ex terra inter paucas, ad culturam horto- «
rum idonea, maris verò lucrum aduentitium acquiſi- «
uiſſe. Non enim mare olim ibi indagabatur, ſed otio- «
ſum manebat, cùm tamen piſcibus diuerſoriū præbere «
ſoleat. ἀψασιεῖον ab Arcadio nominatum in hoc loco ſitum eſt, & Iupiter ἀψάσιος colitur, ita vocatus à Dionyſio, niſi Codicis erratum ſit: cùm tamen à Callima-

cho in iambis Apeſas appellatus ſit, ſicut Stephanus ſcribit. Non Ioui Apeſanti ſacrificauit equas arcadicas. Pauſanias ſupra Nemeam inquit, Apeſas mons, in quo Perſeum primum Ioui Apeſantio rem diuinam fe ciſſe tradunt. Statius Papinius de eo ſic dicit:

Mons erat audaci ſeductus in æthera dorſo,
Nomine Lernei memorant Apeſanta coloni.
Gentibus Argolicis olim ſacer.

An Byzantius κῆπος ſit ex his, quos adeptus eſt auus Demoſthenis Gylon appellatus, aſſequi nō poſſum ex Aeſchine tradente Gylonem figulum auum Demoſthenis, cùm hoſtibus prodidiſſet Nympheum ponticum, quod tum Athenienſium erat, mortis condemnatum ab Atheniēſibus, effugiſſe, & perueniſſe ad Boſporum, & illic accepiſſe donum à tyrannis, nominatis κήποις: neq; declarat Aeſchines, neq; quiſquam alius, an apud Boſporum Thracium, an Cymerium, hi horti fuerint, an tyranni illi eſſent Byzantij, qui tum ab Athenienſibus defecerant, & potentibus ciuibus tyrannicè gubernabantur, an Nympheum prope Heracliam ponticam conſanguineam Byzantiorum, nempe coloniam Megaricam ſitum Glyconis proditione adepti ſint. Poſt
" Apſaſion Dionyſius ponit promontorium plurimùm
" ſuper alia promontoria eminens, vētorum violentiam
" excipiens. Huius promontorij eminentia abrupta abit
" in mare, & haud firma pręterit profundum mare. Nam
" promontorij pars inferna ſectionem petræ in multam
" auulſionem abrumpens exigua coniungitur continen-
" ti diſſoluendæ, & quàm mox ruinam editura ſimilis:
" vnde ſimilitudo aſpectus illi nomen dedit. nam Mella-

pocopſas nominatur. Ex hac Dionyſij deſcriptione, & ordine narrandi alibi eſſe non poteſt hic locus, quàm ad radices quinti collis, vbi paulò antè dixi, nunc eſſe locum Phanarium nũcupatum. is etſi opere exciſus eſt iam ante tot ſecula, tamen adeò natura rupibus præruptis & præcipitibus exiſtit, vt nondum penitus exciſus ſit, quin adeò alicubi præciſus, vt ob directos cliuos ædificia non habeat: & ſi qua pars habet, ea caſuris ſimilia videntur. Inde Dionyſius poſt locum inquit, qui appellatur Mellapocopſas, duo loca ſunt, omnibus anni temporibus piſcium captum largientia à ſummiſſionibus promontoriorum, & remiſſione maris in hæc loca refuſi, altè ſinuoſi, placati & tranquilli. Horũ locorum vnus appellatur Ingenidas, alter dicitur Pireicus, vt multorum hominum habet ſermo, à Piræo Attico: vt quidam dicunt, à quodam antiquo Heroë indigena. Inter hæc duo loca eſt Cittos locus ita dictus à multitudine hederæ ibi facile prouenientis. Pireico ſuccedit continuò Camara accliuis, & ventis expoſitum littus, quod multam maris refractionem excipit. Ex his, quæ iam dixit Dionyſius, & poſtea dicet, Ingenidam & Pireicum, & Camaram fuiſſe exiſtimo partim in radicibus ſexti collis, partim in ima planitie vallis quartæ clauſæ quinto & ſexto vrbis collibus, ſinum efficientibus in mediam vallem inſinuatũ: ſed temporibus Dionyſij longè penitius inſinuabatur, nunc minus in vallem recedit tot ſeculis aggeratus ſubſtructionibus vrbis. A radicibus ſexti collis ſinus incipit eſſe vadoſus ex parte vrbis ob breuia, & ſyrtes, ex altera parte profundus, deinde vtrinque vadorum frequentia nauigatio

palis defixis regitur, vt à flexu, quo incuruatur ad Septentrionem vſque ad oſtia fluminum, ſit paluſtris & lutulentus, vt vento agitatus turbidus fluat, frequentibúſque Inſulis ſit aggeratus, quas habet amplius quadraginta ſyluis cannarum tectas, infirmas, vt etſi in aliquarum parte ſiccis pedibus inſiſtere queas, tamen in alia cœnoſa nequeas. Prima Inſulula incipiens à radicibus collis ſiti inter flumina, diuidens eorũ oſtia, producitur in paſſuum longitudinem circiter ſexcentorũ, reliquæ diuiſæ exiguis Euripis parum altis & cœnoſis, qui dudum obruti eſſent cœno, delabente ex proximis oſtiis fluminum, niſi excreſcentes Inſulas ad fingendos lateres reſcinderẽt laterum figuli. Hi vbi palàm in terram paluſtrem defixerunt, ſeſe totos demergunt, ne capitibus quidem ſupra aquam extantes, vt palàm fruſto terræ exciſo onuſtam extrahere queant. Inſularum Euripi piſcoſi ſunt, latibula piſcibus præbentes, qui cùm hyeme alij capiuntur, tum æſtate Mugilum copia ſupra ſtoreas exilientium ad id præparatas, vt Venetiis ſolent ſupra rates ad horum piſcatum accommodatas. Nunc in his Inſulis cerui non ſunt, vt olim erant, propter proximam vicinitatem vrbis, proptérque propinquos vtrinque colles antiquis nemoribus ſpoliatos, quibus olim veſtitos fuiſſe oſtendam ex Dionyſio Byzantio: nunc quàm pulchrè deſcribat hanc Boſpori partem
" paluſtrem, ſubiungam. Locum, inquit, nuncupatũ Ca-
" maram, quem antè dixi fuiſſe ad radices ſexti collis, ex-
" cipit σαπρὰ θάλασσα, id eſt, marcidum mare finis totius
" ſinus. Iacet enim in fundo ſinus nuncupati cornu. In-
" uenit hoc nomen, ſiue à vicinis fluminibus in ſe exeun-

tibus

tibus, natiuas aquas maris corrumpentibus, ſiue ex eô „ nomẽ reperit,quia immobile ventis agitari non poteſt. „ ob vadorum aggerationem,quam deferũt oſtia flumi- „ num continuam & mollem, paluſtre efficientes mare, „ in quo etiam piſces capiuntur. Primus huiuſce maris „ marcidi locus appellatur Polyrrhetius à viro Polyrrhe „ to. Poſt hunc locus eſt nominatus Βαθέα σκοπία, hoc eſt „ profũda ſpecula ab altitudine maris. Tertius vocatur „ Blachernas à quodam Rege ibi regnante.Hęc quidem „ Dionyſius. De his paludibus intelligit Nicephorus hiſtoricus, cùm ait, Aduentante claſſe Latinorum Regis Conſtantinopolitani,triremes ſubductas fuiſſe circum fluminis oſtia, vbi & ſinus finis & fluminis, vbi exaggerata multa arena & materia vtrinque ſtringens os,& vix anguſtum quendam aditu difficilem meatum intermittens,non modò magnis triremibus,ſed & dicrotis,& vacuis nauigiolis ob breuia & vada. Ex Dionyſij verbis poſtremis percipitur,quæ fides adhibenda ſit recentibus ſcriptoribus Blachernas tradentibus ex eo appellatas fuiſſe, quòd ibi ſinus paluſtris ſit, proptereáq; obrutum fuiſſe dicunt illis temporibus, cùm Marcianus & Pulcheria magnum templum Blachernarum ædificarunt. Verùm etſi obrutus fuit, & Græci vulgò in hunc diem locum paluſtrem appellare ſoleant Βλακὸν, vnde illi putant Blachernas vocatas fuiſſe:tamẽ Dionyſio antiquiſſimo ſcriptori potius credendum cenſeo. Is deinde ſubiungẽs:Maris,inquit,marcidi vltimus lo- „ cus appellatur paludes,ex eo,quòd in illo ſubſideat lu „ tulenta fluminum ſeceſſio.Non enim illius vadum are „ na,ſed cœno tectum eſt, neque nauigiis, niſi perparuis „

nauig

nauigabilis eſt. Inde cœnũ ſublime vſque ad exitus fluminum, quorum vterque fertur ſeparatus ab alterο: in exitu ambo coniunguntur, & velut per vnum oſtium exeunt in ſinum cornu. In mediis paludibus boum nutricibus ſunt prata vberes paſtiones largientia, etiam ceruis: hos Deus deſignauit cum deductoribus Coloniæ conſilium petentibus, vbi conderent vrbem, appellatam Byzantium, ita reſpondit:

ὄλβιοι οἰκείνην πόλιν ἀνέρων οἰκήσουσιν,
Ἀκτῆς Θρηικίης ὑγρὸν παρ' ἄκρον στόμα πόντου,
Ἔνθα ἰχθῦς, ἔλαφός τε νομὸν βόσκουσι τὸν αὐτόν.

Hæc quidem dicta ſunt de re, quæ accidit. Cerui enim tempore hyberno ex ſyluis deſcendentes depaſcunt paluſtrem arundinem: piſces verò maris, & fluminum participes in tranquillitate ſinus Ceratini deliteſcunt pigri, in vbertate pabuli deglutiũt vadi radices. Hęc quidem Dionyſius. Mihi verò potius oraculum videtur, hunc locum non intellexiſſe, ſed promontorium Boſporium, vbi extremum os Boſpori, vt poſtea admonuit Apollo, colonię deductores deceptos illo loco, qui cùm ad has ſinus extremas paludes pararent condere Byzantium, coruus rapuit victimæ partem, eámque deferens ad promontorium Boſporium, declarauit oraculum præſignificare Boſporium promontorium, quod definit extremum os Boſpori, vbi cùm eſſent nemora, & oræ maris paluſtres compaſcuæ, iiſdem paſtionibus veſcebantur cerui, & piſces. Verùm vt ab initio litoris Europei vſque ad finem vrbis, quæ olim loca antiqua habuerit, quæ've nunc noua habeat Boſpori ora, declaraui: ita deinceps vſque ad Cyaneas declarare ab vrbis.

fine conſtitui. à quo quidem fine in longitudinem bis mille paſſuum progreſſa ad flexum, quo ſinus tendens ad occaſum incuruatur ad ſeptentriones, maritima planities continuatur cum ima vallis planitie, in bis mille paſſuum longitudinem, & latitudinem quadringentorum patente, & paulò quidem amplius: quà vallis inſinuatur in plures quàm quindecim valliculas alias rectas, alias tranſuerſas, omnes in vnum collium dorſum deſinentes natura fauente quieti ſinus. Hæc planities, ſiue maritima, ſiue in vallem inſinuata, tota ædificiis ferè occupata eſt, ſuburbanis vicum efficientibus, partim in planitie, partim in collibus poſitum quatuor millia paſſuum circuitu complexum. Non enim vbique ædificia inter ſe continentia, ſed ſparſa vagantur. Totus à Mechmetanis vicus habitatur. Itaque vndecim ædes habet ceremoniæ Mechmetanæ. Earũ cæteris præſtant tres, ad quarum maximam Turcorũ Rex ſacrificium, quod Corbanum vocant, facere ſolet, cùm quippiam arduum aggreditur, iuxta ædis veſtibulum, ornatum duodecim columnis marmoris Thebæi. Situm eſt ſepulchrum Hemiſpherio Cylindraceo, clauſum neſcio cuius hominis, quem Turci valde ſanctum habent, & perpetui ſodales Flamines cuſtodiunt, circũlucentibus noctes diésque amplius ſeptuaginta funalibus cereis, tectum purpura, hunc Turci vocãt Aibaſarium, à quo vicus nomen adeptus eſt. Sæpe ab his Flaminibus percunctatus ſum, quis ſanctus eſſet Aibaſarius, à quibus nihil aliud aſſequi potui, niſi Aibaſarium appellari Mechmetanæ religionis vnũ ex aſſertoribus, inter quos numerant tanquam principem Arium, Græcus neſcio

quis

quis mihi confirmabat eſſe ſepulchrum reliquiarum Iob,ſed nihil ex monumentis literarum proferebat,in quibus duntaxat legi Arcadium Imperatorem oſſa Samuelis prophetæ à Iudæa Conſtantinopolim tranſtuliſſe,tam hilariter obuiã illis procedente populo,quàm ſi Samuelem viuentem cernerent. Quidam afferunt Aibaſarium vicum appellatum ab Agio Baſilio, ſed nullum ex literis producunt teſtimonium, mihi potiùs locus hic ſacer fuiſſe videtur,diuo Mamanti, vt literatis teſtimoniũ oſtendam in deſcriptione vrbis. Ab hoc vico vſque ad oſtia fluminum ora ſinus in ſeptentriones flexa aliquantum ſpatium procedit hortis freqũes, & ædificiis paulò vltra caſtellũ aquæ defluentis ex collis valde proni medio cliuo, vbi ſacer fons perennis fluit,quem circũdant fundamenta antiquæ ædis,quam vulgus Græcorum appellat diuam Photinem: cùm tamen in hoc loco,aut non longè remoto fuiſſe videatur ædes diui Coſmæ & Damiani ex Procopio, cùm ait ad finem ſinus in loco arduo,& vehementer ſublimi templum diuis Coſmæ & Damiano iam ab antiquis vſque temporibus conſtitutum fuiſſe:quod ſtatim videtur ab ingredientibus ſinum Ceras.Iuſtinianus Imperator habitus medicis iam vicinus ad moriendum, diuorũ precibus ſeruatus,vt illis gratiam referret,templum illis ſacrum immutata priſtina forma, quæ ignobilis erat, & ornamenti expers,pulchrè & magnificè inſtaurauit,& luminum ſplendore illuſtrauit id templum.Si fortè accuratiùs exquirere velis,vide Anthymi martyris ędem, quam Procopius ponit è regione in littore vlteriore. Iam autem à fonte diuæ Photinæ ad oſtia fluminum,

& promontorium Semyſtræ ambulaui circiter mille paſſus. Cur verò vocetur Semyſtra, & quibus nominibus appellentur flumina, Dionyſius Byzantius docet.

De flumine Cydari & Barbyſæ ex anaplo Dionyſij.

CAPVT III.

FLVMEN, inquit, Cydaris venit ab occaſu æſtiuo, Barbyſes verò à Borea vento. Barbyſen alij dicunt educatorem Byzantis, alij nauigationis ducem eorum, qui cum Iaſone, & Mineis nauigarunt ad Colchos, quidam Heroëm indigenam fuiſſe, vbi flumina delata ad obuium promontorium craſſum inter ſe coëunt in mare exeuntia: ibi ara eſt Semyſtræ, à qua locus nomen inuenit. Semyſtra nutrix fuit Ceroëſſæ matris Byzantis. Io enim cum Iouis arte in vaccam conuerſa, iráque Iunonis œſtro alato ſtimulata multas terras percurriſſet, apud hunc locum parturiendi dolore affecta. nam erat diuini ſeminis plena, infantem fœminam peperit. hanc tollẽs Semyſtra lactat, & nutrit gerentem inſigne transformationis maternæ, cornuum enim typi ex fronte eminebant, vnde appellatur Ceroëſſa: ex hac & Neptuno genitus eſt Byzas, vir ſimiliter vt Deus honoratus, à quo Byzãtium conditum eſt. Semyſtra locus parum abfuit, quin vrbs efficeretur, nam ibi duces Coloniæ vrbẽ condere conſtituerant, niſi ex media flamma coruus rapuiſſet partem victimæ, eámque in Boſporium promontorium tuliſſet. Hoc ab Apolline oſtentum coniecerunt Gręci à paſtore edocti, qui ab ſpecula intuitus erat, vbi coruus victimę rapinam depoſuiſſet, ſecutíque ſignum

cond

condiderunt Byzantium in promontorio Boſporio. Hucuſq; dicta ſint ex Dionyſio, quæ iam inde ab antiquiſſimis temporibus peruulgata, ſi quis me otioſior altiùs conſideret, non ſine phyſica ratione inueniet Io vaccam cornigeram peperiſſe Ceroëſſam iuxta fluuiorum oſtia, hoc eſt cornua, iuxtáque ſinum Cornu nuncupatum: è quibus aqua dulcis prodiens ſupra ſalſam ſinus, & freti ſummam aquam, fertur velut altera Io, ſinúsque Ceratinus agnoſcetur verus filius Ceroëſſæ & Neptuni, id eſt, aquæ dulcis & ſalſæ, veriórque quàm quiſquam Byzas deprehēdetur conditor Byzantij. Iam quale ſit promontorium, ad quod dicit Dionyſius flumina exire in mare, profectò obtuſum, & vt ille ait, craſſum in altitudinem editum amplius mille paſſuū, quorum ſeptingenti inferiores ſunt decliuiores, quadringenti ſuperiores minus procliues. Iugi ceruix, quà promontorium adnectitur dorſo mōtis, latior non eſt triginta paſſibus, anguſtata duabus vallibus, vna à Meridie, in qua ſumma depreſſa eſt foſſa conſeruatrix niuium, ſuis labris ſuſtinens ligneum tugurium faſtigiatum in mucronem metæ, cuiuſmodi plurimæ circa vrbem videntur: altera valle promōtorij ſtringitur à Septentrione, in qua ima eſt ſacer fons, quē Græci Agiaſma appellare ſolent. Promontorij radices partim attingunt ripam Cydari, partim impendent in planitiem à ripa & promontorio intermiſſam, latitudinis trecētos, longitudinis plus minus quingentos ſeptuaginta paſſus habentem, circuitu complectentem circiter mille & quingentos paſſus. Secundum hanc mediam eſt coitus Cydari & Barbyſę fluminum, quorū vterque paulò

ſupra eandem planitiem fluit ab altero ſeparatus promontorio longo & acuto: id exiſtimo eſſe, quod Dionyſius Drepanum vocat. A tergo, inquit, Semyſtræ, paulò ſupra fluminum oſtia initium circumflexus in alterum latus ſinus ceratini efficit promontorium Drepanum inflexum, cuius cacumen acutum appellarunt Bucolon, hoc eſt, Bubulcum, grata memoria proſecuti indicem, ex hoc loco ſpeculatum vrbis conditorem coruum. Ex his Dionyſij verbis aduerte, quem is appellat Barbyſem, Suydam, reliquóſq; recentes ſcriptores ſcribere Barbyſſum. Quàm rectè fides ſit penes emendatos codices. Barbyſe nomen adeò iam ignotũ eſt etiam accolis, vt aliter appellare Byzantini neſciant, quàm Chartaricon fluuium ab officina oſtiis fluminum propinqua, vbi chartæ contuſæ explanãtur: ruſtici, qui accolunt eius fontes, hunc nominant Pectinacorion à vico ita nuncupato illius fontibus vicino. Longus eſt circiter quindecim miliaria: lenis adeò fluit, vt in neutrã partem moueri videatur, adeóque profundus, vt pontibus etiam tota æſtate tranſeatur. Eadem eſt eius latitudo, ſpatio ferme decem miliariorum, in quo quidem ſpatio Euripi ab eo deriuati omni anni tempore præcipites verſant molas moletrinorũ ſexdecim. Fluit per mediam vallem planam & pratenſem, vt à fontibus vſque ad oſtium ſit perpetuum pratum, cuius maximam partem Rex poſſidet. Quæ quanta ſit, coniectare etiam abſens potes ex quadringentis agricolis Chriſtianis, quos, cùm illuc profectus eſſem, offendi vno ordine diſpoſitos herbã ſecantes, quibus pręerant Turci quinque equites, octo pedites opus vrgentes, totidem quadrigas

drigas fęno onuſtas inueni,ſingulas vno pare boum tra
ctas, quatuor rotis ſuſtētatas poſterioribus maioribus,
excelſioribúſque ad excipiendas priores. Incidi item in
Geniſarios, qui circiter trecenti emiſſi dicebantur ad
colligendas fluminum & lacuum nymphæas, quibus
Barbyſes & Cydarus abundant, quibúſque regiæ po-
tiones fiunt Regi vſitatæ, vt Chriſtianis vinolentę. Sed
redeo ad Barbyſen, primò à Septentrione ad Meridiem
aliquot miliaria procedit, deinde varios flexus efficit,
nunc ad ortum æquinoctialem, nunc ad hybernum,
nunc inter ortum & Meridiem, tandémque ſpatium
quatuor miliariorum progrediēs ab ortu ſolſtitiali ad
occaſum hybernum, exit in ſinum ceratinum. Illius val
lis per anfractus normales ſimiliter, vt Boſporus pergit,
quem habet parallelum, ita vt ſi is porrigeretur vſque
ad pontum, vt quidam ipſius vallem porrigi dicunt,
Inſulā efficeret Barbyſes & Boſporus, qui ab illius oſtio
proficiſcuntur ad eiuſdem fontes. Vident illum à ripa
dextra duos fluuios accipere, vtroſque venientes ab or-
tu Solis, tota æſtate perennes: vnum in medio curſu, al-
terum paulò infra ſuos fontes perlucidū, etiam totam
æſtatem molas verſare valentem, quem ſcriptores vo-
cant Hydralem: nunc eius nomen ignorantes, alij ap-
pellant Belgradum à vico prope ipſius ripas ſito: alij
flumen nominant Camerarum à fornicibus, quibus du
cebatur Conſtantinopolim. Hunc enim Andronicus
Rex excelſis fornicibus, operéque ſubterraneo in vr-
bem perducere aggreſſus eſt, cum, vt cætera vrbs aqua
abundaret, tum maxime hi, qui habitarent circa Bla-
chernas, vbi cogitabat magnum nymphęū conſtruere,
vt ibi

vt ibi habitantes copioſiorē aquam haberent: at morte interceptus, opus reliquit imperfectum, quod poſteri Reges abſoluere neglexerunt, vt opus nimium ſumptuoſum, vt etiam Iſacius Rex, qui Andronicum & regno, & vita priuauit, turrem & palatium, quæ Andronicus ad ſeceſſum temporis æſtiui prope fornices fluminum ædificauerat, demolitus fuerit, hoc pulcherrimum factum Andronico inuidens. Hac ætate prope fornices, quos dixi tranſuerſos ſecare Barbyſem, vicus eſt, quem Pyrgon vulgò appellāt, etiam ſi iampridem ibi nulla turris, nullum palatium ſit, tamen olim fuiſſe Pyrgi incolæ dicunt, ſaxáque effoſſa ex fundamentis murorum ſe vidiſſe teſtantur inciſum nomen Andronici habentia. Iam Hydralis influit in Barbyſem fornicibus diruptis, quibus Conſtantinopolim ducebatur. Cydarus fluuius, quem vulgò Machleuam appellant, ſimiliter, vt Barbyſes fornicibus trāſuerſis ſecatur, Hydralem, & Barbyſæ partem Conſtantinopolim ducentibus longior quidem eſt, quàm Barbyſes, ſed minor, ſimilitérque fermè, vt Barbyſes per anfractus fertur, à quo velut ferè parallelo curuo ipſe curuus diſtat vario quidem interuallo, ſed perpetuo collino inter fornices vtriuſque patente in latitudinem circiter quatuor miliariorum, vario etiam curſu progreditur. Nam à fornicibus, vltra quas non progreſſus ſum, vidi ipſum ab occaſu ad ortum Solis tēdere, deinde flecti ad Meridiem: poſtremò amplius duo miliaria à Septentrionibus ad Meridiem proficiſcētem influere in ſinū Ceras. Quamobrem Dionyſium, cùm ait Cydarum venire ab occaſu æſtiuo, intelligere non oportet, cùm interuallo

circiter

circiter duum miliariorum oſtio propinquus accedit.

De locis appellatis Mandris, & Dryi, & de luco Apollinis, & ponte Philippi, & de cubus Canopi.

CAPVT IIII.

» POST buculam, inquit Dionyſius, ſunt loca
» nuncupata Mandræ, & Drys: ille quidem à
» loco quieto & tecto, mari enim tranquillo al-
» luitur. Drys verò habet lucum Apollini ſa-
» crum. Poſt promontorium eſt longus ſinus Auleon ap-
pellatus. Id promontorium à Septentrione clauditur
valle Barbyſæ, à Meridie, valle efficiente ſinũ longum,
quẽ Dionyſius appellat Auleona, cuius ora lunata pa-
tet in longitudinem mille & ſeptingentorũ paſſuum,
in qua media eſt Regis viretum inſinuatum in imam
planitiem vallis à Septentrionibus clauſæ promonto-
rio elato in paſſus circiter octingentos, quorum imi tre
centi valde decliues, reliqui leniores. Dionyſij ætate pu
to imam vallem, in qua nunc eſt Regis viretum, fuiſſe
paluſtrem, & partem ſinus Auleonis, ſiue Aulonis, cu-
ius è regione in vlterione littore fuit locus nominatus
» Semyſtra. Poſt Auleona Dionyſius dicit eſſe pontem
» Philippi Macedonis opus, quo ſinus Cornu traiicere-
» tur. Philippus enim in vadum ſaxa deiecit, eorúmque
» multitudinem ſupra vadum accumulauit multis ope-
» ris, vt pontis commoditate vti poſſet abundè ad com-
» meatum terreſtrem. Nam claſſe Byzantiis par non fuit,
» multo mari imperantibus. Iuxta hunc pontem fuit Ni-
» cei heroïs ara, & locus leniter circumflexus ad capien-
» dos piſces receptaculum, & locus, qui dicitur Neosbo-

los, is eſt nouus iactus. Inter promontorium, quo ſinus prius pergens ad occaſum flectitur ad ſeptẽtriones, interque vicum Aibaſarium ſupra aquam paulum extantia videntur æſtate pilarum fundamenta, quæ an ſuſtinuerint pontem Philippi, an aliorũ, iudicare non poſſum. Hoc vnum duntaxat poſſum ex Dionyſij verbis elicere, vel in illarum loco, vel propinquo fuiſſe pontem Philippi. Ante trecentos annos fuiſſe pontem, vel in prædicto, vel propinquo liquet ex Tzetze, vt alibi dicetur. Nam ante mille annos fuiſſe pontem ſublicium oſtendemus in antiqua deſcriptione regionum Conſtantinopolitanarum, qui omnes bellis ſubſecutis euerſi ſunt. Mechmetes Rex, qui Conſtantinopolim cepit, vt vrbem ſtrictius obſideret, pontem effecit à contrariæ continentis regione appellata τῶν κεραμαρέων, ad vrbem ferentem doliis ligneis inter ſe aptè colligatis & firmiter, vt traiicere poſſet milites ab exercitu obſidente Sycas, ad vrbémque, vt eam vndique obſideret. Iam verò in littore, quod modò deſcripſi à loco appellato Mandris vſq; ad aram Nicei herois, percipitur ex Procopio fuiſſe templum Anthymi martyris, cùm ait Iuſtinianum in cliuo arduo ad finẽ ſinus ædificaſſe ædem diuorum Coſmæ & Damiani, in alteráque ſinus parte templum, vbi nullum prius fuerat, dicaſſe Anthymo martyri ſecundùm ſinus oram, vbi maris fluxus templi crepidines alluit iam mitigatus. Non enim cum fremitu murmurantis maris ad illius ſaxa frangitur, ſed iam mollis & lenis, tacitúſque accedit ad id templum, in magnam altitudinem editum, lapidum decore, auroq; ornatum, nunc nulla extant illius veſtigia, neque quiſquam

quam reperitur, qui,in quo loco id fuerit, à maioribus audierit, aut legerit. quin potius omnes prorſus ignorant vllum templum in hoc littore fuiſſe,à promontorio, quo dixi ſinum incuruari ad ſeptentriones, incipit flexus longus,& molliter curuatus,finitur mucrone vireti regij ab Abramo Baſſa conſiti. Huiuſce flexus ora ædificiis plena eſt, & figlinis laterculorum coctilium & crudorum cum in multas inſinuata valliculas,tum penitius in vallem diuæ paraſceuæ longam duo miliaria, cuius ima planities attingens ſinus oram, lata quadringentos paſſus, deinde ſtatim ſtringitur in ducētos, ſenſimq; anguſtata attollitur in cliuos. Clauditur duobus collibus, vno exædificato ab occaſu treis tumulos emittente,qui in ſinum eminentes efficiunt duas valliculas: ab ortu Solis includitur altero colle ex tribus lateribus pleno ędificiorum,vſque ad oram maris,vt mediæ ædificiorum partes ſublicis ſuſtineātur in ſinus vadum defixis.In ſumma valle olim fuit templum Panteleemonis iuxta fontes riui perennis, olim in ſinum influentis: nunc partim deriuatus eſt opere ſubterraneo in propinquum Regis viretum, partim in balneum, & hortos ſub vallem ſubiectos conſumitur. Ne quis miretur,ſi illum iam non videat ſupra terram fluere, qualem Dionyſius informat,deſcribēs hæc loca. Circa,inquit, locum re,& nomine Actinen, ſunt cubi, Canopi, & fontes: valde enim locus irriguus eſt.Cubi autē ſunt inſignia Perſicæ hiſtoriæ: huc enim nonnulli deſcendebant ad animorum remiſſionem, & ludos, vt amœnitate littoris perfruerentur. Canopi nomen inuenit à ſimilitudine dęliciarum, quæ huic loco eſt cum Aegy-

ptio Canopo. Cidon fluuius, hanc oram ſecans ſinui nomen dedit. Fluit perénis, ſed haud nauigabilis eſt. Hæc quidem Dionyſius, quē miror ex eo, quòd ait, non eſſe nauigabilem, cùm iam tam exilis ſit, vt ad irrigandos hortos totus conſumatur. Itaque arbitror partim terræ motibus, quibus obnoxia eſt regio Conſtantinopolitana, partim ſubterraneis ſubductionibus in regiū hortum attenuatum eſſe: nunc in hoc loco vicus eſt longus aquis abundans, quò Conſtantinopolitani frequentes ſecedere ſolent, vt maris & terræ delitiis fruantur, rectè appellatus hic locus Cubus Canopi, ſiue quia Aegyptiorum Plato κυβείαν inuentum eſſe dicit, & Canopum mollioris remiſſionis Aegyptiis ludus erat, ſiue quia Byzantij coloni Attici mores ſequebantur Atticorum, vnde oriundi erant. Attici enim maximo ſtudio κυβείαν amplectebantur, vt etiam in ædes ſacras congregati taxillis luſitarent. Hunc locū iam Græci appellant Agian paraſceuen, quem Imperatore Iuſtiniano diui Laurentij appellatum fuiſſe exiſtimo ab æde diui Laurentij in hoc ſuburbano conſtituta, quam Procopius antea ignobilem & obſcuram, tradit Iuſtinianū nobilem & præclaram reddidiſſe, in ſiniſtra ſinus parte ſitam è regione diuæ Mariæ in Blachernis nunc neutra extat: funditus enim vtraque euerſa eſt, exceptis fundamentorum exilibus veſtigiis. Procopius obſcurè locutus videri poteſt, cùm ait Laurentianam ædem in ſiniſtra ſinus parte ſitam fuiſſe: neque addit, quorum ratione ingredientiúmne in ſinum, an egredientium: ego illam appellaui dextram, habens rationem ingredientium, & naturalis ſinus principij, quod naſcitur à Boſporo, non ab

hoſtiis

hoſtiis fluminum, vbi ſinus finitur. Vltra templum diui Laurentij Procopius ſcribit, Priſco & Nicolao diuis ædem Iuſtinianum ex integro conſtruxiſſe, vbi Byzantij loci amore capti plurimum verſantur, partim loci amœnitate ducti, partim venerantes diuorum ædem decoram, quam longè in altum Rex vim impetui maris afferens conſtituit. ¶ De Regio nauali, & de locis antiquis, quæ olim fuerunt, vbi eſt nunc nauale. Poſt vicum ſuburbanum Canopicum ſequitur viretum regium, quod olim partem fuiſſe Canopi exiſtimo ex loci ſitu, & ex auditione ſenum teſtantium, priuſquam id conſitum eſſet, Conſtantinopolitanos frequentes eò ſecedere ſolitos ob loci amœnitatem, amplius decem ſtadia circuitu complectitur. Eius media pars poſita in maritima planitie, altera in colliculis & valliculis ſylua cupreſſorum, arborúmque fructiferarum adumbratur, vt regia domus arboribus circumſita à præternauigantibus non perſpiciatur, diſtinctum eſt viis & herbis conſitum eo ordine, quo cætera vireta, quæ cupreſſos non obliquis ordinibus in quincuncem diſpoſitas, ſed ſecundum vias habent directas in ordines rectos. Vireti ora maritima, parietibus clauſa media, angulatum mucronem agit, procurrẽtem in ſinum, velut linguam cùm natura, tum magis opere productum: ex quo extremo ædicula in ſinum eminet velut ſpecula ſublicis ſuſtentata, quibus velut clatris piſces ſubeunt in piſcinam proximam. Huiuſcemodi ædiculas vndique feneſtratas Turci Sardaca appellare ſolent, quæ vel in locis eminentibus, vel vndique patentibus, vt in mediis domorum areis, aut in earum frõtibus velut Meniana

conſtruere ſolēt, aut quadrata, aut hexagona, aut octogona, aut ligneis teſtudinibus, aut hemiſphæriis præclarè laqueatis, & Perſica pictura collucentibus, illa ædicula finitur flexus à nobis iam excurſus, incipítque alter finitus ſycarum promontorio: receſſus intimus abductus in hunc medium flexum cuneatus eſt, deinde molliter dilatatur in longitudinem octo ſtadiorum, occupatam triremium regiarum ſicco nauali loculato. Sic enim triremes centum & tredecim in aridum ſubductæ exiſtunt, vt totidē ædificiis, velut loculamentis continuis ſeparentur, clauſis ab vtroque latere parietibus tectum imbricatum ſuſtinentibus à fronte, à tergo apertis, præ ſe habentibus ſinum, à tergo murum claudentem totum nauale. is, cùm veniſſem Byzātium, ex crudis factus erat laterculis, pòſt ex lapidibus cæmentitiis, atque inter loculamenta & murum additæ ſunt cellæ vſibus triremium accommodatæ, etiam addita ædificia armamentaria plumbo tecta ſupra naualis partem, quæ pertinet ad occaſum, eminent colliculi, valliculis diſtincti, tecti ſepulchris Turcorum & Iudæorum, à medio ſinus & naualis flexu vallis naſcitur pergens à Meridie ad Septētriones, cuius ima planities ad libellam æquata anguſtior non eſt quadringentis paſſibus, neque vbi in valliculas inſinuatur, latior ſexcentis. Eius maritima pars attingens nauale, habitatur frequenti vico, quem vocant Caſſin Baſſam: à Satrapa, qui in eo loco amplas thermas conſtruxit plumbo tectas, vario marmore conſtratas: reliqua vallis planities tota conſita eſt hortis vberibus, per hanc mediam fluuius, ſed haud perennis fluit. Olim perēnem fuiſſe exi-

ſtimo,

ſtimo, nunc partim permultis iugibus puteis vſque ferè ad labrum plenis, partim aquæductibus & terræmotibus exhauſtus, curſum æſtiuum perpetuare nequit. Vallis latus, quod efficit collis ſycenus editum in altitudinem ſeptingentorum paſſuū tegitur ſepulchris Turcicis, quæ ornant ſtellæ lapideæ, & virentes ſyluæ cypreſſorum: alterum vallis latus ad Solis ortū pertinens, procliuiùs quidem, ſed non altiùs quadringentis paſſibus, continens ſepulchra Iudæorum, tecta aut menſis lapideis, aut carinatis operculis. Hæc vallis cùm proceſſit quatuor ſtadia in longitudinē, obiectu duorum collium ſingulorum vicos ſingulos habentium, ſcinditur in treis valles pratis, hortis, vineis cultas, quarum duæ extremæ maiores, quæ in valliculas quatuordecim interciduntur, deſinētes omnes in dorſum perpetuum, alias flexuoſas, alias tortuoſas, id quod efficit nauale tutiùs à ventis ſeptentrionibus. Paluſtrem fuiſſe olim hanc vallem & nemoroſam, coniicio ex Dionyſio Byzantio. Poſt, inquit, cubos Canopis, eſt palus habens radices ſub aqua latentes, claudens ſinum, vbi eſt receptaculum piſcibus capiendis aptum, ſaxis concauis ad ipſos introitus obuiam procedentibus, in quæ delabuntur piſces noctis tenebris errantes. Poſt paludem ſunt Chœragia nuncupata, à rebus, quæ ibi fiunt, nominata: quoniam apri ex montibus deſcendentes, ad hæc loca abacti, à venatoribus fraude capiuntur. Omne enim ſinus latus vento noto obiectum, ſyluis plenum erat. Ex his Dionyſij verbis percipio, vallem illam paluſtrem fuiſſe, nunc exiccata eſt, vel exædificationibus, vel agriculturis, vel puteorum copia, vel aquæductibus,

atque

atque omne ſinus latus vento noto expoſitum, ab arboribus nudum eſt, niſi manu ſatis.

De Iſthmo Ceratini receſſus: de ſepulchro Hippoſthenis: de ſycis, & delubro Amphiaraï.

CAPVT V.

DEINDE Dionyſius addit ſecundum locũ, ad quem deſinit receſſus Ceratini ſinus. Incipit Iſthmicum promontoriũ apertam iam & multam Propontidem proſpiciẽs, in quo ſepulchrum Hippoſthenis extat herois Megarenſis, à quo locus nomen adeptus eſt, quod Iſthmicum promontorium Dionyſius dicit: id intellige eſſe collem, in quo nunc ſitum eſt oppidum, nuncupatũ Galata. Nam ſi à primis faucibus Ceratini ſinus lineam duceres ad eiuſdem receſſum intimum, in quo antè dixi Regium nauale eſſe, intra lineam includeres collem Galaticũ: ex cuius iugo proſpicientibus multa aperitur Propontis. Poſt Hippoſthenem, inquit Dionyſius, locus eſt appellatus Sycodes à multitudine & pulchritudine ficuũ arborum: quidam curioſiores dicunt, primam ficum arborem ibidem natam eſſe. Locum hunc cùm declarabo, Sycenam regionẽ decimam tertiam vrbis, oſtendam eſſe Galatam, quam olim primùm appellarũt Sycas, pòſt Iuſtinianas: poſtremò Peram, ſiue Galatam. Inde Dionyſius perſequens ſuum anaplum, ponit Amphiaraï delubrum, quod Byzantij Megarenſium coloni conſtruxerunt memoria & honore proſequẽtes Amphiaraï Oiclei filium. Amphiaraum cùm cæteri Græci, tum Megarenſes honorarunt Deũ, vt haberent, atq;

ab eius

ab eius ſolo,in quo fuit humatus,oracula peterent.

De ædibus Dianæ luciferæ,& Veneris placidæ,& de loco Oſtreode,& Metopo,& de ara Apollinis.

CAPVT VI.

» POST, inquit, Amphiaraï delubrũ eſt Syã-
» phas locus Auletes nominatus, is vnà cum
» aliis colonis Byzantium deductus fuerat,cui
» Apollinis ars reliquit nominis memoriam.
» Inde eſt Bolos, is eſt iactus ad piſcationem hybernam
» percommodus loci natura,in quo eſt templum Dianæ
» luciferæ, & Veneris placidæ: exiſtimatur enim largiri
» ventorum commoditatem,cóſque turbulentos placa-
» re.Deinde eſt locus Oſtreodes,à rebus,quæ ibi fiunt,no
» minatus. Maris enim vadum oſtrearum multitudine
» exalbeſcentium conſtratum fit perſpicuum aſpicienti-
» bus maxime in tranquillitate & quiete ventorum. Hic
» autem locus ſemper alit, quòd impendatur, & in com-
» mune conferatur. Eſt enim luxurioſis locus generatio-
» nis oſtrearũ contendentis cum earũ piſcatione.Oſtreo-
» da locum excipit nuncupatum Metopon,hoc ſub aſpe
» ctum vrbis ſubiectum eſt;aſpicit enim Boſporium pro-
» montorium,nomen inuenit à figura.Nam ex continen
» tis parte planum eſt terrenis tumulis,ex parte maris,de-
» cliue & præceps:non tamẽ diuini teſtimonij expers eſt,
» etenim apud ipſum colitur Apollo.Ex his Dionyſij ver
bis ſcimus Metopon eſſe frontem ante vrbis oculos po-
ſitam,quam prius niſi cognitam habeamus,aſſequi ne-
quimus, intra ne oppidum Galatam, an paulò,an lon-
gè extra Galatam fuerint templa Amphiarai Dianæ

atque omne ſinus latus vento noto expoſitum, ab arboribus nudum eſt, niſi manu ſatis.

De Iſthmo Ceratini receſſus: de ſepulchro Hippoſthenis: de ſycis, & delubro Amphiaraï.

CAPVT V.

DEINDE Dionyſius addit ſecundum locũ, ad quem deſinit receſſus Ceratini ſinus. Incipit Iſthmicum promontoriũ apertam iam & multam Propontidem proſpiciẽs, in quo ſepulchrum Hippoſthenis extat herois Megarenſis, à quo locus nomen adeptus eſt, quod Iſthmicum promontorium Dionyſius dicit: id intellige eſſe collem, in quo nunc ſitum eſt oppidum, nuncupatũ Galata. Nam ſi à primis faucibus Ceratini ſinus lineam duceres ad eiuſdem receſſum intimum, in quo antè dixi Regium nauale eſſe, intra lineam includeres collem Galaticũ: ex cuius iugo proſpicientibus multa aperitur Propontis. Poſt Hippoſthenem, inquit Dionyſius, locus eſt appellatus Sycodes à multitudine & pulchritudine ficuũ arborum: quidam curioſiores dicunt, primam ficum arborem ibidem natam eſſe. Locum hunc cùm declarabo, Sycenam regionẽ decimam tertiam vrbis, oſtendam eſſe Galatam, quam olim primùm appellarũt Sycas, pòſt Iuſtinianas: poſtremò Peram, ſiue Galatam. Inde Dionyſius perſequens ſuum anaplum, ponit Amphiaraï delubrum, quod Byzantij Megarenſium coloni conſtruxerunt memoria & honore proſequẽtes Amphiaraï Oiclei filium. Amphiaraum cùm cæteri Græci, tum Megarenſes honorarunt Deũ, vt haberent, atq;

ab eius

ab eius ſolo,in quo fuit humatus,oracula peterent.

De ædibus Dianæ luciferæ,& Veneris placidæ,& de loco Oſtreode,& Metopo,& de ara Apollinis.

CAPVT VI.

» POST, inquit, Amphiaraï delubrũ eſt Sya-
» phas locus Auletes nominatus, is vnà cum
» aliis colonis Byzantium deductus fuerat,cui
» Apollinis ars reliquit nominis memoriam.
» Inde eſt Bolos, is eſt iactus ad piſcationem hybernam
» percommodus loci natura,in quo eſt templum Dianæ
» luciferæ, & Veneris placidæ: exiſtimatur enim largiri
» ventorum commoditatem,cósque turbulentos placa-
» re.Deinde eſt locus Oſtreodes,à rebus,quæ ibi fiunt,no
» minatus. Maris enim vadum oſtrearum multitudine
» exalbeſcentium conſtratum fit perſpicuum aſpicienti-
» bus maxime in tranquillitate & quiete ventorum. Hic
» autem locus ſemper alit, quòd impendatur, & in com-
» mune conferatur. Eſt enim luxurioſis locus generatio-
» nis oſtrearũ contendentis cum earũ piſcatione.Oſtreo-
» da locum excipit nuncupatum Metopon,hoc ſub aſpe
» ctum vrbis ſubiectum eſt;aſpicit enim Boſporium pro-
» montorium,nomen inuenit à figura.Nam ex continen
» tis parte planum eſt terrenis tumulis,ex parte maris,de-
» cliue & præceps:non tamẽ diuini teſtimonij expers eſt,
» etenim apud ipſum colitur Apollo.Ex his Dionyſij ver
bis ſcimus Metopon eſſe frontem ante vrbis oculos po-
ſitam,quam prius niſi cognitam habeamus,aſſequi ne-
quimus, intra ne oppidum Galatam, an paulò,an lon-
gè extra Galatam fuerint templa Amphiarai Dianæ

luciferæ, & Veneris placidæ, & locus Oſtreodes. Cùm igitur nulla pars Europæ poſita ſit ante oculos Byzantij, nulláque rectè intueatur promontorium Boſporiũ, niſi collis naſcens prope portam Galatæ, cùm eius frōs tota ſubiecta ſit ſub aſpectum promontorij Boſporij, patet illum eſſe, quem Dionyſius appellat Metopon, Græci huius ætatis appellant acram Spandoninam, quæ quàm ſit in conſpectu Byzantij Rex Soleimanus declarauit, cùm nullam aliam ob cauſam id vſurpauit lõngo vireto, quàm vt in conſpectu ſuo colles haberet ſylua virenti veſtitos, & vt excluderet oculos id incolentium deſpicientium in clauſtrũ ſui palatij in promontorio Boſporio ſiti. Quale illud iam ſit, ſubiungam. Ex duabus partibus mari alluitur, ab ortu Solis Bôſporo, à Meridie ſinu ceratino, interiùs ad ſeptentriones recedit, quàm collis Galatinus, quem antiqui Sycenum appellabãt: vt velut de induſtria cedere videatur colli Syceno. Ne illi aſpectum Solis Orie͂tis tollat, duobus cornibus prominet, vno in ſinus oſtium, altero in portam Sycenam triplici latere deprimitur, primo in vallem, qua clauditur ab occaſu, quáque ſeparatur à colle Syceno, vineis, hortis, ædificiis plena, deſinenti in planítiem, quæ ante portam Sycenam explicatur, in qua iacent globorum marmoreorum magni acerui, ſimúlq; magna multitudo machinarum bellicarum, vnde porta nomen habet: vbi thermæ & officinæ fabriles fuſiliũ machinarum bellicarum. Alterum promontorij latus demittitur ad Meridiem, totum obiectum oculis veteris Byzantij valde procliue, vt eius aſcenſus gradibus, aut anfractibus moliatur, vſque ad mare pronũ deiicitur, vt

tur;vt littus ſit excelſum, præceps, præruptum: lateris media pars intumeſcit duobus tumulis ab infera parte præcipitibus, à ſupera explicatis in planitiem leniter aſſurgentem ad promontorij faſtigium, porrectum in longam planitiem. Ora maritima ſub hoc latus ſubiecta producitur in longitudinem mille paſſuum, quorum quadringentæ ſycenæ portę propinquiores patent in latitudinem quinquaginta paſſuum, vbi communis ambulatio ſuburbana platanis adûbratur, in qua olim ædes diui Conſtantini, cuius ſuperficies nunc non extat: Duntaxat gradibus lapideis in fornicem ſubterraneam Græci deſcendunt ad potionem aquæ fontanæ Conſtãtino ſacræ: reliqua oræ maritimæ pars tota procliuis, excepta via humano opere explanata. Tertium promontorij latus, ſimiliter valde procliue & præceps vſque ad littus, vergens ad Solis ortũ, intuens promontorium Aſiæ Damalicum, quo Boſporus contendẽs ad occaſum flectitur ad Meridiem. Ex antedictis apparet, Metopon eſſe, aut totum promontorium, aut eius partem eminentem in primas ſinus fauces, quam vulgò appellant acram Spandoninam: ſi totum Dionyſius intelligit, exiſtimare debemus Bolum, templa Dianæ & Veneris, locúmque Oſtreodem fuiſſe intra vrbem Galatam, eámque vrbis partem non comprehenſam fuiſſe intra locum Sycodem, vt non videtur ex antiqua regionum deſcriptione, vrbis ponente in latere Galatæ meridiano Sycenam regionem, quæ etiamnum cernitur in media Galata propriis muris clauſa, oppoſita Conſtantinopoleos valli, in qua ima eſt traiectus Sycenus, Galatæque latus vrgens ad Solis ortum poſt Syco-

taxat Photinæ. Adde, quòd littora contraria multa de paritate & ſimilitudine inter ſe contendunt, vt duæ Cyaneæ, vt duo anguſtiarum fana, vt alia pleraque, vt littus diuæ Photinæ fortaſſe. ideo ædem Dianæ Phoſphori habuit, quòd ſit è regione Phoſphorij portus in contrario littore ſiti, ex eo appellati, quia illic Diana Phoſphoros lucem Byzantijs attulerit contra Philippum Macedonem cuniculis Byzantium oppugnãtem. Venus verò placida non commodiùs collocari potuit, quàm in hoc littore, vbi Boſporus labitur placidus & ſilens: in qua parte regionis Pereæ Conſtantinus Veneris cultor colere Venerem meliùs potuit, quàm in antiquiſſima Veneris ſede. Iam cognitis ædibus Dianæ luciferæ, & Veneris placidæ, & Metopo, iudicare poſſumus Oſtreodem locum fuiſſe inter ædem diuæ Photinæ, & primas radices promontorij Spantonini, præſertim ſi id totũ intelligit Dionyſius Metopon eſſe: quanuis oſtrearum piſcatio frequentiùs hodie exerceatur à ſycarum porta ad finem promontorij Metopici, & eò vlterius ob vadum maris purgatum & apertũ, in quod ſpargũtur & diſſeminantur quotannis oſtreæ integræ, non, vt olim falſò acceperam, diuiſæ atq; diſruptę. Tamen antequam eſſet littus ſubiectum ſub partem oppidi Galatę obiectum Orienti, oſtrearum piſcationem copioſam præbere potuit. Poſtea verò quàm huius littoris pars vadoſa ędificata eſt, pars quotidie, aut obruitur proiectis oppidi purgationibus, aut frequẽtium nauigiorum ſtationibus occupatur. Piſcatio oſtrearum nunc minus exercetur in hoc ſuburbano littore, etiamnum exalbeſcente oſtreis ſua ſponte prouenientibus,

non autem ſeminatis, vt ſeminantur circa promontorium Metopicum quotannis in hunc modum. Poſteaquam Græci à piſcibus ſanguine participibus ſuã longam abſtinentiam ſuſtentarunt oſtreis luculentis quidem, ſed ſanguinis, vt ipſi putant, carentibus, ex locis paulo remotioribus ab vrbe naues oſtreis plenas ad hæc loca maritima vrbi propinquiora adducunt; atque in mare palis abiiciunt oſtreas integras, non diſſectas, vt mendaces quidam mõſtroſarum narrationum fictores in Italiam ſparſerant & diſſeminauerant, vt me imprudentem deceperint, vt vix cùm veniſſem Byzantium, prudens factus, à peritis piſcatoribus diſſuadere potuerim imperitorum opinionem iamdudum confirmatam. Ex illa igitur ſparſione & diſſeminatione fit, vt quotannis oſtrearum genus renouetur, luxúsq; morum Græcorum redintegretur. Sin autem minus totum promontorium intelligit Metopon eſſe Dionyſius, ſed ſolam promontorij linguam eminentem ſupra primas ſinus fauces: tum coniectare poſſumus Oſtreodem locum occupaſſe oram maritimam alluentem vrbis latus Orienti aduerſum, & radices promontorij Spantonini ſpectantes ad meridianam cœli regionem.

De Aiantio & Palinormico, & templo Ptolemæi, de Iaſonio, & luco Apollinis, & de alijs antiquis locis.

CAPVT VII.

SED REDEO ad Dionyſium, qui à Metopo deinceps ita anaplum perſequitur. Poſt, inquit, Metopon, eſt Aïantion nomen adeptum ab Aïace Telamone, quem propter quan

» quandam vaticinationem colunt Megarenſes ex inſti
» tuto eorum,qui deduxerunt coloniam.Inde procidens
» præcipitium conuerſum in mare,nominatum eſt Pali-
» normicum à ſecunda applicatione.Poſtquàm enim Co
» loniæ deductores ad eum locum naues primò appuliſ-
» ſent, ex eóque ſoluiſſent, rurſus ad eundem locum re-
» uerterunt.Paulò ſupra præcipitium Palinormicon exi-
» ſtit templum Ptolemæi Philadelphi,quem Byzantij æ-
» què ac Deum venerati ſunt,quòd ex eius in vrbem ani
» mi magnitudine fructum magnũ accepiſſent. Etenim
» Byzantiis Ptolemæus in Aſia regionem, frumentíque
» multas myriades, & ſagittas,& pecunias dederat.De-
» inde eſt locus dictus Delphinus, & Charandas. cauſa
» nominum hæc eſt: Vir Chalcis nominatus, genere By-
» zantius,ſcientia citharœdus,nullis ſummis citharœdis
» inferior, cùm Orthium carmen caneret, Delphinus ex
» pelago extitit, ſéque ad audiendum erexit cantilenæ
» impetum,maritimæ oræ inſiſtens, extra mare eminẽs,
» aſpectum ſublimem gerens, vt vehementi cantu im-
» pleretur,ob audiendi ſtudium nihil à vadi commotio-
» ne læſus:cùm autem Chalcis canere deſinebat, Delphi
» nus mare ſubibat, ad locúmque conſuetum redibat.
» Charandas paſtor accola, ſiue inuidia, atque odio in
» Chalcidem,ſiue auaritia incitatus, Delphino inſidia-
» tus eſt ſenſim ad maris oram allabenti, cúmque ſubli-
» mem accedentem interfecit:non tamen piſcatione po-
» titus eſt. Chalcis enim ſuum auditorem magnifica ſe-
» pultura affecit, locíſque nomina Delphinum & Cha-
» randã impoſuit, illum donans honoris memoria: hunc
» ignominiæ. Poſtea eſt acra in breuẽ receſſum inſinua-

ta,baſis

ta, baſis ipſius & radix petra in fundo Thermaſtis ap- «
pellatur. Poſt hanc ipſam littus noto vento apertum no «
minatur Pentocontoricon à nauibus quinquaginta re- «
mos habentibus ad littus id appulſis. Scytham enim di «
cunt nuncupatum Taurum ex ſuis ſedibus migrantem «
huc appulſum fuiſſe, atque ad Cretam nauigaſſe, Paſi- «
phaën Minois filiam ſtupraſſe: vnde nata fabula amo- «
ris, & prolis ex ipſo procreatæ. Deinde ſuccedit Iaſo- «
nium, ex eo nomen adeptum, quòd Iaſon nauigans ad «
Colchos, illuc appulſus fuerit, vbi eſt nemus profundæ «
laurus plenum, aráque Apollinis: littus autem longum, «
omne vẽtis occiduis & meridianis expoſitum. Vbi in- «
frà oſtendero Iaſonium eſſe vicum, quem Græci hodie
vocant Diplociona, Turci Biſitas, facilius percipietur
Aïantion templum Ptolemæi, Delphinum & Charandam petram Thermaſtin Pentecontoricon loca ſita fuiſſe inter Metopon & vicum Diplociona. Ea vt magis perſpicua fiant, priùs pergo exponere ſitum reliquæ oræ maritimæ, quam cõtinuare intermiſeram ad promontorij Metopici mucronem præcipitem & præciſum vſque ad mare, via duntaxat intermiſſa humano opere explanata, iactis in mare vadoſum & ſaxoſum ædificij, aut molis ſubſtructionibus, vbi finitur longus flexus à promontorio Clidio inchoatus. Ab illius igitur mucrone ſeu roſtro paſſus trecentos progreſſus, incidi in vallem diuidentem Metopicon promõtorium à colle, in quo eſt ſuburbanum Aiatis Baſſæ, cuius imæ radices maritimæ porriguntur in paſſuum longitudinem circiter octingentorum, quorum primi quadringenti maritimam habent planitiem patentem in paſ-

ſuum

ſuum circiter quadringéta latitudinem. Suprà impendent cliui,imi quidem præcipites,& ferè directi in altitudinem ferme centenum paſſuum:inde à medio colle ad ſummum verticem exiguè proni:at reliqui quadringenti planitiem maritimam non habent, ſed cliuos à mari ad ſupercilium collis præcipites, excipio imam planitiem valliculæ mediæ inter cliuos interiectæ,quæ medium Aiacis viretū, perennibus fontibus irriguum ſecans cingitur duobus tumulis præcipitibus & præruptis,altero eminente ſupra ſcalam commercij,vbi fundamenta videntur antiquæ molis,partim ſub aqua delitefcentia,partim ſupra mare extantia,quæ piſcatores vocant Caridata: neſcio an quaſi fortaſſe Charandam à Dionyſio nuncupatam, altero tumulo præcingitur vſque ad mare præcipiti atque imminente in vallem, qua à ſeptentrionibus clauditur, lata iuxta littus ducentos octoginta paſſus. Ipſa à ſeptentrionibus clauſa colle radices præcipites agente,& propagante ad mare vſque latas centū paſſus. Ab earum initio ora maris, quæ tendebat à promōtorio Metopico ad cœli partem mediam inter Vrſam & Aquilonem,flectitur ad ortum æſtiuum.Iam vallem & collem occupat regius hortus circuitu quatuor millia paſſuum complexus, virens ſylua cupreſſorum arborúmque frugiferarum, Carabolus vocatus à Satrapa illius conſtructore: quem aiunt piſcatores obruiſſe maris receſſum inſinuatum in imam horti vallem,cinctam à ſeptentrionibus colle,radices præruptas & ſaxeas vſque ad mare ſpargente.Sub his radicibus Dionyſius ponere videtur petram Thermaſtin. Nam, vt ipſe ait, hæc acra inſinuabatur in breuem re-

m

ta, baſis ipſius & radix petra in fundo Thermaſtis appellatur. Poſt hanc ipſam littus noto vento apertum nominatur Pentocontoricon à nauibus quinquaginta remos habentibus ad littus id appulſis. Scytham enim dicunt nuncupatum Taurum ex ſuis ſedibus migrantem huc appulſum fuiſſe, atque ad Cretam nauigaſſe, Paſiphaën Minois filiam ſtupraſſe: vnde nata fabula amoris, & prolis ex ipſo procreatæ. Deinde ſuccedit Iaſonium, ex eo nomen adeptum, quòd Iaſon nauigans ad Colchos, illuc appulſus fuerit, vbi eſt nemus profundæ laurus plenum, aráque Apollinis: littus autem longum, omne vẽtis occiduis & meridianis expoſitum. Vbi infrà oſtendero Iaſonium eſſe vicum, quem Græci hodie vocant Diplociona, Turci Biſitas, facilius percipietur Aïantion templum Ptolemæi, Delphinum & Charandam petram Thermaſtin Pentecontoricon loca ſita fuiſſe inter Metopon & vicum Diplociona. Ea vt magis perſpicua fiant, priùs pergo exponere ſitum reliquæ oræ maritimæ, quam cõtinuare intermiſeram ad promontorij Metopici mucronem præcipitem & præciſum vſque ad mare, via duntaxat intermiſſa humano opere explanata, iactis in mare vadoſum & ſaxoſum ædificij, aut molis ſubſtructionibus, vbi finitur longus flexus à promontorio Clidio inchoatus. Ab illius igitur mucrone ſeu roſtro paſſus trecentos progreſſus, incidi in vallem diuidentem Metopicon promõtorium à colle, in quo eſt ſuburbanum Aiatis Baſſæ, cuius imæ radices maritimæ porriguntur in paſſuum longitudinem circiter octingentorum, quorum primi quadringenti maritimam habent planitiem patentem in paſ-

ſuum

ſuum circiter quadringēta latitudinem. Suprà impendent cliui, imi quidem præcipites, & ferè directi in altitudinem ferme centenum paſſuum: inde à medio colle ad ſummum verticem exiguè proni: at reliqui quadringenti planitiem maritimam non habent, ſed cliuos à mari ad ſupercilium collis præcipites, excipio imam planitiem valliculæ mediæ inter cliuos interiectæ, quæ medium Aiacis viretū, perennibus fontibus irriguum ſecans cingitur duobus tumulis præcipitibus & præruptis, altero eminente ſupra ſcalam commercij, vbi fundamenta videntur antiquæ molis, partim ſub aqua deliteſcentia, partim ſupra mare extantia, quæ piſcatores vocant Caridata: neſcio an quaſi fortaſſe Charandam à Dionyſio nuncupatam, altero tumulo præcingitur vſque ad mare præcipiti atque imminente in vallem, qua à ſeptentrionibus clauditur, lata iuxta littus ducentos octoginta paſſus. Ipſa à ſeptentrionibus clauſa colle radices præcipites agente, & propagante ad mare vſque latas centū paſſus. Ab earum initio ora maris, quæ tendebat à promōtorio Metopico ad cœli partem mediam inter Vrſam & Aquilonem, flectitur ad ortum æſtiuum. Iam vallem & collem occupat regius hortus circuitu quatuor millia paſſuum complexus, virens ſylua cupreſſorum arborúmque frugiferarum, Carabolus vocatus à Satrapa illius conſtructore: quem aiunt piſcatores obruiſſe maris receſſum inſinuatum in imam horti vallem, cinctam à ſeptentrionibus colle, radices præruptas & ſaxeas vſque ad mare ſpargente. Sub his radicibus Dionyſius ponere videtur petram Thermaſtin. Nam, vt ipſe ait, hæc acra inſinuabatur in breuem re-

m

ceſſum,& poſt eam littus eſt noto vento apertum, quæ aut exciſa eſt:aut ſi nunc extat,non agnoſcitur.præſertim ſi Dionyſius acram non intelligit eſſe promontorium,ſed ſimpliciter oram maris, quæ tota ab hoc loco ad collis Metopici promontorium alluitur mari vadoſo crebris petris ſupra aquam eminentibus inculcato. Earum quænam ſit Thermaſtis, internoſcere difficile eſt, iam tot ſeculis ora maritima immutata, aliis ſaxa littorea exſcindentibus,aliis imos collium cliuos explanantibus, aliis ſinus vallium obruentibus. Hæc commutatio me impedit, quò minus iudicare audeam,an Palinormicon fuerit iuxta collis Metopici promontorium,an ad radices collis eminentis in ſcalam commercij. Hoc vnum arbitrari poſſum Palinormicon fuiſſe, ſecundum radices alterutrius horum collium à valli-cula regij horti, ad quam coniectaui fuiſſe Thermaſtin petram, ora maritima, quæ dirigebatur ad ſeptentriones, flectitur ad plagam cœli mediam, inter ſolſtitialem & æquinoctialem ortum:in qua plaga longi latique horti Roſtanni Baſſæ, & Aenobarbi regiæ claſſi præfecti, eiúsq; ſepulchrum iuxta littus ſitum,circumcluſum ædicula rotunda deſinente in conuexum, tegulis plumbeis tectã ædiculam area quadrata circumſepta muris, platanis,& populis adumbrata: & ne maris fluctus mortuum pyratam ſubmergant, quem viuum ſubmergere non potuerunt, cùm aliis ſaxis littus muniuerunt, tum duabus columnis marmoris Thebæi terræmotu collapſis, à quibus ſtantibus vicinus vicus proximus appellatus eſt Diplocion,conſtitutus in maritima planitie, cuius plurima pars patet in latitudinẽ
quadr

quadringentorum paſſuum, & ampliùs, cùm inſinuatur in duas valles, quarum vna diffunditur in planitiem ſeptingentis paſſibus longiorem, hortis collucentem, fontibúſq; perennibus vtrinque collinis vineis, & agris frumentariis cinctam, in qua eſt vicus Diplocion, vbi olim fuiſſe Iaſonium, arámq; Apollinis, & lucum profundæ laurus coniicio cùm ex eo, quòd ſitus hic locus eſt in littore longo ventis meridianis, occiduíſque expoſito, vt ait Dionyſius, tum ex eius ordine narrandi ante dicta loca, & conſequentia. Locum, vbi fuit ara Apollinis, & magnus lucus laurorum, vero proximum videtur eum fuiſſe, quem poſteri appellarunt Daphnē, cuius meminit Stephanus. Daphne, inquit, inſana, portus eſt iuxta os ponti, in dextro littore conſtitutus nauigantibus ad pontum: in ſiniſtro verò aſcendentibus ad anaplum extat ſuburbium Daphne nūcupatum, quod etiam appellatur Sergium ex Procopio, aliíſque ſcribentibus, anaplum eſſe ad promontorium Eſtias, hoc duntaxat aſſequimur, Daphnen ſuburbium eſſe inter Byzantium, & promontorium Eſtias, nulliúſque ſcriptoris traditione propiùs accedi poteſt ad cognitionem Daphnę, quàm ex his, quę modò Stephani & Procopij attuli. At verò Dionyſius ad ipſius notionem nos, aut quàm proxime perducit. Quiſpiam fortaſſe obiiciet, in hoc ſiniſtro latere fuiſſe itē Daphnen Medeæ, quam poſtea ex Dionyſio oſtendam fuiſſe inter locum nuncupatum ſenem marinum, & promontoriū Eſtias in valle, in qua etiam nunc viſuntur rudera ædis Demetrianæ, dubiúmque ſibi atque controuerſum videri dicet, vtra Daphne fuerit ſuburbium Byzantij. Mihi

vero propius videtur Byzantios Daphnen, arámq; Apollinis coluiſſe & frequentaſſe, quàm Daphnen Medeæ Pharmacidis. Cultus enim deorum loca incolis frequentia efficere ſolet. Vt enim Antiochia Daphnen ſuburbium frequentans effecit nobile & maximum ob cultum Apollinis daphnici: ita Byzantiū Daphnen, arámque Apollinis frequēti cultu effecit ſuburbium Daphnen in planitie Diplotionis ampla, culta, vrbíque vicina, mitibus & vitiferis collibus cincta potius, quàm in vallicula Demetriana anguſta, vndique aſperis collibus circuncluſa, nondum exædificata, lōgè ab vrbe remotiori, quàm Diplocionis planities, in qua potius, quàm in valle Demetriana fuiſſe ſuburbiū Daphnen. Præterea coniicio ex hiſtoria Euagrij narrantis Mammianum inſignē ſenatorem in Daphne ſuburbio conſtruxiſſe Antipharon è regione balnei publici, in quo ſtatuta eſſet Ammiani ænea ſtatua. Antipharon appellatam arbitror, ex eo quòd ſita eſſet contra Pharum, quam Marcellinus dicit fuiſſe Byzantij in promontorio Chryſocera nuncupato, quod Dionyſius appellat Boſporium. Illa ſi fuiſſet conſtituta in valle Demetriana, non vrbi aduerſa fuiſſet, ſed prorſus ab vrbe auerſa longè poſita extra conſpectum vrbis impeditum intermedio colle excelſo Clidio appellato, Agathium hiſtoricum ſuburbanum habuiſſe in vico Daphne con iicere poſſumus ex eius Epigrammate inſcripto in hortum maritimum:

Εἶξον ἐμοὶ Δάφνης ἱερὸν λίτας, ἔνθα πόντε
 κέκμηνον, ἀγχιάλε κάματος ἐρημοσύνας·
ἐνθάδε γὰρ νύμφαι Ἀμαδρυάδες, αἵτ' ἐνὶ πόντῳ

Νηρεῖ

κηρύσσων ξυνὴν θεῶν συμπλανίην·
ἀμφὶ ἐμὲ γὰρ μάρναντο, δίκασι ἢ κυανοχαί τε:
καὶ μὲ παρ' ἀμφοτέροις μέσον εἴληχεν ὅρον.

Si Agathij poëmata, quæ inſcripſit Daphnica, nactus fuiſſem, ſcrutatus diligenter eſſem, num à ſuburbio Daphne daphnica ſua poëmata appellauerit, ex hoc Apollinis luco tripodem illum factum fuiſſe veriſimile videtur: cuius Sozomenus meminit. Cum tempore Valentis Imperatoris, inquit, Hellines quoſdam in Philoſophia præſtantes habitos religionis Chriſtianæ incrementa ægrè ferentes, ſcire ſtudentes, quis Valenti ſucceſſurus eſſet omnibus vaticinationibus exquiſiuiſſe: denique tripodem ligneum ex lauro confeciſſe, & nominibus, & verbis, quibus ſoliti erant, peregiſſe, vt comprehenſione literarum ſecundum vnumquodque elementum ſub machinatione tripodis & vaticinationis ſignificantium demonſtrarent nomen Regis. Cùm autem ipſi inhiarent Theodoro Hellinicæ religionis viro in aula regia præclaro, in re militari eximio, Theodori nominis literarum compoſitio accedens vſque ad delta decepit Philoſophos, vt quàm mox Theodorum regnaturum ſperarent. Etenim hoc facinore patefacto, adeò Valens exacerbatus eſt, vt iuſſerit comprehendi Theodorum & tripodis artifices, imperarítque illum quidem viuum exurendum, illos verò ſecuri feriendos eſſe, adeóque Valens effreni ira exarſit, vt etiam in eos, qui Philoſophi non eſſent, ſed ſimili veſte, atque Philoſophi vterentur, cædes proceſſerit.

De Rhodiorum portu, & de Archio loco.

CAPVT VIII.

POST Iaſonium lucúmque Apollinis, Dionyſius anaplum continuans, ponit Rhodiorum τὸν περίβολον, ad quem rudentibus naues alligabant Rhodij, metuentes maris tempeſtatem. Cuius vt idem ſcribit, tria ſaxa ad ſuam ætatem ſeruata extitiſſe dicit, reliqua permulta temporis vetuſtate cecidiſſe. Hunc Peribolon fuiſſe, vt exiſtimem eo in loco, quem hac ætate piſcatores nominant Rhodacinion, non modò nominis ſimilitudo, ſed etiam Dionyſij ordo narrandi antecedentia & conſequentia me adducit. Hoc enim proprium habet imperitū vulgus, vt nomina locorum, quæ non intelligit, immutatione literarum in alia nomina aliquid ſibi notum præſertim ridiculum deriuet. Dicax enim vulgus & ridiculum eſſe ſolet, præſertim Græculum, quòd omnia nomina finire gaudet hac terminatione acion, quam literati ſolent attenuare, & diminuere in ion, vel arion: vt ψωμὸς, ψώμιον, παῖς παιδίον, vel παιδάριον, vulgus ψωμάκιον, παιδάκιον· ſic ῥοδίων νεῶν detorſit in ῥοδάκιον νεῶν. Hæc quidem nimium fortaſſe minutatim excuſſa, ſed quæ indicent magnam deprauationem antiquorum nominum. Iam verò quod Rhodacinion appellāt, nihil aliud eſt, quàm ſaxum ſupra aquam eminēs, ad alia ſaxa adnitens, olim ad portuoſæ molis ſubſtructionem in vadum deiecta; diſtat quidem aliquot paſſus ab ora maris, at ab Aenobarbi ſepulchro paſſus circiter ſexcētos. Poſt Rhodiorum Peribolon Dionyſius ponit Archium nūcupatum locum campeſtrem, agri bonitate præditum, & vitium aman-

" amantem, collibus cinctũ circunſurgentibus, ad mare
" procidentibus; per medium eorum fluuius deſcẽdit in
" maritimam oram mollem & profundam. Hunc inco-
" luit Archias Thaſius Ariſtonymi filius: qui cùm in hoc
" loco vrbẽ condere pararet, à Chalcedonenſibus prohi-
" bitus eſt, metuentibus exædificatum locum contra ſe
" fore. Archias illis, qui cum eo ſolum vertiſſent, Aënon
" dedit habitandum, locóque nomen reliquit Archium.
Archias Thaſius etſi locum hunc terra marique præſtantem delegerat, tamen quòd præterita ſede Byzantij hunc locum elegiſſet, non minus cæcus fuit, quàm Archias Megarenſis, quem Pomponius Mela ſcribit cõdidiſſe Chalcedoniam. Archium locum, eſſe vicum, quem nunc Græci Agion phocam appellant, ſitus præ ſe fert conſtitutus in maritima planitie vallis, in valliculas amplius quinque diuiſæ, patẽtis in longitudinem plus minus duobus millibus paſſuum: in latitudinem iuxta mare circiter ſexcentorum: fertilis vitium & ceraſorum, ab vtroque latere collibus cinctę procumbentibus ad mare, per quam mediam defluit riuus alueo prope oram maris profundo, vtrinque ingentibus ſaxis munitoris æſtate etſi perennis non fluit, tamen eius gurgites perennes reſtant. Bonitate terræ incolæ dicunt hanc vallem præſtantiorem & fertiliorem valle Diplocionica, iuxta vicum nominatum Agion phocam, ſitum in illius vallis planitie, ora maris mediocriter ſinuoſa portum efficit aſſiduis nauibus frequentem. Ora maritima inter Iaſonium & Archium media paſſuum millibus amplius duobus in longitudinem patens explanata eſt, partim excisis imis cliuis collium impen-

dentium, non in magnam quidem altitudinem elatorum: ſed præcipitem & penè directam, partim obruto oppreſſóque mari à ſeruis Aenobarbi, qui breui tempore eam totam exædificarunt, portuoſámque effecerunt vſque ad marginem maris magnarum nauium capacem, perpetuáque ædificia, & continuos hortos ſubſtruxerunt in mari vadoſo, maríſque partem intra ſubſtructiones intermiſerunt, quæ portus vicem præſtat, & piſcinæ crebræ piſcium frequentia multorum quotidie ſubeuntium, exeuntiúmque.

De ſene marino, & parabolo, & de calamo, & Bythio.

CAPVT IX.

DIONYSIVS loca oræ Boſporicæ ſiniſtræ proſequens, poſt Archium, inquit, promontorium eminet, in altitudinem præcipitem abrumpitur diſcedens ad mare, fluctus maris denſos & violentos, quibus crebris verberatur, excipiens. In promontorij vertice ſenex marinus ſtatutus eſt, quem alij aiunt Nereum, alij Phorcyn, alij Proteũ, quidam patrem Semyſtræ, nonnulli indicem nauigationis, & demonſtratorem Iaſoni fuiſſe, ducémque anguſtiarum Boſporiarum. Quidam vates Latiades oraculum in ſomnio ſibi viſum dedit poſteris colonis Megarenſium, oportere ſacrificare marino ſeni: itaque in hoc loco publicè colitur ſenex marinus. Hunc ſenem marinum ſtatutum fuiſſe in promontorio, quod nonnulli Hiſtorici, atque etiamnum vulgus Græcorum appellant Clidion, aſſequor cum ordine Dionyſianę narrationis antecedentium locorum & conſequentium,

cum

tum ſitu oræ maritimæ, quæ ab Archio loco quadringentos paſſus vſque ad Clidion progreſſa nullum promontorium, nullum littus habet, cui conueniat deſcriptio loci ſenis marini, quàm promontorium Clidion: quod vt melius noſcatur, ſubiiciam, quale nunc exiſtit. Id præceps & præruptum vſque ad mare excipit ſuo mucrone fluctus, ictúsque maris adeò vehementer, vt hi poſtremò ab ipſo repulſi, deferantur iuxta Aſiam vſque ad Byzantium, littúsque Europeum, non amplius excipiat fluctus Boſpori deſcẽdentes per anfractus, ſed à promontorio Clidio velut claue claudatur, & protegatur, nomen adepto ex eo, quòd Byzãtinis Boſporum claudere & finire videtur. Boſpori enim aſpectus ex vrbe Byzantio ſurſum verſus iuxta littus Europeum nauigãtibus non patet vltra Clidion, cuius cliuus medius in altitudinem ducentorum paſſuum adeò pronus eſt, vt ſcandi non poſſit, niſi anfractibus in latitudinem patens plus minus quadraginta paſſuum. Inde breui ceruice lata ſex paſſus dilatatur aſſurgens in altitudinem bis mille paſſuum, ab Aquilone cingitur planitie inſinuata in vallem Demetrianam: ab altera parte cingitur valle, in tantam edita altitudinẽ, in quantam ipſius promontorij iugum. Sed redeo ad Dionyſij anaplum.

„ Marino, inquit, ſeni vicinus eſt ῥᾳβολος: is eſt iactus temerarius nuncupatus à piſcatione temeraria, incertáq; ob maris aſperitatem inæqualem. Fluctus enim deſcendens in littus aſperum, piſcationes efficit temerarias, parum voti cõpotes, & ferè fruſtratorias. Deinde eſt Calamus, & Bythios: ille à Calamorum multitudine, hic ab alta protectione promontoriorũ circunſurgentium

nominatur,in ipſo eſt laurus Medeæ Octæ filiæ,plan- "
ta,vt fama eſt:huic parallelus eſt collis ſenſim ſupinus, "
declinans ad mare,nominatus Bacca Iſidis matris deo- "
rum. Ex his Dionyſij verbis conſequimur Parabolon, Calamum, Bythiam loca eſſe inter Clidion promontorium, & promontorium claudens vallem Demetrianam ab Aquilone. Hæc duo promontoria ſinum efficiunt leniter inflexũ, in quo inſulæ, ſeu ſcopuli,ſeu ſyrtes, quarum vna eſt vadoſa & ſicca, arenoſa, paulum eminens ſupra aquam,ſtatio auium marinarũ.In hunc ſinum deſinunt duæ valles, minor prima eſt, diſtans à mucrone Clidij quingentos paſſus, in quo interuallo olim fuit Parabolos,nunc exædificatus eſt. Vltra valliculam ſeptingentis paſſibus cõfectis, incipit maior vallicula, habens contra ſe turrim vireti regij,in littore Aſiatico ſitam, nominatã Phylacen: deſinit in medium ſinus flexum, Demetriana nominata ab æde diui Demetrij ſita in cliuo, vbi fons diuo Demetrio ſacer,exilis quidem, ſed perennis ſcaturit, ex alto ſpecu concamerato hominum opere, in valliculæ maritima planitie porrecta in paſſuum longitudinem circiter octingentorum,exiſtũt etiam nunc pauci calami,olim multi,à quibus locus nominatus fuit:deinde Bythias,à quo arbitror Bytharia,quorum meminit Euagrius,cùm ait Vitalianum vſq; ad nominatas Sycas incurſionem feciſſe,contra quem in tentoriis verſantem ad Sycas defi xis Rex miſit marinum Syrum. Congreſſi igitur ambo exercitus,ille à prora habens Sycas,hic Conſtantinopolim, primò ſe continebant, deinde poſt leues pugnas, "
inter duos exercitus prælium nauale cõmiſſum eſt circa "

Bytharia appellata. Fugit Vitalianus læſa prora, & magna parte exercitus amiſſa, reliqui fugerunt, vt nulli hoſtes reperirētur neq; in Anaplo, neq; circa vrbem. Promontorium, quod ab Aquilone vallem Demetrianam claudit, ſaxeum eminet in mare, in quo olim Baccam Iſidis fuiſſe puto. Id intus recedit, neq; impedit mutuos aſpectus promontoriorum Clidij, Eſtiarúmq; vltra hoc promontorium eminentiū, flexum admittentium amplius tria millia paſſuum circuitu littoreo complectentem, intra ſe includentem duos ſinus, Demetrianum & Michaelium diuiſos promontorio Bacchico.

De vico Michaelio, & de promontorio appellato Eſtijs.

CAPVT X.

A promontorio iam dicto progreſſus ſexcentos paſſus, perueni ad vicum Michaelium in maritima vallis planitie ſitum, lata iuxta mare quingentos paſſus, longa ſexcentos: inde ſupra maritimam planitiē vallis mille & quadringentos paſſus in altitudinem erigitur, tota valide anguſta & procliuis circunſurgentibus collibus vſque ad fluuij ripas valde pronis, excepta ſemita humano opere facta. Summa dilatatur in campeſtrem planitiem, ex qua naſcitur fluuius æſtate exilis, ſed perennis, & qui omni anni tempore fiſtulæ quincunciali ſufficere poſſet. Per mediam vallem delabitur ad vicum Michaelium, quem Græci hodie appellant Aſomaton, ab æde olim nobili Michaelis Archangeli militis incorporei, quod Sozomenus Conſtantinum magnum tradit extruxiſſe in Eſtiis aliquando nuncupatis, atq; ex eo, quòd

ibi Michael Archangelus apparuiſſe creditur, locum dicit Michaelium appellatum eſſe iuxta medium fretum Boſpori ſitum in dextro latere ex ponto nauigantibus Byzantium, diſtantem à Conſtantinopoli itinere marino ſtadia circiter triginta quinque, terreſtri circuitu ſeptuaginta: ora maritima ab ortu ad occaſum procurrens, in qua dixi ſitum eſſe vicum Michaelium. Circuit ſinum intimum valde portuoſum vſq; ad marginem magnarum nauium capacem, quem colles vndique tuentur ab omnibus ventis, excepto meridiano, quem frangunt curſus rapidè incitati cõtra Meridiem præcipitantes: locum quem Sozomenus appellat nunc Michaeliũ, nunc Eſtias, Procopius appellat Anaplum. Duo, inquit, erant templa Michaeli Archangelo dicata, inter ſe oppoſita, Boſpori freto diuiſa, vnum in loco appellato Anaplo in ſiniſtro littore nauigantibus ad pontum Euxinum, alterum in contrario littore, quod antiqui προόδους nominarunt ex eo, exiſtimo quia littus multum proiiciatur ex hac ora, nunc autem nominatur βρόχοι, temporis lõgitudine, accolarum inſcitia deprauante nomina. Hæc duo templa cùm vetuſtate temporis ſacerdotes proſpicerent ruinas editura, & metuerent eorum caſu oppreſſum iri, à Iuſtiniano deprecabantur inſtaurationem amborum ea forma, qua olim fuerat. Non enim vlla ædes ſacra ædificari noua, vel exoleſcẽs reædificari poterat, niſi ex pecunia regia non modò Byzantij, ſed nevſquam quidem locorum Romani imperij. Rex his motus, vtrunque à fundamentis demolitus eſt, quorum alterum in Anaplo reædificauit in hunc modum: Saxis iniectis oram illam circũplexus

ad teg

ad tegendum portum, littus maris in forum transformauit. In hoc loco mare quietum communicat applicationem nauigiis, quæ mercatoris ad ſaxa iniecta appellentis merces ex tranſtris nauium in terram exponunt. Aula poſt maritimum forum ante templum ſita eſt, qui illic ſpatiantur, marmorum decore lętantur, & aſpectu maris, fruuntur cõmunibus auris excitatis tum ab impetu vndarum, tum ex collibus impendentibus. Porticus in orbem ambit templum, ſolùm ab Oriente intermittens ſacrũ adytum, templum mille coloribus variatur, tectum in tholo ſublime effertur. Quis pro dignitate huius operis enunciare poſſet elegãtes columnas, & totius ædificij ſtructuram? quis marmorum venuſtatẽ, quibus muri & ſola veſtita ſunt? quis auri multitudinem immenſam circa omne templum velut ipſi innatam fuſam? Hoc igitur templum in Anaplo nuncupato in hunc modum Archangelo elaboratum eſt. In contrario littore paulùm à mari diſtat locus natura quidem planus, compoſitione verò lapidum in altum effertur. Hîc Archangelo cõſtructum eſt templum decore quidem excellẽs, magnitudine verò primum. hæc ex Procopio addere volui, ex eo quòd in æditis codicibus Procopij non habentur tum neceſſaria futura ad declarationem contrarij littoris. Horum templorum etiam fundamentorum ſubſtructione effoderunt, vt nihil ex his iam ſuperſit, niſi vt in oculis erutis foſſæ & ſcrobes effoſſarum ſubſtructionum. Hoc loco Procopius reſtrictiùs definit Anaplum, quàm Dionyſius, qui ſcripſit Boſpori Anaplum eſſe totam nauigationem ab vrbe Byzantio ad pontum Euxinum. Similiter Stepha-

nus Anaplum ponit in dextro Boſpori latere, cùm ait Chryſopolim eſſe prope Chalcedoné in Bithynia, Anaplum nauiganti in dextra: idem tamen aliis locis, ſiue Stephani compẽdiarius Hermolaus Grammaticus reſtringit Anaplum. Portus, inquit, mulierũ eſt circa Phidaliam inter Anaplum & Oloſthenium, vbi intelligit Anaplum eſſe aut ad promontorium Hermæum, aut apud Eſtias. Scholia in Dionyſium ſcriptorem orbis incertã tradunt fretum Boſpori anguſtiſſimum inter Ciconium & Anaplum: verùm vbi Ciconium ſit, ſuo loco explicabimus. Sed ne quis decipiatur inſcitia illius, qui in libros Sozomeni edidit Elenchos, dum Michaelium locum, quem Sozomenus dicit eſſe in locis quondam nominatis Eſtiis, enarrat eſſe Soſtheniũ procul inde remotum ampliùs duodeviginti ſtadiis. At Eſtias alio loco eſſe non poſſe, ſtatim monſtrabo quàm ad promontorium, claudẽs ab Aquilone Michaelium ſinum ex Polybio, A promontorio, inquit, Hermæo, quod infrà oſtendam, nunc appellari Neon caſtrum, decurſu Boſpori conuertitur in Aſiæ oram, inde rurſus in Europam ad promontorium Eſtias. Qui norunt Boſpori decurſus deferri per anfractus alternos Aſiæ, Europæque, planè illi ſciunt illos ex Neocaſtro deferri in promontorium Aſiæ, vbi molæ verſantur, inde rurſus conuerti in Europam ad promontorium, quo excipitur nominatum à Græcis Mega rheuma, cingens ab Aquilone vicum Michaelium. Quale autem ſit Mega rheuma, & promontorium Eſtiæ, Dionyſius Byzantius apertius declarat. Poſt collem ſenſim ſupinum, inquit, promontorium protenditur multùm, portum inſinuãs

craſſo

» craſſo præruptóque incurſu boreales maris ictus pro-
» pulſans. Ab occaſu enim portum præbet ſufficienti ma
» gnitudine, protectum à ventis: reliqua promōtorij pars
» excipit fluctuum vim multam, audacémque, & ſimi-
» lem ſtatuæ virili: nunc enim mare miſcet & conuoluit
» in orbem, nunc impetus vndarum in contrariam par-
» tem impellit. Multas naues vidi onuſtas ſecundo vento
» currentes retroceſſiſſe fluctu oppugnante ventum: rur-
» ſus verò ad ſaxa promontorij reuertitur impetus vn-
» darum, & ex refractione velut auulſus & ſeparatus à pe
» lago contra pelagum ipſe per ſe currens vrgetur: vnde
» fit, vt nautæ neceſſe habeant iter pedibus conficientes,
» funibus naues trahere, in quas fluxus multus incurſans,
» nautas vi agit, & retrahit in contrariam partem, me-
» túsque & deſperatio ſubit. Tanquàm non iterum ten-
» tandum ſit, nonnunquàm fluctibus cedentibus ad ipſa
» ſaxa crepidinis littoreæ contendunt contra fluctus fir-
» mantes remos ad cautes, & vim maris inhibent auxilio
» continētis. Poſtea verò quàm coloniæ deductores pro-
» montoriū Boſporium prætergreſſi, viderunt magnam
» multitudinem Barbarici exercitus tenere oram mari-
» timam, in quam deſcendendū erat, occuparunt locum
» nuncupatum Eſtias, vacuum à cuſtodibus, & Barbaris
» anteuerterunt. Fuit enim illis compendiaria nauigatio,
» at Barbaris longus terræ circuitus ob ſinus. Demon-
» ſtrantur autem quædam ſemitæ, impreſſiones in ſaxis
» cancrorum marinorum pedeſtri itinere rapidiſſimum
» fluxum prætereūntium. Hæc quidem Dionyſius rectè
narrat. Vidi ipſe ibi ſaxa attrita longo cancrorum ex-
curſu, ac ſi non vidiſſem, à vero remotum non exiſti-

maſſem,

maſſem, cancrorum forcipibus duris poſſe atteri ſaxa, cùm aſſiduo pedum attritu formicas excauare ſilices, viámque facere videamus. Quæ de cancrorum itinere terreſtri Dionyſius ſcribit, Aelianus confirmat, ſed in qua Boſpori parte id fiat, non explicat. In Thracio, inquit, Boſporo fluctus rapidi ex ponto deferuntur, & anguſtiis diſtringuntur, vt cancros contra venientes facilè euertere poſſint: quod ipſum cancri præſentientes, poſtquàm eò peruenerunt, ſinguli in ſinuoſo quodam loco ſe tenent, ſimul & reliquos expectant, deinde in eundem locum congregati, adrepentes per præcipites crepidines, in ſiccum aſcendunt, & fluctuum vim euadunt, iter pedibus conficientes. Cùm autem hanc violentiam pedibus prætergreſſi ſunt, rurſus per crepidines in mare recurrunt. Aduerte non modò hoc promontorium Eſtias appellari, ſed etiam magis propriè maritimam planitiem promontorio clauſam, vbi vicus Michaelius, quem Sozomenus ſitū eſſe dicit in Eſtiis nuncupatis, cui conſentit Polybius, cùm antedictum promontorium appellat τὰ περὶ τὰς Ἑστίας ἄκρα καλούμενα. quæ Perotus vertit promontoriū Eſtiæ: rectius vertiſſet promontorium circa Eſtias, aut Eſtiam, niſi hunc locum Eſtias in numero plurium appellarent Polybius, Sozomenus, Dionyſius Byzantius. Ex cuius cauſis, quas affert, cur appellentur Eſtiæ, veriſimiliùs videtur Coloniæ deductores prætergreſſos promontorium Boſporium, cùm vidiſſent maximam multitudinem Barbarici exercitus tenere oram maritimam, ad quam deſcendere ipſi conſtituerant, claſſem appuliſſe in ſinum ſubiectum ſub planitiem vici Michaelici, quàm appli-
cuiſſe

cuiſſe ad ipſum promontorium importuoſum. Ex antedictis iam manifeſtum eſt, promontorium Eſtias eſſe id, ad quod defertur fluctuum vehemẽs incurſus, quem Græci huius ætatis μέγα ῥεῦμα propriè appellant: à maximo fluctu totius oræ Europeæ, qui etſi promontorio refringitur, longéque & valenter repellitur in contrariam partem, ſæpe autem repulſus, ſæpius rurſus impellitur, vrgetúrque à contrauenientibus fluctibus, vt eorundem à fronte, à tergo, à lateribus repulſorum colluctatio quædam vorticoſa videatur, etiam nullis flantibus ventis, qui aliquo promontorio repercuſſi, atque in ſe volutati facere ſolẽt vortices non modò in terra, ſed etiam in mari. Tamen hîc tanta eſt decurſus præcipitantis Boſpori, vt rapido curſu ſemper deorſum ſecundum promontorium feratur, vt nauigantibus ſurſum verſus partim ſit in terram deſcendendum, nauiſq; funibus trahenda: partim remis adnitendum ad ſaxeam maris oram. Neque modò Cancris iter pedibus ſuſcipiendum, ſed etiam vidi Hamiarum piſcium impetu fluctuoſo gaudentium celeritatem retardari: qui etſi hamos maximè internoſcere ſolent, tamen nuſquam minus hamorum inſidias deprehendunt, quàm hîc fluctibus impediti: itaque frequentiſſimi ibidem capiuntur, reliquorúmque piſcium greges fluxu retardati pigrè aſcendunt, vt interdum ex terra, lapide, aut bacillo, aut conto eos ex naui ferias, ac capias: ac ſi tot, & tantas molas verſare poſſet, quot moletrina collocari poſſent iuxta promõtorij radices Orienti obiectas, tamen non collocantur, ne impediatur nauigatio. Nulla enim nauis ſilentibus ventis ſurſum nauigare poteſt, niſi ex

terra funibus trahatur, aut valenti remigatione impellatur. Quale autem & quantum ſit Eſtiacum promontorium, quod tantos fluctus efficit, profectò non in magnam aut altitudinem editum, aut latitudinem protenſum, ſed humili, non latiùs quadringentis paſſibus, neque trecentis excelſius, neque circuitu octo ſtadiorum patentius, duos ſinus claudens, alterum à Meridie, alterum à Septentrionibus: illud ipſum duplici valle clauſum, altera Michaelica, quæ multò longior, quàm promontorium ipſum: altera tam longa, quàm id longum exiſtit. Ab eius radicibus Orienti obiectis in longitudinem minus quingentorum paſſuum protēſis cliui ſaxei attolluntur in altitudinem plus minus ducentorum octoginta paſſuum: inde iugum planū non excedens quingentorum paſſuum longitudinem: in quo conſtituta ſunt moletrina ventis verſatilia. Reliquum promontorium totum vndique procliue eſt, excepta ceruice plana quidem, ſed quaternorum paſſuum latitudinem non excedente, qua aſſurgit in excelſum collem triplici cliuo depreſſum, in paſſuum altitudinē elatum circiter duum millium, clauſum duabus vallibus, vna deſinente in ſinum Michaelium, altera in ſinum, in quo poſtea Dionyſius ponit τὰς χηλάς. In collis ſummo vertice extat luculenta ciſterna, lateritio opere facta, perennem optimámque etiam nunc aquam continens in mediis ſubſtructionibus antiqui ædificij dudum diruti, vnde videtur tota ferè Propontis, & Boſporus à Byzantio ad Daphnen inſanam, non impediente excelſo promontorio Hermæo, quo ille excelſior exiſtit.

De locis

De locis nominatis Chelis. CAP. XI.

» DEINDE adiungit Dionyſius. A promon-
» torio Eſtiaco flexus iam nauigationē quie-
» tam ſtabilémque efficit. Poſt Eſtias ſunt χη-
» λαὶ nuncupatæ à ſimilitudine figuræ: harum
» quidem alteræ breuiores, alteræ maiores, ambæ verò
» portus exiſtunt: apud ipſas templū eſt Dianæ dictymæ. Hoc loco Dionyſius ſcalas, ſiue molis brachia appellat chelas à ſimilitudine forcipum ſiue brachiorum, quibus portuum moles ſcalæque ſimiles eſſe ſolent, ſiue ſint rates in mare proiectæ, ſiue ſaxa in vadum abiecta, ponticulorum vicem præſtantia, quæ Hellines à figuræ ſimilitudine Chelas propriè appellarūt, poſteri Græci Bathra, Latini Scalas, ſeu gradus nominarunt ab vſu potius quàm à ſimilitudine ſcalarum nauticarum. Hæ ab ſcandendo dictæ, nihil aliud ſunt, quàm trabes latæ inclinatæ, in gradúsq; exaſperatæ, illæ verò planæ collocantur, & plano pede adeuntur. Sed tamen ex illis ad naues, quia velut gradus iacitur, ideò iamdudum inueterata conſuetudine etiam ſcalæ nominantur, deprauatè quidem. Nam primùm χηλαὶ, deinde χαλαὶ à Græcis iam ignorantibus, quid ſignificent χαλαὶ, deinde vulgi conſuetudine, quæ literas deprauare ſolet, ſcalæ: vt iam Græcorum vulgus ignoret, quid ſibi velint χηλαὶ, quid βάθρα, ſed duntaxat nouit ſcalas. Quàm autem celebres olim eſſent hæ Chelæ, declarant piſcatores, qui ex tot oræ Boſporicæ nominibus vix paucula quædam retinentes, medium ſinus fluxum Eſtiaco & Hermæo promontoriis clauſum etiam nunc appellant chalas, quaſi χηλὰς, cùm tamen in hoc ſinu nulla portus bra-

chia, nullæ ſcalæ ſunt publicæ, niſi breues paucis trabibus compactæ, parum in altum proiectæ, & quæ excipere duntaxat poſſunt parua nauigia, quibus Rex, Regíſque olitores deſcendere ſolent in hortos proximos fontibus perennibus irriguos, virentes ſyluis cupreſſorum, plantíſq; fructiferis, ſitos partim in ima vallis planitie deſinente in medium ſinus flexum, partim in eius cliuis eminentibus ſupra ſinum circuitu terreſtri ter mille & ſeptingentos paſſus complectentem, è quibus mille & quadringentos occupant regij horti, maritimam oram attigentes. Scalæ aut molis brachia hîc conſtituta non fuerunt ad protegendam portam à ventis, nam vtrinque excelſis montibus clauditur, emittentibus quidem ex ſeſe quinque valliculas in ſinum valde pronas, & minimè montis dorſum penetrantes. Sed quòd ſinus intimus vadoſus ſit, ideò χηλαὶ aſtructæ ſunt, vt è nauibus in alto ſtantibus pateret deſcenſus ad templum Dianæ dictymæ ſitum in medio ſinus flexu: nam deſcendendi alia, quæ cauſa fuiſſet, niſi templum Dianæ dictymæ, quod piſcoſi Boſpori permulti piſcatores frequentabant, hàc quotidie ſurſum deorſúmque tranſeuntes. Non enim, vt quidam exiſtimarunt venatorum Solis retibus, ſed etiam piſcatorũ Diana præeſt. Non enim video, cur ſi ſolis venatoribus dictyma faueret, Byzantij illi vetêres non ignari, vnde Diana dictyma appellata eſſet, eius templum ſecundum littus remotum à venatione poſuiſſent.

De pro

De promontorio Hermæo, & rapido curſu Boſpori: de Pyrrhia Cyone: de Boſpori ſummis anguſtijs: de ponte Darij. CAP. XII.

MONS diuidens duos ſinus Chelarum & Phidaliæ clauſus non modò his ſinibus,ſed etiã duabus longis vallibus in hos ſinus deſinentibus, ſupra cæteros oræ Boſporicæ montes ex Europa in Aſiam longè prominet,& promõtorium velut mucronem procul in Boſporum proiicit, vt Boſpori fretum cogat in ſummas anguſtias,vt radices maritimas vſque ad littus pronas propaget in longitudinem excedentẽ ter mille & quadringentos paſſus, cùm eius ceruix interiecta inter ſummas valles, quibus ipſe cingitur, latior non ſit ſeptingentis paſſibus, eiuſdem latus meridianum claudens ſinum Chelium,mari quieto alluitur: oriẽtale verò tertio anfractu ex ſeptem decurſibus fluctuum,quos antè dixi facere Boſporũ, cùm totum ferè inquietum,tum maximè duobus locis, primò medium latus oriẽtale tranſuerſo impetu circumſonante percutitur: deinde ad eiuſdem lateris finem ſecundum arcem oppoſitam arci Aſiæ appellatã Neon caſtrum, in promontorij mucrone non amplius tranſuerſus fertur,ſed rectus pręcipitat rapido impetu,vt naues ſurſum nauigantes iuxta marginem oræ procedere cogat, & mordaciter vrgeat, vt ruffus ille canis, à quo Byzantini locum hunc nominarunt Pyrrhiam Cyonẽ, quaſi malitioſum canem. Laus enim comæ apud antiquos erat ruffus color, ſed Comœdia poſtea hunc in malam partem vertit,vt iam apud comicos Pyrrhiæ & Xanthiæ appellentur ſerui malitioſi. Poſt, inquit Dio-

nyſius, Dianæ dictymæ ædem turbulenta eſt, & vehe- «
menter contento fluxu commota nauigatio. Locus au- «
tem dicitur Pyrrhias Cyon, vt mihi videtur, à ſimilitu- «
dine, quam habet mare hoc cum cane. Vt verò pluri- «
morum obtinet ſermo à cane paſtoritio littus hoc cir- «
cumcurſante latrantéq; eos, qui violentia fluctus iuxta «
marginem littoris nauigare haberent neceſſe. Ibi quo- «
que meatus freti arctiſſimus, dirimens duas continen- «
tes. Ibidem etiam dicitur fuiſſe Darij tranſitus. Hinc «
enim Androcles Samius pontem iunxit in Boſporo. «
Hic locus cùm alia præbet hiſtoriæ monumenta, tum «
ſellam in petra exciſam, in hac enim aiunt ſedentẽ Da- «
rium ſpectatorem fuiſſe põtis, & tránſeuntis exercitus: «
quam Dionyſius δίφρον, Herodotus προεδρίαν appellat.
Omne ſaxum mouiſſem, quo ſellam Darij inuenirem, niſi arcis cuſtodes non modò pedibus iter faciẽtes, ſed etiam nauigantes ſcrutarentur, perenníque vigilia hoc littus circumcurſarent ſerui Pyrrhiæ acerbiores, non modò canibus Pyrrhiis, ſed etiam odioſiores Pyrrhæis hominibus, de quibus olim peruulgatum eſt prouerbium, ſi quid mali contingeret, deprecabãtur Pyrrhæis odio omnium vicinorũ execrabilibus. Sella Darij iam non extat exciſis ſaxis in ædificationes, aut oppreſſis iacto fundamento arcis totum littus occupantis, quò Darij pons pertingebat. Herodotus non meminit ſellæ Darianæ in Boſporo exciſæ, ſed in Helleſpõto ſcribit Xerxi præparatam fuiſſe: qui poſtquam in media Abydo fuit, videre voluit omnem exercitum. Erat enim illic in cliuo ſolium prius factum ei aptum ex albo lapide. Id enim fecerant Abydeni Regio mandato, in quo Rex

ſedens ſpectauit exercitum, & claſſem. Veriſimile eſt Darium ſedentem in ſolio, ſpectaſſe exercitum tranſeuntem, cùm more Perſico reges Perſarum delectati ſint conſpectu exercitus ſui, vt Xerxes Darij filius pugnam etiam naualem commiſſam ad Salaminem ſpectauerit etiam ſedens. Ex Aeſchylo, qui in tragœdia nuncupata Perſis, ſic ait:

Ξέρξης δ' ἀνώμωξε κακῶν ὁρῶν βάθος.
Ἕδραν γὰρ εἶχε παντὸς εὐαγῆ στρατοῦ.
Ὑψηλὸν ὄχθον ἄγχι πελαγίας ἁλός.

Itémque hac in re veriſimile eſt, imitatum fuiſſe Xerxem patris Darij ratione͂, præſertim cùm Darius Mandroclem haberet Darianæ gloriæ ſtudioſum, quem eſt vero proximum, in cliuo eminente ſupra pontem excidiſſe ſolium, cùm is ponte confecto à Dario magnis præmiis affectus, ad viuum depinxerit totum pontem Boſpori, & Regem Darium in regio ſolio ſedentem: eiúſque exercitum tranſeuntem, eáque depicta in Heræo, hoc eſt templo Iunonis, cum hac inſcriptione ſuſpenderit, & dicauerit:

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε.
Μανδροκλέης ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίης.
Αὐτῷ μὲν στέφανον περιθεὶς Σαμίοισι δὲ κῦδος.
Δαρείου βασιλῆος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

In edito Herodoti Codice μανδροκλέης legitur: in quodam manuſcripto ἀνδροκλέης nomen Græcis vſitatum eſt & nobile, illud ignobile, & prorſus paſtoritiū. Quo loco fuerit ἡραῖον, cui hæc dicarit Androcles, non explicat Herodotus, an id eſſet iuxta Boſporum, an illud, quod inter Chalcedonem, & promontorium nuncupatum.

patum. Acritas ponit Menippus in periplo Bithyniæ: an cùm Samius eſſet Androcles in loco Thraciæ appellato ἡραίῳ à Samiis habitato, an in templo Iunonis Samiæ, quod illuſtre Samos Inſula habebat, eam picturam ſuſpenderit. Quod ſi ἡραῖον fuit in loco, vbi Darius pôtem iunxit, vt veriſimile videtur, miror Herodotum, cùm ait: Locus Boſpori, quem pôte iunxit Rex Darius, mihi, inquit, coniectanti videtur medius inter Byzantium & fanum in ore ponti ſitum, cur non locum nominauerit ἡραῖον. Neque Dionyſius Byzãtius meminit, cùm cæterorum templorum iuxta Boſporum ſitorum meminerit: at neque Hermæi meminit, cùm ex Polybio Hermæum alibi eſſe non poſſit, quàm vbi eſt Pyrrhias Cyon. Hermæũ Europæ, inquit Polybius, in promontorij eminentia quadam, iuxta os ponti, inter Byzantium & fanum ſitum, diſtat ab Aſia quinq; ſtadia, ſecundum locum ſtrictiſſimum totius oris pontici, qua aiunt Darium ponte Europam iunxiſſe Aſiæ, cùm trãſiret contra Scythas. Cenſerem in Polybio legendum ἡραῖον, potiusquàm ἑρμαῖον, niſi omnes codices Polybij, quos mihi videre contigit, haberent ἑρμαῖον. Cur verò ita appellatum, nemo ſcribit, an à templo Mercurij, an à lapidum aceruo in viis dubiis conſecrato, an à lapidibus quadrangulis Hermæis nuncupatis, quales eſſe potuerunt ſtelæ, quas marmoris albi Darius in hoc loco poſuit, in vna incidens literas Aſſyrias, in altera Græcas. Itaque rectè potuiſſet Herodotus Darij ſtelas appellare Hermas: vt Aeſchines nominat Hermas honoris cauſa excitatos cum inſcripta laude alicuius. Sic enim ait Aeſchines contra Cteſiphontem. Dedit populus Athenienſis

nienſis eis honores magnos, tres lapideos hermas ſtatutos in porticu Hermorum, atq; in ſingulis inſcripſit laudem illorum: deinde narrat, quid inſcriptum in primo Hermorum, quid in ſecundo, quid in tertio, denique omnes ſtelas lapideas, omnes cippos Hermas appellare poſſumus. Tzetzes nobilis Grammaticus, & qui exactiùs omnibus Hiſtoricis, Geographíſq; ſe Boſporum ſcire gloriatur, hunc locum non appellat Hermæum, ſed Heræum: cùm ait, Mandrocles Samius architectus, Boſporum Helleſpõtium nauibus iunxit ſiue circa Damalim, ſiue circa Heræum, ídque Herodotum ſcribere aſſerit. Equidem fateor Herodotum ſcribere, vt Androcles, quæ pinxiſſet de ponte, & Dario, eiúsque exercitu, ea ſuſpenderit ad Herçum: ſed in quo loco id fuerit, Herodotum declarare nego. Veruntamen non abſurdè, vt Tzetzem puto coniectaſſe, Heræum fuiſſe circa locum, vbi Darius pontem iunxit. ita abſurdiſſimè ambiguum ponit locum, vbi pons iunctus eſt, eſſe ſiue circa Heræum, ſiue circa Damalim. Qui ſi exiſtimaſſet, vt exiſtimare debebat Herodotũ verum, & diligentem Geographum fuiſſe: ſi Herodoti hiſtoriam, quam citat, perpendiſſet, nunquam Boſporum appellaſſet Helleſpontiũ, non confudiſſet tria maria, quæ Herodotus tribus nominibus diuidit in Boſporũ, Propontidem, Helleſpontum, nunquam ſcripſiſſet Darij põtem iunctum fuiſſe circa Damalim. Damalis enim, ſiue Bos, locus ex his, quæ antea attuli, & poſtea afferã, fuit in promontorio Scutarico ſeptem ſtadia diſtante ab vrbe Byzantio, vbi ſi pons iunctus fuiſſet, alterum pontis caput aut attigiſſet Byzantium, aut littus, vltra

patum. Acritas ponit Menippus in periplo Bithyniæ: an cùm Samius eſſet Androcles in loco Thraciæ appellato ἱραίῳ à Samiis habitato, an in templo Iunonis Samiæ, quod illuſtre Samos Inſula habebat, eam pictu-ram ſuſpenderit. Quod ſi ἱραῖον fuit in loco, vbi Darius pōtem iunxit, vt veriſimile videtur, miror Herodotum, cùm ait: Locus Boſpori, quem pōte iunxit Rex Darius, mihi, inquit, coniectanti videtur medius inter Byzantium & fanum in ore ponti ſitum, cur non locum nominauerit ἱραῖον. Neque Dionyſius Byzātius meminit, cùm cæterorum templorum iuxta Boſporum ſitorum meminerit: at neque Hermæi meminit, cùm ex Polybio Hermæum alibi eſſe non poſſit, quàm vbi eſt Pyrrhias Cyon. Hermæū Europæ, inquit Polybius, in promontorij eminentia quadam, iuxta os ponti, inter Byzantium & fanum ſitum, diſtat ab Aſia quinq; ſtadia, ſecundum locum ſtrictiſſimum totius oris pontici, qua aiunt Darium ponte Europam iunxiſſe Aſiæ, cùm trāſiret contra Scythas. Cenſerem in Polybio legendum ἱραῖον, potiusquàm ἑρμαῖον, niſi omnes codices Polybij, quos mihi videre contigit, haberent ἑρμαῖον. Cur verò ita appellatum, nemo ſcribit, an à templo Mercurij, an à lapidum aceruo in viis dubiis conſecrato, an à lapidibus quadrangulis Hermæis nuncupatis, quales eſſe potuerunt ſtelæ, quas marmoris albi Darius in hoc loco poſuit, in vna incidens literas Aſſyrias, in altera Græcas. Itaque rectè potuiſſet Herodotus Darij ſtelas appellare Hermas: vt Aeſchines nominat Hermas honoris cauſa excitatos cum inſcripta laude alicuius. Sic enim ait Aeſchines contra Cteſiphontem. Dedit populus Athe-nienſis

nienſis eis honores magnos, tres lapideos hermas ſtatutos in porticu Hermorum, atq; in ſingulis inſcripſit laudem illorum: deinde narrat, quid inſcriptum in primo Hermorum, quid in ſecundo, quid in tertio, denique omnes ſtelas lapideas, omnes cippos Hermas appellare poſſumus. Tzetzes nobilis Grammaticus, & qui exactiùs omnibus Hiſtoricis, Geographiſq; ſe Boſporum ſcire gloriatur, hunc locum non appellat Hermæum, ſed Heræum: cùm ait, Mandrocles Samius architectus, Boſporum Helleſpôtium nauibus iunxit ſiue circa Damalim, ſiue circa Heræum, ídque Herodotum ſcribere aſſerit. Equidem fateor Herodotum ſcribere, vt Androcles, quæ pinxiſſet de ponte, & Dario, eiúsque exercitu, ea ſuſpenderit ad Herçum: ſed in quo loco id fuerit, Herodotum declarare nego. Veruntamen non abſurdè, vt Tzetzem puto coniectaſſe, Heræum fuiſſe circa locum, vbi Darius pontem iunxit. ita abſurdiſſimè ambiguum ponit locum, vbi pons iunctus eſt, eſſe ſiue circa Heræum, ſiue circa Damalim. Qui ſi exiſtimaſſet, vt exiſtimare debebat Herodotũ verum, & diligentem Geographum fuiſſe: ſi Herodoti hiſtoriam, quam citat, perpendiſſet, nunquam Boſporum appellaſſet Helleſpontiũ, non confudiſſet tria maria, quæ Herodotus tribus nominibus diuidit in Boſporũ, Propontidem, Helleſpontum, nunquam ſcripſiſſet Darij pôtem iunctum fuiſſe circa Damalim. Damalis enim, ſiue Bos, locus ex his, quæ antea attuli, & poſtea afferã, fuit in promontorio Scutarico ſeptem ſtadia diſtante ab vrbe Byzantio, vbi ſi pons iunctus fuiſſet, alterum pontis caput aut attigiſſet Byzantium, aut littus, vltra

Peram ſitum, vbi Boſporus octo ſtadiis latior eſt. At ex multis ſcriptoribus ſcire poterat, Darij pontem fuiſſe in anguſtiis quinque ſtadiorum, Herodotúmque animaduertere poterat, cùm ait: locus, vbi Darius pontem iunxit, mihi coniectanti videtur medius inter Byzantium & fanum. Vbi rectè ſcribit Herodotus, qui non vt Tzetzes ſe ſcire gloriatur, ſed ſimpliciter dicit ſe coniicere: vbi reuera medius non eſt, ſi Herodotus μέσον intelligit in duas æquas partes diuiſum. Nam cùm Boſporus ſit longus centum viginti ſtadia, oporteret locũ, vbi pons iunctus eſt, diſtare Byzantio ſexaginta ſtadia, cùm non diſtet ampliùs quadraginta quinque ſtadiis, vt nòn mihi ſoli videtur, ſed etiam Straboni, qui ab anguſtiis vſq; ad Byzantium numerat quadraginta quinque ſtadia: cui accedit Sozomenus, inquiens, Eſtias diſtare à Conſtantinopoli triginta quinque ſtadia. Ab Eſtiis ad promontorium Hermæum coniicio rectam nauigationem plus minus eſſe decem ſtadiorum: ſed Sozomenus non rectè Eſtias dicit eſſe in medio Boſpori freto. Iam ex antedictis deprehenduntur etiam illuſtres literarum monumentis, imperiti fuiſſe Boſpori, in quorum numerum redigere poſſem Euſtathium cum aliis locis, tum eò quòd nuſquam locum, vbi pontem Darius iunxit, nominare audet, cùm illi opportunitas frequens data fuerit, præſertim vbi ait Thracium Boſporum Darium iunxiſſe περὶ τοῦ τὸ ἱερὸν στόμα: qui ſi intelligit ſacrum os, vt alij plerique, partem Boſpori inter duo fana ſitam, longè errat: ſin Boſporum totum, profectò præ ſe fert ignorare nomen loci, vbi pons iunctus fuit. Nam quid attinebat addere circa alicubi ſacrum

os, po

os, potiùs quàm circa Hermæum promontorium, vt Polybius clarè dicit? Prætereo alia eius loca, vbi propemodùm neceſſitas eum adducebat, vt nominaret Hermæum, præſertim vbi diſputat, quæ pars Boſpori exiſtimanda ſit ſtrictiſſima, alios ait exiſtimare, vbi ſunt anguſtiæ circa Anaplum nuncupatum, neque declarat, in quo loco ſit Anaplus, cùm explicare debuiſſet ſe intelligere Anaplum circa Hermæum, aut Eſtias. Quod ſi illius ſunt etiam ſcholia in Dionyſium, quæ vidi antíquis literis ſcripta tradentia totius Boſpori fretum anguſtiſſimum eſſe inter Anaplum & Ciconium, magno beneficio nos affeciſſet, ſi nobis explicuiſſet, vbi Ciconium, vbi Anaplus: quod vtrunq; cùm ſit aut ad Eſtias, aut ad Hermæum, cur abſtinet ab eruditis antiquíſque nominibus? Nam Iornandi homini Gottho ignoſco tolerabili ſcriptori rerum Gothicarum, in quibus tradit Darium nauibus à Chalcedonia ad Byzantium tabulatis petiiſſe Thraciam. Iornandes Boſporum non viderat, at Tzetzes & Euſtathius totam fere vitam vixerunt apud Boſporum. Laonicus Chalcondylus in historia, quam ſcripſit de bellis Ottomanorum regum, arcem in Hermæo promontorio ſitam, quæ nunc à Græcis appellatur Neon caſtrum, id eſt noua arx, vt propriè nominat λαιμοκοπίην, quaſi Boſpori fauces frangentem, ita non rectè eam dicit ſitam eſſe in Propontide, cùm ex iam dictis conſtet, illam eſſe iuxta medium Boſporum, ſed vt à quo, & quando hæc arx conſtructa ſit, & qua ratione, ipſum Laonicum audiamus. Ineunte, inquit, vere Mechmetes Amurati filius in Europa iuxta Propontidem, vbi ex Aſia anguſtiſſimus Boſpori traic-

ctus eſt in Europam, ædificauit oppidulum Læmocopien appellatum, húcque Aſianis Europeíſque coactis, & partibus huius oppiduli tributim ædificandis datis, celeriter opus confecit. Id autem effecit, vt ſibi tutus vltro citróque traiectus eſſet, & vt ne occidentales homines triremibus ſe à tranſitu prohibere poſſent, résque in Aſia innouare, magno etiam vſui hanc arcem fore ſibi in obſidionem Byzantij proſpiciebat. Aedificauit autem turres treis maximas omnium, quas vidimus, duas quidem verſus continentem, tertiam verſus mare, eásque plumbo texit. Muri quidem latitudo craſſa eſt viginti duos pedes: turrium verò craſſior triginta pedibus. Poſt autem quàm in hunc modum ſpatio trimeſtri hanc arcem ædificauit, ſtatim excurrit ſolum hoſticum. Ineunte hyeme Turachanem miſit in Peloponneſum, iterúmque ineunte vere Mechmetes exercitum duxit in obſidionem Byzantij, quem traiecit anguſtias freti, vbi prius in Propontide arcem ædificauerat Læmocopien, quam in hunc diem Turcicum præſidium vigilanter tuetur. A ſolis Turcis hæc incolitur. Turribus eius vtuntur pro carceribus ad tuendos principes viros Chriſtianos in bello captos. Extra arcem ſecundum littus ædificia continuantur in longitudinem circiter quatuor ſtadiorum, habitata ſimiliter à ſolis Turcis, vbi ædes Mamethanæ religionis, & balnea publica, & aquæ ſalientes ſubterraneo opere adductæ. Iam ex antè ſcriptis liquet, pontem Darij fuiſſe in anguſtiis Boſpori iuxta Pyrrhiam Cyonem, Hermæúmque promontorium, ſed in qua parte anguſtiarum, coniecturæ relinquitur eiús, qui cum iudicio vidit Boſporũ. Nam inter

interuallum anguſtiarum ab Europa in Aſiam obductum tranſuerſum patet circiter quinque ſtadia: at ſurſum verſus ſecundum decurſus Boſpori in longitudinem circiter trium ſtadiorum directum. Diuerſus eſt defluxus Boſpori. alicubi enim rapidior, alicubi ſedatior in primo ſtadio pertinente ſurſum ſtrictior eſt, & ſedatior: at in aliis duobus ſtadiis rapidior & vorticoſior. A porta enim Neocaſtri ad finientem latus orientale angulum, quo promontorium Hermæum abducitur in occaſum ad ſinum Cheleum, fluxus rapidus eſt & vorticoſus, & minus anguſtus traiectus. Itaque Mandrocles nobilis architectus euitare debuit vortices, & rapidum fluxum. Vltra igitur Neocaſtri portam pons iunctus fuit, non recta via à caſtro Hermęo procedens ad caſtrum Aſiæ, ſed obliqua paulò ſupra caſtrum ad locum, quem iam Græci appellant Cormum, corruptè quaſi Ciconium quod ex Anaplo Dionyſij pòſt oſtendam, eo loco fuiſſe, quem nunc appellant Cormũ. Darij pontem quanuis Herodotus non aliter deſcribit, quàm duntaxat nauibus iunctum fuiſſe: tamen talem, qualem poſtea Xerxes Darij filius in faucibus Helleſponti iunxit. Veriſimile enim eſt filium ſecutum patris architectos, tum ratio ſuadet melius fieri non potuiſſe à Dario, quàm aut à Xerxe in Helleſponti anguſtiis, aut à Romanis in Rheno, Eufratéque & Tigri: fecerunt hunc ferme in modum. Naues planæ à littore ad littus contrarium, certum interuallum diſtantes, inter ſe diſponuntur, quarũ proræ contra decurſum confluentis directæ ſtabiliuntur ancoris, aut aceruis lapidum, virga aut ramo circumtorto circunclusis, in va-

dum deiectis, ex prora appenſis. Supra naues trabes tranſuerſæ immittuntur nauigia colligantes & ſtabilientes, partim inter ſe, ne collidantur, partim vt axes ſuſtineant, tranſitũ præbituras: præterea duo validi funes, aut ferreæ catenæ ſublimes ſupra nauigia ex vtroque latere ſuſpenſæ, vna paulò ſupra proram, altera infra puppim ſucculis contentæ in littore defixis ſtabiliunt naues, atq; tuentur contra ventos: à tergo, à fronte, à lateribus trabes tranſuerſæ poſitæ defendunt. His præſcitis faciliùs intelligetur dubia & perplexa Herodoti deſcriptio, cùm ait Xerxem, vbi primus pons, qui nauibus iunctus fuerat in Helleſponto, diſſolutus fuit, indignatum trecenta verbera mari inflixiſſe, duóque vincula ferrearum pedicarum inieciſſe in mare, vt id tanquam ſeruum conſtringeret, & pro vno ponte, duos pontes ex trecentis circiter nauibus fieri iuſſiſſe, ancorísque firmari, vt immotæ manerent, atque à continẽti ad contrariam continentem validis, ſinos funes contendiſſe vnguibus ligneis, hoc eſt, quaſi ſucculis. Equidem ipſe primum pontem puto non ancoris, ſed lapidum aceruis, non catenis, ſed funibus ſtabilitum, tempeſtatibus diſſolutum fuiſſe. Itaque Xerxem duos pontes poſtea feciſſe trecentis circiter nauibus, totidémq; ancoris ferreis, dupliciq; catena ferrea ſtabiliiſſe. hócque Græcos poëtas Xerxis hoſtes, quibus Herodotus interdum ſeduci ſolet, deſignaſſe, cùm tragicè exaggerantes traiectum Xerxis, dicunt Xerxem diſſoluto primo ponte trecenta verbera Helleſponto inflixiſſe, hoc eſt proiectione trecentarum ancorarum Helleſpõtum tanquam ictu percuſſiſſe, & duo vincula ferrearum pedica-

dicarum inieciſſe, id eſt duplicem catenam, vt apud oppidum nuncupatum Zeugma ex eo, quòd nauibus ibi pons iunctus diuturnus permãſerit duplici catena corroboratus ferrea, quam ab ætate Alexandri ad ſuam ætatem Plinius tradit extitiſſe apud Eufratē in vrbe appellata Zeugmate, qua Alexander magnus ibi pontem vinxerat, cuius annulos, qui refecti fuiſſent, ait rubigine infeſtatos fuiſſe, carētibus ea prioribus. Cùm ex media per Meſopotamiam iter faceremus ad Syriacam Beroam, quam nunc vocant Calep, in arce Byrana ſita in Meſopotamia iuxta Euphratē, inter Zeugma etiamnum appellatum, & Hierapolim extabat ferrea catena, eam antiquiſſimam eſſe dicebant, quæ cùm tot ſecula illęſa permanſiſſet, paulò poſt, quàm hâc exercitus traiectus eſt, diſſoluta eſt. Alij dicebāt, metu Perſarum, alij auaritia, ferríque attriti vetuſtatē: quo attritiſſimo, opera quę dicuntur damaſcena fieri ſolent, Turcorum Satrapas adductos, catenā hanc diſſoluiſſe. Quę, vtrum eſſet illa, quam Plinius commemorat, ſcire non potui, peruetuſtam certè coniectaui ex annulo vno, quem vidi Beroæ vetuſtiſſimum quidem, ſed penè totum rubigine carentem. Miror Pomp. Melam exaggerātem mirum, atque ingēs facinus, Xerxem ex Aſia in Græciam peditem maria tranſgreſſum fuiſſe, Ciceronémque in immenſum Xerxis traiectum extollentem. Xerxes, inquit, maria ambulauit, terrámque nauigauit. Idem alio loco: Maria pedibus peragrauit, claſſibus montes. Cùm mare Adriaticum tempeſtuoſum intercedens inter Hydrontum, & Apolloniam ampliùs ſexagenis millibus paſſuum latiorē Helleſponto pedeſtri continuare exercitu:

citu: pontibus iactis primùm Pyrrhus Epiri Rex cogitauerit. Poſt eum M. Varro cùm claſſibus Pompei piratico bello præeſſet, ſed vtrunque aliæ impediuere curæ. Rex Turcorum quoties exercitũ traiicit in Aſiam, paucis diebus poſſet Boſporũ nauibus cõſternere ponte ſuperimpoſito, totúmque exercitum breui tempore traiicere, ſed vtriuſque Continentis dominus multos dies conſumere poteſt in exercitu tranſportando, quẽ paucis nauibus triremium ſimilitudinem gerentibus latis traiicit ita accommodatis, vt plano pede in nauem, velut in pontem ex littore ingrediantur equi.

περὶ τοῦ κλύδωνος ῥοώδους: de petra Phidalia, & portu mulierum, & de loco Cyparode.

CAPVT XIII.

Post Pyrrhiam Cyonem Dionyſius ponit promontorij in directam altitudinem editi oram maritimam ſurſum nauigantibus arduam & difficilem præteruectis ob violentum coitum vtriuſque Continentis repugnantem anguſtè præterfluenti Boſporo. Fluctus enim ebullit efferueſcítque continuis vorticibus non minus, quàm lebes igne ſubdito efferueſcere, flammæque exceſſu ebullire, æſtuoſóque ſonitu ſtrepere ſolet. Itaque ora hæc à natura ſua nominata eſt ῥοώδης, hoc eſt fluctuoſa. Ex his Dionyſij verbis, tum maximè ex locis antecedentibus, & conſequẽtibus cognoſco eam oram eſſe, quam Græci nunc vulgò appellant φωνῖα corruptè, quaſi φώνημα, à vociferante ſono fluctuum, qui ex contrario littore Aſiatico reiecti, magno impetu in medium incurrunt,

runt, latus vergens ad Solis ortum promontorij Hermæi intumeſcentis in multos tumulos:quorum medio ex latere tumulus impendens in oram maritimam nuncupatam φώνημα, præcipitibus, & directis rupibus propendet vſque ad littus,excepta via in rupe humano opere excauata,explanatáq;. Locus dictus Phonema paſſus paulo ampliùs mille, totos ferè exædificatos ſuburbanis ædificiis Læmocopiæ,diſtat à mucrone promontorij Hermæi: totidem abeſt à ſinu Phidaliæ, & portu mulierum: quem vbi ſtatim oſtenderimus illum eſſe, nunc à Græcis appellatum Sarantocopam,ſine vlla dubitatione aſſequemur promontorium ῥοῖδο aliud eſſe non poſſe,quàm Phonema, cùm inter Pyrrhiam Cyonem, & ſinum Phidaliæ ad nullam maritimam oram tantopere fluctus reſonent,quàm ad medium Hermæi promontorij latus: quod etſi à medio vſque ad finem ſui mucronis decurſu Boſpori incitato alluitur: nulla tamen promontorij pars tam apertis oculis,quàm media percipitur circunſonare murmure circumfluenti. Ab hac enim parte fluctus refracti reſonant, partímq; reuoluuntur,partim iuxta littus deorſum rapidi præcipitant,vt nautæ ſurſum nauigantes neceſſe habeant nauem remorum contentione impellere, & ne deorſum retrocedant,contorum firmitudine ad littoris crepidinem adniti hunc fluxum, quē Dionyſius tradit in medium promontorij latus efferueſcere. Polybius dicit in finem lateris ad frontem Hermæi promontorij incurrere: cùm ait ſecundum alia loca decurſum Boſpori ſimilem eſſe ob ſimilitudinem locorum, vtrinque Boſporum cingentium. Cùm autem incurrit in Europæ

Hermæum promontorium, vbi oſtium ponti anguſtiſſimum non patet ampliùs quinque ſtadiis, vbi Darius ponto nauibus iuncto Boſporum tranſiuit, tum defluxus in anguſtias coactus, velut plaga accepta à promontorio Hermæo ſe vertit ad contraria Aſiæ loca, at plagam non accipit ab ea promōtorij parte, ad quam Darij pons iunctus fuit, vbi duntaxat rapidus defertur ſecundum littus: ſed longè amplius mille paſſibus à medio promontorij latere. At ferendus Polybius, vt communis hiſtoricus geographicè res ipſas deſcribens communiter intelligit totum decurſum Boſpori à medio latere ad finem vſque, quem Dionyſius topographicè & propriè diſtinguit in duos vehementes defluxus: vnum appellat ἄκραν ῥοώδης: alterum Pyrrhiam Cyonem. Deinde, inquit Dionyſius, promontorium prætergreſſo occurrit Petra à natura, non ab hominum manu facta, colore albo, alarum ſimilitudinē aquilæ præ ſe gerens, & tanquam plantam pedis extēdens, atque in alteram partem contrahens velut ludicrum quiddam naturæ omnia imitantis, nominatur Phidalia, quam neſcias, dicere ne debeas Inſulam, an Continētem: illam quidem ob naturam, hanc verò ob vicinitatem. Quidam aiunt appellatam eſſe φιαλίαν, ex eo, quòd primùm in ea piſcatio appareat: alij dicunt filiam Barbyſſæ fuiſſe. Cùm autem complexu venereo ſe miſcuiſſet cum Byzante, commotam verecundia ſtupri, & metu patris, ſe in mare proieciſſe, atq; periiſſe. Neptunum autem progenitorem cùm miſericordia adductum, tum beneuolentia ſui generis, continentis magnam partem abrupiſſe, cámque in profundo defixiſſe, ac firmaſſe, poſterísque Inſulam habitam fuiſſe ſepulchrum Phidaliæ.

» Sinus ab Oriente interiùs recedit profundus, & ſatis ca
» pax, breui Continentis circuitu concluſus. In medium
» ſinum deſcendit χειμάῤῥους. is eſt riuus hybernus: nam ſum-
» ma æſtate deficit. In hoc ſinu eſt portus mulierum no-
» minatus, ſiue ex eo, quòd nihil offenditur neque à ma-
» ri, neque à Continenti. Non enim minus à fluctibus ma
» ris tutus eſt, quàm à vehementibus ventis, terra prote-
» ctus: ſiue ex eo ita appellatus eſt, quòd abſentibus viris
» magnam multitudinem piſcium hunc portum ingreſ-
» ſam mulieres ceperunt. Hæc quidem Dionyſius. Ste-
phanus verò vrbium ſcriptor aliam rationem adfert, cur Phidalia, & portus mulierum appelletur. Circa, inquit, nominatam Phidaliam mulierum portus eſt inter Anaplum & Leoſthenium, vbi dicunt Phidaliam vxorem Byzantis, vnà cum mulieribus vſque ad hunc locum eos, qui cum Stræbo fratre Byzantis ciuibus viris abſentibus vrbem inuaſiſſent, inſecutam fuiſſe, ac viciſſe, indéque portum mulierum nominatum fuiſſe. Suidas ſcribit, cùm in palatio Heraclius verſaretur, appellato Heræo, præfectúsque exercitum collegiſſet, & nauigiis pontem in freti anguſtiis iunxiſſet, ad littora ſinus Phidaliæ traiecit, & per pontem Barbyſſæ ad vrbem acceſſit: præter hos nemo meminit portus mulierum, niſi Plinius. Sed ex tot portibus Boſpori percipere ex Plinio non poteram, neq; planè ex Stephano, quanuis tradente illum eſſe inter Leoſthenium & Anaplum; qui cùm non doceat, vbi Leoſtheniū, vbi Anaplus, dubium mihi relinquebatur, quis in tam portuoſo, tam ſinuoſo Boſporo eſſet portus mulierum, niſi tandem
» incidiſſem in Dionyſij Anaplū, ex quo aſſecutus por-

tum mulierum eſſe inter Pyrrhiam Cyonē & Leoſthenium,quem poſt oſtendam eum eſſe, quem iam Græci appellant Soſthenium, ſine vlla dubitatione aſſero ſinum Phidaliæ, & portum mulierum, illum eſſe, quem Græci noſtræ ætatis appellant Sarantacopam, cùm inter Pyrrhiam Chionem, & Leoſthenium nullus ſinus intercedat,in quem fluuius deſcendat,niſi Sarantocopeus ita nuncupatus à pōte ligneo,quadraginta ſublicis velut pilis ſuſtentato, paſſus circiter trecentos longo, quo paludes tranſeuntur cannis plenæ. Hic ſinus portuoſior & profundior à Septentrione eſt, quàm à Meridie, procedit ab ortu ad occaſum, illius receſſus interior paulò ampliùs octingentos paſſus circuitu littoreo complectitur. Deſinit in paludes cannis plenas, in quas medias deſcendit fluuius ex valle,quæ à medio ſinus flexu pergit ad occaſum,vtrinque continetur arduis collibus vitiferis, & pomiferis: paulò ſupra paludes in duas ſcinditur valles,rectam & obliquam,vtranque in multas inſinuatam valliculas,omnes refertas vitibus & ceraſis. Ex recta valle riuus deſcendit perennis ſpatio millium circiter trium & quingentorum paſſuum: deinde aſſumpto exiguo riuulo, ſed perenni defluente ex obliqua valle ad dextram manum ſita, defluit in paludes paruus quidem,ſed tamen gurgites habet omni anni tēpore piſcoſos, & fluit perennis etiam ſumma æſtate, contra quam tradit Dionyſius,qui profectò hunc perennem dixiſſet, ſi tam diligenter eum perſcrutatus fuiſſet, quàm alios non perenniores, neq; maiores, quos perennes eſſe tradit. Inde addit idem „
Dionyſius portum mulierum, continuò ſubſequitur „
locus

» locus κυπαρώδης, nuncupatus à cypreſſo arbore. Ad hûc
vſque diem piſcatores nomen retinuerunt. Locũ enim,
quo finitur flexus cœptus à Pyrrhia Cyone etſi in valli-
cula ſitum, cypreſſis quidem carenti, & tota conſita vi-
neis, Cypariſſon tamen appellant, diſtantem à ponte,
quo tranſiri dixi intimam ſinum Phidaliæ, circiter ſe-
» ptingentos paſſus. Poſt Cyparodem Dionyſius ponit
» templum Hecatæ ſuper petram, quę acceſſu ventorum
» fluctibus percuſſa valde reſonat. Circum enim ipſam
» fluctus concitatus diffringitur: hæc verò quantum in ſe
» ſuſcipit, tantum reiicit ſub crepidinem oræ maritimæ.
Piſcatores huius ætatis locum maritimum ſitum inter
Cyparodem & Leoſthenium ſinum appellãt Triuiam,
Latino nomine, ignorantes Hecaten Græcum nomen,
longa Romani imperij conſuetudine aliquot Latina
nomina vſurpare aſſuefacti: à vallicula Cyparode qua-
dringentos paſſus progreſſus ſum ad alteram vallicu-
lam, ex qua vſque ad portum mulierum totum littus
excelſum eſt, atque præruptum & ſaxeum, in quo ferè
toto videntur fundamenta antiquorum ædificiorum:
inde ampliùs octingentis paſſibus confectis per oram
maritimam leniter pronam perueni ad imam tertiæ
valliculæ planitiem, à qua circiter ducentos paſſus ab-
eſt ſinus Leoſthenij initium.

De ſinu Leoſthene. CAP. XIIII.

SINVS Leoſthenius ab ortu Solis ad occa-
ſum porrigitur in paſſuum longitudinẽ cir-
citer mille & quadringentorum: eius latitu-
do varia. Prima enim in oſtio patet in latitu-

dinem paulò minus quatuor ſtadiorum:media non patentior duobus ſtadiis,deinde ſenſim coarctatur in ducentos, poſtremò in ſinu intimo centum non attingit, ex tribus partibus excelſis collibus cingitur, itaque vndique ab omnibus ventis tutiſſimus eſt, etiã ab Oriente flãtibus. nam ſolſtitiales repellit cornu lateris dextri eminens in ſinus aditum: reliquos Orientis ventos, vt debiliores facilè frangit ora Boſpori Aſiatica, quæ æditis collibus continetur:ac ſi in medium ſinum vallis intimum penetrat,tamen ad portum non adſpirat ventorum vis ob flexiones vallium obiectúſque collium, quibus fit,vt etiã in medio ſinu nauigantibus is ex parte vallis clauſus eſſe videatur,valde portuoſus eſt,vt naues admittat vſque ad marginẽ littoris ob profundam altitudinem eiuſdem latus dextrum,quod ſitu differt à latere ſiniſtro:nam ſiniſtrum ab oſtio in longitudinem circiter mille paſſuum habet littus excelſum, præceps & præruptum, inde per longitudinem quadringentorum paſſuum planitiem intermittit anguſtã quidem, ſed hortis & ædificiis plenã. Dextrum latus planitiem maritimam habet, ædificia admittentem, hortóſque; quod à Græcis habitatur frequenti vico,tam ferme longo, quàm ipſum latus longum eſt. Turci intimum receſſum accolunt frequentiori vico ſito in maritima planitie vallis ab ortu Solis ad occaſum excurrentis, cuius ima planities in pratorum paſtiones diffuſa, cincta vtrinque collibus vitium,aliarúmque arborum fructiferarum feracibus: à ſinu progreditur librata paulò amplius bis mille & ducentos paſſus, nuſquã ſtrictior centum paſſibus,neque latior ducentis, in duas inde valles diuid

diuiditur, vtraſque tantundem fere longas, ex quibus riui deſcendunt, qui ſimul coniuncti, omni anni tempore perennes per mediam vallis planitiem defluunt in medium ſinum intimum emittentes profluentem in al ueo anguſtiore exiguum quidem, vt qui ſumma æſtate circulum implere poſſit haud multo patentiorem circuitu ſeſquipedali. Veruntamen maior eſſet, niſi ex eius fontibus opere ſubterraneo ad hominum potiones & lauacra deduceretur in vicum Leoſthenium, per quem medium fluuius partim ſalſus delabitur, auctus ex receſſu ſinus octo paſſus in latitudinem patēs ſcaphis tutam ſtationem præbens: ſed vt & ſinus & fluuius magis perſpicui & clari fiant, afferam ea, quæ de his Dionyſius ſcribit. Poſt templum, inquit, Hecatæ ſequitur Laſthenes appellatus à viro Megarenſi Laſthene, ſimilis ſinui nuncupato cornu. Eſt intimo receſſu paluſtri, & promontoriorum eminentia, & profunda altitudine, quantum magna cum paruis licet conferre, ad introitum ſtrictus eſt, procedens autem valde dilatatur: tranquillus & tutus eſt, circundatus montibus, quibus velut muris munitur contrà ventos, in quem deſcendit quidam fluuius perennis quidem, ſed nauibus inacceſſus. In hoc loco Amphiaraus ex oraculi diuino præcepto colitur. Dionyſius introitum ſinus appellat receſſum intimum, cùm tamen introitus rectiùs appellaretur oſtium, aditúsq;, quo Boſporus ingreditur in ſinum, & quo nauigantes introeunt in portum. Sed in hac re ille ſimilis videtur magnis ſcriptoribus, quos antè dixi introitum Boſpori appellare exitum, oſtiáque fluminum vocare capita. Quem Dionyſius appellat Laſthenem,

Peram ſitum, vbi Boſporus octo ſtadiis latior eſt. At ex multis ſcriptoribus ſcire poterat, Darij pontem fuiſſe in anguſtiis quinque ſtadiorum, Herodotúmque animaduertere poterat, cùm ait: locus, vbi Darius pontem iunxit, mihi coniectanti videtur medius inter Byzantium & fanum. Vbi rectè ſcribit Herodotus, qui non vt Tzetzes ſe ſcire gloriatur, ſed ſimpliciter dicit ſe coniicere: vbi reuera medius non eſt, ſi Herodotus μέσον intelligit in duas æquas partes diuiſum. Nam cùm Boſporus ſit longus centum viginti ſtadia, oporteret locũ, vbi pons iunctus eſt, diſtare Byzantio ſexaginta ſtadia, cùm non diſtet ampliùs quadraginta quinque ſtadiis, vt non mihi ſoli videtur, ſed etiam Straboni, qui ab anguſtiis vſq; ad Byzantium numerat quadraginta quinque ſtadia: cui accedit Sozomenus, inquiens, Eſtias diſtare à Conſtantinopoli triginta quinque ſtadia. Ab Eſtiis ad promontorium Hermæum coniicio rectam nauigationem plus minus eſſe decem ſtadiorum: ſed Sozomenus non rectè Eſtias dicit eſſe in medio Boſpori freto. Iam ex antedictis deprehenduntur etiam illuſtres literarum monumentis, imperiti fuiſſe Boſpori, in quorum numerum redigere poſſem Euſtathium cum aliis locis, tum eò quòd nuſquam locum, vbi pontem Darius iunxit, nominare audet, cùm illi opportunitas frequens data fuerit, præſertim vbi ait Thracium Boſporum Darium iunxiſſe περὶ τοῦ τὸ ἱερὸν στόμα: qui ſi intelligit ſacrum os, vt alij plerique, partem Boſpori inter duo fana ſitam, longè errat: ſin Boſporum totum, profectò præ ſe fert ignorare nomen loci, vbi pons iunctus fuit. Nam quid attinebat addere circa alicubi ſacrum

os, po

os,potiùs quàm circa Hermæum promontorium,vt Polybius clarè dicit? Prætereo alia eius loca, vbi propemodum neceſſitas eum adducebat,vt nominaret Hermæum,præſertim vbi diſputat, quæ pars Boſpori exiſtimanda ſit ſtrictiſſima, alios ait exiſtimare, vbi ſunt anguſtiæ circa Anaplum nuncupatum,neque declarat,in quo loco ſit Anaplus; cùm explicare debuiſſet ſe intelligere Anaplum circa Hermæum,aut Eſtias.Quod ſi illius ſunt etiam ſcholia in Dionyſium, quæ vidi antiquis literis ſcripta tradentia totius Boſpori fretum anguſtiſſimum eſſe inter Anaplum & Ciconium, magno beneficio nos affeciſſet, ſi nobis explicuiſſet, vbi Ciconium,vbi Anaplus:quod vtrunq; cùm ſit aut ad Eſtias, aut ad Hermæum, cur abſtinet ab eruditis antiquíſque nominibus? Nam Iornandi homini Gottho ignoſco tolerabili ſcriptori rerum Gothicarum, in quibus tradit Darium nauibus à Chalcedonia ad Byzantium tabulatis petiiſſe Thraciam. Iornandes Boſporum non viderat, at Tzetzes & Euſtathius totam fere vitam vixerunt apud Boſporum.Laonicus Chalcondylus in hiſtoria, quam ſcripſit de bellis Ottomanorum regum, arcem in Hermæo promontorio ſitam,quæ nunc à Græcis appellatur Neon caſtrum,id eſt noua arx,vt propriè nominat λαιμοκοπίλω, quaſi Boſpori fauces frangentem, ita non rectè eam dicit ſitam eſſe in Propontide, cùm ex iam dictis conſtet; illam eſſe iuxta medium Boſporum, ſed vt à quo, & quando hæc arx conſtructa ſit, & qua ratione, ipſum Laonicum audiamus. Ineunte, inquit, vere Mechmetes Amurati filius in Europa iuxta Propontidem,vbi ex Aſia anguſtiſſimus Boſpori traie-

ctus eſt in Europam, ædificauit oppidulum Læmocopien appellatum, húcque Aſianis Europeíſque coactis, & partibus huius oppiduli tributim ædificandis datis, celeriter opus confecit. Id autem effecit, vt ſibi tutus vltro citróque traiectus eſſet, & vt ne occidentales homines triremibus ſe à tranſitu prohibere poſſent, résque in Aſia innouare, magno etiam vſui hanc arcem fore ſibi in obſidionem Byzantij proſpiciebat. Aedificauit autem turres treis maximas omnium, quas vidimus, duas quidem verſus continentem, tertiam verſus mare, éáſque plumbo texit. Muri quidem latitudo craſſa eſt viginti duos pedes: turrium verò craſſior triginta pedibus. Poſt autem quàm in hunc modum ſpatio trimeſtri hanc arcem ædificauit, ſtatim excurrit ſolum hoſticum. Ineunte hyeme Turachanem miſit in Peloponneſum, iterúmque ineunte vere Mechmetes exercitum duxit in obſidionem Byzantij, quem traiecit anguſtias freti, vbi prius in Propontide arcem ædificauerat Læmocopien, quam in hunc diem Turcicum præſidium vigilanter tuetur. A ſolis Turcis hæc incolitur. Turribus eius vtuntur pro carceribus ad tuendos principes viros Chriſtianos in bello captos. Extra arcem ſecundum littus ædificia continuantur in longitudinem circiter quatuor ſtadiorum, habitata ſimiliter à ſolis Turcis, vbi ædes Mamethanæ religionis, & balnea publica, & aquæ ſalientes ſubterraneo opere adductæ. Iam ex antè ſcriptis liquet, pontem Darij fuiſſe in anguſtiis Boſpori iuxta Pyrrhiam Cyonem, Hermæúmque promontorium, ſed in qua parte anguſtiarum, coniecturæ relinquitur eius, qui cum iudicio vidit Boſporũ. Nam inter

interuallum anguſtiarum ab Europa in Aſiam obductum tranſuerſum patet circiter quinque ſtadia: at ſurſum verſus ſecundum decurſus Boſpori in longitudinem circiter trium ſtadiorum directum. Diuerſus eſt defluxus Boſpori. alicubi enim rapidior, alicubi ſedatior in primo ſtadio pertinente ſurſum ſtrictior eſt, & ſedatior: at in aliis duobus ſtadiis rapidior & vorticoſior. A porta enim Neocaſtri ad finientem latus orientale angulum, quo promontorium Hermæum abducitur in occaſum ad ſinum Cheleum, fluxus rapidus eſt & vorticoſus, & minus anguſtus traiectus. Itaque Mandrocles nobilis architectus euitare debuit vortices, & rapidum fluxum. Vltra igitur Neocaſtri portam pons iunctus fuit, non recta via à caſtro Hermęo procedens ad caſtrum Aſiæ, ſed obliqua paulò ſupra caſtrum ad locum, quem iam Græci appellant Cormum, corruptè quaſi Ciconium, quod ex Anaplo Dionyſij pòſt oſtendam, eo loco fuiſſe, quem nunc appellant Cormũ. Darij pontem quanuis Herodotus non aliter deſcribit, quàm duntaxat nauibus iunctum fuiſſe: tamen talem, qualem poſtea Xerxes Darij filius in faucibus Helleſponti iunxit. Veriſimile enim eſt filium ſecutum patris architectos, tum ratio ſuadet melius fieri non potuiſſe à Dario, quàm aut à Xerxe in Helleſponti anguſtiis, aut à Romanis in Rheno, Eufratéque & Tigri: fecerunt hunc ferme in modum. Naues planæ à littore ad littus contrarium, certum interuallum diſtantes, inter ſe diſponuntur, quarũ proræ contra decurſum confluentis directæ ſtabiliuntur ancoris, aut aceruis lapidum, virga aut ramo circumtorto circunclufis, in va-

dum deiectis, ex prora appenſis. Supra naues trabes tranſuerſæ immittuntur nauigia colligantes & ſtabilientes, partim inter ſe, ne collidantur, partim vt axes ſuſtineant, tranſitũ præbituras: præterea duo validi funes, aut ferreæ catenæ ſublimes ſupra nauigia ex vtroque latere ſuſpenſæ, vna paulò ſupra proram, altera infra puppim ſucculis contentæ in littore defixis ſtabiliunt naues, atq; tuentur contra ventos: à tergo, à fronte, à lateribus trabes tranſuerſæ poſitæ defendunt. His præſcitis faciliùs intelligetur dubia & perplexa Herodoti deſcriptio, cùm ait Xerxem, vbi primus pons, qui nauibus iunctus fuerat in Helleſponto, diſſolutus fuit, indignatum trecenta verbera mari inflixiſſe, duóque vincula ferrearum pedicarum inieciſſe in mare, vt id tanquam ſeruum conſtringeret, & pro vno ponte, duos pontes ex trecentis circiter nauibus fieri iuſſiſſe, ancorísque firmari, vt immotæ manerent, atque à continẽti ad contrariam continentem validis, ſimos funes contendiſſe vnguibus ligneis, hoc eſt, quaſi ſucculis. Equidem ipſe primum pontem puto non ancoris, ſed lapidum aceruis, non catenis, ſed funibus ſtabilitum, tempeſtatibus diſſolutum fuiſſe. Itaque Xerxem duos pontes poſtea feciſſe trecentis circiter nauibus, totidémq; ancoris ferreis, duplicíq; catena ferrea ſtabiliiſſe. hócque Græcos poëtas Xerxis hoſtes, quibus Herodotus interdum ſeduci ſolet, deſignaſſe, cùm tragicè exaggerantes traiectum Xerxis, dicunt Xerxem diſſoluto primo ponte trecenta verbera Helleſponto inflixiſſe, hoc eſt proiectione trecentarum ancorarum Helleſpõtum tanquam ictu percuſſiſſe, & duo vincula ferrearum pedica-

dicarum inieciſſe,id eſt duplicem catenam, vt apud oppidum nuncupatum Zeugma ex eo, quòd nauibus ibi pons iunctus diuturnus permãſerit duplici catena corroboratus ferrea,quam ab ætate Alexandri ad ſuam ætatem Plinius tradit extitiſſe apud Eufratẽ in vrbe appellata Zeugmate,qua Alexander magnus ibi pontem vinxerat,cuius annulos, qui refecti fuiſſent, ait rubigine infeſtatos fuiſſe,carẽtibus ea prioribus. Cùm ex media per Meſopotamiam iter faceremus ad Syriacam Beroam,quam nunc vocant Calep,in arce Byrana ſita in Meſopotamia iuxta Euphratẽ,inter Zeugma etiamnum appellatum, & Hierapolim extabat ferrea catena, eam antiquiſſimam eſſe dicebant, quæ cùm tot ſecula illęſa permanſiſſet,paulò poſt,quàm hâc exercitus traiectus eſt, diſſoluta eſt. Alij dicebãt,metu Perſarum, alij auaritia, ferríque attriti vetuſtatẽ:quo attritiſſimo, opera quę dicuntur damaſcena fieri ſolent, Turcorum Satrapas adductos,catenã hanc diſſoluiſſe. Quę,vtrum eſſet illa, quam Plinius commemorat, ſcire non potui, peruetuſtam certè coniectaui ex annulo vno, quem vidi Beroæ vetuſtiſſimum quidem, ſed penè totum rubigine carentem. Miror Pomp. Melam exaggerãtem mirum,atque ingẽs facinus, Xerxem ex Aſia in Græciam peditem maria tranſgreſſum fuiſſe, Ciceronémque in immenſum Xerxis traiectum extollentem. Xerxes, inquit, maria ambulauit,terrámque nauigauit. Idem alio loco: Maria pedibus peragrauit,claſſibus montes. Cùm mare Adriaticum tempeſtuoſum intercedens inter Hydrontum, & Apolloniam ampliùs ſexagenis millibus paſſuum latiorẽ Helleſponto pedeſtri continuare exer-

citu:

citu:pontibus iactis primùm Pyrrhus Epiri Rex cogitauerit. Poſt eum M. Varro cùm claſſibus Pompei piratico bello præeſſet, ſed vtrunque aliæ impediuere curæ. Rex Turcorum quoties exercitũ traiicit in Aſiam, paucis diebus poſſet Boſporũ nauibus cõſternere ponte ſuperimpoſito,totúmque exercitum breui tempore traiicere,ſed vtriuſque Continentis dominus multos dies conſumere poteſt in exercitu tranſportando,quẽ paucis nauibus triremium ſimilitudinem gerentibus ſatis traiicit ita accommodatis,vt plano pede in nauem,velut in pontem ex littore ingrediantur equi.

περὶ τοῦ κλύδωνος ῥοώδης: de petra Phidalia, & portu mulierum, & de loco Cyparode.

CAPVT XIII.

POST Pyrrhiam Cyonem Dionyſius ponit promontorij in directam altitudinem editi oram maritimam ſurſum nauigantibus arduam & difficilem prætervectis ob violentum coitum vtriuſque Continentis repugnantem anguſtè præterfluenti Boſporo. Fluctus enim ebullit efferueſcítque continuis vorticibus non minus,quàm lebes igne ſubdito efferueſcere,flammæque exceſſu ebullire, æſtuoſóque ſonitu ſtrepere ſolet. Itaque ora hæc à natura ſua nominata eſt ῥοώδης, hoc eſt fluctuoſa. Ex his Dionyſij verbis, tum maximè ex locis antecedentibus,& conſequẽtibus cognoſco eam oram eſſe,quam Græci nunc vulgò appellant φωνῆα corruptè, quaſi φώνημα, à vociferante ſono fluctuum,qui ex contrario littore Aſiatico reiecti,magno impetu in medium incurrunt,

runt, latus vergens ad Solis ortum promontorij Hermæi intumeſcentis in multos tumulos:quorum medio ex latere tumulus impendens in oram maritimam nuncupatam φώνημα, præcipitibus & directis rupibus propendet vſque ad littus,excepta via in rupe humano opere excauata,explanatáq;. Locus dictus Phonema paſſus paulo amplius mille, totos ferè exædificatos ſuburbanis ædificiis Læmocopiæ,diſtat à mucrone promontorij Hermæi: totidem abeſt à ſinu Phidaliæ, & portu mulierum: quem vbi ſtatim oſtenderimus illum eſſe, nunc à Græcis appellatum Sarantocopam,ſine vlla dubitatione aſſequemur promontorium ῥοῶδες aliud eſſe non poſſe,quàm Phonema, cùm inter Pyrrhiam Cyonem, & ſinum Phidaliæ ad nullam maritimam oram tantopere fluctus reſonent,quàm ad medium Hermæi promontorij latus: quod etſi à medio vſque ad finem ſui mucronis decurſu Boſpori incitato alluitur: nulla tamen promontorij pars tam apertis oculis,quàm media percipitur circunſonare murmure circumfluenti. Ab hac enim parte fluctus refracti reſonant, partímq; reuoluuntur,partim iuxta littus deorſum rapidi præcipitant,vt nautæ ſurſum nauigantes neceſſe habeant nauem remorum contentione impellere, & ne deorſum retrocedant,contorum firmitudine ad littoris crepidinem adniti hunc fluxum, quē Dionyſius tradit in medium promontorij latus efferueſcere. Polybius dicit in finem lateris ad frontem Hermæi promontorij incurrere: cùm ait ſecundum alia loca decurſum Boſpori ſimilem eſſe ob ſimilitudinem locorum, vtrinque Boſporum cingentium. Cùm autem incurrit in Europæ

Hermæum promontorium, vbi oſtium ponti anguſtiſſimum non patet ampliùs quinque ſtadiis, vbi Darius ponto nauibus iuncto Boſporum tranſiuit, tum defluxus in anguſtias coactus, velut plaga accepta à promontorio Hermæo ſe vertit ad contraria Aſiæ loca, at plagam non accipit ab ea promōtorij parte, ad quam Darij pons iunctus fuit, vbi duntaxat rapidus defertur ſecundum littus: ſed longè amplius mille paſſibus à medio promontorij latere. At ferendus Polybius, vt communis hiſtoricus geographicè res ipſas deſcribens communiter intelligit totum decurſum Boſpori à medio latere ad finem vſque, quem Dionyſius topographicè & propriè diſtinguit in duos vehementes defluxus: vnum appellat ἄκραν ῥοώδης: alterum Pyrrhiam Cyonem. Deinde, inquit Dionyſius, promontorium prætergreſſo occurrit Petra à natura, non ab hominum manu facta, colore albo, alarum ſimilitudinē aquilæ præ ſe gerens, & tanquam plantam pedis extēdens, atque in alteram partem contrahens velut ludicrum quiddam naturæ omnia imitantis, nominatur Phidalia, quam neſcias, dicere ne debeas Inſulam, an Continētem: illam quidem ob naturam, hanc verò ob vicinitatem. Quidam aiunt appellatam eſſe φαιδαλίαν, ex eo, quòd primùm in ea piſcatio appareat: alij dicunt filiam Barbyſſæ fuiſſe. Cùm autem complexu venereo ſe miſcuiſſet cum Byzante, commotam verecundia ſtupri, & metu patris, ſe in mare proieciſſe, atq; periiſſe. Neptunum autem progenitorem cùm miſericordia adductum, tum beneuolentia ſui generis, continentis magnam partem abrupiſſe, eámque in profundo defixiſſe, ac firmaſſe, poſteríſque Inſulam habitam fuiſſe ſepulchrum Phidaliæ.

» Sinus ab Oriente interius recedit profundus, & ſatis ca-
» pax, breui Continentis circuitu concluſus. In medium
» ſinum deſcendit χειμάρρους. is eſt riuus hybernus: nam ſum-
» ma æſtate deficit. In hoc ſinu eſt portus mulierum no-
» minatus, ſiue ex eo, quòd nihil offenditur neque à ma-
» ri, neque à Continenti. Non enim minus à fluctibus ma
» ris tutus eſt, quàm à vehementibus ventis, terra prote-
» ctus: ſiue ex eo ita appellatus eſt, quòd abſentibus viris
» magnam multitudinem piſcium hunc portum ingreſ-
» ſam mulieres ceperunt. Hæc quidem Dionyſius. Ste-
phanus verò vrbium ſcriptor aliam rationem adfert,
cur Phidalia, & portus mulierum appelletur. Circa, in-
quit, nominatam Phidaliam mulierum portus eſt in-
ter Anaplum & Leoſthenium, vbi dicunt Phidaliam
vxorem Byzantis, vnà cum mulieribus vſque ad hunc
locum eos, qui cum Stræbo fratre Byzantis ciuibus vi-
ris abſentibus vrbem inuaſiſſent, inſecutam fuiſſe, ac
viciſſe, indéque portum mulierum nominatum fuiſſe
Suidas ſcribit, cùm in palatio Heraclius verſaretur, ap-
pellato Heræo, præfectúſque exercitum collegiſſet, &
nauigiis pontem in freti anguſtiis iunxiſſet, ad littora
ſinus Phidaliæ traiecit, & per pontem Barbyſſæ ad vr-
bem acceſſit: præter hos nemo meminit portus mulie-
rum, niſi Plinius. Sed ex tot portibus Boſpori percipere
ex Plinio non poteram, neq; planè ex Stephano, quan-
uis tradente illum eſſe inter Leoſthenium & Anaplum,
qui cùm non doceat, vbi Leoſtheniũ, vbi Anaplus, du-
bium mihi relinquebatur, quis in tam portuoſo, tam
ſinuoſo Boſporo eſſet portus mulierum, niſi tandem
» incidiſſem in Dionyſij Anaplũ, ex quo aſſecutus por-

tum mulierum eſſe inter Pyrrhiam Cyonē & Leoſthenium, quem poſt oſtendam eum eſſe, quem iam Græci appellant Soſthenium, ſine vlla dubitatione aſſero ſinum Phidaliæ, & portum mulierum, illum eſſe, quem Græci noſtræ ætatis appellant Sarantacopam, cùm inter Pyrrhiam Chionem, & Leoſthenium nullus ſinus intercedat, in quem fluuius deſcendat, niſi Sarantocopeus ita nuncupatus à pōte ligneo, quadraginta ſublicis velut pilis ſuſtentato, paſſus circiter trecentos longo, quo paludes tranſeuntur cannis plenæ. Hic ſinus portuoſior & profundior à Septentrione eſt, quàm à Meridie, procedit ab ortu ad occaſum, illius receſſus interior paulò ampliùs octingentos paſſus circuitu littoreo complectitur. Deſinit in paludes cannis plenas, in quas medias deſcendit fluuius ex valle, quæ à medio ſinus flexu pergit ad occaſum, vtrinque continetur arduis collibus vitiferis, & pomiferis: paulò ſupra paludes in duas ſcinditur valles, rectam & obliquam, vtranque in multas inſinuatam valliculas, omnes refertas vitibus & ceraſis. Ex recta valle riuus deſcendit perennis ſpatio millium circiter trium & quingentorum paſſuum: deinde aſſumpto exiguo riuulo, ſed perenni defluente ex obliqua valle ad dextram manum ſita, defluit in paludes paruus quidem, ſed tamen gurgites habet omni anni tēpore piſcoſos, & fluit perennis etiam ſumma æſtate, contra quam tradit Dionyſius, qui profectò hunc perennem dixiſſet, ſi tam diligenter eum perſcrutatus fuiſſet, quàm alios non perenniores, neq; maiores, quos perennes eſſe tradit. Inde addit idem " Dionyſius portum mulierum, continuò ſubſequitur "

locus

» locus κυπαρώδης, nuncupatus à cypreſſo arbore. Ad hûc vſque diem piſcatores nomen retinuerunt. Locû enim, quo finitur flexus cœptus à Pyrrhia Cyone etſi in vallicula ſitum, cypreſſis quidem carenti, & tota conſita vineis, Cypariſſon tamen appellant, diſtantem à ponte, quo tranſiri dixi intimam ſinum Phidaliæ, circiter ſe-
» ptingentos paſſus. Poſt Cyparodem Dionyſius ponit
» templum Hecatæ ſuper petram, quę acceſſu ventorum
» fluctibus percuſſa valde reſonat. Circum enim ipſam
» fluctus concitatus diffringitur: hæc verò quantum in ſe
» ſuſcipit, tantum reiicit ſub crepidinem oræ maritimæ. Piſcatores huius ætatis locum maritimum ſitum inter Cyparodem & Leoſthenium ſinum appellât Triuiam, Latino nomine, ignorantes Hecaten Græcum nomen, longa Romani imperij conſuetudine aliquot Latina nomina vſurpare aſſuefacti: à vallicula Cyparode quadringentos paſſus progreſſus ſum ad alteram valliculam, ex qua vſque ad portum mulierum totum littus excelſum eſt, atque præruptum & ſaxeum, in quo ferè toto videntur fundamenta antiquorum ædificiorum: inde ampliùs octingentis paſſibus confectis per oram maritimam leniter pronam perueni ad imam tertiæ valliculæ planitiem, à qua circiter ducentos paſſus abeſt ſinus Leoſthenij initium.

De ſinu Leoſthene. CAP. XIIII.

SINUS Leoſthenius ab ortu Solis ad occaſum porrigitur in paſſuum longitudinẽ circiter mille & quadringentorum: eius latitudo varia. Prima enim in oſtio patet in latitu-

dinem paulò minus quatuor ſtadiorum:media non pa tentior duobus ſtadiis,deinde ſenſim coarctatur in ducentos, poſtremò in ſinu intimo centum non attingit: ex tribus partibus excelſis collibus cingitur, itaque vndique ab omnibus ventis tutiſſimus eſt, etiã ab Oriente flãtibus. nam ſolſtitiales repellit cornu lateris dextri eminens in ſinus aditum: reliquos Orientis ventos, vt debiliores facilè frangit ora Boſpori Aſiatica, quæ æditis collibus continetur:ac ſi in medium ſinum vallis intimum penetrat,tamen ad portum non adſpirat ventorum vis ob flexiones vallium obiectúsque collium, quibus fit,vt etiã in medio ſinu nauigantibus is ex parte vallis clauſus eſſe videatur,valde portuoſus eſt,vt naues admittat vſque ad marginẽ littoris ob profundam altitudinem eiuſdem latus dextrum,quod ſitu differt à latere ſiniſtro:nam ſiniſtrum ab oſtio in longitudinem circiter mille paſſuum habet littus excelſum, præceps & præruptum, inde per longitudinem quadringentorum paſſuum planitiem intermittit anguſtã quidem, ſed hortis & ædificiis plenã. Dextrum latus planitiem maritimam habet, ædificia admittentem, hortósque; quod à Græcis habitatur frequenti vico,tam ferme longo, quàm ipſum latus longum eſt. Turci intimum receſſum accolunt frequentiori vico ſito in maritima planitie vallis ab ortu Solis ad occaſum excurrentis, cuius ima planities in pratorum paſtiones diffuſa, cincta vtrinque collibus vitium,aliarúmque arborum fructiferarum feracibus: à ſinu progreditur librata paulò amplius bis mille & ducentos paſſus, nuſquã ſtrictior centum paſſibus,neque latior ducentis, in duas inde valles

diuid

diuiditur, vtraſque tantundem fere longas, ex quibus riui deſcendunt, qui ſimul coniuncti, omni anni tempore perennes per mediam vallis planitiem defluunt in medium ſinum intimum emittentes profluentem in al ueo anguſtiore exiguum quidem, vt qui ſumma æſtate circulum implere poſſit haud multo patentiorem circuitu ſeſquipedali. Veruntamen maior eſſet, niſi ex eius fontibus opere ſubterraneo ad hominum potiones & lauacra deduceretur in vicum Leoſthenium, per quem medium fluuius partim ſalſus delabitur, auctus ex receſſu ſinus octo paſſus in latitudinem patẽs ſcaphis tutam ſtationem præbens: ſed vt & ſinus & fluuius magis perſpicui & clari fiant, afferam ea, quæ de his Dionyſius ſcribit. Poſt templum, inquit, Hecatæ ſequitur Laſthenes appellatus à viro Megarenſi Laſthene, ſimilis ſinui nuncupato cornu. Eſt intimo receſſu paluſtri, & promontoriorum eminentia, & profunda altitudine, quantum magna cum paruis licet conferre, ad introitum ſtrictus eſt, procedens autem valde dilatatur: tranquillus & tutus eſt, circundatus montibus, quibus velut muris munitur contra ventos, in quem deſcendit quidam fluuius perennis quidem, ſed nauibus inacceſſus. In hoc loco Amphiaraus ex oraculi diuino præcepto colitur. Dionyſius introitum ſinus appellat receſſum intimum, cùm tamen introitus rectiùs appellaretur oſtium, aditúsq;, quo Boſporus ingreditur in ſinum, & quo nauigantes introeunt in portum. Sed in hac re ille ſimilis videtur magnis ſcriptoribus, quos antè dixi introitum Boſpori appellare exitum, oſtiáque fluminum vocare capita. Quem Dionyſius appellat Laſthe-

nem, Stephanus Leoſthenium nominat. Leoſthenes notum & nobile nomen: Laſthenes ignobilius eſt, & minus notum. Itaq; mihi potius Leoſthenes, aut Laoſthenes legendus videretur, niſi etiam Laſthenem, hoc eſt ſaxeo robore præditum dici poſſe ex Plinij colligi poſſit codice habente Caſthenem, pro Laſthene. Quidam Byzantini hodie appellant Sthenion: alij Soſthenium, vtrique deprauatè: in eodem errore ſunt recentes ſcriptores, inter quos eſt Leontius Scholaſticus, aut qui hanc inſcriptionem ſcripſit in Leontij verſus:

Λεοντίου Σχολαστικοῦ εἰς εἰκόνα ὀρχιστρίδος ἱσταμένης ἐν τῷ σταδίῳ.

Εἰμὶ μὲν Ἑλλαδίη Βυζαντίας, ἐνθάδε δ' ἔστην
ἧχι χοροστασίης εἵαρι, δῆμος ἄγει.
Ἐπόθι πορθμὸς γαῖαν μερίζεται· ἀμφοτέρας γὰρ
ἄντυγας ὀρχηθμὸς ἤνεσεν ἡμετέρος.

Quòd autem Dionyſius Leoſthenium ſinum ſimilem eſſe dicit ſinui Cornu appellato, rectè addit, qua re ſimilis ſit, nempe profunda altitudine, circũcluſione montium, receſſũq; paluſtri: at figura diſſimilis videtur. Ille enim ſimilis cornu ceruino, hîc Bubulo, quod non deprauatè à medio retorquetur paululum in lunatũ mucronem, cuiuſmodi nonnulla habentur, quibus puluerem machinæ bellicæ milites geſtare ſolent. Iure igitur Leoſthenium appellare alterum Boſpori cornu poſſumus. Nam poſt ſinũ Chryſoceras maximus ſinus Leoſthenius, & tutiſſimus portus totius Boſpori maximè ſinuoſi & portuoſi cenſendus eſt. Solus Plinius meminit portus Senum, oram Boſpori Europeam perſequens hoc modo: In Boſporo, inquit, ſinus Laſthenes, portus Senum,

Senum, & alter mulierum, qui ſi rectum ordinem ſeruat, Laſthenes ſinus eſt portus Senũ, cùm inter Laſthenem, & portum mulierum nullus portus ſit, præſertim ſi honorificè appellatus eſt ex eo, quòd ſenili conſilio vti viderentur, qui ad eum vndique tutum appellerentur, ſiue ridiculè ita nominatus, quòd debilis nautę etiã nauigia infirma eò applicare poſſint. Dicaces enim Boſporani nonnulli, nihil cedentes Leoni, aut Paſiadi Boſporianis, quos per facetos habitos fuiſſe legimus. Sed hæc coniectura non minus incerta, quàm Plinius incertus in perſequendo recto ordine locorum. Quid ſi portum Senum coniiciamus eſſe ſinum diui Demetrij, ex eo, quòd claudatur promontorio nuncupato ſene marino: at hoc incertum. Quòd ſi ea de cauſa eum putemus appellatum, qua Chij portus, cuius Aelianus meminit. In Chio, inquit, ad portum nominatum γερόντων, magnus cicurum eſt piſcium numerus, quos Chij ad ſolatium ſenectutis exacta ætate affectos alũt, adhuc dubium erit, in quo Boſpori loco ille fuerit. Quamobrem cùm ſententiam meam fluctuantem nullis ancoris retinere queat portus Senum, hunc non minus incertum, quàm Plinium, qui illum introduxit, relinquo, méque ad Dionyſium, velut ad Helicem nautæ, dirigo certiſſimum Boſpori circumnauigatorem omnium ſenum, qui Boſporum nauigarũt iam inde à ruinis Seueri, qui Byzantium & Boſporica loca euertit, & longiſſima caligine circumfudit, à dextro cornu ſinus Laſthenici ſeptingentos paſſus progreſſus ſum, vſque ad riuum hyberno tempore fluentem per vicum magnum, quem Neochorion appellant; ex eo quòd recenter habitari

cœptus ſit: ex cuius riuo procedens, mille & quingentos paſſus inueni flexus angulum, quò littus pergens ad plagam Septentrionum vicinam ortui ſolſtitiali incuruatur ad occaſum ſolſtitialem. Hunc angulum piſcatores iam appellant Commarū, cùm tamen iampridem huiuſcemodi arbor nulla ibi extitiſſe dicatur, ſed fuiſſe olim liquet ex Dionyſio.

De Commarode, & Bacchijs petris, & Thermemeria: & de portu Pitheci, & ſinu appellato Pharmacia.

CAPVT XV.

POST Laſtheniū, inquit, Commarodes exiſtit, à ſylua Commarorum nominatum, mari fluctuoſo verberatum. Poſt Commarodes conſequitur littus editum, aſperum, cautéſque concauę ex mari eminentes, quas antiqui Bacchias nominarunt, ex eo, quòd circum ipſas concitato motu fluctus furere & bacchari videntur. Hîc Demetrium Philippi ducem exercitus cùm viciſſent Byzantij, θερμημερίαν nominarunt locúm à re ipſa, quæ contigerat. pugnam enim naualem illius diei magna ſolertia, & ſummo ardore pugnauerant. Sub oram autem prominentem ſubit, & ſuccedit ſinus, in quo eſt portus Pitheci, quem aiunt Regem Barbarorum hunc locum accolentium à Steropeo vnà cum ſuis filiis ducem extitiſſe traiectionis in Aſiam. Huic continens eſt ora prærupta & præceps, deinde conſequitur littus inclinās in ſinum nominatum σύδιον καλὸν, quē circuit littus & mare exiguo ſpatio contractum, vt continens quidem natura exiſtat: at aſpectu Inſula eſſe videtur. Inde ſtatim ſuc-

cedit

„ cedit ſinus nuncupatus Pharmacias à Medea Colchi-
„ de,quę in hoc loco repoſuit Pharmacorum arculas.Eſt
„ autem pulcherrimus & commodiſſimus ad piſcatio-
„ nes, & ad naues appellendas aptiſſimus. Etenim vſque
„ ad marginem littoris profundus, à ventíſque maximè
„ tutus habetur.Piſcium multitudinem ad ſe allicit.Syl-
„ uæ autem denſæ,& profunda nemora omnis generis,&
„ prata impendent,velut arbitror,certante terra cum ma
„ ri. Eius circuitus adumbratur ſylua imminente in ma-
„ re, per quam mediam in ſinum deſcendit fluuius ſine
„ ſtrepitu fluens. Pharmaciam locum illum eſſe, quem nunc Græci appellant Therapiam, paulò infrà oſtendam, quàm declarauerim, quo iam nomine appellentur,& quo ſiti loco ſint Pitheci portus, & ſinus vocatus δόλος καλὸς Hos cùm eſſe conſtet inter Commarodes & Pharmaciam,ſubiiciam,quale & quantum littus interiectum ſit inter Commarodes & Pharmaciam:(hoc enim littore cognito percipiemus facilè, in qua littoris parte illi poſiti fuerint ab angulo flexus, qui incipit à loco Commarode) ſecundū oram Boſpori præruptam & præcipitem mille & ducentorum paſſuum proceſſus feci vſque ad vallem,quam Græci Libadion,id eſt,herbidum locum appellant,nunc pratenſis non eſt,ſed totùs vineis conſitus: fuiſſe tamen antea dictitant,ignari λιμένα πιθήκου traductum fuiſſe in Libadion vulgi conſuetudine ſoliti ea, quæ non intelligit, traducere ad ſimilia ſibi nota. Sed vocent Græci iam, vt libet, tamen alibi,etiam ſi nomine careret, eſſe non poſſe, quàm ſecundum vallem Libadicam,percipio ex èo,quòd inter Commarodes, & Pharmaciam nullus ſinus manifeſtus

exiſtit, niſi Libadicus, leniter curuatus, profundus, & portuoſus vſq; ferè ad marginem littoris, duobus promontoriis præruptis, & pręcipitibus intercluſus. Sinum intimum attingit ima vallis Libadicæ planities lata paſſus circiter ducentos, in qua olim vicum fuiſſe apparet ex ruinis fundamentorum. Iam explorato perceptóque portu Pitheci percipiũtur inter Libadicam vallem & Commarodes extitiſſe ſaxa illa, & cautes, quas Bacchias appellauit antiquitas: quæ ſi tot & tãtæ nunc non extant, quantæ traduntur à Dionyſio: id attribuendum vel auaritiæ, vel inopię hominum, qui, vt exigua impenſa ſeruorum ædificent, ſaxa ex litomiis, non eruunt: ſed agreſtes cautes, non modò cæmentitiis operibus ineptas, ſed etiam abhorrentes à calce, ex omnium littorum crepidinibus & præcipitiis exſcindunt ad ſtructuram vilium ædificiorum. A valle Libadica littus excelſum & abruptũ paulo plus mille paſſus excurrit ad vallem, quam appellant Linon, ſitam prope ſinum Pharmaciam, cuius maritima planities ducentorum & ſexaginta paſſuum latitudinem complet. Olim habitatam fuiſſe oſtendunt permulta ædificiorũ fundamenta. Vallem ſubſequitur promontorium, diuidens ſinum vallis à ſinu Pharmacia, quod in centenum paſſuum latitudinem ſuam radicem agit, ſub qua exiſtit Inſulula, ſeu potius ſcopulus in multa ſaxa diuiſus, in paſſuum longitudinem circiter centum ſexaginta, ab ortu ſolſtitiali ad occaſum brumalẽ porrectus: diſtat à Continenti quadraginta paſſus, circundatus mari vadoſo, genu tenus alto, à Græcis appellatur Catergo, hoc eſt triremis, à ſimilitudine, quam pręſe gerit triremis. Hoc

ſcopulo

ſcopulo & promontorio ſuper ſcopulum impendente ab occaſu ſolſtitiali clauſus ſinus, ſub vallē Linon ſubiectus, ab ortu brumali cinctus promontorio pręcipiti, & penè directo ille ipſe eſt, quem Dionyſius nominat ϰύδιον καλὸν, id quod percipitur cū ordine Anapli Dionyſiani, tum ſitu exiguæ Inſululæ, qua clauditur. Adeò enim exiguo maris ſpatio ea ſeparatur à Continenti, vt cùm natura ſit inſula, aſpectu videatur Continens. Temporibus Dionyſij Inſulam non fuiſſe, ſed viſam fuiſſe patet ex eius verbis, cùm ait: Littus id, quod claudit ſinum ϰύδιον καλὸν, adeò contractum fuiſſe breui maris ſpatio circundatum, vt cùm natura eſſet Cōtinens, aſpectu Inſula videretur: nunc à Continēti abſciſa eſt, vel temporis longa vetuſtate, vel potiùs hominū opere omnia ſaxa, vel deformiſſima in viles ædificationes exſcindentium, atque vt clariùs noſcatur ſinus Pharmacias eſſe, quem hodie appellant Therapiam, ſubiiciam, qualis ſit ab ortu æſtiuo ad occaſum æſtiuum, in paſſuum longitudinem circiter ſeptingentorum procedit varia latitudine. Nam à faucibus ad medium in paſſus laxatur paulò plus trecentos: à medio ad intimum receſſum aſtringitur in plus minus ducentos, ambitu littoreo amplius mille & quadringentos complectitur. Profundæ altitudinis eſt à latere pertinente ad ſeptentriones, & nauium capax vſque ad oram maris: littus Meridianum magna ex parte vadoſum & præruptum, vndique à ventis tutum eſt: à Meridie quidem excelſis collibus, quorum vltimus efficit promontorium, quo ſinum ϰύδιον καλὸν antè dixi ſeiungi à ſinu Therapico: ab omnibus ventis ſeptentrionibus atque ſolſtitialibus

illum protegit promontorium peninſulanum, ab vna parte freto Boſporico, ex altera clauſum ſinu: vndique procliue, excepta ceruice media, & mediocri dorſo, in quo ſtatuta ſunt moletrina vento verſatilia: ex eodem paulò ante eminebat turris olim Pharus nauigantibus, quam à Turcis euerti vidi. Promontorij mucro in tria latera decliuem radicem in paſſuum latitudinem agit ſexaginta, editur in altitudinem centenum paſſuum: inde dorſum molliter aſſurgit. Ab Occidente, etſi ſinus leniter aperitur valle: tamen hæc poſtquam ab intimo ſinu in planitiem centenum pedum proceſſit, in duas diuiditur valles obiectu collis, qui valles recuruat, ne di recti venti deorſum deſcendant in ſinū. Ex altera valle fluuius omni anni tempore perennis defluit in mediū ſinus receſſum. Aeſtiuo tempore exiſtit ea magnitudine, qua fluuius Leoſthenicus. Vidi eius fontē ab oſtio, & ſinu diſtantem paulò ampliùs mille & quadringentos paſſus, ab æſtiuo occaſu ad Solis ortum ſimiliter æſtiuum per vallem decurrit anguſtam, ex qua naſcitur, ſed non ex ſumma: nam ea vltra fontem altiùs aſſurgit. Iam etſi colles valléſque ſinum Therapicum cingentes, nemoroſi non ſunt, vt tradit Dionyſius eos eſſe, qui claudunt Pharmaciam, ſed exculti vineis, & ceraſis conſiti, aut vbi hæ deſunt, erycis tecti, tamen ſinum Pharmaciam alium eſſe non poſſe, quàm Therapicum, cùm ex antedictis intelligi poteſt, tum ex conſequentibus locis Anapli Dionyſiani, à quibus ad Commarodes nullus ſinus eſt, in quem deſcendat fluuius aliquis, neque in quem conueniant cætera, quæ tradit Dionyſius: nimirum ſolus inter ſinum Leoſtheniū, & Bathycolpon,

colpon,

colpon, paulò vltra ſinum Therapiæ ſitum pulchritudine portus,& copia piſcium excellit. Quòd autem ſyluæ denſæ, & profunda nemora non circumſepiant ſinum Therapicum, vt Dionyſius ſcribit circumſepire Pharmaciam, id agricultura accidit, non natura loci. Nam olim cùm eodem ex Dionyſio nouerimus totum ſinus Ceratini littus ſyluis tectum fuiſſe, nunc à nemoribus nudum, videamúſque oram Boſpori Aſiaticam, ſinui Therapico oppoſitam, nemoribus veſtitam, quis dubitat, quin littus Boſpori Europeum fuerit nemoroſum, ſimiliter vt Aſiaticum, non ob aliam cauſam ſylueſtre, quàm quòd abhinc centum annos agricultura vacat, conuerſum in ſaltus venationum regiarum. Sinum Pharmaciam appellaui Therapicum, à vico ſito in eius littore, quem Græci iamdudum nominãt Therapiam, ex eo arbitror, quòd vulgus Græcorum aliter venenum appellare neſcit, quàm Pharmacũ, quod venenatum, & expiabile nomen mutarunt in expiatum & ſalutare, ne nautæ portum optimum deteſtarentur, execrarentúrque vt venenũ, vt ϰάθαρμα. Erat enim Pharmacum olim tale, ſi deorum indignatione fames, aut peſtis, aut alia quæpiam calamitas vrbem apprehenderet, hominem omnium deformiſſimum in vrbis laborantis expiationem ad victimam ducebant, ipſiq; pro hoſtia ſtatuto de manu dabant caſeum, offam, ficus, quem tanquam Pharmacum vbi ſepties ſcyllis, & ramis ficuum agreſtium concidiſſent, igne ex agreſtibus lignis facto, cremabant, eiúſque cineres ad expiandam vrbem laborantem proiiciebant in mare. Itaque non ſine cauſa commutatum nomen arbitror, etiam intercedente

cedente regis decreto, cuius maximè intererat nobilem portum vindicare ab infami nomine. Nam niſi regio iuſſu, difficile videtur pertinaciter dicacem nautarum nationem abſtinere potuiſſe à tandiu inueterato nomine mordaci, ídque pernicioſum acerbúmque ſalutari nomine mitigaſſe, præſertim mulierum precibus malè audientium, ob Medeæ ciſtam ibi depoſitam, vt malè in hunc diem audiunt Theſſalæ mulieres ob Ciſtam Pharmacorum, quam fugiens Medea abiecit in Theſſaliam: neque modò nomine Medeæ, ſed etiam re ipſa in hunc diem malè audiũt, vt Pharmacides. Equidem cùm perluſtrarem Theſſaliam, incidiſſéque in panegyricum totius Græciæ, maximum celebrari quotannis ſolitum, menſe Maio apud vicum nuncupatum Moſcolurum, non longè diſtantem à Pharſalia, percontatus ſum ab hoſpite, num eſſent in Theſſalia Pharmacides, qui affirmabat nonnullas eſſe, quæ edere crederentur non minus mirabilia, quàm illa, quæ de Theſſalis mulieribus tradit Lucianus.

De ſaxis, & cautibus littoris excelſi, prærupti, præcipitísque, & de clauibus ponti: de petra nominata Dicæa.

CAPVT XVI.

PHARMACIAM, inquit Dionyſius, ſubſequuntur ſaxoſa littora, & præcipitia in mare impendentia, velut viſionis flexamina: ex eo, quòd oculis flexibilem aſpectum obiiciant. Aperitur enim pontus tectus eminentibus promontoriis nullo amplius impediẽte verum aſpectum. Quod

» Quod enim crebrò finis eſſe videtur, ídque rurſus inue
» nitur principium, poſtea maris latentis viſio conciliat
» fidem rei, quæ non credebatur. Illa autem ſaxa, & cau-
» tes littoris nominarunt κλεῖδας καὶ κλεῖθρα τοῦ πόντου, hoc eſt
» claues, & clauſtra ponti. Iam prætergreſſo claues aſpe-
» ctus magis quàm pôti adeſt petra in acutam verticem
» faſtigiata, nucis pineæ ſimilitudinem gerens, quæ Di-
» cæa, id eſt, iuſta nominatur, ex eo, quòd triremibus na-
» uigantes in pontum mercatores apud hanc petram de-
» poſuiſſent aurum, pacti inter ſe, non prius alterum illud
» eſſe ſublaturum, quàm ambo ſimul ad petram conue-
» nirent. Altero pactionẽ prætergreſſo, ſermo hominum
» habet, aurum delituiſſe, recuſante petra impiam fidem
» ſocij perfidi, quouſque ſimul ambo eò cōuenientes de-
» poſitum acceperunt: petræ autem præmium remanſit,
» huius iuſtitiæ nomen. Quantopere res humanę inter ſe differant felicitate memoriæ & poſteritatis, cùm ex vrbibus & libris antea animaduerteram, quorũ non meliores, ſed bonum genium ſortiti peruenerunt ad æternam poſteritatem, tum nuper conſideraui ex petra Dicæa, cuius hiſtoria vſque ad hanc diem remanſit in memoria & ſermone Boſporanorum, cùm memoria aliorum nominum longè nobiliorum funditus interierit. Nunquam cognouiſſem petram Dicęam, niſi forte incidiſſem in ſermonem piſcatorũ de petra in littore ſita narrantium hiſtoriam, quam narrat Dionyſius de petra Dicæa, quæ vbi & qualis ſit, poſtea dicam, quàm oſtendero, vnde incipiunt aperiri clauſtra ponti. Supra littus ſaxoſum, & rupibus crebrum, quas velut radices in mare proiiciunt, cliui prærupti & præcipites, à The-

rapia progreſſus ſum quingentos paſſus vſque ad vallem, quam Græci hodie appellant Dialithra corruptè, quaſi τὰ ἐλεῦθρα. Ab hac valle aperiri incipit pōtus, ſenſimque latiùs panditur vlteriùs pergentibus. Ima huius vallis planities maritima, nunc eſt plena vineis, olim ædificiis: vt oſtendunt rudera non modò parietum, ſed etiam columnarum marmorearum. Hanc ipſam vallem mille paſſus prætergreſſus exigua ſemita vix vnius hominis capace, tranſuerſa inter directos & præcipites cliuos eminentes ſupra littus arduum & ſaxeum perueni ad locum appellatum Brologenem, vnde mihi rectus Boſpori canalis vſque ad pontum perſpiciebatur, & ſimul tota porta ponti aperiebatur, atque pōtus ipſe tantum patens, quantum porta retegebat, longè proſpiciebatur recta via petere locum, vbi iuxta petram Dicæam ſubſidebam in cliuo, quod in altitudinem circiter centenum paſſuum ex mari editum erat. Inde paululum recreatus ſurrexi ad conſiderandam petram, an eſſet illa Diceạ, quam deſcribit Dionyſius. Circunſpexi eam paſſus circiter ſexaginta ambitu cōplecti, ipſámq; dimenſus ſum à latere ſupernos cliuos ſuſpiciente, erigi in altitudinem duodenum pedum: à contrario latere deſpiciente mare, dimidio altiorem eſſe, cùm ex mari ſuſpicitur, ſimilis eſt nuci pineæ, non modò lateribus: ſed etiam vertice in multos mucrones leniter faſtigiato, pineorum nucleorum ſimilitudinem gerentes. Quò enim longius remotam proſpicis, eò propius accedere videtur ad ſimilitudinem pineæ nucis: nam longo ex interuallo conſpicitur, etiam vltra Cyaneas ex ponto eam aſſequebar deſinere in verticem acutum. In hanc

petram

petram cùm aſcendiſſem, ex eius ſummo vertice vidi foramen in altitudinem concauã deprimi penitus abditam, penetrans latus petræ, deſpiciens ad mare, quòd imum velut fundum pertuſum fuiſſe videtur ab hominibus longa auditione opinantibus ex ſuperno foramine aurum penitus abditum fuiſſe. Iam Boſporani hanc petram nonnulli dicunt eſſe illam, in quam aurum abditum fuit. Alij aiũt, ſub hac ipſa fuiſſe alteram petram huic ſimilem, ſitam in littore, vndique mari circundatam, ſed ante paucos annos, quàm huc veniſſem, à ſeruis Aenobarbi Turcicæ claſſi præfecti incitatis auri cupiditate, quam hauſerant ex ſermone hominum, aurum ibi deliteſcere, exciſam in fragmentáque diſſectam fuiſſe, quam piſcatores ſoliti erant appellare Brologenem, adiungúntque vnum ex eius exciſoribus oculum amiſiſſe ex reiectione cæmentorum petræ, nomen iuſtitiæ, vſque, arbitror, ad interitum retinentis. Verùm vt petram exciderint, ſemper verſabitur ſermo, illic theſaurum abſconditum fuiſſe, vt longè antea verſatum fuiſſe arbitror, quàm à Dionyſio petra hæc diceretur ſimilitudinem gerere pineæ nucis. Nam, vt quidam ſcribunt, Lampſacum vrbẽ Helleſpontiam prius, Pythiam appellatam, ex eo, quòd Phrixus theſauros hîc poſuerit. Thraces enim theſaurum πυθὼν dicunt. Ita petram Dicæam primùm Pythyam nominatam fuiſſe, quam amiſſa antiqua cognitione Thracicæ linguæ poſteri ignorantes Pythyn à theſauro nũcupatam fuiſſe, poſtea fortaſſe petram στροβιλοειδῆ dixerunt eſſe, ex eo, quòd στρόβιλος ſit ἡ πυθὺς, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ.

De ſinu nuncupato profundo, de fluuio eiuſdem nominis, & Saronis ara: de agro nominato Calo.

CAPVT XVII.

ADICAEA petra littus recedere in ſinum incipit introrſus in profundum angulum, qui conuertit, circunſcribítque primum anfractum Boſpori: hunc ſinum Dionyſius appellat Bathycolpon. Prope, inquit, petram Dicæã nuncupatus Βαθύκολπος: is eſt ſinus profundus, non tam circunſcriptione ſui intimi receſſus perpulchri, & in profundam latámque arenam porrecti, quàm magna altitudine maris. Cliui enim ardui & pręcipites vicini proximi ſunt oræ maritimæ. Fluuius in ſinũ exit, cui idem, quod ſinui nomen eſt. Hîc exiſtit Saronis herois Megarici ara, & iactus piſcium ſibi idoneo & maturo tempore conferta, & continenti natatione primò ſurſum, deinde deorſum Boſporum commeantium maris altitudine deceptorum. Hunc Megaricum heroem arbitror eſſe illum Saronem deum marinum, qui nauticarum rerum ſcientiæ præeſſe exiſtimatur, à quo Megaræ vicinus ſinus Saronicus appellatur, cuius ara faciliùs vt cognoſcatur, vbi ſita fuerit, & qualis ſinus ſit nuncupatus Bathycolpos, ſubiungam littus, quod ſub petram Dicæam ſuccedit, à qua quingentos paſſus diſcedens, imam vallis attigi planitiem, quæ panditur in paſſuum latitudinem quadraginta, vbi veſtigia quædam ædis diuæ Euphemiæ ſpectantur: in littore vltra vallem ducentos paſſus eſt fons Euphemiæ ſacer, perenni riuulo ſcaturiens, lateritio opere concameratus. A fonte octingentos paſſus progreſſus ſum ad petram mari circundatam,

datam, paululum ex aqua extantem, quam piſcatores Trapezam appellant, ex eo quòd tanquam menſa plana ſupra aquam emineat. Ab hac Trapeza breui decurſo ſpatio eſt profundæ vallis ima planities, intimum Bathycolpi receſſum claudens, mõtanam finiens oram maritimam, quæ à Commarode incipit pergere ab ortu brumali ad occaſum ſolſtitialem, ſaxea, montoſa, in quam impendent ardui cliui, per quos tranſuerſos iter fit malè tutum obliquis ſemitis exiguis, valde à littore altis, ex quibus permultis ſine præcipiti caſu ne tranſuerſum quidem pedem diſcedere licet. Bathycolpos ad ſimilitudinem quandam anguli normalis accedit, quò Boſporos prius pergens, ad occaſum fermè brumalem flectitur, ad ortum hyemalem normæ ſimilitudinem gerens, non modò alueo, ſed etiam vtraque ora angulum normalē efficiens, inter Bathycolpon & promontorium in contrario littore ſitum, quod mucrone intus recuruato angulum Boſpori interiorem agit. Bathycolpos in exteriorem anguli partem incuruatur. Hic ſinus etiam olim appellari potuit Saronicus, ſiue ab ara Saronis in eo ſtatuta, ſiue à querno nemore, quo olim redimitus erat. Saronem enim antiqua Græcia quercum appellabat, vnde Saronicus ſinus & Saronidæ Philoſophi Gallorũ, alio nomine Druydæ appellati. Aram Saronis iam conſtat eſſe in littore Bathycolpi, ſed in qua ſinus parte, etiam ex verbis Dionyſij conſequentibus aſſequimur. Paulò, inquit, ſub promotorio Saronico ſitus eſt καλὸς ἀγρὸς, ob vtranque commoditatem terræ & maris à natura nomen habet. Vſque ad hanc ætatem nomen retinet, ſenes enim antiqui καλὸν ἀγρὸν,

iuuenes καλὸν ἀγρὸν appellant agrum,qui claudit Bathycolpon,quo cognito percipimus,aram Saronis fuiſſe in promontorio intercedente inter Trapezam & maritimam planitiem vallis claudẽtis intimum receſſum Bathycolpi, in quem medium deſcendit fluuius Bathycolpus, à ſinu nomen adeptus per latam vallem, quam Turci appellãt alij Biutere, quaſi magnum nemus, alij Biudere, quaſi magnum fluuium, quod olim à Græco nomine tranſtuliſſe videntur. Græci iam neſciunt vbi ſit Bathycolpos,ſed Turcico nomine appellant Biudere,aut καλὸν ἀγρὸν: is hodie qualis ſit, quantúsq; fluuius Bathycolpus,vt faciliùs percipiatur,deſcribam vallem continentem boni agri maximam partem, per quam mediam fluuius Bathycolpos defluit in ſinum ſui nominis. Hæc ab ortu Solis æſtiuo ad occaſum æſtiuum procedit, cuius ima planities librata patens ſeptingentos paſſus in latitudinem, primùm à mari pergit pratenſis in paſſuum longitudinem circiter octonum millium,cincta vtrinque collibus vitiferis, & frugiferis:inde inſinuatur in multas valliculas nemoroſas, ipſa tota nemoroſa, circunſepta collibus ſylueſtribus,vbi vagantur greges ceruorum & aprorum. In valle intima ac penitus abſtruſa ſunt regij horti, quos irrigant riuuli perennes ex ſumma valle in vnum alueum coeuntes, altis ripis coercitum, & dẽſis arboribus circumueſtitum, vt introrſus perſpicere nequirem. Itaq; fortaſſe primùm Bathys appellatus nomen dedit ſinui, ſiue à profundo alueo,ſiue à profunda valle,recedẽte in profundos ſaltus excelſis roboribus obſcuros, ex valle Bathycolpo longè latéq; porrectos ad pontum vſque,atq; ad fontes

Barby

Barbyſæ, & Cydari agreſtium animalium venationibus refertos. Fluuius Bathycolpus exiguam paludem prope oſtium efficit, omni anni tempore perennem: etſi ipſe ſumma æſtate vſq; ad mare perennis non fluit, ex eo quòd partim in regis hortos, partim in prata conſumitur, partim priuatur riuo manante ex ſumma valle deſinente in vallẽ Bathycolpon deriuato, opere ſubterraneo ad vſum vici Turcici iuxta ſinum ſiti, cui vicinus eſt alter vicus explicatus in paſſuum longitudinem circiter duum millium, maxima ex parte à Græcis habitatus, totus tractus continens hos duos vicos, & vallem Bathycolpon, colléſque impendentes, nunc vulgò καλὸς ἀγρὸς appellatur, ídque rectè: abundat enim ex terra frugibus fructibúsque, ex mari piſcium multitudine, vt nuſquam in toto Boſporo piſcatio luculentior exerceatur denſis piſcium gregibus in hunc ſinum aberrantium anniuerſariis tranſitionibus: quas quotannis bis factitare ſolent, primas ſurſum verno tempore: alteras deorſum ineunte hyeme.

De promontorio Simæo, & ſinu Scletrina: & de aris Apollinis, & matris deorum. CAP. XVIII.

A BATHICOLPI valle trium millium & quadringentorum paſſuum ora maritima progreſſionem habet ad vicum, quem etiam nunc Græci nominant Scletrinam, ſitum in ſinu, quem à Meridie claudit promontorium, ſub quo piſcatorum ſpeculæ tres in littore defixæ ſunt: ſingulæ duobus tignis conſtantes in excelſum excitatis, quę intercipiunt & iungunt trabes crebræ immiſſæ ad facilem

lem aſcenſum ſpeculatoribus præſtandum. Id promontorium Dionyſius appellat Simam. Poſt, inquit, καλὸν ἄκρον eſt Simas promontorium, & Veneris meretriciæ ſtatua. Simam enim quandam habet hominum ſermo valde pulchram & ingenioſam, & ſolertem hunc locum incoluiſſe. De præternauigantibus merere ſolitam ſtipendia Veneris hanc primùm exiſtimo appellatam Simętham: deinde, vt vulgus contrahere ſolet nomina, Simã à Simætha meretrice Megarica, nobilitata amore Alcibiadis, & verſibus Ariſtophanis, cùm inquit:

πόρνην δὲ σιμαίθαν ἰόντες μεγάραδε,
νεανιαὶ κλέπτουσι μεθυσκόττα βοί.

Megarenſes enim, qui Byzantium Coloniam deduxerunt, cùm alia Boſpori loca nobilitarunt nominibus ſuorum nobilium ciuium, tum hoc promontorium illuſtrarunt ſua nobili Simætha, à qua multas poſtea meretrices Byzantias, vt ab vrbe Megara oriundas appellatas fuiſſe Simæthas, vero proximum videtur. Ad hæc Dionyſius adiungit, Promontorium nuncupatum Simam prætergreſſos excipit Scletrinas ſinus, neſcio vtrũ ex aſperitate ſylueſtris terrę, an ne à flumine in ſeipſum deſcendente: atque etiam ſuccedunt aræ Apollinis, & matris deûm, & breui interuallo ad pŏtum nauigatio. Promontorium Simęthicum à Meridie continens Scletrinam ſinum, radices maritimas agit in paſſuum longitudinem quingentorum, à quibus imi cliui eriguntur in aſcenſum præcipitem trecentorum paſſuum: inde æquior aſcenſus exiſtit ad verticem, quo vallis Bathycolpica diuiditur à valle Scletrina. Hæc quidem à fluminis oſtio, ab ortúque æſtiuo proficiſcitur in paſſuum

ſuum longitudinem circiter duum millium: inde flectitur ad ſeptentriones interuallo duorum plus minus milliarium, cuius ima planities partim pratenſis & vitifera, partim ceraſis conſita, quæ, quantum oculis æſtimare potui, non minus patet, quàm quadringentos latitudinis paſſus, in longitudinem mille paſſuum. Inde vallis coarctatur, circumſurgentibus montibus arduis, adeóque procliuibus, vt eius latus meridianum aſcendi ſolitum ſit longis anfractibus, veſtitum: profundis ſyluis, ceruos, apros, aliásque feras adumbrantibus continuatis cum nemore Biutericæ vallis. Latus claudẽs vallem à ſeptentrionibus præcipites quidem imos cliuos habet, ſuperos verò lõgè remiſſiores, pręſertim vbi metallorum ſecturę eminent. Flumenq; Scletrinas à ſumma valle oritur, poſt ex eius lateribus augetur riuulis cum aliunde manantibus, tum maximè à lateris meridiani cliuis continentibus tria monaſteria ſoliuagorum hominum ſuſtentata præcipuo vectigali, quod colligitur ex ceraſis, inter ſe paruo interuallo diſtantia, è quorum fontibus tres riuuli, omni anni tẽpore perennes in Scletrinam delabuntur ſinguli implentes fiſtulam ferme quincuncialem. Sed etſi multis riuulis perennibus augetur: ſumma tamen æſtate eius alueus exareſcit, ex eo quòd alicubi abſorbetur terra arenoſa & rara in longitudinem quatuor ſtadiorum: deinde in longitudinem octingentorum paſſuum exiſtit vſque ad oſtium, & vicum Scletrinam ſecundum mare ſitum, vbi exiguam paludem cannis plenã efficiens, duobus oſtiolis in mare exit, quæ ambo efficerẽt ea magnitudinẽ fluminum, qua exiſtit Pharmacicus.

De Milto promontorio, & fano Byzantiorum: de Serapio, & templo Phrygiæ deæ. CAP. XIX.

A VALLE Scletrina perrexi mille paſſus ad vallem nuncupatam Ceraſiam à ceraſis, in huius maritima planitie conſitis, patente in ducentorum latitudinem paſſuum, totam vitiferam. Ab hac progreſſum feci ſexcentorum paſſuum ad alteram vallem, quæ maritimam planitiem habet non latiorem ducentis paſſibus, vitium tamen feracem, arborúmque fructiferarum. Huic valli ſuccreſcit promontoriũ, quod Dionyſius appellat Amilton, iam Græci nominant Tripition, neſcio an à Tripode Apollinis, cuius aras Dionyſius in ſinu Scletrina paulò antè poſuit. Mons ipſe, qui Tripition promontorium longè in Boſporum emittit, hinc clauditur valle poſita contra fanum Iouis, illinc valle Scletrina, à qua ſenſim ſuas maritimas radices proiicere & flectere ad Solis ortum incipit, vt eius promontorij mucro, & Simæũ promontorium efficiant latiorem ſinum Scletrinam: inde paulatim ad Septentrionem flectitur in vallem Iouis fano oppoſitam, mille & ſeptingentos paſſus circuitu maris arenoſi, & vittis quibuſdam in vado diſtincti complectuntur promontorij Amilti radices directæ, præruptæ, præcipites, vt via nulla pateat in littore, ſed in cliuis arduis ſemita duntaxat humano opere explanata, quæ non minori complexu maris circumeuntur, nec minus in Boſporum proiiciuntur, quàm radices promontorij Hermæi. Duas anguſtias illæ efficiunt, vnas obliquas ad promontorium fani Aſiatici, alteras rectas ad promontorium Argyronium in littore contrario ſitum,

tum,quas nonnulli piſcatores dicunt proximè accedere ad anguſtias fani, quod obliquum habet,ac ſi recta è regione oppoſitum eſſet fano Iouis,anguſtiæ fani tribus ſtadiis aſtrictiores, aut profectò nō laxiores eſſent. Sub promontorium Amilton ſubit vallis oppoſita fano Aſię,diuidens collum fani Europei ab ipſo promontorio Amilto, quæ poſt breue longitudinis interuallū, quam ſuam imam planitiem mare attingentem explicuit in latitudinem plus minus quadringentorum paſſuum, coarctatur in duas valles anguſtas & nemoroſas obiectu collis intermedij, quarum altera claudit à ſeptentrionibus montem, ex quo proiicitur promontorium Amilton:altera ſuperiorem collis partem fani Europei: nam inferiorem huius partem claudit planities vallis nondum in duas valles diuiſæ. Collis hic triplici decliuitate propendet,vna ad Solis ortū,altera ad Meridiem,tertia ad Occaſum.Siquidem ipſum à lateribus cingunt valles præcipites, & penè directæ, à fronte verò Boſporus,in quem ille ipſe collis demittit dorſum in omnem partem procliue, eminens ſupra Boſpori anguſtias ſitas inter duo fana, inter ſe quidem oppoſita, & Boſporum in ſummas anguſtias cogentia, aliquantum differentia. Nam fanum Aſiaticū ſitum eſt in promontorio extra cæterum littus Aſiæ proiectum in Boſpori fretum, ſubmittens dorſum ab Oriente ad ſeptentriones. At Europeum fanum poſitum eſt in colle emittente dorſum à ſeptentrionibus ad Meridiem, impendente quidem in Boſporum,ſed non proiiciente ſuas radices extra oram maris antecedentem & conſequentem. Nam antecedēs longè altius proiecta eſt à vicino pro-

montorio Amilto: conſequens verò attingens vallem, & radices collis fani Aſiatici, æqualis, & par lõgè cum ſubſequenti progreditur, In collis cliuis vergentibus ad Solis ortum, & Meridiem oppidulum ſitum fuit, quod Dionyſius appellat πολίχνιον, Polybius, Serapion, Strabo fanum Europæ Byzantiorum, Græci hodie appellant ἱερὸν ζωμελίας; ex eo, quia ſitum ſit in ditione Europea, quam nominant ζωμελίαν. Illius muri amplius decẽ ſtadia circuitu complectuntur, vt patet ex ipſorum fundamentis, quæ anno, antequam hæc ſcriberem, ferè tota extabant, humiliora quidem paulò ſupra terram, at excelſiora in altitudinẽ viginti pedum etiamnum eminebant: ſed eorum maritimam partem adeò funditus euerti vidi, vt ne ſubſtructiones quidẽ reliquerint. Muri per cliuos ſic excurrebãt præcipites, vt totum ipſum oppidum valde propẽdebat, excepta Acropoli ſita partim in cliuis, partim in collis ceruice breui & plana in viginti circiter paſſus coarctata, vtrinque vallibus collem cingentibus. Inde ceruix paulatim aſſurgit in excelſum verticem montis, vnde Conſtantinopolis videtur, in quo quidem vertice veterem Pharũ fuiſſe poſtea oſtendam ex Dionyſio. Vt enim collis fani emittit angulum quoquo verſus decliuẽ ad ſuas radices eminentes ſupra Boſporum, ita oppidum proiiciebat mucronem vndique procliuem, partim obliquè eminentem ſupra vicum, quem nunc vocant Boſtnicum à Boſtnis eum incolentibus, partim recta impendentem ſupra anguſtiarum Boſporicarum portum, quem Græci appellant Mauram molem, hoc eſt nigram: à ponto Euxino proximo, quem Græci iam aliter appellare neſciũt,
quàm

quàm mare nigrũ:contra Ariſtotelem, qui cenſet pontum Euxinum albiorem eſſe mari Aegęo ob fluminum multitudinem pontum ingredientium. Sed Græci nautæ magis perſpexerunt cœli conditionem, quàm colorem ponti. Is enim frequenti caligine circumfundi ſolet, vt non modò littora vectores, ſed ne gubernator quidem in puppi ſtans proram videre queat, de quo rectè Valerius Flaccus:

Illic vmbroſæ ſemper ſtant æquore nubes.
Et incerta dies.

Ita enim Cimmeri longè latéque tenebras ſpargunt in pontum, vt Conſtantinopolis interdum caliginibus circumfundatur. Noſtrates ex antiqua fama pontum Euxinum rectè vocant mare maius. Heroicis enim temporibus ſimpliciter ponticum pelagus, vt quendam Oceanum arbitrati ſunt. Qui illud vſque adnauigabant, non aliter in exteriora ingredi maria credebãtur, quàm qui extra columnas progrediebantur. Quamobrẽ propriè pontum appellauere, ſicut Poëtam intelligimus Homerum. Portus Mauræ molis ſubiectus erat ſub fanum Europeum, portu naturali carens, qualem habet fanum Aſiaticum. Idcirco Byzantij, cùm nollent ſe inuitis quenquam in pontum nauigare, oram ſub Byzantiacum fanum ſubiectam portu carentẽ, quò aſtrictiùs obſiderent anguſtias, molibus munierunt, vt earum ex vno brachio in Boſporum ampliùs octoginta paſſus Romanos proiecto, catena extenderetur vſque ad littus fani Aſiatici, vt inuitis fanis nemo nauigare poſſet in pontum. Itaque adhuc commercij ſcalas appellant ruinoſas moles etiã nunc extantes. Illic enim olim por-

torium perſoluebatur. Catena etiam hac ætate aſſeruari dicitur in arce fani Aſiatici. At moles iampridem diminuta erat, ſed tamen paulò ſupra aquam extabat. At nuper auaritia quorundam Barbarorum infinita ſaxa inde aſportata ſunt in ædificationes ſuas magno dãno nauigantium, qui iam non vident illius cæca fundamenta ſub aqua deliteſcentia. Sed quid ſentiat Dionyſius de promontorio Amilto, & de oppido fani Europei, ipſum loquentẽ audiamus. Poſt, inquit, Seletrinam « exiſtunt Milton promontorium nominatum à ſimili- « tudine coloris, atque contiguæ domus cuiuſdam na- « uarchi, & litus arduum directúmque & præcipitium « ad Solis ortum inclinatũ. Circa autem ipſum eſt mare « teniis diſtinctum, & fanum cunctum contra frontem « fani Aſiatici ſitum. Aiunt hîc Iaſonem litaſſe duode- « cim diis. Hæc fana ſunt oppidula iuxta ponti oſtium « poſita. Eſt etiam templum deæ Phrygię ſacrum illuſtre « & publicè cultum. Ex his Dionyſij verbis cognoſcimus « etiam tum fana fuiſſe oppidula, vt ex veſtigiis murorum vſque ad hanc diem percipitur. Strabo fanum Europeum appellat fanum Byzantiorum. Aſiaticum verò fanum nominat Chalcedoniorum, ambóque dicit pari interuallo diſtare à Cyaneis. Polybius ſcribit, cùm rediret Iaſon à Colchis, ſacrificaſſe duodecim diis in loco fani Aſiatici ſiti contra Serapion Thraciæ: ex quo patet Serapion fuiſſe apud fanum Europeũ. Cuius non meminiſſe Dionyſium, ſignificare videtur Polybium & Dionyſium non eadem ætate vixiſſe. Dij duodecim hi habentur, Iupiter, Iuno, Neptunus, Ceres, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Diana, Veſta, Mars, Venus, Minerua. Tem-

ua. Templum Phrygiæ deæ matris deorum Rheæ nuncupatæ in cliuis debuit potius eſſe, quàm in maritima planitie, ex eo, quòd montibus gaudeat, ideóque ὀρεία appelletur, & turrita dea: quia olim arces, quibus Rhea patrocinatur in montibus ſitæ eſſent, ob loci robur Rheam habentem caput turritum mulieres Cilices, & Turcicæ, & Myſiæ imitantur, ferentes capitis tegmen, turris ſimilitudinem gerens. Itaque illius templum mihi fuiſſe videtur in his locis, vbi hodie duæ ædes ſacræ ſunt, altera diui Nicolai, altera diuæ Mariæ. Iaſonem excitaſſe aras Rheæ veriſimile eſt, cùm duodecim diis in contrario littore excitaret, præſertim Argonautis Rheam maximè venerantibus, vt cuius ſtatuam conſtituiſſent in Dindymo monte eminenti ſupra Cyzicũ: item aliis locis, vt apud Phaſim. Arrianus ait in ſiniſtro latere Phaſim ingredientibus ſtatuam fuiſſe deæ Phaſianæ, quam ipſe Arrianus Rheam exiſtimauit fuiſſe ex figura. Nam manibus geſtabat Cymbala, & leones ſub throno habebat, in quo Rhea ſedebat, vt Athenis in æde matris deorum, quam à Iaſone ſimiliter ſtatutam fuiſſe colligo, ex eo quòd Arrianus ait in loco, in quo fuit Rheæ ara. Fuit etiam ancora lapidea Argous, qua Iaſon profectus eſt ad Colchos. Illam verò quam ſtatuit apud Boſporũ, ſimilem coniicio Phaſianæ, Rheę & Dindymenæ: nam Dindymena ſimiliter leones habebat, quam Conſtantinum magnum in forum Byzantinum vnà cum leonibus Zoſimus tradit traduxiſſe.

De Chry

De Chryſorrhoa fluuio: de ſecturis metallorum: de Pharo antiqua. CAP. XX.

A VALLE cingente fani collē amplius mille & ſexcentorum paſſuū ora maritima proceſſum facit ad vallem, in qua ſumma eſt ædicula Mariæ virginis, quam vocant Caſtaniotam à ſylua caſtanearum circumuigentium, in qua eſt fons ſacer, perennem etiam ſumma æſtate riuum emittens per vallem anguſtam, & iuxta ripas maxima ex parte inacceſſam. Hic riuus ille eſt, de quo Dionyſius, poſtquàm commemorauit fanum deæ Phrygiæ, ſic ait: Poſt hæc Chryſorrhoas fluuius per anguſtam & aditu difficilem vallem à tergo poſitam delabitur leni fluxu, arenam auro ſimilem deferens: circa hunc ſecturæ ſunt, & terræ foſſiones, & cuniculi acti ad ſcrutandas metallorum venas antiquorum virorum opera ſcrutantium diuitiis terrę facultates. Paulò vltra fluuiū ſunt nuncupata chalcæa, locus vicinus mari fluctuoſo quidem, ſed tamen piſcoſo: nominatus eſt ab ære metallo. In ſummo vertice collis, ſecundum quem deſcendit Chryſorrhoas, exiſtit Timæa, turris admodum excelſa, circunſpecta, & permulto mari illuſtris, ad ſalutem nauigantium excitata. Vtraque enim pōti pars caret portubus naues excipientibus. Nam maris inſedati & turbulenti littus longum in neutram continentem flexiones habet. Ex hac turre faces ardentes noctu ſublatæ perferebantur, rectæ viæ ad ponti oſtium duces. At Barbari verarum facium fidem auferebant prætendentes ex Salmydeſſi littoribus fraudulentas faces, vt in errorem nautas inducerent, in naufragiáque ſubducerent.

Ora

„ Ora enim maritima importuoſa eſt, & maris vadum „ ob exceſſum aquarum ancoris non firmum, & paratum „ his, qui aberrarunt à recta via, naufragium, ſignis veris „ confuſis cum falſis ſignificationibus. Iam verò lucer- „ nam extinxit tempus omnia conſumens, & turrim ma- „ gna ex parte diſſoluit. Ex his Dionyſij verbis cùm cæte- ra ponti littora aſſequimur, tum maxime Salmydeſſi eſſe importuoſa, Thracéſque naufragiorum deprædationibus maxime deditos eſſe. Dionyſio conſentit Xenophon, cùm ait Græcorum exercitum, cuius ipſe dux eſſet acceſſiſſe ad Thraces, qui incolunt Delta regionem ſitam ſupra Byzantiũ: deinde Salmydeſſum perueniſſe ad ea littora è mari in breuia, & quaſi æſtuaria quædam impactas naues quamplurimas in pontum venientes frangi, cáſque Thraces prædari diuiſis inter ſe littoribus, columnarum poſitione per interualla erectarum. Nam antequam id fieret, inter eos de prędа cædes plurimæ fiebant. Equidem à Boſporo obiui pedibus ad Salmydeſſum oram ponti importuoſam, longè latéque apertam ſeptentrionibus ventis, in medio itinere vidi locum, quem Xenophon appellat Delta: cæteri ſcriptores Delcon, ſiue Delconem: hodie nominãt Dercon, id oppidum eſt, quod ab vrbe Byzantio abeſt iter pedeſtre vnius diei. Ex tribus partibus clauditur lacu dulci, niſi cùm tempeſtatibus mare incitatum exiguo Euripo intromittit, à quo piſcis Delcon appellatur ab Athenæo commemoratus, is qualis ſit, in noſtris piſcationibus informabitur. Inde rediens ad Cyaneas, vidi nauem nigra caligine ponti aberrantem ab oſtio Boſpori in littus importuoſum, aquilonibus impulſam

collidi, naufragóſque omnes vectores incolumes enatare in littus, Thracéſque accolas opem naufragis ferre, à prædáque ſe abſtinere: ſiue olim longa Romani imperij conſuetudine manſuefacti, ſiue nunc coërciti acerba ſeueritate dominantium. Ex antedictis iam liquet, Pharum antiquam oſtij pontici non ibi fuiſſe, vbi nunc eſt iuxta Cyaneas petras, imo longè interius in ſummo montis emittentis collem fani vertice eminente ſupra vallẽ, per quam defluit Chryſorrhoas fluuius, vnde longè latéque patet pontus, & Boſporus, & Propontis, & Conſtantinopolis. Locus enim commodior neque tutior fuiſſe videtur ad Pharum efferendam in altum, quàm hic omnibus verticibus Boſporanis excelſior, vicinus fano Europeo ſub ipſum ſubiecto, vnde defendi poterat cõtra Barbaros hoſtes Phari, quam prope fanum olim fuiſſe Philoſtratus ſignificat, atque adeò oſtendit expreſſa pictura, quam ſub oculos poſtea ſubiiciemus, cùm ad fanum Iouis perueniemus: aut ſi Pharus non extitit in vertice collis eminente ſupra latus meridianum vallis Chryſorrhoæ, certè eminuit ſupra latus cingens eandem vallem à ſeptentrionibus, ídque ex his, quæ poſtea affert Dionyſius, coniectura aſſequimur. His, inquit, antè commemoratis locis proximus ſuccedit Phoſphorus locus, qui vel à Diana, vel à vicina antiqua Pharo cognomen traxit. Huic adiunctum & continens longum littus vocatum Epheſiorum eſt portus, à multis nauibus Epheſiorum huc appulſis.

De por-

De portu Epheſiorum, & de Aphrodyſio: de portu Lyciorum, & de Myrleanorum domicilio.

CAPVT XXI.

" POST Epheſiorum portum, inquit Dionyſius, eſt Aphrodyſium, formidabili tectum præcipitio. Hunc poſt, eſt portus Lyciorum, is ſubarenoſum littus & ſterile habet, in paruo ambitu valde bonus & firmus, tutúsque eſt. Super hoc eſt Myrlæum domicilium eorum, qui ob ſeditionem à Myrlæa in exiliũ proiecti huc ſolum verterunt. Cùm ex Dionyſij deſcriptione, tum ex his nominibus in hunc diem retentis perſpexi Epheſiorum portũ eſſe, vel eum, quem Græci iam appellant magnam Aphoſiatin, vel eum, quem paruum nominant Aphoſiatin, vel vtrunque anguſto promontorio diuiſum. Græci vſque ad hanc diem Myrelium appellant ſinum quidem paruum, ſed portuoſum, ac primum totius Europei littoris Boſporici intrantibus oſtium ponti, quo cognito, intelligo portum Epheſiorum alium eſſe non poſſe, quàm eum, quem vulgò nuncupant Aphoſiatin. Nam à promontorio, quod à ſeptentrionibus claudit vallem Chryſorrhoæ vſque ad portum Myrileium nulli portus ſunt, niſi Aphoſiatis magnus, & paruus: hi cuiuſmodi ſint, iam deſignaturus ſum. Littus fermè rectum procedens, quod intercedit inter vallem Chryſorrhoæ, & promontorium diuidens magnum Aphoſiatin à paruo Aphoſiate. Pedibus obire non potui, propter mare contingens imos montiũ cliuos valde pronos: ſed quatenus oculis aſſequebar, octo ſtadia ſuperare non videbatur. Promontorium, quod à magno diuidit paruum

Aphoſiatin, inter vtrunque portum patet in latitudinem paſſuum circiter ducẽtorum. Totum ſaxeum exiſtit rupibus paululum ſinuoſis eminens in mare directis ad perpendiculum more muri, ex ea præſertim parte, quæ attingit paruum Aphoſiatin directa præciſa in ſemicirculum, in conum velut turris in tectum faſtigiata: ab hoc promontorio paulo amplius mille paſſus vſque ad promõtorium ab Aquilone claudens magnum Aphoſiatin, littus ſabuloſum procedit in formam arcuatam. In hunc valliculæ etſi deſinunt, à ventis tamen non minus tutũ ipſum prçſtant, quàm colles: non enim dorſum montis penetrant, atque etiam commodiorem deſcenſum in portum præbebant villis, quas olim fuiſſe in ſupercilio vallium apparet ex fundamentis ædificiorum, vbi fontes perennes. Promontorium, quo dixi claudi hunc ſinum ab aquilonibus, excelſum eſt, vndique præceps, & præruptum, & quod pedibus iuxta littus circuiri nequit, ter tanto proiectius in mare, quàm promontorium diuidens magnum Aphoſiatin à paruo Aphoſiate. Inter portum magni Aphoſiatis, & Myrileium ſinum, intercedunt plus minúsve mille & quadringenti paſſus, quantum metiri potui, incedens in dorſo montis per ſemitas paſtorum, denſis dumetis implicatas. Nam cliui excelſi à ſupercilio ad littus præcipitibus rupibus abrupti ſubſident, vt nulla via pateat: à Meridie clauditur promõtorio toto ſaxeo, quod ab exteriori parte habet cauernoſas rupes altè ſonantes, cùm ſunt tempeſtates, vt prætternauigantes ignari putẽt tormentorum bellicorum ſonitum eſſe: ab interiori parte ſinum attingẽte admittit cauernas, è quibus vna longa eſt plus

eſt plus triginta paſſus, vtrinque præciſa ad perpendiculum, cuius ima depreſſio tantundem patet, quantum ſumma labra. In hoc promontorio etiamnum extant veſtigia quædam antiquorum ædificiorum, reliquiæ domicilij Myrelei. In Dionyſiano codice legendũ puto potius Myrleium, quàm Myreleium: nuſquam enim reperio Myrleiã, ſed Myrlæam vrbem Bithyniæ, poſtea appellatam Apameam. Myrleanus igitur ſinus ab occaſu inſinuatur in vallem, per quam deſcendit fluuius in ſinum ortus à vertice collis eminentis ſupra vallem Chryſorrhoæ, in quo dixi antiquam Pharum olim fuiſſe, & à fontibus pergit, à Meridie ad ſeptentriones in longitudinem circiter quatuor miliariorum: inde ad Orientem procedens circiter octo ſtadia ingreditur ſinum Myrleanum: omni anni tempore fluit liquidus, & clarus, quo factum eſt, vt ſinus hic ſæpe à diuerſis habitatus fuerit, primùm à Thracibus Phineo Regi ſubditis, deinde à Lyciis: poſtremò à Myrleanis, vnde ſinus appellatus Lyciorum, deinde Myrleanorum. Profundus eſt, & magnarum nauium capax, vndique ferè tutus: ab ortu Solis contra ſe habet ſinum vulgò nominatum Dios ſacra: eius ſaxa ſunt obſcurè Cyanea, vbi ſunt totius Boſpori viciniora ponto. Iam verò vbi fuerit Aphrodyſium, quod ex Dionyſio ante poſui inter portus Epheſiorum & Lyciorũ, id exiſtimo fuiſſe propiùs portum Lyciorum, quàm Epheſiorum. Vt enim Epheſij Dianam colentes veriſimile eſt Dianam Phoſphoron poſuiſſe prope portum Boſporanum, Epheſiorum dictum: ita Lycios exiſtimo ſtatuiſſe prope portum ſui nominis ſtatuam Veneris, quam cultu eximio

proſequebantur, vt Lyciorum Reginā verſibus decantatam Procli Lycij Philoſophi. Prope enim Myrelium formidabilia præcipitia, quorum ima pars ſubſidet, & ſubducitur, ſumma proiicitur, vt domorum proiecta tecta, quibus ſtatua aráque Veneris, vt ait Dionyſius, tegebatur. Itaque rectiùs interpretandum putaui Dionyſium, cùm ait: ἐπ' αὐτῷ λιμὴν Λυκίων Μυρλεῖον ἦν. Supra hunc portum Lyciorum eſt Myrelium, quam ſi interpretati fuiſſemus: Poſt hunc portum Lyciorum eſt Myrileium, nam tum Lyciorū portus eſſet magnus Aphoſiatis, & Aphrodyſium fuiſſet in promontorio, quod paruum Aphoſiatin à magno diuidit: at ibi Aphrodyſium non tectum fuiſſet formidabili præcipitio. Illud enim non ab imo ſubducitur, neque à ſummo proiicitur, ſed dirigitur ad perpendiculum.

De Gypopoli, & de aulis Phinei, & Amyci Bebrycis.

CAPVT XXII.

PROMONTORIVM, quod à ſeptentrionibus claudit ſinum Myrleium, totū ſaxeum, & parum latum exiſtit, vt quod in paſſuum longitudinē plus minúsve latitudinem paſſuum non excedat aliam ducentorum, aliam trecentorum. Ex tribus partibus mari, aut flumine circundatur, à Meridie quidem ſinu Myrlæano, & flumine. Illius mucro non latior ducētis paſſibus cingitur Boſpori anguſto canali: at ab Aquilone iam latioribus primis faucibus Boſpori clauditur. Ab huius quidem promontorij mucrone progreſſus paulò amplius ſexaginta paſſus, vides eius latus vergens ad primas Boſpori fauces,

& pon

& pontum rupibus excelſis, præruptis propendere directis à ſummo promontorij vertice ad imas radices mare attingentes, quæ receſſus admittunt paruos, refertos ingentibus ſaxis, abruptis, ex antiqua ruina deſinentes in ſpeluncas prominentibus rupibus tectas, quarum vna vergens ad Solis ortum in omnes partes patet vigintiquinque paſſus: eam olim arbitror Thracum agreſtium latronum domicilium naturale fuiſſe, priuſquàm ædificia incolere aſſuefacti eſſent. Olim maiores ſpeluncas fuiſſe oſtendunt crebra ingentiáq; ſaxa ante ſpeluncas proiecta, ab impendentibus ruinoſis rupibus abrupta longa temporis vetuſtate. Nam veteres Thraces ex latrocinio viuentes externorum adeò crudeles hoſtes fuerunt, vt de ſuo in externos odio cognomen dederint ponto non modò inhoſpitalitatis cuiuſdam, ſed perpetui odij ſine exceptione omnem peregrinationem præcidentis, ἄξενον omnes appellarunt, Sophocles ἀπόξενον, Lycophron κακόξενον, cùm ob eius nauigandi difficultatem, tum ob eiuſdem accolas Barbaros, qui Boſporum ſic clauſum tenuerunt, vt Poëtis materiam dederint fingendi, petras Cyaneas inter ſe concurriſſe, eáſque ante Iaſonem nunquam apertas fuiſſe. Hoc interpretari poſſumus vtrinq; latrones Boſporum totum olim Cyaneas appellatum accolentes intercepiſſe nauigantes in pontum, commodioremque iuxta Boſporum ſedem habere non potuiſſe ad obſidendas ponti portas, quàm hunc locum ſitum in primis faucibus Boſpori habentem ſpeluncas ſaxeas naturales, quales tempora illa poſtulabant, quæ alibi in toto Boſpori littore Europeo nullæ aliæ ſunt, quàm hæ habētes pro-

ximum

xìmum fluuium perennem & potabilém, tantúmque, quantus nullus longo interuallo reperitur:non Scletrineus,qui propinquior eſt;non cæteri omnes littoris Europei maiores defluunt in Boſporum. Quamobrem miror Dionyſium hunc præteriiſſe,cùm alios minores,& toto anno minime perennes haudquaquam præterierit. Hæ rupes ſuis radicibus ad mare adhæreſcentes eminent ſupra mare in longitudinem mille paſſuum præciſæ, directæ vbique inter ſe continentes, excepto exiguo ſinu intermedio,ex quo aſcenditur in iugum promontorij depreſſum inter rupes vtrinq; eminentes multis proiectionibus, ſubſidentéſque multis contractionibus in multos vertices faſtigiatas,vt caſtella quędam agreſtia pręternauigantibus eſſe videãtur turribus elata, aſpectu horrido & planè Barbarico. Non vno lapide illæ conſtare videntur,ſed multitudine lapidum inter ſe compactorum terra Cyanea conuerſa in ſaxa fragilia,vetuſtate inter ſe cohærentia, Cyaneo quidem colore, ſed aliquantùm vario, alia enim obſcuriora, alia dilutiora. Has rupes arces Phinei pulchrè deſcribit Dionyſius. Poſt,inquit,Myrileum, eſt Licnias forſitan nominatus, ſiue ex eo, quòd ad ſimilitudinem cunarum concauus ſit, ſiue ex eo,quia ſecundum imas ſuas partes vndique ſuam proiectam eminẽtiam dilatat. Apud hunc locũ eſt collis ſaxeus nuncupatus Gypopolis cognomen adeptus,ſiue ab immanitate Thracica & Barbara,agreſtíque:aiunt enim hîc habitaſſe Phineo Regi ſubiectos crudelitate plurimum eminentes: ſiue etiam appellatus eſt Gypopolis,ex eo,quòd Vultures frequentes apud hunc locum verſari gaudeant. Hæc quidem

Diony

Dionyſius. Poſſet item appellari Gypapolis per alpha ἀπὸ τῶν γύπων, ἤγουν τῶν σπιλαίων. Num verò hæc, an alia quædam vicina fuerit aula illa, decantata quidem ſcriptis multorum antiquorum, ſed recentium omnium ignoratione obſcurata, ad quam Phineus Iaſonem, cæteróſque Argonautas excepit: ex his quæ quàm mox ſubiungentur, coniicito. Aſclepiades quidem & Didymus narrant, Iaſonem nauigantem ad Colchos, cùm veniſſet ad regionem Bithynorum, exceptum fuiſſe à Phineo in ſuam aulam. Sed hæc an fuerit in Aſia, an in Europa, dubia videtur ex authoribus duplicem tradentibus Bithyniam, vnam Europeam circa Salmydeſſum in Thracia conſtitutam, alteram Aſiaticam, Phineúmque omnibus Thracibus, etiam Aſiaticis nuncupatis Bithynis imperaſſe: nec dubium tollunt, ſcribentes Phineum habitaſſe circa Salmydeſſum, Phinopolímque fuiſſe inter Salmydeſſum & Cyaneas. Vnde quibuſdã aula fuiſſe videtur, in qua Phineus excepit Iaſonem, vt mihi etiam videretur, niſi extra Boſporum ab omnibus Geographis conſtitueretur: niſi, fortaſſe Plinio, qui eam interdum conſtituere videtur intra Boſporũ, cùm ait: Inde fauces primæ, vbi Phinopolis oppidum fuit. Sed alio loco ſecum diſſentit, cùm oram Thraciam inceptam ab Iſtri oſtiis ad Boſporum perſequens narrat Thynniam, Salmydeſſum, Deuelton, Phinopolin. Sed à Boſporo Laſthenes, ex quo quidem ordine verborum excludit à Boſporo Phinopolin. Quamobrem Phinopolis extra Boſporum ſita non fuit aula Phinei, in qua excepit Iaſonem Phineus. Nam ſi vſque ad Phinopolim Iaſon nauigaſſet, iam prætergreſſus Cyaneas, non

neceſſe habuiſſet petere conſilium à Phineo, qua ratione Cyaneas præteriret. Verùm aulam Phinei fuiſſe iuxta Boſporum inter Cyaneas, intérque aulam Amyci Bebrycum Regis, à nemine certius intelligere poſſumus, quàm ab Orpheo antiquiſſimo, qui vnus ex Argonautis fuit, à quo omnes didicerunt, ſi quid veri de aula Phinei ſcripſerunt: verùm in qua parte Boſpori, intelligere non poſſumus, niſi prius cognouerimus, vbi fuerit aula Amyci. Vtraſque iuxta Boſporum, illam in Europa, hanc in Aſia fuiſſe ex Orpheo & Apollonio aſſequi potuiſſet Plinius & Hermolaus, ſi diligenter vtroſque perpendiſſet. Sic enim Orpheus ait, cùm Argonautæ prçternauigaſſent Cyzicum Rhyndacem veniſſe ad Cion locum ſitum iuxta Propontidem, inde tum ſoluiſſe:

ὅτε μεσάτην ἠῶ φέρεν ὠκέας ἵππους
Ἥλιος, κραιπνὸς δ' ἐξ ὄρεος ἔπνεεν οὖρος·
ἐν δ' ἔπεσεν ἀργενναῖς ὀθόναις, τῖφυς δ' ἐγεγώνει.
νηὸς ἔσω προάαν θινὸς δ' ἐκπείσματα λύειν·
οἳ δ' κυβερνητῆρος ἐφημοσύναις ἐπίθοντο,
αὐτὰρ ἐπ' ἠῶοι λυγρὴν ἐπεράσσαμεν αἶαν·
ἔνθ' ἄμυκος Βεβρύκεσσιν ὑπερφιάλοισιν ἄνασσε·
ὅς ῥα πανομφαίου ζηνὸς θέμιν οὐκ ἀλεγίζων,
ὅσις ὑπὸ σταθμὸς, οὐδ' ἀστεμφῆ δόμον ἔξω,
θῆκατο πυγμαχίης ὑπὸ ῥόπαλα περιθεῖναι·
τὸν μὲν ἄρ' ἠίστωσεν κρατερὸς πολυδεύκης·
λαὸς δ' ἂμ Βεβρύκων μινυαὶ χαλκῷ κατένηρον
ἔνθα δ' ἀφορμηθέντες ὑπ' εἰρεσίῃ τε καμόντες
Βιθυνῶν τὸ μέγα ἄστυ πλατείῃ κέλσαμεν ἀκτῇ
σπένδοντες προχοαῖς, ἠδ' ἐν νιφαργέσιν ὕλαις

Ἑσπέριοι

Ἔσπεροι αὐλισθέντες ἐφοπλισσάμεθα δόρπον.
Ἔνθα τότε αἰνόγαμος φινεὺς ὑπερβιόωσι θυμῷ,
Δοιοὺς ἐξαπλάωσε γόνους προβλῆσι πέτραις,
Θυρσὶν ἑλὼν προὔθηκε γυναικῶν εἵνεκα Φίλβων

Deinde paulò infrà ait:

Αὐτὰρ ἐπεὶ Φινῆος ἀγυιοεῖδας λιπόντες
Αὖλιν ὑπερμέγα λαῖτμα θαλάσσης ἐξικόμεθα
Ἀγχοῦ κυανέαις πέτραις.
Ἀλλ' ὅτε δὴ πορθμοῖο κατὰ στόμα, καὶ διὰ πέτρας
Κυανέας ἤμελλε λάλος τρόπις, αὐτί κ' ἄρ' αἰγο
Βυσσόθεν ὀρείζουσα, καὶ ἔμπεδον αἰὲν ἔμεινεν·
Καὶ τότε δὴ προσφυγόντες ἀδέκεα πήματ' ὄλεθρα
Ῥηβανῶν προχοαῖσι μέλαιν' ἐξικόμεθα ἀκτήν.

Ex his quidem percipimus aulam Phinei fuiſſe inter Cyaneas, intérque aulam Amyci, àd quam Pollux vicit Amycum Regem Bebrycum. Sed vtrum in Europa, an in Aſia fuerit vrbs illa magna, quam dicit eſſe Bithynorum ſitam in lato littore, Orpheus non declarat: nam ſi legatur

Ἔνθα δ' ἀφορμισθέντες ὑπ' εἰρεσίῃ δὲ κάμνοντες
Βιθυνῶν τὸ μέγα ἄστυ πλατεῖαν κέλσαμεν ἀκτήν.

Videtur oſtendere illam fuiſſe aulam Amyci, ex eo, quòd Apollonius Poëta quidem Argonauticorum, ſed Orphei interpres: aulam Amyci ſcribit fuiſſe in lato littore, cùm ait:

οἳ δὲ χθονὸς εἰς ἀνέχουσαν ἀκτὴν·
ἐκ κόλποιο μάλ' εὐρεῖαν ἐστάθη.

At potius mihi legendum videtur in Orpheo, ἔνθα δὲ ἀφορμισθέντων: ex eo, quòd ante Orpheus dixit, tranſiiſſe ad locum:

ἔνθα ἀμυκοῖο Βεβρύκεσιν ἄνασσεν.

Vbi Pollux Amycum deuicit. Sed tamen etiamnum ex Orpheo dubium videtur, vtrum illa magna vrbs fuerit in Aſia, an Europa, itémque an aula Amyci in Europa, an Aſia, an iuxta Boſporum, an in Propontide. Nam Dionyſius ſcriptor orbis, poſt Bithynos, póſtque oſtium ponti ponit Bebrycas. Charon narrat Lampſacenorum regionem prius appellatã fuiſſe Bebryciam, vnde Tzetzes auſus eſt totum Helleſpontum appellare Bebrycium, & totam Propontidem Bebryciam, ſed & Bithynos accolentes Boſporum appellatos fuiſſe Bebrycas, cùm ex Nymphe Heracleota colligitur, tradente Bithynos etiam appellatos fuiſſe Mygdones & Bebrycas: quos Strabo dicit antè Bithynos Myſiam incoluiſſe; oriundos à Bebrycibus Thraciæ, tum Bithynos Boſporanos nuncupatos fuiſſe Bebrycas, liquet ex aula Amyci Bebrycum Regis, quam iuxta Boſporum in Aſia ſitam fuiſſe deprehendo ex Apollonio Orphei interprete, non minus egregio Argonauticorum Poëta, quàm Geographo vero: qui vt narrauit, quemadmodum præternauigarint Cyzicum vſque ad Cion: inde, inquit, ſoluentes:

νῶϊ δὲ παννυχίην ἄνεμος φέρε, νυκτί τε πάσῃ
λάβρος ὑδιπνείων ἀτὰρ οὐδ' ὑπὸ πίτθον ἄκρου
Ἠοῦς στελλομένης, οἱ δὲ χθονὸς εἰς ἀνέχουσαν ἀκτὴν
Ἐκ κόλποιο μάλ' οὐρεῖαν ἐσέδη·
Φρασσάμενοι κώπῃσιν ἅμ' ἠελίῳ ἐπέκελσαν·
Ἔνθα δ' ἔσαν σταθμοί τε βαθὺ αὖλις τε ἀμύκοιο
Βεβρύκων βασιλῆος.

Deinde poſtquam narrauit, vt Pollux vicerit Amycũ,

vt lauro

vt lauro coronati Argonautæ cænaſſent, adiungit:

Ἦμος δ᾽ ἠέλιος δροσερὰς ἐπέλαμψε κολώνας,
Ἐκ περάτων αὐίων, ἤγειρε δ᾽ μηλοβοτῆρας,
Δὴ τότε λυσάμενοι νεάτης ἐκπείσματα δάφνης.

Poſt addit, vt toto illo die afflictati tempeſtatibus fuerint, poſtridiéque peruenerint ad maritimam domum Phinei, vt quæ Phineus dixerit Argonautis:

Πέτρας μὲν πάμπρωτον ἀφορμηθέντες ἐμοῖο·
Κυανέας ὄψεσθε δύω ἁλὸς ἐν ξυνορῦσι
Ἔντικα Βιθυνῶν ἐπιδεξία γαῖαν ἔχοντες,
Πλώετε ῥηγμῖνας πεφυλαγμένοι ἀσόκεν αὖτε
Ῥῆβαν ὠκυρόῳ ποταμὸν σκοπελόν τε κολώνης.

Ex his patet aulam Phinei fuiſſe in Europa iuxta Boſporum vicinam Cyaneis, aulámque Amyci fuiſſe in Bithynia Aſiatica: ſed an iuxta Propontidem, an iuxta Boſporum, coniicere licet ex eo, quòd Orpheus dicit Argonautas ex eo ſoluiſſe circa Meridiem vento ſecundo: ſimiliter Apollonius ait ex Cio ſoluentes totum diem, & totam noctem ſecundo vento & copioſo vectos fuiſſe, poſtridie manè vento ceſſante remorum vi appuliſſe nauem ad eum locum, vbi eſſet aula Amyci, vbi Pollux ex prouocatione vicit Amycum. Iam verò à Meridie ad poſterum diem vento ſecundo vſos conficere potuiſſe amplius centum miliaria exiſtimo ex mea nauigatione, qua intra vigintiquatuor horas à monte Arganthonio eminente ſupra ſinum Cioticum, peruenit ad Boſporum diſtantem à Cio plus centum miliaria. Ex quibus etiam veriſimile videri poſſet, aulam Amyci in Boſporo potiùs quàm in Propontide, ſi nulla eſſent apertiora argumenta ad probandum au-

lam Amyci eſſe iuxta Boſporum. At alia permulta cer-
tiora ſunt, quorum nonnulla, cùm alia ex Apollonio
colligere poſſumus, tum iuxta locum, vbi interfectus
eſt Amycus, fuiſſe νεάτην δάφνην, quam non Apolloniũ
poëticè finxiſſe, ſed reuera in hoc loco fuiſſe perma-
gnam, ex Andræta Tenedio & Apollodoro infrà oſten-
dam: quam poſteri appellarunt laurum inſanam, vbi
Plinius dicit fuiſſe portum Amyci, quem Arrianus ap-
pellauit portum laurus inſanæ. Eúmque tradit quadra-
ginta ſtadia diſtare à fano Iouis Vrij, octoginta ab vrbe
Byzantio. Ex his manifeſtum eſt aulam Amyci fuiſſe
in medio Boſporo, aulámque Phinei fuiſſe inter me-
dium Boſporum & Cyaneas. Sed in quo loco nunc con
iiciamus, vero proximũ eſt. Cùm Phineus haberet gre-
ges boum, & ouium, equorúmque, Réxque eſſet Thra-
ciȩ, habitaſſe prope flumen. A medio Boſporo in Euro-
pa ad Cyaneas primus eſt Pharmacius fluuius ſitus con
tra portum Amyci, in quo non fuiſſe Phineum, cùm
excepit Iaſonem, Boſpori latitudo oſtendit, quæ haud
excedens miliare, non tenuiſſet Argonautarum traie-
ctum tantum temporis, quantum Orpheus & Apollo-
nius tradunt conſumpſiſſe ab aula Amyci ad aulam
Phinei: deinceps ſequitur Bathycolpus fluuius, vbi aula
Phinei fuiſſe non videtur ex loci interuallo. Ille enim
diſtat à portu Amyci circiter tria miliaria: non enim
Argonautæ diem vnum conſumpſiſſent in tria milia-
ria conficienda. Reſtat vt Scletrinas aut Myrleanus ha-
buerit domum Phinei, ſed vter habuerit, ex his, quæ
mox afferam, coniicias. Scletrinas habuiſſe videtur ex
his Apollonij verſibus, cùm ex hoſpitio Phinei Argo-
nautæ

nautæ ſoluiſſent, ait: Δώδεκα δωμήσαντες βωμὸν ἁλὸς ῥηγμῖνι πέρην, καὶ ἐφ' ἱερὰ θέντες νῆα θοὴν εἴσβαινον ἐρέσσειν. Hoc eſt, in littore vlteriori aram erexerunt, quod infrà oſtendam eſſe in eo loco, vbi eſt fanũ Iouis Vrij, cui domum Phinei propinquam fuiſſe antedicti Apollonij verſus deſignant. Inde adiungit, vt ex eo loco, vbi fanum eſt, ſoluentes nauigarunt ad Cyaneas promontorium. Fanum eſt magis intra Boſporũ, quàm Myrleanus fluuius duobus miliaribus. Itaque ſi aula Phinei fuit ad Myrleanũ, oportuit Argonautas retrocedere duo miliaria. Sed id ferri poteſt, nam vatis Phinei vaticinio illud templum excitarunt duodecim diis: veriſimiliúsque videtur aulam Phinei fuiſſe prope Myrleanũ fluuium, vbi fuit Gypopolis, quàm prope Scletrinam ex Orpheo, cùm ait, Argonautas poſtquam reliquiſſent aulam Phinei ſupra magnam vndam maris, acceſſiſſe prope Cyaneas: ſed clariùs ex Apollonio, cùm ſcribit Phineum dimittentem Argonautas. A me, inquit, diſcedentes quàmprimum videbitis Cyaneas, ex quibus oportuit domum Phinei propinquam eſſe Cyaneis. Adde, quòd aulam Phinei dicit Orpheus fuiſſe, vbi excęcauit filios, eósque in petras eminentes proiecit. Ex quibus videtur aula Phinei propinquior Myrleano, quàm Scletrine, quòd circa Myrleanum rupes ſunt eminentes & præcipites, frequentari ſolitæ vulturibus, & coruis, miluisque, hoc eſt, arpiis rapacibus. In contrario littore eſt promontorium, quod Dionyſius Byzantius appellat Coracium, in hanc diem nomen retinens: prętereà quòd nulla alia pars Boſpori, quàm circa Myreliũ & Gypopolim ventos rapidiores habet. Venti enim Arpiæ dicuntur. Homerus

merus in ſynonymia ponit θύελλας καὶ ἁρπυίας ἀντὶ τοῦ καταιγιδώδεις πνοάς· τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ θύειν, ὅ ἐστι μετὰ βίας ἄγειν. atque vt ſolemus. Arpyias ἁρπακτικὰς κυνάς appellare, ita latrones rapaces. Thraces Arpias vocare poſſumus. Nam quòd Orpheus dicat aulã Phinei fuiſſe in ſyluis, nunc nullę ſunt in Myrleano, ſed neq; item in ſinu Pharmacia, cùm olim fuiſſe denſa & profunda nemora antè ex Dionyſio acceperimus: ſed de his rebus tam antiquis, quas ne antiqui quidem permulti etiam literarum monimentis clari benè nouiſſe videntur: cuiuis curioſiùs relinquo iudicium.

De petra Dotina. CAP. XXIII.

PAVLO vltra Gypopolim (inquit Dionyſius) eſt petra Dotina nominata, non in magnam maris altitudinem abdita, neque ſupra aquam extans: naues in ipſam impingun- «
tur. Petræ nomen ironia, diſſimulantiáque ridet nauigantium ignorantiam. δωτίνην vocant Dorienſes, ab aliis Græcis nominatam προῖκα. Byzantius colonos Megarenſium lingua Dorica vſos fuiſſe, cùm ex his cognoſco, tum magis ex pſephiſmate, quod à Byzantiis decretum in gratiam Athenienſium Demoſthenes citat contra Aeſchinem. Dos, inquit, Varro, erit pecunia, ſi nuptiarum cauſa data, hæc Græcè δωτίνη: ita enim hæc à Siculis nominatur. Iam verò vt ab vrbe Byzantio ad Pharum & Cyaneas pedibus profectus ſum ſecundum littus, ita à Pharo ſimiliter pedibus Byzantium reuerti, quàm proximè ad littus accedere potui. Sed primum à Pharo ad Myrelium non potui, quòd littus præceps &

præruptum ſit, perpetuis rupibus editum in altitudinem plus minúsve quadraginta paſſuum. Supra hoc littus exiſtit planities, campeſtris, colliculis, & vallículis diſtincta, longe latéque patens, ſenſim aſſurgens vſque ad verticẽ collis, in quo antè dixi fuiſſe antiquam Pharum. Itaque à Pharo ad Chryſorrhoam iter feci per ſupercilia collium, per deſertas paſtiones plenas erycis, aliíſque fruticibus, vbi nihil cultum apparet, præter exiguas arationes, non tam iniquitate terrę, quàm inopia agricolarum, ſi quà deſcenſus patet ad littus, vt patet ad Myrelium, & ad portum Epheſiorum, ſtatim latæ rupes me impedierunt, vt ex altis littorís crepidinibus mihi ſæpe aſcendendum fuerit ad circuendas rupes obuias, & per directos & præruptos cliuos repere quadrúpedis more habui neceſſe. A Chryſorrhoa iuxta littus iter habere potui ad promontoriũ Smilton, quod præceps & abruptum non peruium eſt, niſi in excelſis cliuis: inde ad Bathycolpon iuxta Boſporum perrexi: à Bathycolpo ad Cõmarodes exceptis vallibus via non patet in ora maritima, ſed anguſtiſſima ſemita habetur in arduis cliuis, confragoſis, & abruptis à Commarode ad Leoſthenium iter confeci ferè ſecundum littus: à Leoſthenio ad portum Phidaliæ, excipio valles, via duntaxat patet per altos cliuos: à Phidalia ad oppidum nuncupatũ Sycas, ſiue Iuſtinianas via patet iuxta Boſporum: à Sycis Byzãtium traiectus eſt breuior quatuor ſtadiis, à quo quidem traiectu appellato Syceno ad finem Boſpori planities maritima Conſtantinopoleos partem continens acceſſum latum, largitur etiam quàm proximè ad Boſporum.

De Panio promontorio Phari, & de Cyaneis petris.

CAPVT XXIIII.

POST Dotinam petram, inquit Dionyſius, exiſtit promõtorium nuncupatum Panium parallelum Cyaneis, hoc eſt, quaſi par & æmulum contra Cyaneas ſitum, intercedente medio maris littore: in fine autem promontorij, paruæ Inſulæ termini pontici maris à Continente diremptæ paruo maris ſpatio intermedio, quod perleuibus & perparuis nauigiis permeari & tranſiri poteſt ob mare minime profundum. Sublimes autem Cyaneæ, & ſupra mare elatæ, aſpectum gerentes ſimilem Cyano, ſiue à terra multiformi, ſiue ex refractione maris: ſupra Cyaneas ara exiſtit Apollinis à Romanis ſtatuta. Promontorium Panium totum ſaxeũ nihil aliud eſt, quàm Iſthmus peninſulanus, ex tribus partibus mari circundatus, ab Oriente quidem Boſporo, à ſeptentrionibus ſinu ponti ſcopuloſo, importuoſo, patenti in longitudinem circiter mille & ducentorum paſſuum: ab huius intimo receſſu linea ſecans promontorij dorſum, hoc eſt, ceruicem Iſthmi ducta ad Boſporum extenditur in paſſus ſeptingentos. Cliui à ſummo mucrone ad ceruicem in paſſuum altitudinem efferuntur circiter mille & ducentorum. Contra Cyaneas emittit duos mucrones totos ſaxeos. Primæ quidem maior eſt, & rectus aſſurgit in medium promontorium, ſub imas radices admittens breuem quendam receſſum diuturnis & vehementibus fluctibus excauatum, cauernis & foſſulis ſaxeis plenum, qui exareſcit, cùm eſt mare tranquillum: cùm verò eſt ventus, cõcitatum impletur fluctibus, ſed

cauer

cauernæ ſemper aqua plenæ remanent. Alterum verò mucronem emittit minorem & obliquum: à dorſo demiſſam, velut pollicem porrectum in obliquam manus partem. is mucro magis meridianus exiguum ſinum efficit, admittentem duntaxat ſcaphas. Littus autem contra Cyaneas, ſitum intercedens inter vtroſque mucrones, longum circiter trecentos paſſus, in Panij ſupercilio eminenti ſupra mucronem maiorē exiſtit Pharus quaſi φανὸς: vnde à Græcis huius ætatis omnia ferè nomina diminuere in κίον ſolitis appellatur φανάκιον. id turris eſt octogona, in culmine habēs lucernam omnibus noctibus lucentem nauigātibus, vndique clauſam vitreis feneſtellis, plumbo, non gypſo compactis, quod oſtendit non Turcorum, ſed Chriſtianorum opus eſſe. Ex vertice Panij promontorij quoquo verſum vides longè latéque pontum Euxinum, tanquam ex Panio Alexandria olim videbatur: hac etiam ætate ſpectatur in media Alexādria Panium quoddam manufactum, faſtigiatum in acutum verticem, excelſum, colli ſimile, ex cuius culmine tota vndique Alexandria, ſimúlq; hinc mare internum, illinc Mareoticus lacus videtur. Duobus promontoriis Panio & Ancyreo finitur pontus, incipítque Boſporus. Iuxta Ancyreū exiſtunt Cyaneæ Aſiaticæ, iuxtáque Panium Cyaneæ Europeæ, diſtantes à Panio ſibi oppoſito ab occaſu paulò amplius ſeptuaginta paſſus Romanos. tantundem enim in latitudinem patet Euripus, Cyaneas à Continente ſeparans, quem vadoſum & ſaxeum nudus trāſire conatus, de medio curſu reuocatus ſum. Itaque conſcenſa ſcapha, per hunc penetrās aduerti Cyaneas ab occaſu qui-

dem circumnauigari non poſſe, niſi nauigiis perparuis ob vadoſum Euripum à Septentrionibus Orientéque circuiri ab omnibus nauibus poſſe, Cyaneæ nihil aliud ſunt, quàm vt dicuntur, petræ: eas enim nunquam Inſulas appellant Orpheus, Apollonius, Valerius Flaccus, Herodotus, Dionyſius Alexandrinus: ſed duntaxat petras nominant. Strabo verò & Dionyſius Byzantius vocant Inſulas magis propriè. Valerius Flaccus nunc ſcopulos, nunc cautes, nunc rupes nuncupat. Eurypides Didymos petras, quæ profectò nihil aliud ſunt, quàm duo ſcopuli, vnus Aſiaticus, alter Europeus, diuiſus in quinque petras vna radice nitentes, ſed ab imo ad ſummum rimis diuiſus: quarum primam Pharo viciniorem à petra diuidit fiſſio, rimáque alta quinquaginta dodrantes, alicubi patens in latitudinem trium pedum: in qua quidem fiſſione conſiſtit ſaxum plauſtrici oneris magnitudine à prima petra gradum atque aditum iaciens ad ſecundam petram in fiſſionem proiectam ex antiqua ruina, quam ſummam ſcopuli verticem edidiſſe ſignificant circum ſcopulum permulta abiecta ſaxa. Primæ quidem petræ iugum in omnes partes patet ſexaginta ſeptem dodrantes: ſecũdæ verò dorſum planum, in quo ſtatuta eſt columna, in dodrantum longitudinem panditur cẽtum & quinquaginta: in latitudinem verò quinquaginta. Secundam à tertia diuidens fiſſio paulo latior eſt ſexaginta dodrantibus. Tantundem patet fiſſura tertiam à quarta ſeiungens, altitudo totius ſcopuli, quem dixi diuiſum in quatuor petras, non excedit octoginta dodrantes. Ambitus ſuperat duo millia dodrantum. Aſcenſus in huius iugum non patet, niſi

vno aditu, eóque peranguſto, quo quadrupedis in modum irrepitur. Scopulus etſi totus ſaxeus, tamen ex eius dorſo aliquot frutices enaſcuntur, vt caprifici, vt pruna agreſtia, ſed rariſſima. Cùm ſunt maris tempeſtates, fluctibus obruitur vſque adeò, vt columna aſperſione fluctuum attingatur. Fuit aliquando ſcopulus integer, nullis rimis ſciſſus, ſed ſaxa circumproiecta oſtendunt ruinarum editione ſciſſum fuiſſe: vnde factũ eſt, vt eius radices multas cauernas & latebras habeãt, partim aridas, partim mare admittẽtes, vbi non modò piſces, ſed etiam multi homines deliteſcere poſſunt. Quinta petra longè humilior cæteris, faſtigiata in duos vertices, exiguo Euripo diuiſos: illius quidem radices ſub aqua iuxta vadum cum radicibus ſcopuli, quem iam dixi in quatuor petras diuiſum, continuantur, coniunguntúrque: ſed ab hoc ſcopulo quadrifido ſeparatur Euripo vadoſo, pleno ingentibus ſaxis ex aqua extantibus, quæ ab ipſis ſcopulis abrupta eſſe videntur. Circum hos omnes ſcopulos ſimiliter ingentia ſaxa abrupta iacent, Euripíque vadum intercedentis inter Panion, & Cyaneas ſaxeum, & cauernoſum, introſpexi. Vt verò proximum videatur Cyaneas olim abruptas à Panio promontorio fuiſſe ſimiliter toto ſaxeo. Quare non ſine phyſica ratione vbi animaduertiſſent Poëtæ Cyaneas terræ motu, aut temporis vetuſtate ruinas edidiſſe, & circunfractas eſſe, finxerunt inter ſe concurriſſe: in quo concurſu quid veriùs eſſe apparet, quàm id, quod tradit Valerius Flaccus. Cyaneæ iuga præcipites illa remittunt. Nam reuera earum iuga ruinis illiſa remiſſiora ſunt facta; earundémque moles illiſæ. Nam quod Apollonius

ait petris Cyaneis, κοῖλαι σπήλιγγες ὑπὸ σπιλάδας κλυζόντος ἁλὸς ἔνδον ἰθόμενον: ex antè iam dictis non fictū eſſe præſcimus. Quòd autem Cyaneas Aſiaticas concurriſſe contra Europeas Cyaneas, quæ modò clauſas, modò apertas videri tradiderint, ex eóque ſynormadas, & ſymplegadas, & planctas appellauerint, non mendacium commenti ſunt, ſed phyſicam veritatem expreſſerunt ex antiquis duabus Cyaneis, hoc eſt, ex duobus littoribus Boſporum cingentibus, quæ vtraque antiquiſſimis tēporibus ſymplegades, & planctæ appellatæ ſunt, id eſt, vt Valerius ait, errantes per altum Cyaneæ. Illæ redeunt, illæ æquore certant. Ex eo, vt ait Eratoſthenes, quòd anguſtum fretum & flexuoſum multis anfractibus circumſeptum nauigantibus videtur tum concurrere & congredi, occultari, claudi, tum rurſus digredi aperiríque: proximò enim acceſſu aperiuntur, mox digreſſu rurſum deliteſcunt Cyaneæ. Dionyſius Byzantius vt Cyaneas conſtituat Inſulas eſſe, tamen omnes Boſpori anfractus ait ſymplegadas dici poſſe. Neq; verò, inquit, Boſporus directus, ſed continuus, & parallelis promontoriis fractus: præuertunt enim, & tanquam ſe inuicem ſupplantant, & propemodum ſe decipiunt promontoria prohibentia nauigantes vlterius progredi. Vnde, vt ipſe ait, mihi videntur Symplegades nominaſſe petras, quoniam adnauigantibus modò aperiri, modò claudi videntur fallente aſpectu opinionem: id enim quod videtur finis, ſtatim principium eſſe apparet. Quamobrem magis properè Boſpori anfractibus conuenit nomen ſymplegadum & planctarum, quàm Cyaneis Inſulis, quæ traduntur inter ſe cōcurriſſe: quiá, vt Pli

vt Plinius ait, paruo inter ſe diſcretæ interuallo intrantibus geminæ cernerentur, paululúmque deflexa acie, coëuntium ſpeciem præberent, id quod non ſatis probabunt nauigantes ex ponto in Boſporum. Nam Cyaneæ Inſulæ adeò ſunt vicinæ Continenti, vt particulæ Continentis eſſe videantur, neque, niſi proximè acceſſeris, eas à Continenti diſtinxeris. At vtruque latus Boſpori intrare volentibus in Boſporum, modò clauſum, modò apertum Boſpori canalem oſtendit non modò procul ex agitatione nauis, modò directa via ad os adnauigantis, modò obliqua, ſed etiam proximè, atque adeò intra Boſporum nauigantibus crebrò claudi & aperiri Boſporus videtur ex crebris promontoriorum flexibus. Rectè igitur Frontinus Cyaneas vocat Boſporum. Philippus, inquit, cùm anguſtias maris, quæ Cyaneæ appellantur, tranſnauigare propter Athenienſium claſſem, quæ opportunitatem loci cuſtodiebat, non poſſet, ſcripſit Antipatro, Thraciam rebellare, præſidiis, quæ ibi reliquerat, interfectis, vt ſequerētur omiſſis omnibus, quæ epiſtolæ, vt interciperentur ab hoſte, curauit. Athenienſes arcana Macedonum accepiſſe viſi, claſſem abduxerunt. Philippus nullo prohibente anguſtias freti liberauit. Sic Cyaneas intelligere videtur fœdus illud illuſtre, quod Athenienſes poſt pugnas nauales percuſſerunt cum Rege Perſarum, quæ ſic abiecerunt Regis animam, ὥστε συνθέσθαι τὴν περιβόητον εἰρήνην ἐκείνην, ἵππου μὲν δρόμον ἀεὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀπέχειν θαλάσσης. ἔνδον δὲ κυανέων καὶ χελιδονίων μακρᾷ νηῒ καὶ χαλκεμβόλῳ μὴ πλέειν. Iam etſi ex his, quæ antè dixi de aulis Amyci & Phinei, liqueat Orpheum duas petras Cyaneas non intelligere

totum

totum Boſporum, aut multiplices anfractus parallelos Boſpori: tamen ex eo clarè elicere non poſſumus, an duntaxat intelligat Cyaneas Inſulas, an etiam vtrunque littus circumuicinum Cyaneis. At ex Apollonio non ſolùm eius æmulo, ſed etiam enarratore aſſequimur, petras Cyaneas aut eſſe, quas Inſulas diximus, aut rupes & cautes vtriuſque littoris à Myrleano ſinu vſque ad Cyaneas. Sic enim Apollonius ait, vbi Argonautæ duodecim diis aram poſuiſſent, in eo promontorio, quod etiamnum ἱερὸν Græci appellant.

Γαίης δ' ἀγχοῦ δίπλοα πείσματα ἔλυσαν·
Οἱ δ' ὅτε δυσκολίοιο πόρου στείνωπον.
Τρηχείῃς σπιλάδεσσιν ἐεργμένον ἀμφοτέρωθεν,
Δινήεις δ' ὑπένερθεν ἀνακλύζεσκεν ἰοῦσαν·
Νῆα ῥόος, πολλὸν δὲ φόβῳ προτέρωσε νέοντο·
Ἤδη δὲ σφίσι δοῦπος ἀρασσομένων πετράων
Νωλεμὲς οὔατ' ἔβαλλε, βόων δ' ἁλιμυρέες ἀκταί
Κυάνεαι ἄμυδις πάλιν ἀντίαι ἀλλήλῃσι,
Ἄμφω ὁμοῦ ξυνιοῦσαι ἐπέκτυπον, ὦρτο δὲ πολλὴ
Ἅλμη ἀναβρασθεῖσα, νέφος δ' ὡς ὕδε πόντου
Σμερδάλεον· πάντῃ δὲ περιμέγας ἔβρεμεν αἰθήρ.
Κοῖλαι δὲ σπήλυγγες ὑπὸ σπιλάδας
Κλυζούσης ἁλὸς ἔνδον ἐβόμβεον.

Ex quibus percipimus Argonautas ſoluentes ex fano Iouis aliquandiu nauigaſſe per Boſpori flexuoſi anguſtias vtrinque aſperis cautibus cinctas, iámque ſonitum petrarum conflictantium Argonautarum aures vexaſſe, marina littora muſicè Cyaneas inter ſe concurrentes fremuiſſe, cauas ſpeluncas ſub cautibus mari intus fluctuante reſonaſſe: quæ omnia côueniunt non modò inſulis,

inſulis, ſed etiam cautibus & rupibus vtriuſque littoris excurrentis à Cyaneis ad Myrleanum ſinum, & Coracium promontorium. Ibi enim vtrinque excelſæ rupes fluctuum impetu altè reſonant, & concurriſſe inter ſe videntur, ex ingentibus ſaxis circum vtrunque littus ſparſim in mari iacentibus. Iam verò ex antedictis perſpicuum eſt Tzetzem nobilem Grammaticum, qui gloriatur ſe omnibus Geographis atque Hiſtoricis longè melius ſcire Boſporum Thraciũ, neſcire Cyaneas, non modo quas tradunt Geographi Hiſtoricíque: ſed ne illas quidem, quas Poëtæ, quorum interpretem ſe profitetur, commemorant. Sic enim enarrat illos Lycophronis verſus:

πόντος, ἕλλης, καὶ πέτραι συμπληγάδων,
Καὶ σαλμύδησσος, καὶ κακόξεινος κλύδων σκύθαισι γειτῶν.

Quas Homerus appellat planctas: Lycophron Symplegadas petras: Eratoſthenes Synormadas, quas dicit apud pontum Euxinum eſſe, ſiue circum anguſtias. Apollonius & Lycophron ipſas quidem dicunt eſſe Symplegadas: verùm Lycophron videtur has ponere inter Chalcedonem & Byzantium, vt videantur eſſe id, quod ab idiotis dicitur rheuma. Apollonius verò videtur apud pontum Euxinum, ſiue apud anguſtiarum locum nuncupatam clauem, ipſas ſtatuere, eas ſimiliter vt Lycophron ſcribens Symplegadas ἀξείνους, quarum vna eſt in Europa apud Byzantium, altera in Aſia apud Chalcedonem. Salmydeſſus verò eſt mare inter Byzantium & Damalim, poſt anguſtias Boſpori & fanum Iouis, eſt Scythia. Hæc quidem Tzetzes. At verſus Lycophronis, cùm nihil diſſideant ab Orpheo & cæ-

teris ſcriptoribus, peruerſè conuertere conatur in ſenſum ab omnibus authoribus alieniſſimum. Non enim his verſibus Lycophron dicit, Symplegadas eſſe inter Chalcedonem & Byzantium, vt ipſe teſtatur, neque Apollonius ponit ad Euxinum pontum, vt Tzetzes ait, neque apud clauem pōti, ſiue eàm intelligit, quam hodie appellant κλειδίον, locum vicinum Byzantio, nuncupatum Senem marinum, ſiue illas claues, quas Dionyſius appellat modò κλεῖθρα, modò κλεῖδας, quas antè demonſtrauimus eſſe circiter medium Boſporum, prope ſinum appellatum Pharmaciā. Sed Apollonius ipſe Symplegadas ponit apud partem Boſpori, quam modò explicuimus, ſic inquiens: Δύω ἅλος ἐν ξυνόχῃσι κυάνεαι πέτραι. Hoc eſt, in primis faucibus ponti duæ Cyaneæ. Neque ex Lycophrone colligi poteſt Salmydeſſum eſſe inter Byzantium & Damalim, ſed ad pontum eo in loco, quo omnes Geographi tradunt, neq; poſt fanum Iouis eſſe Scythiam Europeam ex Lycophrone coniectari poteſt: ſed eo in loco, quo cęteri tradunt, non modò inſulæ Cyaneæ in hunc diem, ſed etiam omnes rupes claudentes Boſporum à Cyaneis vſque ad fanum & littora circumuicina Cyaneis ſpectantur colore Cyaneo: aliæ obſcuriore, aliæ dilutiore. Planctas Thracicas Homerus velut quadam machina mirabili petras in monſtroſam longitudinem iaculante ex freto Thracico iaculatus eſt in fretum Siculum fictione architectrice, & quas poſt Iaſonis tranſitum Orpheus longè antè ſempiternis radicibus defixerat in freto Thracio, immobiles manſuras in ſede Thracica ſemper manſuras explantauit, elocauit, tranſtulit in Siciliam eas effin-

gens ad ſimilitudinem Symplegadum petrarum Cyanearum, prius ab Orpheo effictarum, aliquid de ſuo addens. Sed vt Thracicas Cyaneas à Siculis internoſcere queamus, ſubiungam Homericam Sicularum deſcriptionem:

Ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφὲς ποτὶ δ' αὐτὰς
Κῦμα μέγα ῥοχθεῖ κυανώπιδος ἀμφιτρίτης.
Γλαγκτὰς δή τοι τάς γε θεοὶ μάκαρες καλέουσι.
Οἱ δὲ δύω σκόπελοι ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει
Ὀξείῃ κορυφῇ· νεφέλη δέ μιν ἀμφιβέβηκε
Κυανέη τὸ μὲν, οὔποτ' ἐρωεῖ, οὐδ' ποτ' αἴθρη
Κείνου ἔχει κορυφὴν, οὔτ' ἐν θέρει οὔτ' ἐν ὀπώρῃ·
Οὐδὲ μὲν ἀμβαίη βροτὸς ἀνὴρ, οὔτε καταβαίη
Οὐδ' οἱ χεῖρες τε ἐείκοσι, καὶ πόδες εἶεν·
Πέτρη γὰρ λίς ἐστι περιξεστῇ εἰκυῖα·
Μέσσῳ δ' ἐν σκοπέλῳ ἐστὶ σπέος ἠεροειδὲς,
Πρὸς ζόφον εἰς ἔρεβος τετραμμένον ᾗ.

Deinde vt deſcripſit Scyllam eſſe in hoc ſcopulo, adiungit:

Τὸν δ' ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει Ὀδυσσεῦ·
Πλησίον ἀλλήλων, τοῦ δ' ὑπὸ δῖα χάρυβδις
Ἀναῤῥοιβδεῖ μέλαν ὕδωρ.

Hæc omnia non cõueniunt Thracij Boſpori Cyaneis. Nam Homerus Poëticè alterum auget ſcopulorum illorum: attingere cœlum acuto vertice adumbrato perenni nube, illúmque aſcendi non poſſe tradit. At Cyaneæ inſulæ Thracicæ aſcendi poſſunt: littora verò circumuicina, ſi Cyaneæ petræ ſunt exiſtimandæ, nullis pedibus, nullíſq; manibus aſcendi poſſunt. Nam quòd dicit in illo ſcopulo Siculo ſpeluncã eſſe ex parte Oc-

cidentis, in quam abduntur Scyllæ piſces, Boſpori Cyaneæ inſulæ ſpeluncas quidem habent, ſed ex parte Orientis & Meridiei, in quas ſubeunt piſces etiam Delphini. At canes Charcariæ, qui Lamiæ, & Scyllæ nominantur, illuc non ſubeunt, propterea quòd pontus Euxinus feris piſcibus frequentari non ſoleat, niſi Delphinis & Phocænis, vidi tamen canem Charcariam omnium maximũ, quos vnquam viderim captum apud muros Byzantij: ſed is adeò rarus illic videtur, vt tanquam monſtrum ſpectaretur, à nullóque piſcatore cognoſceretur. Veſtigia aræ Apollinis, quam Dionyſius tradit Romanos ſtatuiſſe ſupra Cyaneas, nulla iam extant, niſi ſcrobiculi, ſeu foſſulæ excauatæ in petræ ſecundæ vertice, vbi etiamnum extat columna marmorea, cuius baſis, in qua inſcriptio continens nomen C. Cæſaris inciſa literis Latinis exeſa eſt temporis vetuſtate. Exiſtit marmoris cãdidiſſimi alta circiter ſex dodrantes, & ſex digitos, cuius perimeter complectitur nouem pedes, & ſemiſſem mediã. Baſim cingit vitta laureata flexuoſa, modò ſurſum verſus, modò deorſum. Ex medio flexus quadruplicis vertice appenſum eſt caput bubulum, in medio aliorũ quatuor flexuum inciſi ſunt circuli, in quorum vno eſt effigies quadrupedis, in altero Solis imago: in tertio radiorum decuſſis: in quarto vergente ad Aquilonem nihil expreſſum eſt. Columnæ ſcapus non reſpondet magnitudini ſpirę, nempe illius perimeter ſex pedes circumplectitur: ſummus ſcapus habet apophygem, & aſtragalum partim exeſum: Capitulum tamen Corinthium integrum exiſtit. Baſim exiſtimo reliquias aræ Apollinis cùm ex vittis laureatis, tum

tis, tum ex candore marmoris. Aræ enim ſolitæ erant fieri ex marmore candido, quæ non facta videtur ad hanc columnam ſuſtinendam, ſed ex aræ euerſæ reliquiis iterum hanc excitaſſe Barbaros in honorem Cæſaris. Similiter, vt Arrianus ſcribit, Trapezuntios Adriani ſtatuam ſtatuiſſe ex marmore aſpero factam, inſcriptionémque deprauatè incidiſſe.

LIBER TERTIVS.

De ſcopulo nuncupato Colona, & de Rhebante flumine.

CAPVT I.

HVC VSQVE de littore Boſpori Europeo, & de Cyaneis Europeis, quas, priuſquàm nactus eſſem Anaplum Dionyſij, præceperam ex Strabone tradente Cyaneas petras eſſe duas inſululas in pōti oſtio ſitas, alteras vicinas Europæ Continenti, alteras Aſiæ. Europeas facilè deprehenderam, ex eo, quòd ſolæ ſint in longiſſimo tractu littoris Thracici: at Aſiaticas cognitu longè difficiliores expertus eram, ob multitudinem ſcopulorum: quos cùm ex vertice Cyanearum Europearum intuerer, diſcernere à Continēti non poteram, niſi duos Cyaneis Europeis oppoſitos ab ortu æquinoctiali diſtantes circiter ſexaginta ſtadia. Eos igitur propiùs, vt explorarem, adnauigare aggreſſus, repentina maris tempeſtate ex medio curſu reiectus ſum ad fanum Iouis, vnde pedibus per ſaltus deſertos & malè fidos acceſſi ad ipſos ſcopulos mihi ex vertice Cyanearum antè proſpectos, quorum alterum ſitum vltra

Rhebántem amnem circiter tria miliaria Græci huius ætatis nominant Atroparion:alterum ſitum inter Rhebantem & Boſporum appellant Crommyon,is mihi potiùs Cyanea Aſiatica videbatur ex Orpheo & Apollonio,tradentibus ſtatim poſt Cyaneas Rhebantem fluere in pontum:ſed quòd eſſet vltra promõtorium,quod fauces Boſpori ſtringere incipit, mihi nonnullam dubitationem afferebat: verùm eam extenuabat Dionyſius orbis conſcriptor,cùm ait: ῥήβας πόντοιο παρὰ στόματι ασιν ὁδεύει, quòd παρὰ interpretarer apud, non autem prope, vt interpretandum eſſe poſtea cognoui. Quamobrem diligenter hunc ſcopulum ſic conſiderare cœperã obrotundum eſſe & ſimilem τῷ κρομμύῳ, cuius ex forma piſcatores putant appellatum, eius complexum ambire circiter quatuor ſtadia. Faſtigiũ planum habere ſenſim in cliuos deuexum, eiuſdémque latera vndique ſaxea ab Oriente quidem & ſeptentrionibus prærupta & directa, vt aſcendi nequeant. At ex Meridie & Occaſu mitiora, & quæ aſcenſui pateant: denique totus ſaxeus eſt, etſi iugum herbas habet, in quo veſtigia videntur antiquorum ædificiorum. Cùm eſt magna maris tempeſtas, vndique mari clauditur, & à Continenti ſeparatur Euripo centum ſexaginta paſſuum: cùm eſt tranquillitas, Euripus exſiccatur, & velut ceruix fit, qua adnectitur Continenti, tota ſabuloſa, larga octoginta paſſus, longa centum ſexaginta: inde ora maritima plana & ſabuloſa, apta panagris retibus, longa paulo amplius duobus miliaribus excurrit vſque ad promontorium, quò littus tendens ad occaſum ferme æquinoctialem, flectitur ad occaſum brumalem. Vbi hunc ſcopulum

ita

ita exploraſſem, profectus ſum ad Rhebantem, vt viderem amnem nobilitatũ à tot antiquis nobilibus ſcriptoribus. Is enim à Dionyſio Alexandrino Rhebas nominatur, ab Orpheo Rhebanus, ab Apollonio Rhodio nunc Rhebas, nunc Rhebeus appellatur, iam à Græcis etiam agreſtibus vocatur ῥήβας, quem Arrianus tradit diſtare à fano Iouis Vrij nonaginta ſtadia. Nónne auerſus à Muſis eſſem, ſi inſtituto noſtro operi tam vicinũ fluuium præterirem, quem prætermiſſis maioribus fluminibus tot illuſtres ſcriptores honorificè commemorarunt? Dionyſius quidem ſcribit eius aquam amabilem & pulcherrimam eſſe. Eiuſdem nomen tribus verſibus continuis ter repetit, velut eſſet amnis magno ſermone dignus, cùm ſit paruus, cuius oſtium parua duntaxat nauigia in ſtatione admittit: non longè ab eius fonte Rex Othomanus hortos diligenter cultos habet. Ille enim oritur in Bithynia inter pontum Euxinum & Propontidem. Itaque fit, vt niſi expertus eſſem in multis Euſtathium nihil ſolere ſcribere de ſuo, ſed ex alienis authoribus, valde mirer, vnde acceperit Rhebãtem manare ab Olympo Myſio, cùm inter fontẽ Rhebantis, & Olympum duo Propontidis ſinus intercedant, nimirum Aſtacenus & Cioticus, neque eos ſinus circuire vidi. Nam ab intimo ſinu Aſtaceno per planitiẽ vtrinque montibus clauſam profectus ad Sangarium, nullum inueni amnem ab Olympo ad pontum penetrare, neq; inter Cioticum ſinum, & lacum Aſcanium, quem hodie Nicænum appellant, altiſſimis intercedentibus montibus, nullis vallibus à ponto ad Olympum penetrantibus pręter eam, per quam delabitur Sangaris. Sed

quid

quid longinqua repeto, cùm Rhebantis fons non multa miliaria diſtet à ſuo oſtio. Iam Rhebante & ſcopulo Crommyo perluſtratis coniectabam Crommyon eſſe Cyaneam Aſiaticam, cùm nondum vllum alium ex Europa intuens ſcopulum Aſiaticum deprehendiſſem mari circundatum. Sed Apollonius Argonauticæ profectionis verus explicator meam coniecturam infirmauit, introducens Phineum alloquentem Argonautas. Ita enim inquit Phineus,

πέτρας μὲν πάμπρωτον ἀφορμηθέντες ἐμέοιο,
Κυανέας ὄψεσθε δύω ἁλὸς ἐν ξυνοχῆσι,
Αὐτίκα Βιθυνῶν ἐπὶ δεξιὰ γαῖαν ἔχοντες,
Πλώετε ῥηγμῖνας πεφυλαγμένοι ἐσσοίτεν αὖτε
ῥήβαν ὠκυρόου ποταμὸν, σκόπελόν τε κολώνης.

Idem paulo infrà narrans, vt Hercules ſuperauit Mygdones à Billæo flumine ad Rhebæum flumen, ſic ait:

ἐπὶ ῥηβαίου προχοὰς σκόπελόν τε κολώνης.

Ex quibus perſpexi Colonem eſſe ſcopulũ, quem corruptè vulgò appellant Crommyon, quaſi Colonem ſcopulum verè κολωνοειδῆ. Præterea circa Lycum flumen eſt promontorium nuncupatum κολώνη, ſed à Rhebano longiſſimum, cuius meminit Nymphis in tractatu ſuo de Heraclia pōtica. Cùm igitur ex Apollonio viderem à Boſporo nauigantibus ad Rhebantem Colonem eſſe in aperto mari poſt Cyaneas, quas in anguſto idē oſtio ponit, conſcendi lembum, paratus ſcrutari totum littus vſque ad fanum Iouis: ſed iterum improuiſæ tempeſtates ſæuire cœperunt, vt Arpyæ immiſſæ viderentur, neſcio quo fato nolentes Cyaneas mihi aperiri, at adeò furioſè: vt aliquot remis amiſſis lembi, qui agebatur cir

tur circiter viginti iuuenibus regiis ſeruis redeuntibus ex regio horto, quem antè dixi ſitum eſſe prope fontem Rhebantis crebra & lamentabili voce Dei nomen exclamantibus inundatus & omnia paſſus, quæ ad Cyaneas Argonautæ paſſi traduntur, vehementioréq; metu affectus, vt qui carerem Typhi gubernatore, & Minerua directrice Argous, & Phinio vate: remiges enim peritiores erant plantandi olera, quàm dirigendi nauigium. Ego nullo Phineo præmonitus illuc acceſſeram comite Turco imperito non modò maris, ſed etiam itineris redeundi eò vnde veneramus, redire coactus ſum ad Rhebantem, túmque præteriens ſcopulum Coloneum timidè aſpiciebam, vndique fluctibus tempeſtatis circundari, fluctúsque vſque ad verticem Colonei ſcopuli exilire. Itaque ad Rhebantem reuerſi, in littore frigido pernoctauimus madidi, nō ſine metu, non modò Barbarorum vicinorum: ſed etiam ſeruorum regiorum, quos premiis adduxeram ad mare conſcendendum: nequid irati tentarent, ſed pecunias quot habebam, dedi, vt oxygalam, quæ illic in littore agreſti ſola inueniebatur, emerent, qua permulſi placatíque iram continuerunt. Poſtridie, manè cùm nondum inſanire deſinerent tempeſtates, pedibus redij ad fanum Iouis, inde Byzantium: poſt verò aliquot dies, cùm mare tranquillum eſſet, rurſus nauigaui ad fanum, à quo vſque ad Rhebantem totam oram maritimam perſcrutatus, inter ſcopulum Coloneum & fanum deprehendi ſcopulos mari circundatos circiter quinque, quorum proximum promontorio, quò littus ſtringens latum pelagus, in anguſtum fretum Boſpori tendens ad Aquilo-

quid longinqua repeto, cùm Rhebantis fons non multa miliaria diſtet à ſuo oſtio. Iam Rhebante & ſcopulo Crommyo perluſtratis coniectabam Crommyon eſſe Cyaneam Aſiaticam, cùm nondum vllum alium ex Europa intuens ſcopulum Aſiaticum deprehendiſſem mari circundatum. Sed Apollonius Argonauticæ profectionis verus explicator meam coniecturam infirmauit, introducens Phineum alloquentem Argonautas. Ita enim inquit Phineus,

πέτρας μὲν πάμπρωτον ἀφορμιθέντες ἐμέοιο,
Κυανέας ὄψεσθε δύω ἄλος ἐν ξυνοχῆσι,
Αὐτίκα Βιθυνῶν ἐπὶ δεξία γαίαν ἔχοντες,
Πλώετε ῥηγμίνας πεφυλαγμένοι ἐσοίκεν αὖτε
Ῥήβαν ὠκυρόην ποταμὸν, σκόπελόν τε κολώνης.

Idem paulo infrà narrans, vt Hercules ſuperauit Mygdones à Billæo flumine ad Rhebæum flumen, ſic ait:

ἐπὶ ῥηβαίου προχοὰς σκόπελόν τε κολώνης.

Ex quibus perſpexi Colonem eſſe ſcopulũ, quem corruptè vulgò appellant Crommyon, quaſi Colonem ſcopulum verè κολωνοειδῆ. Præterea circa Lycum flumen eſt promontorium nuncupatum κολώνη, ſed à Rhebano longiſſimum, cuius meminit Nymphis in tractatu ſuo de Heraclia põtica. Cùm igitur ex Apollonio viderem à Boſporo nauigantibus ad Rhebantem Colonem eſſe in aperto mari poſt Cyaneas, quas in anguſto idẽ oſtio ponit, conſcendi lembum, paratus ſcrutari totum littus vſque ad fanum Iouis: ſed iterum improuiſæ tempeſtates ſæuire cœperunt, vt Arpyæ immiſſæ viderentur, neſcio quo fato nolentes Cyaneas mihi aperiri, at adeò furioſè: vt aliquot remis amiſſis lembi, qui agebatur cir

tur circiter viginti iuuenibus regiis ſeruis redeuntibus ex regio horto, quem antè dixi ſitum eſſe prope fontem Rhebantis crebra & lamentabili voce Dei nomen exclamantibus inundatus & omnia paſſus, quæ ad Cyaneas Argonautæ paſſi traduntur, vehementioréq; metu affectus, vt qui carerem Typhi gubernatore, & Minerua directrice Argous, & Phinio vate: remiges enim peritiores erant plantandi olera, quàm dirigendi nauigium. Ego nullo Phineo præmonitus illuc acceſſeram comite Turco imperito non modò maris, ſed etiam itineris redeundi eò vnde veneramus, redire coactus ſum ad Rhebantem, túmque præteriens ſcopulum Coloneum timidè aſpiciebam, vndique fluctibus tempeſtatis circundari, fluctúſque vſque ad verticem Colonei ſcopuli exilire. Itaque ad Rhebantem reuerſi, in littore frigido pernoctauimus madidi, nõ ſine metu, non modò Barbarorum vicinorum: ſed etiam ſeruorum regiorum, quos premiis adduxeram ad mare conſcendendum: nequid irati tentarent, ſed pecunias quot habebam, dedi, vt oxygalam, quæ illic in littore agreſti ſola inueniebatur, emerent, qua permulſi placatíque iram continuerunt. Poſtridie manè cùm nondum inſaniæ deſinerent tempeſtates, pedibus redij ad fanum Iouis, inde Byzantium: poſt verò aliquot dies, cùm mare tranquillum eſſet, rurſus nauigaui ad fanum, à quo vſque ad Rhebantem totam oram maritimam perſcrutatus, inter ſcopulum Coloneum & fanum deprehendi ſcopulos mari circundatos circiter quinque, quorum proximum promontorio, quò littus ſtringens latum pelagus, in anguſtum fretum Boſpori tendens ad Aquilo-

nem flectitur ad ortum ferè æquinoctialem.Iam priuſquam incidiſſem in Anaplum Dionyſij, iudicaueram eſſe Cyaneam Aſiaticam,ſed falsò,ſi recte ſcribit Dionyſius hunc ſcopulum appellari,Pyrgon Medeę.Hunc meum longum & laborioſum errorem, quo diu erraueram cum errantibus Cyaneis, profiteri volui, nequis ſeducatur ſcopulo Coloneo mihi quidem moleſto, ſed fortaſſe futuro cuipiam iucundo ob Colonæ & Rhebantis cognitionem: quibus cognitis faciliùs Cyaneæ initiúmque Boſpori cognoſcentur.Comite tamen Dionyſio Byzãtio, ſine quo difficiliùs cuiuis eſt Boſporum aperire, quàm Iaſoni ſine Phineo. Quare ad Dionyſiũ redeo,quem reliqui apud Cyaneas Europeas.

De promontorio Ancyreo,& de anchora Iaſonis.

CAPVT II.

A CYANEIS, inquit Dionyſius,ad Orientem multus pontus patet in terminum aſpectu incomprehenſo,& non percepto oculis, vaſtum. Viſionis neſcio maior ne voluptas, an admiratio.A Meridie autem eſt promontoriũ claudens pulchrum ponti oſtium, & magnum pelagus, & apertum aſtringens in fretum anguſtum. Ex Cyaneis Europeis traiicienti in Aſiam primùm quidem eſt promontorium nuncupatum Ancyreũ:ab hoc enim aiunt lapideam anchoram accepiſſe nauigantes cum Iaſone vatis admonitu,eidémque promõtorio nomen dediſſe Ancyreũ.Quàm illuſtris fuerit Iaſonis nauigatio,tum permultis aliis nobiliſſimis orbis terrarum monumentis expreſſum atteſtatúmque habetur,tum anchoris ad

omnem poſteritaté illuſtriſſimis, quæ etſi lapideæ ſempiternam memoriam reliquerant, non modò iis locis, vbi vetuſtæ relictæ ſunt, ſed etiam illis, vnde nouæ acceptæ fuerant, cuiuſmodi hæc, quæ promontorio Ancyreo nomen impoſuit, ex eo, quòd hinc ſumpta fuerit, mihi quidem certè, veterem: quam ex Cyzico ſumpſerunt, in promontorio Ancyreo relictam fuiſſe, noménque loco peperiſſe veriſimilius videtur, quàm nouam, quæ à Poëtis duntaxat ſumpta fuiſſe à Cyzico: relicta verò Cyzici exeſa temporis vetuſtate celebratur ab Apollonio tradente anchoram lapideam propter vetuſtatem mari corroſam ſoluentes ex portu Cyzicino Argonautas reliquiſſe in Artacio fonte, atque alteram ſumpſiſſe, Mileſiósq; ex Attica in Cariam & Phrygiam coloniam deducentes ex fonte Artacio tollentes conſecraſſe, & dedicaſſe templo Cyziceno Iaſoniæ Mineruæ: de qua Plinius. In oppido, inquit, Cyzici eſt lapis fugitiuus appellatus, Argonautæ eo pro anchora vſi ibi reliquerant. Hunc è Prytaneo, ita vocatur locus, ſæpe profugum fixere plumbo: hunc ipſum arbitror aut huic ſimilem, illum, quem tradit Dionyſius fuiſſe Byzantij. Paulò, inquit, ſupra mucronem promõtorij Boſpori, in quo Byzantium ſitum eſt, ara Mineruæ Ecbaſiæ exiſtit, in loco, ad quem egreſſi coloniæ deductores confeſtim pugnarunt, tanquam pro patrio ſolo. Idem Dionyſius addit prope templũ Mineruæ Ecbaſiæ lapidem in mare eminentem, quem Byzantinis in locum ornatiorem ſupra ſtadium transferre conantibus non permiſiſſe ſe transferri, ſiue quòd amaret locum mari vicinum, ſiue quia oſtenderet parui momenti eſſe pietati

diuitias. Hic lapis, vt fuit Byzantij prope aram Mineruæ Ecbaſiæ: ita ille Cyzici prope templũ Apollinis Ecbaſij. Cùm enim Argonautæ extra vrbẽ appulſi eſſent, Cyzicenorum inuitatu nauem appulerunt in portum vrbis interiorem, vbi Argonautæ Apollini Ecbaſio aram erexerunt à nauis egreſſu in Dolioniã: id templum Deilochus appellat non Ecbaſij, ſed Iaſonij Apollinis. Iam verò anchoram, quam tradit Argonautas accepiſſe à promontorio Boſpori Ancyreo, exiſtimo eam eſſe, quam Argonautæ reliquerant ad Phaſim, de quo Arrianus. Phaſim, inquit, ingredientibus in ſiniſtra parte demonſtratur anchora Argous nauis ferrea, quæ non mihi videtur antiqua, etſi eius magnitudo non eſt eadem, quæ nunc eſt anchorarum, & figura aliquo modo immutata eſt: tamen recentior eſſe videtur ætate Argonautarum. At lapideæ alterius anchoræ fragmenta antiqua monſtrantur, quæ potius coniicio reliquias eſſe illius anchoræ Argonauticæ. Hæc quidem Arrianus. Vnde autem colligam reliquias anchoræ Phaſianæ eſſe illius, quam ſumpſerunt à promõtorio Ancyreo Boſpori, profectò non aliunde, quàm à nobilitate ſcriptorum: qui ſi inter promontorium Ancyreum, & Phaſim commemoraſſent. Iaſonem anchoram, vel accepiſſe, vel reliquiſſe, non defuiſſet poſteris locus celebratus nomine anchoræ Iaſoniæ, vt non defuit quercui Marianæ, Poëtæ ingenio ſatæ, quam, vt Cicero ait, cùm tempeſtas, vetuſtáſve conſumpſerit: tamen erit in his locis quercus, quam Marianam vocabunt. Anchoras Iaſonis quanuis vetuſtas cõſumpſit, tamen literarum monumentis & locorum permanent. Iam ſinum, quem

claudit

claudit promontorium Ancyreum, vulgus Græcorum appellat ἁγίου σιδήρου, ex eo fortaſſe, quòd ibi aliquando fuit ædes diui Sideri, quem nautæ venerãtur, vt ſacram anchoram, quam idem vulgus appellat σίδηρον. Antiquiſſimis heroicarum ætatum temporibus vſos anchoris lapideis fuiſſe incredibile videri non debet, cùm noſtra ætate multæ nationes, non modò in vltimis terris nuper cognitis ſitæ, ſed etiam in receſſu intimo Arſinoitico ſinus Arabici, non modò anchoris lapideis Arabes Aethiopéſque, ſed etiam nauibus omnis ferri expertibus nauigent: quas, cùm eſſem in portu (quem Arabes nunc vocãt Tor, Græci verò Rhaïthon, coloniã Rhaïthynorum populorum felicis Arabiæ, diſtantẽ à monte Sinæo iter circiter duum dierum) perſpexi onuſtas diuitiis Arabicis, nullis clauis ferreis compactas, ſed tabularum coniunctiſſimis commiſſuris colligatas funiculis, rheſináque imbutas odorata, quam ex arbore thurifera manare aiebant, totámque nauem ex vno genere arboris factam eſſe, ex qua naſcitur nux indica, nimirum omnia membra nauis, atque adeò armamenta, vt funes, vt vela, quæ ex illius foliis ſcitè contexta dicebantur. Hæ naues valde capaces nullis tranſtris tectíſq; impeditæ ſunt, quibus prorſus carebant, vt carent carbæ nuncupatæ, quibus Aphricani vtuntur, qui accolũt Syrtes, circundantes Lotophagiam Inſulam, nunc vulgò nominatam Gerbẽ, ærumnoſæ peregrinationis meę diuturnæ clauſulam tragicã, vbi grauiora paſſus ſum, quàm ſocij Vlyxis apud Lotophagos. Illi enim voluptatibus Lotophagorum deliniti retinebantur, ego in lugubri ſcrobe funeſtorum pyratarum diu retẽtus, nulla

ſpe redemptionis propoſita, neque vitæ liberari potui periculo, niſi diſſidio Barbarorum, quo Inſula capta, & pyrata, qui me ceperat, in vincula coniecto, Dei optimi maximi benignitate hæc, noſtra de Boſporo commentaria reſarcio, quæ pyratæ à me antè longè accuratiùs elaborata me verberibus coëgerunt, vt diſtraherem, in maréque proiicerem, quamlibet diu prece & præmio propoſito eos reuocare conarer, ne me in mea uiſcera ſæuire cogerent. Quale autē ſit promontorium Ancyreum, & quo nomine appelletur, iam explicemus. Panio promontorio Europeo contrarium Aſiaticum promontorium Græci noſtræ ætatis appellant ψάμμιον, totum ſaxeum ab imo ad ſummum exiſtit, arduum & directum, vt murus, exceptis duobus locis depreſſis, in quorum altero eſt fons ſacer virgini Panagiæ. Ad hoc quidem promontorium à Boſporo veniētes, poſtquàm acceſſerunt, repente vident ſe exire ex anguſtiis in mare apertum, in omnes partes interminati aſpectus. Venientes verò à Rhebante flumine, huius promontorij mucronem prætereuntes, vident latum mare redigi in anguſtum receſſum, ab Occaſu quidem Panio, ab Oriente verò ψαμμίῳ. Hæc enim duo promontoria primas Boſpori fauces inchoant, ſimiles ſinui accedēti ad formam trianguli craſſi, & inæqualis, cuius ex lateribus longis circiter viginti ſtadia, alterum directius efficit littus Aſiaticum, pergens à vertice anguli occiduo ad Baſim aquilonarem: latus verò, quod efficit littus Europeum obliquiùs, pergit à Meridie ad cardinē ſeptentrionum, ex intimo ſinu efficiente verticem trianguli. Os ponti ſtringitur velut in collum latum plus minus ſex ſtadia, in quo

in quo eſt Myrelium, velut in anguli vertice: Baſim verò efficientes duo anguli, ſeu potiùs duo cornua exiſtūt promontoria Panion & Pſomion: hoc ipſo littus procurrens ad Aquilonem, flectitur ad Solis ortum fere æquinoctialem, illo à Meridie ad mundi cardinem arcticum procedens incuruatur ad Solis occaſum. Iam cùm ex antedictis, tum ex eo, quòd inter ſcopulū nuncupatum Colonē, & primas freti Boſporici fauces nullum intercedit promontorium: ſed duntaxat littus rectum, planum, ſabuloſum, patet ψάμμον eſſe Ancyreum promontorium, quod ab Oriente, vt ipſe notaui, vt verò Dionyſius ait, à Meridie claudit pulchrum os ponti, & ex magno pelago & aperto cogit mare in fretum anguſtum, inde Dionyſius addit.

De Pyrgo Medeæ, & de inſulis Cyaneis Aſiæ.

CAPVT III.

» POST, inquit Dionyſius, promōtorium Ancyreum eſt Pyrgos Medeæ Colchidis petra
» rotunda, in directum tumulum elata. Vltra
» Pyrgon Medeę Inſula exiſtit, quę maris per-
» turbati fluctibus obruitur: tranquillo mari manifeſta
» apparet. Huius extremas partes & Cacumina, Cyaneas
» nominarunt, ne ſecundum Aſiam natura expers eſſet
» Inſularum, & fabula fide careret, tradēte Cyaneas olim
» inter ſe concurriſſe, Symplegadéſque à re, quæ accidiſ-
» ſet, nominatas eſſe: inde ſtationem firmā habere apud
» vtranque continentem ad vadum maris ſuis radicibus
» adnitentes fato, in vtránque partem ſeparationis ſer-
» uantes fidem. Hæc quidem Dionyſius. Promōtorio An-

cyreo

cyreo cingitur ab Aquilone ſinus à Græcis nuncupatus diui Sideri, in quem medium influit riuus omni anni tempore perennis, qui exile oſtium etſi ea magnitudine fluens habet, qua dixi Myrleanum fluere: tamen interius paulò ſupra oſtium habet alueum magnum & plenum ob planitiem leniter reſupinam, per quam mediam delabitur in huius ſinus latere, quod efficit promontorium. Ancyreum eſt ſcopulus in quatuor petras diuiſus ſupra aquam, quæ ſubter aquam radices coniunctas habent, ſeparatæ quidem à Continenti breui Euripo, ſaxis crebris referto, per quæ velut per gradus, cùm eſt mare tranquillum, ſiccis pedibus Euripum intercidentem inter ſcopulum, & Continentem tranſitus patet. Cùm autem ſunt maris tempeſtates, fluctibus circundantur quatuor petræ, in quas dixi ſcopulum diuiſum: quarum tres humiles prorſus ſubmergũtur, media verò excelſior Cyaneis Europeis in acutum verticem faſtigiata, ſubrotunda vſque ad faſtigium fluctibus quidem aſpergitur, ſed non obruitur vndique præceps, & directa. Ab Ortu & Meridie eius faſtigium ſenſim proiicitur, vt conſiſtentes iuxta imam ipſius crepidinem proiectione velut tecto protegantur à pluuia. Non patet in eiuſdẽ vndique præciſæ faſtigium aſcenſus, niſi difficulter à Septentrione expeditus manibus, pedibúſq; nitens ſurſum irrepat, non fuiſſe; aliquandọ diuiſum hunc ſcopulum in quatuor petras indicant ruinæ ſaxorum circumiacentium: ex quibus mihi priuſquàm incidiſſem in Dionyſij Anaplum, hæ videbantur Cyaneæ Aſiaticæ. Sed ex Dionyſiana deſcriptione nulla petra tã propè accedit ad Pyrgon Medeæ, quàm

huius

huius ſcopuli petra Medea. In ſinus iam prædicti latere meridiano prope littus viſuntur ſpeluncæ ſaxeæ, bene penitus concauæ multitudinis capaces. Deinceps ſubſequitur ſinus iam à Græcis appellatus Ampelodes, à vitibus agreſtibus ibi ſua ſponte prouenientibus, quem ab Aquilone cingit promontorium, cingens à Meridie ſinum diui Sideri. In ſinu Ampelode exiſtunt duo ſcopuli toti ſaxei, inter ſe aliquanto ſpatio diuiſi, quorum magis aquilonaris, ac remotior à Continenti excelſus non eſt, vt qui in magnis tempeſtatibus obruatur mari. Hìc vſque adeò frequentatur laris, mergis, fulicis, vt totus ex illarum ſtercoribus albeſcat, procul cernens: vt niue tectum ipſum putet. Alter ſcopulus ſimiliter totus ſaxeus, altior quidem, ſed littori propinquior, vt qui breui Euripo à Continenti diuidatur, cùm eſt tranquillitas maris: at cùm tempeſtatibus mare concitatur, fluctuum acceſſu obruitur, deinde verò receſſu aperitur. Poſt promontorium à Meridie cingens ſinum, Ampelode conſequitur ſcopulus, vndique mari ſemper circundatus, ſaxeus, quem nautæ appellant Calogream, à forma mulieris monachæ. Concauus exiſtit ex parte Occidentis, inde non longè ſequuntur ſcopuli ſaxei ſiti prope latus aquilonare promontorij claudentis ſinũ, appellatum Dios ſacra. Ex his quinque ſcopulis antè commemoratis, ſine vlla dubitatione vnus eſt inſulula illa Cyanea Aſiatica, quam Strabo deſignat, cùm inquit, duas inſululas eſſe in ore ponti Euxini, Cyaneas appellatas: alteram adhærentem Europæ, alteram Aſię, Euripo viginti ſtadiorum inter ſe diſiunctas. Dionyſius Byzantius, vt antè dixi, primum ſcopulum demonſtrat

eſſe turrem Medeæ. Itaque ex Dionyſio vnam ex reliquis quatuor ſcopulis oportet Cyaneã eſſe Aſiaticam. Equidem ipſe, niſi Dionyſij authoritas intercederet, etiam nunc relaberer in eundem errorem, in quo me fuiſſe antè profeſſus ſum, nempe Pyrgon Medeæ eſſe Cyaneas Aſiaticas, cùm ex eo, quòd ſcopulus Medeæ ſimilior longè eſt Inſulis Cyaneis Europeis, & è regione magis contrarius, tum maximè ex eo, quòd Apollonius non minus verus locorum conſcriptor, quàm egregius Argonautarum Poëta, pontum latum videri ait vtrinque apud Cyaneas. Sic enim Græcè ſcribit,

ἤδη δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διαπλατὺς εἴδετο πόντος.

Similiter Dionyſius orbis cõſcriptor à Cyaneis inquit:

οἰγόμενος ἀναπέπταται πόντος πολλὸς
Ἠῶν, καὶ πολλὸν ἐπὶ ἀνατολῆς μυχὸν
ἕρπων. --

Idem conſentit Dionyſius Byzantius, latum mare cùm dicit, aperiri promontorio Ancyreo. Antè monſtraui turrim Medeæ eſſe, iuxta radicem promontorij Ancyrei. At ex reliquis ſcopulis, qui deinceps conſequuntur, non vtrinque latum mare aperitur, etiam ſi ex horum verticibus oculos in omnes partes intenderis. Littus enim Aſiaticum nondum curuatum ad Solis ortum, impeditur promontorio Ancyreo, quo minus ab his ſcopulis latum vtrinq; mare proſpiciatur. Adde, quòd ratio Cyanearum, quam deſcribit Apollonius, cæteríque ſcriptores, magis conuenit Pyrgo Medeæ, quàm reliquis ſcopulis. Fluctibus enim magis verberatur, vt magis ſeptentrionibus patens. Præterea in quatuor petras diuiſus vndique circundatur ſaxis proiectis ex ruinis,

nis,quas aliquando edidiſſe videtur vel terræ motu, vel tẽporis vetuſtate,vel,vt Poëtæ aiunt,ex concurſu Symplegadum.Hunc enim in quatuor petras diuiſum conuenientiùs videtur appellare Cyaneas, vt omnes antiqui appellant in numero plurium, quàm quemuis ex cæteris ſcopulis ſingulis vna petra conſtantibus.Sed de his relinquo liberum iudicium omnibus his, qui poſt me diligentiùs Cyaneas perueſtigare conabuntur.

De promontorio Coracio, & de Pantichio, & de ſcalis nuncupatis Chelis. CAP. IIII.

PROMONTORIVM, quod à ſeptentrionibus cingit ſinum, vulgò nuncupatum Dios ſacra, ex eo arbitror, quòd olim ibi aliqua Iouis, vel Neptuni alterius Iouis ara extiterit,vndique pręceps & ſaxeum eſt,longum circiter ſexcentos paſſus. Cuius dorſum anguſtum, in quo olim ara aliqua ſtatuta eſſe potuit vel Iouis, vel Mercurij, vt nunc in eo videmus cumulos lapidum, quos Hermas appellare poſſis,exaggerata ad indicandam viam nautis,quanuis in hoc medio ſinu,ex quo paucis antè annis effoſſa ſunt ædificiorum fundamenta: eſſe potuit ædes vel Iouis, vel Neptuni. Hic ſinus ſitus è regione ſinus Myrleani,cingitur à Meridie promõtorio, etiam nunc appellato Coracio, toto ſaxeo: ex eo, vt dicunt Græci huius ætatis,quòd Corui in ipſo nidificare ſolent:poſitum eſt contra promontorium Europæ, quod claudit portum Epheſiorum.Inter hęc duo promontoria,nonnulli piſcatores dicunt fretum Boſpori, tam anguſtum ferè eſſe, quàm inter fana. Iam verò in ſinu, quem ab

Aquilone claudit promontorium Coracium, locus eſt nominatus à Græcis, mancipiū affirmantibus ibi olim fuiſſe furnum, quem vulgus Græcorum nominare ſolet mancipium, ignorantium locum hunc olim appellatum fuiſſe Pantichium, vnde ipſi à vicinitate nominis detorſerunt in mancipium, id quod ex Dionyſio oſtenditur, cùm ait: Poſt Cyaneas eſſe promontorium Coracium, & latū littus, cui nomen παντείχιον ab extructione foſſarum, omnem hunc locum ambientium. Duo Pantichia ſcriptorum monumentis celebrantur ſita in ora maritima Chalcedonis, vtraque Byzantij ſuburbana, vtraque pari ſpatio diſtantia Byzantio: quorum alterum paulò antè commemoratum eſt iuxta Boſporum ſitum inter Coracium promontorium & fanum Iouis: alterum inter promontorium nuncupatum Acritas à Menippo in periplo Bithyniæ & Chalcedonē poſitum iuxta Propontidem, quod nunc frequentem vicum habet etiam nunc à vulgo Græcorum Pantichion nominatum, in quo antiqui muri viſuntur valde craſſi, indicantes olim ibi caſtrum permunitum, rectéq; παν. είχιον appellatum fuiſſe. Huius meminit Antoninus Pius in ſuo itinere. Sic enim inquit: A Cōſtantinopoli ad Chalcedonem traiectus in Bythyniam M. P. IIII. à Chalcedonia vſque ad Pantichion M. P. XV. Vtrum ex his duobus Pantichiis ſit illud, de quo Sozomenus ita ſcribit? Hi, qui à Rege Valente iuſſi erant Ioannis Baptiſtę caput ferre ex Cilicia Conſtantinopolim, cùm ad Pantichium veniſſent locū Chalcedonis, non vlteriùs progredi poterant: ex quibus percipitur id Pantichium eſſe iuxta propōtidem, quòd ſit hoc ſitum in via eorum,

qui à

qui à Cilicia veniũt Conſtantinopolim. Procopius ſcribit Beliſarium poſſediſſe fundum in Pantichio ſuburbano Byzantiorum, id an alterum ex vtroque prędictorum: etſi alterum, vtrum ex his? afferam illa, quæ ex libro tertio Procopij de bello Gothorum vertere omiſit interpres, cùm ad cognitionem locorum, tum maximè ad cognoſcēdam neceſſaria fortunam Beliſarij, quam Tzetzes ignoraſſe videtur ſecutus opinionem vulgi. Sic enim ſcribit Procopius. Cùm Beliſarius à Iuſtiniano reuocatus eſſet, ſubſtituto Narſete eunucho rediit Byzantium, vbi reliquam vitę egit, magna diuitiarum facultate præditus, vir ſpectatus & mirabilis ob ſecundas antea res geſtas & felicitates, quas ipſi, priuſquàm in Libyam duxiſſet exercitum, ſigno non obſcuro dæmonium præſignificauerat. Signum fuit huiuſmodi. Beliſario prædium quoddam erat in Byzantiorũ ſuburbano, quod Pantichium nominatur. ſitum enim eſt in Continenti Byzantinis tranſmarina. Paulò antequã exercitum Beliſarius in Libyam duceret contra Gelimerem, euenit, vt vites illic vbertate vuarum redundarint, earúmque vino dolia miniſtri Beliſarij cùm impleuiſſent, eáque in cella vinaria repoſuiſſent, & defodiſſent ſubter terram, diligentérque argilla obſtruxiſſent, res mira accidit. Poſt enim octo menſes vinum in doliis quibuſdam ebulliens, argillam perrupit & diſtraxit, qua dolia obſtructa erant, & ſuperfluens adeò multum effluxit, & terram vicinã diluuie obruit, vt lacum magnum in cellæ ſolo effecerit, quem miniſtri Beliſarij, vt viderunt, valde admirati, multas amphoras ex vino effuſo impleuerunt, iterúmque cùm illa dolia ob-

ſtruxiſſent argilla, rem, quæ acciderat, primò ſiluerunt. deinde ſub idem tempus cùm hoc ſæpe factū animaduertiſſent, ad poſſeſſorem fundi retulerunt: is neceſſariis multis, quos accerſiuerat, monſtrauit ea, quæ accidiſſent. Illi ex illo ſigno coniecturam ducentes, prædixerunt magna in hanc domum bona ventura eſſe. Ex quibus perſpicitur falſum eſſe, & planè de fece plebis hauſtum, quòd Tzetzes nobilior Grammaticus, quàm certior Hiſtoricus in ſuam retulit variam hiſtoriam. Cùm narrat Beliſarium magnum exercituum ducem Iuſtiniani temporibus extitiſſe, eúmque, poſtquàm ex triplicis orbis parte victorias reportauiſſet, inuidia excæcatum fuiſſe, poculúmque ligneum tenentem in foro clamauiſſe apud miliarium aureum: Beliſario obolum date exercitus duci: quem fortuna illuſtrem fecit, inuidia excæcauit. Procopius quidem in libro nuncupato περὶ τῶν ἀνεκδότων, quem ſcripſit cōtra Iuſtinianum Regem, & Theodoram Reginam, contráque Antoninam vxorem Beliſarij narrat, vt Beliſariūm Theodora ſpoliaſſet permulto auro diſſimulāte Antonina, quam Beliſarius oderat ob peruulgatum adulterium, profeſſum poſtea ſe fore Antoninæ non virum, ſed mancipium, iterum in Italiam exercitus ducem miſſum, ſeſe iterum pecuniis expleuiſſe, φιλοχρηματόνque habitū fuiſſe: inde benè nummatum rediiſſe Byzantium, vbi, vt antè narrauimus, reliquū vitæ vixit. Illud Beliſarij prædium fuiſſe potius in Pantichio Propontico quàm Boſporico conīcio, ex eo, quòd Proponticū in agro amœno, ac vini feraci & cæterarum rerum: at Boſporicum eſt in littore confragoſo prærupτóque, & longè minus

amœno,

amœno, & vinetis incepto. Tum nonnihil coniecturæ illud affert, quòd non longè à Pantichio Propontico aliud prædium Beliſarius haberet nuncupatum Rufinianas, quod fuiſſe in itinere proficiſcentium Byzantio Nicomediam colligo ex Procopio, cùm ait Antoninam Beliſarij vxorem proficiſcentem ad Beliſarium bella contra Perſas gerentem ſoluiſſe Byzantio, manſionémque primam feciſſe in ſuburbano, quod appellaretur Rufinianæ, ídque prædium fuiſſe Beliſarij. Rufinianas aliquando appellatas fuiſſe Dryin tradit hiſtoria incerti quidem authoris, ſed antiquis literis exſcripta. Verùm redeo ad Dionyſij Anaplum, vnde digreſſus ſum. Pantichium, inquit, Chelæ ſubſequuntur, quarum alteræ nominatæ à figura, alteræ ab aliis rebus appellantur. Inter Pantichium & fanum Iouis, quod Dionyſius poſt chelas ponit, nullæ nunc ſunt chelæ, hoc eſt ſcalæ, neque moles, neque viæ frequentes, ſed anguſtæ ſemitæ ob impendentem mõtem excelſum, ex quo deſcendendi in littus nulla cauſa videtur, cùm illius radices oram maritimã attingant. At chelas olim fuiſſe patet ex Dionyſio, quas non ob aliã cauſam ibi fuiſſe ſuſpicari queo, quàm ob fanum proximum vel Iouis vel Neptuni, vel ob aliorum deorũ aras, quas prope olim à Phryxo excitatos fuiſſe XII. diis infrà oſtendemus.

De fano Iouis, & Neptuni, & de aris duodecim deorum.

CAPVT V.

INDE ſubiungit Dionyſij Anaplus. Poſt Chelas eſſe nuncupatum Hieton, hoc eſt fanum à Phryxo Nephelæ & Athamantis filio ædificatum,

tum, cùm nauigaret ad Colchos, à Byzantiis quidem poſſeſſum, ſed commune receptaculum omnium nauigantium. Supra templum eſt murus in orbē procedens, in hoc eſt arx munita, quam Galatæ populati ſunt, vt alia pleraque Aſiæ. Poſſeſſio autem fani controuerſa fuit, multis ipſam ſibi vendicantibus ad tempus mari imperātibus, ſed maximè omnium Chalcedonij hunc locum ſibi hæreditarium aſſerere conabantur: veruntamen poſſeſſio ſemper remanſit Byzantiis olim quidem ob principatum & domeſticū robur: multis enim nauibus mare poſſidebant, rurſus verò cùm emiſſent à Callimede Seleuci exercitus duce. Hæc quidem Dionyſius de fano. Polybius verò ait Pruſiam locum natura munitiſſimum, & ſupra ipſum ponti oſtium ſitum fanum nominatum cepiſſe, quòd Byzantij non multo antè ingenti pecunia mercati fuerant, opportunitate loci pellecti, ne quam commoditatem alicui relinquerent in pontum, vel ex ponto nauigandi, niſi id cum Byzantiorum voluntate faceret. Verùm Pruſias poſtea Byzantiis fanum reddidit, itémq; ligna, tegulas, laquearia, quæ ex fano exportauerat, reſtituit. Pōponius Mela non à Phryxo cōditam, ſed à Iaſone tradit. Apollonius ſcribit Argonautas cum Iaſone nauigātes ad Colchos, in littore Aſiatico, quod etiā nunc appellant ἱερὸν, aram conſtituiſſe duodecim diis, in eáque ſacrificaſſe. Polybius ſimiliter tradit Iaſonem in hoc loco litaſſe duodecim diis, ſed cùm rediret à Colchis. Hi enim ſunt duodecim dij: Iupiter, Iuno, Neptunus, Ceres, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Diana, Veſta, Mars, Venus, & Minerua. Diodorus Siculus ſimiliter dicit Argonautas redeuntes.

deuntes ex Colchis,cùm ad oſtium ponti peruenissent, ad terram appuliſſe,cui tum imperaret Byzas,à quo Byzantium eſt appellatum, ibíque aras excitaſſe, & precibus & votis deos veneratos locum conſecraſſe, quem etiam nunc prætemauigantes venerantur. Timoſthenes quidem dicit nauigantes cum Phryxo aras hîc poſuiſſe duodecim diis: Argonautas verò aram cōſtituiſſe Neptuno.Herodotus in ara ſcribit ſacrificaſſe Argonautas, in qua Argos Phryxi rediens ex Colchis prius ſacrificauerat.Mihi quidē veriſimiliùs videtur,à Phryxo,prius aram duodecim diis excitatam fuiſſe, quàm à Iaſone.Nam cùm ex aula Phinei Iaſon ſoluiſſet ſita in Europa,Apollonius dicit eum tranſiiſſe ad contrarium littus,vt ibi duodecim diis aram excitaret,cur in littore Aſiatico potius quàm Europeo?Nō enim neceſſe erat ex Europa tranſire in Aſiam,ſed potius in littore Europeo,in quo erat, aram conſtitueret & ſacrificaret duodecim diis, niſi admonitus fuiſſet in contrario littore Phryxum prius aram excitaſſe,in qua,vt ipſi quoque ſacrificarent,Argonautę fas eſſe putauerunt,cùm in Colchos proficiſcerentur ad recuperandam pellem auream arietis, quem vnà cum pelle aurea Phryxus apud Colchos dedicauerat Ioui Phyxio.Nec mihi ſatisfacit Timoſthenes, dum ait, Phryxum quidem excitaſſe aras duodecim diis, Argonautas verò Neptuno; cùm Dionyſius Byzantius dicat, Iaſonem vatis iuſſu ſacrificaſſe duodecim diis, vatis non nomen explicat: at explicant alij Glauci dei marini, Orpheíque admonitis, alij iuſſu Phinei, qui vbi ſacrificaſſet, & precatus eſſet, Argonautis bonam nauigationem, non eos admonet ad co-

lendum Neptunum,ſed Iouem, quem Argonautis narrat cùm omnium ventorum authorem, tum Etheſiarum: quibus flantibus Argonautæ retinebantur apud Phineum. Nauigantibus enim in pontum Etheſiæ vẽti contrarij exiſtunt, qui in ponto ſunt Boreæ, in Græcia Zephyri, Etheſiarum dies ſunt quadraginta, vt Apollonius ait, vt Timoſthenes, quinquaginta, incipiũt flare, cùm Sol eſt in fine Cancri. Flant autem per totum Leonem, & deſinunt in media Virgine. Etheſiis igitur interea, dum Argonautæ retinerentur, Phineus his explicat, vt Ariſteus Ioui ἰκμαείῳ cùm cæterorum ventorum, tum Etheſiarum aram erexit in Coo Inſula, propterea quòd Etheſiæ à Ioue dantur ad refrigerandos calores: vnde poſtea Cois lege ſancitum fuit quotannis cum armis obſeruare exortum caniculæ, ipſique ſacrificare, à qua venti Etheſiæ flare incipiũt ad refrigerandam terræ ſiccitatem. Hæc narrantem Phineum cùm audiiſſent Argonautæ, eos tradit Apollonius tranſiiſſe ad littus contrarium, vbi aram duodecim diis conſtituerent, eíſq; ſacrificarent: ex quibus Iaſon videtur cùm Neptuno, tum maximè Ioui Vrio ſacrificaſſe, vt placaret Etheſias, ventóſque ſecundos daret, vnde poſteri fanum Iouis Vrij appellarunt, vt Arrianus, Menippus, Dionyſius Byzantius. Sed an idem fanum ſit Iouis, & Neptuni, & Dianæ: nam horum trium ponitur in ponti introitu ac ſi diuerſa, an in eodem promontorio conſtituta fuerint, aſſequi poſſumus ex his, qui ſcribunt in hoc loco Argonautas aram excitaſſe, & litaſſe duodecim diis, inter quos Iupiter & Neptunus, & Diana: tum ex Ptolemæo cõiicio, qui Iouis Vrij cùm non meminit,

neque

neque Neptuni,ſed duntaxat promontorium Bithyniç eſſe dicit iuxta Boſporum,in quo fanum Dianç eſſe dicit. Arbitror aut in eodem templo fuiſſe Dianam & Iouem,ſubſecutíſque bellis Iouem ex introitu ponti ſublatum, nomen reliquiſſe Dianæ: aut ſi in eodem loco duæ ædes fuerunt Iouis & Dianæ, tamen nauigātes magis celebraſſe Iouem, vt ſecundorum ventorum datorem. Neptuni templum fuiſſe in eodem loco,quo Iouis designat Plinius, cùm non meminit fani Iouis, ſed ſolius Neptuni ponit in ora Boſpori. At clariùs Ariſtides in oratione Iſthmica. Omnes,inquit,illuſtriſſimę & celeberrimæ partes terræ Neptuno dedicatæ ſunt, in ponti enim introitu,vbi maris anguſtiæ ſtrictiſſimæ ex ſeſe aperiunt mare ingens, & petræ Cyaneæ hinc nominatæ ſunt,& portæ maris,quæ prius clauſæ exiſtimabātur, aræ ſunt Neptuni & templa. Quod ſi quis ex his Ariſtidis verbis dicat aras, & templū Neptuni fuiſſe ad Cyaneas, ídque confirmare nitatur ex Apollonio & Dionyſio orbis ſcriptore tradentibus multum mare & latum aperiri ex Boſpori Thracij ore, vbi fama eſt Cyaneas petras inter ſe concurriſſe: ad quas à Græcis planctas nuncupatas profectus eſt Darius,vt pontum apertum & latum videret, vbi,vt ait Herodotus,in fano ſedens contemplatus eſt pontum mirabilem: ac ſi prætereа, quiſquis ille fuerit, adiungat ex his ſibi dubium videri, an fanum Iouis & Neptuni fuerint apud Cyaneas inſulas. Illi reſpondeo, non modò ingentem pontum aperiri ex inſulis Cyaneis, ſed etiam ex fano Iouis, quod hodie ἱερὸν Græci nominant, atque adeò à loco Boſpori penitiore & longè interiori à Cyaneis plus

quàm quadraginta ſtadia diſtanti, quem Dionyſius Byzantius appellat clauem ponti, vbi dicit pontũ eminentibus promontoriis clauſum incipere aperiri, nullo promontorio amplius impediente verum aſpectũ maris, Symplegadáſque fuiſſe olim flexiones variorum & multiplicium promontoriorum: itaque Ariſtidem non intelligere Cyaneas inſulas, ſed rupes ingentes ex vtroque latere cingentes Boſporum, atque radices promontorij, vbi ſpectatur arx nuncupata fanum, cùm ex antedictis colligere potes, tum ex eo, quòd ait aras & templũ Neptuni eſſe, vbi maris anguſtiæ ſtrictiſſimæ ſunt, Longè enim ſtrictiores ſunt ad fanum, quàm inter Cyaneas inſulas, inter ſe diſtantes viginti ſtadia. At anguſtiæ apud fanum latiores non ſunt quinq; ſtadiis, Dariúmque ex fano Iouis pontum longè latéque contemplari potuiſſe. Sed fac fuiſſe aliquod templum in Cyaneis inſulis, in quo ſedens Darius mirabilem contemplatus fuerit pontum: tamen cuius dei illud fuerit, non explicat Herodotus, neque Cyaneæ mihi capaces templi videntur, etſi Europeas Dionyſius tradat habuiſſe aram Apollinis. Sed ſi templum aliquando in Cyaneis fuiſſet, quædam veſtigia reſtarent, vel excauatorũ fundamentorum, vel exciſa via ad aſcenſum, vbi nulla apparent: quòd etiam ſi illic fuiſſet Darij temporibus aliquod templum, tamen ex antedictis conſtat, Iouis & Neptuni fuiſſe in loco nuncupato fano, à Cyaneis diſtante quadraginta ſtadia, tum maximè in eodem loco fuiſſe templum Neptuni, in quo ſtatutæ fuerunt ædes & arę duodecim diis. patet ex illis, quæ ſcripſi in primo libro, tum ex his, quæ ſcribit Nymphis Heracleota in

ſexto

ſexto libro de patria ſua. Cùm,inquit, Pauſanias viciſſet ad plateas Mardonium, ab Sparthæ legibus deſciſcens,& ſuperbè ſeſe efferens,cùm circa Byzãtium ageret,æreum craterem ſtatuit duodecim diis in ore ponti ſitis, in quo auſus eſt inſcribere hanc inſcriptionem ſui oblitus ob delitias & ſuperbiam.

Μνᾶμ' ἀρετῆς ἀνέθηκε ποσειδάωνι ἄνακτι
  Παυσανίας ἄρχων ἑλλάδος εὐρυχόρου.
Πόντου ἐπ' εὐξείνου λακεδαιμόνιος γένος·
  Κλεομβρότου ἀρχαίας ἡρακλέους γενεᾶς.

Herodotus meminit huius crateris. In Exãpeo, inquit, loco ſito inter Boryſthenẽ & Hypanim iacet ahenum ſexies tantum capiens,quantum ſemel crater,qui eſt in ore põti à Pauſania Cleombroti filio dedicatus.Quòd ſi quìs non inſpexit,hũc ei in modum declarabo. Illud ſitum in Exampeo ſexcentarum eſt amphorarum facilè capax,craſſitudine ſex digitorum. Cur Neptuno potiùs,quàm Ioui Pauſanias dedicarit craterem,aut ſecutum fuiſſe arbitror fani nomen, quod tum fortaſſe frequentiùs appellabatur Neptuni, quàm Iouis: aut quia in oppido fano proprium eſſet Neptuno delubrum, in quo ſtatuit hunc craterem Pauſanias.Nam ſi eadẽ ædes fuit Iouis & Neptuni, haudquaquam video cauſam, cur non potuerit potiùs quàm Neptuno dedicare Ioui Eleutherio,quòd terra potiùs quàm mari viciſſet Mardonium. Ioui enim Eleutherio craterem ſolebant antiqui ſtatuere pro libertate, qui hoſtes repuliſſent. Sed in hac re puto ſecutum Pauſaniam cõmune iudicium Græcorũ,qui Neptuno,vt σωτῆρι aram erexiſſent,quòd Neptunum exiſtimarẽt Græciam liberaſſe à Perſarum

ſeruitute. Neptuni ſtatuam ſimiliter æream fuiſſe non aliunde colligere poſſumus, quàm à cóiectura illa. Veriſimile enim videtur, ſiue fuerit illa à Chalcedoniis ſtatuta, ſiue à Byzantiis, vtriſque colonis Megarenſium & Corinthiorũ, eos imitatos fuiſſe progenitores ſuos, qui in Iſthmo curarunt, vt Lyſippus efficeret Neptunum æneum. Qualis autem fuerit ſtatua Iouis Vrij in ore ponti conſtituti, neque Dionyſius, neq; quiſquam explicat, niſi vnus Cicero. Tria, inquit, ferebantur in orbe terrarũ ſigna, Iouis Vrij pulcherrimè facta: vnum illud Macedonicum, quod in Capitolio videmus: alterum in ponti ore & anguſtiis: tertium quod Syracuſis ante Verrem prætorem fuit. Illud Flaminius ita ex æde ſuſtulit, vt in Capitolio, id eſt, in terreſtri domicilio Iouis poneret. Quod autem eſt ad introitum ponti, id cùm tam multa ex illo mari bella emerſerint, tam multa porrò in pontum inuecta ſint, vſque ad hanc diem integrum, inuiolatúmque ſeruatum eſt. Deinde Dionyſius reliqua de fano ita exequitur: In fano, in- „ quit, ſtatua ærea eſt antiquæ artis, ætatem puerilẽ præ- „ ſe ferens, tendens manus. Cauſæ multæ afferuntur, cur „ hæc ſtatua ſit in hanc figuram conformata. Quidam, „ inquit, aiunt audaciæ, ſignum eſſe nauigantium, deter- „ rens temeritatem nauigationis periculis plenam, atque „ oſtendens redeuntium ſalutis felicitatem & pietatem: „ non enim ſine terrore vtrunque eſt. Alij dicũt puerum „ in littore errantẽ aliquantò pòſt veniſſe, quàm è portu „ nauis ſoluta eſſet, ſalutiſque deſperatione affectum, ma- „ nus ad cœlum tendere: pueri autem preces deum exau- „ dientem reduxiſſe nauem in portum. Alij aiunt in ma- „

gna

» gna maris tranquillitate, omni vento ſilente,naue diu
» retardata,nautas inopia potus laboraſſe: nanarcho au-
» tem viſionem inſediſſe, iubentem, vt nauarchus filium
» ſuum ſacrificaret, non enim alio modo poſſe aſſequi
» commeatum & ventos. Nauarcho neceſſitate coacto,
» & parato puerum ſacrificare, manus quidem puerum
» tetendiſſe, Deum verò miſericordia motum ob abſur-
» dum pueri ſupplicium, óbque pueri ætatem ſuſtuliſſe
» puerum,& ventum ſecundum immiſiſſe.Hæc quidem
» & his contraria, vt cuique placuerit, credibilia exiſti-
» mentur. Hanc hiſtoriam Philoſtratus aliter interpre-
tari videtur. Mulierculæ, inquit, in littore acclamant,
equos autem rogare videntur, ne pueros abiiciãt,néve
frena reſpuant, ſed feras capiant & conculcent: qua-
rum precibus commoueri equi vidẽtur, pueros autem,
vbi venati eſſent,& prædam cepiſſent,nauis ex Europa
in Aſiam traiicit fretum latum quatuor ſtadia, tantum
enim interuallum diſtant duo orbes, & remigum ipſi
funguntur officio.Ecce autem rudentem iaciunt,exci-
pit ipſos domus amœniſſima,thalamos & andronas,fe
neſtrarúmque veſtigia ſuboſtendens muro circunda-
ta, pinnis & propugnaculis exornato, & quod domus
eſt pulcherrimum,eius porticus ſemicircula coloris ce-
rei ſpeciem gerens à lapidibus in ipſa conſtitutis cir-
cunſtat mare. Hi lapides gignuntur ex fonte, aquam
enim calidam montes Phrygiæ emittunt, & fluxus in-
ductus in litomias madidas, efficit petrarum alias co-
loris aquei,& lapidum excreſcentiam facit,vt ipſorum
varij colores exiſtãt.Vbi enim aqua ſtagnat,turbidum
colorem & cereum inducit: vbi verò aqua pura, colo-

rem Cryſtallinum efficit, multíſque epota forâminibus lapides variat: ſed littus excelſum eſt, & huiuſmodi fabulæ fert ſymbolũ. Puella ac puer ambo formoſi, eundémque frequentãtes præceptorem, ad mutuum amorem exarſerunt, & nulla amplectendi data facultate, ex hoc ſaxo mortem appetiuerunt, itaque hinc in primis & poſtremis amplexibus ſe præcipites egerunt. Cupido ſupra petram conſiſtens, manum intendit ad mare: domus deinde vidua, colitur à muliercula ob iuuenum moleſtiam ex vrbe egreſſa, rapturi enim ipſam videntur, & petulantia quadam, laſciuíſque ſaltationibus, ac carminibus eam frequenter adibant, muneribúſque ſollicitabant: at ipſa aſtu quodam, atque animi elatione in eos vtens, vellicat adoleſcentulos, & huc egreſſa, munitam hanc habitat domum. Cõtemplare enim, quàm munita ſit. Præcipitium enim in mare eminet: quod ab ima parte mari alluitur, lubricũ, à ſuperiori parte proiectum hãc maritimam ſuſtinet domum, ſub qua mare magis ceruleum videtur demittẽtibus oculos in ipſum. In hanc domum fortem etſi mulier ſe contulit, tamen non eam reliquerunt amantes pulchri & coronati. Sed hic quidem ceruleæ prorę, alter inauratæ, alius alterius coloris nauiculam ingreſſus nauigat: nécnon Comus ipſe, id eſt, ebrietatis Deus: & hic quidem tibia canit, alter verò plaudit, alius cantat coronas, vt puto, atque oſcula ſurſum iaciunt, nec remos agitant, ſed inhibent, & applicant nauigia ad præcipitium: muliercula verò ex domo, velut ex ſpecula videt hæc, & ridet laſciuientium more in amantes, eos non ſolùm nauigare, ſed etiam natare cogens, ac procedens in ſpectãda pictura,

incides

incides in armenta,& mugientes boues audies, & fiſtularum vox te circunſonabit, & in venatores incides, & agricolas,& fluuios,& lacus,& fontes.Expreſſit enim pictura , & ea, quæ ſunt , & quæ fiunt , & vt quædam fieri poſſent,non ob multitudinem ſegniter exprimens veritatem: ſed perficiens ſingulorum propriam naturam, ad fanum peruenimus, & templum, quod illic eſt, puto,vides,& columnas,quæ circa ipſum ſunt conſtitutę, & in ore ponti faces ex ſpecula ſublatæ ad oſtendendũ os ponti nauibus. Hanc Philoſtrati picturam attuli, ex ea colligens,ſi verè Philoſtratus interpretatur,aliquando reuera repræſentatam fuiſſe ab his, qui anguſtias Boſpori accolunt,volentibus aut re ipſa,aut ficta æmulatione apud ſuas anguſtias ſimilem amorem puellæ & pueri accidiſſe ei, qui accidit apud Helleſpontias anguſtias, ad Seſtum & Abydum: quanquam puer ille tendens manus videri poſſit ille, quem antè deſcripſit Dionyſius Byzantius. Nam nullus author tradit, puerum & puellam, ex eo,quòd ad mutuum amorem exarſiſſent,ſe ex Boſpori anguſtiis pręcipitaſſe. Philoſtratus enim huius picturæ ſymbolum interpretatur poſitæ in domo quadam Neapolis Italicæ:qui tum ſi vidiſſet præſentem Boſporum, cùm eam interpretabatur Neapoli, pueris non attuliſſet lapides illos domus cerei coloris eſſe:ex eo,quòd montes Phrygiæ ſimiles ferant. Illi enim illinc longiſſimè abſunt, quales, cùm proficiſceremur, contra Regem Perſarum, in Tephricen vrbem Mediæ, vidi in Galatiæ, quæ magna Phrygia antea dicebatur,vrbe nuncupata Bolo, antiquitatum plena,à qua non lógè ſunt balnea natura calida,eiuſmodi

lapides efficiētia, quales deſcribit Philoſtratus. At apud Boſporum non ex aqua tales fiunt, ſed potiùs Cyanei coloris: niſi fortaſſe ita Philoſtratus interpretari potuiſſet picturam illam, totámque attribuere ſacerdotibus magnæ matris deorum, quæ colebatur in fano Europeo, ſupra quod erat Pharus antiqua, & iuuenes illos nauem traieciſſe ex Aſia in Europam ad repræſentandos quoſdam actus matris deorum amoribus inſaniētis in Atyn, colorémque cereum videri in lapidibus ex illa ratione, qua Dionyſius appellat Milton promontorium oppoſitum fano Iouis: ſed etiam hanc picturam Philoſtrati attuli, vt ex ea colligas fani ſitum, & Boſpori anguſtias apud fanum eſſe quatuor ſtadiorum, Pharúmq; antiquam fuiſſe in conſpectu fani, contra quam ſit recens Pharus poſita extra aſpectum anguſtiarum fani, & vt circa fanum eſſent columnæ, vtque ſub fano præcipitia eminerent in mare, vt in radicibus promontorij fani exiſteret domus benè munita, vt fanum eſſet oppidum. Sed vt planiùs intelligatur fani ſitus, deſcribam, vt nunc eſt, ἱερὸν etiamnum à Græcis appellatum, à Latinis fanum, paruum caſtellum natura & muro munitum, à ſolis Turcis habitatum, ſitum eſt in altum ædito ſupercilio promontorij, cuius proiectu Boſporus in maximas totius oris pontici anguſtias coarctatur. Proiicitur enim à Solis ortu ad Occaſum, at Europeũ promontorium, in quo antè dixi etiam nunc reſtare veſtigia antiqui fani Europei, procurrens à Septentrionibus ad Meridiem, eaſdem anguſtias premit, ſtringítque. Illud Aſiaticum Ptolemæus appellat Bithyniæ promontorium, quod triplici cliuo ſubſidet, vnum valde pronum

num ad Meridiem claudit vallis nemoroſa, diuiſa in multas valliculas, nemoroſus & ſinus portuoſus, quem efficit promontorij proiectio: ab Oriente habet clauſam vtrinque vallibus ceruicem anguſtam, qua molli & ſemiplana peruenitur in promontorij iugũ planum. Secundus cliuus deprimitur ad ſeptentriones præceps & pene directus, cuius radices ſummas claudit vallis decurrens à ſummo promontorij iugo ad Boſporum: imas verò cingit idem Boſporus, retinentes veſtigia antiqui ædificij, cuius fundamenta in littore iacta perſpexi benè penitus effodi, & tympanis à Turcis efferri ſaxa quadrata ingentia. Aedificium Græci appellabant φυτοβολὴν, alij φυτοβολίτην, quaſi hortum, vt ipſi putabant ibi olim fuiſſe. Ego altiùs ductũ puto, quaſi ποσειδώνιον, hoc eſt, templum Neptuni: nam hortus, qui eſſe potuit in littore confragoſo rupibus prçruptis. Adde, quòd iuxta mare templum Neptuni, quod iuxta has anguſtias Ariſtides tradit ſitum fuiſſe, conuenit, atque Iouis templum, non autem in arcę, hoc eſt, in ſummo promontorio, ſed in imo cùm ex antedictis Dionyſij coniicio, tum ex Apollonio tradẽte Argonautas in littore aram duodecim diis excitaſſe. At littus diſtat ab arce circiter quinque ſtadia: veróque proximum eſſe videtur, prope littus fuiſſe ob commoditatem nauigantium, atq; extra arcẽ, ne minus pateret externis acceſſus ad capiendam inſidiis arcem. Tertius promontorij cliuus velut dorſum excurrit à ſummo iugo in Occidentem, vſque ad Boſpori ſummas anguſtias, primò quidem leniter ſe remittit ab arce vſque ferme ad Boſporũ ſpatio quidem circiter quatuor ſtadiorum, quod adhuc vtrinque

mœnibus antiquis oppidi fani cinctum ſpectatur iam penitus deſerti & vineis conſiti: deinde ſub mœnibus antiquis valde propendet vſque ad Boſporum cliuus efficiens mucronem promontorij, altus circiter centum paſſus, latus plus minus trecentos, vbi in littore fundamenta videntur ædificata, partim in ſcopulo diſtanti à Continenti circiter triginta paſſus, reſpondentia moli ſubſtructæ in littore Europeo ſubiecto ſub fanum Europeum: inter quas quidem moles cathena extendebatur, ne quis munitis fanis Boſpori anguſtias trãſiret ſub imam vallem à cardine meridiano claudentem fani Aſiatici promontorium, ſubiectus eſt portus optimus, & valde profundus, quem à Septentrionis & Orientis ventis tutum efficit promontorium fani nunquam ferè nauibus carentem: quo ſimili portu caret fanum Europeum, itaque hominum opere molibus iactis factus erat. Cuius reliquias nunc appellari Mauromolem antedictum eſt. Prope illum portum Aſiaticum exiſtit vallicula laurorum ſylua virens, per quam fluit fons, perennem riuum emittens, etiam æſtate implere valentem quinque digitorum fiſtulam.

De Argyronio loco & Nymphæo, & lecto Herculis: & de Moucoporide portu, & Lauro inſana: & de portu Amyci. CAP. VI.

A PORTV fani ad Argyronium præcipites montes impendent in littus præruptum & peditibus inuium. De Argyronio ita Dionyſius perſequens ſuum inſtitutũ. Anaplum „
ſub fani, inquit, promontorium ſubit, & ſuccedit Ar- „

 gyro

gyronicum nominatum: ex eo, quòd multa pecunia emptum fuiſſet. Promontorium Argyronyum vſque in hunc diem nomen retinet, patet in latitudinem circiter nongentorum paſſuum, claudit quidem à Meridie ſinum, quem vulgus appellat Monocolon: ſed idem à ſeptentrionibus clauditur valle, per quam riuus perennis partim defluit in Boſporum, partim fontem efficit, quem iuxta ſpectantur fundamenta antiqui monaſterij, in promontorij Argyronici cliuo, maritimam oram prædictæ vallis cingente prærupto & præcipiti, ſed aliquatenus explanato ad excipiendam ædificationem, extant parietes antiqui templi, & columnæ humi proſtratæ, quarum vnam marmoris Thebei vidi exportari in ſtructuram ædis Maomethanæ, quam nunc ædificat Rex Soleimanus: quo verò nomine illud templũ à Græcis appellaretur, à nemine Græcorum huius ætatis percipere potui: ſed Procopius ſolus mihi indicauit. In pontum, inquit, nauiganti ad dextram promontorium quoddam abruptum in freti Boſporici littus eminet, in quo ædes martyris Panteleemonis conſtituta, temporis vetuſtate laborabat, quam demolitus Iuſtinianus, extemplo perſumptuoſè reædificauit. Ante hanc ædem in loco nominato Argyronio mendicorum fuit domiciliũ, his, qui morbo inſanabili affecti eſſent, quod temporis longinquitate dirutum prompta ædificatione renouauit, requietis futurum diuerſorium inſanitate laborantium. Cur autem hic locus Argyronius magno argento emptus fuerit, exputare non poſſum aliam rationem, quàm anguſtiarum freti, quæ inter promõtorium nuncupatum Tripite intérque Argyronium à nonnul-

lis habentur fermè tam anguſtæ, quàm fani anguſtiæ ab æde Panteleemonis. Supra littoris inuij cliuos præruptos & præcipites,anguſta ſemita paſſus circiter quadringentos progreſſus,incidi in vallem exiguam ſitam in media latitudine promontorij Argyronici,quæ fontem ſacrum habet diuæ Galatinæ, ſinúmque admittit Boſpori non magnum,in quo piſcatores teſtantur portum fuiſſe munitũ mole, quam Turci paucis antè annis ſunt demoliti. Argyronici promontorij mucro magis meridianus, quo Boſporus procedens ad Solis occaſum flectitur ad Orientem,rupibus perpetuis præruptus confragoſam ſemitam & exiguam vix penetrabilem admittens,atque inchoans magnum ſinum, ſcelerato nomine appellatur Monoculos à lapide,vt ipſi dicunt nuper exciſo.Quid ſi fortaſſe detorſerunt antiquũ nomen,& ſinus is magnus ſit ille, qui à Dionyſio appel latur Moucaporis?ſed de hoc paulò infrà,quàm perſecutus fuero ordinem Anapli Dionyſiani. Poſt, inquit Dionyſius, ſuccedunt & ſubeunt loca nuncupata Herculis κλινὴ, hoc eſt lectus, & Nymphæum , inde nominata inſana Laurus, apud quam aiunt Amycum Bebrycum Regem habitaſſe pugillatus pugna omnibus ſuæ ætatis hominibus præſtantem,niſi à Polluce victus fuiſſet Iouis & Ledæ filio.Ille enim in expeditione Colchica ex prouocatione conflixit cum Polluce, ab eodémque Polluce periit,pœnáſque dedit in externos crudelitatis,exortáque fuit planta illius inſaniæ inſigne diuiniùs, quàm humana mens aſſequi queat. Nam ſi quis hanc laurum intulerit in conuiuium, conuiuas ſimili inſania afficiet, & contumelia implebit. Hoc ſanè experien-

" perientia didici, naturam immortali memoriæ Regis
" illius iniquitatem tradidiſſe ex ipſa lauro. Arbitror erratum eſſe in exemplari Dionyſiano habente ἔνθα pro ἔνθεν. nam ſi ἔνθα legatur, vult dicere Nymphæum eſſe, vbi eſt Laurus inſana. At Andrætas Tenedius in periplo Propontidis tradit Amycum locum, vbi eſſet Laurus inſana, diſtare à Nymphæo Chalcedonio quinque ſtadia. Nemo declarat, quale fuerit Nymphæum Chalcedonium, an ſpecu Nymphis ſacrum, an locus Topiario opere ſpectabilis, an locus ſacer virentibus ſyluis & pratis, an balneum, an lacus, an ſimile Nymphæo pontico, quod matris Demoſthenis oratoris pater figulus nominatus Glycon hoſtibus prodidiſſe accuſatus, & mortis condemnatus fugit ad Boſporum. Epicarmus & Piſander dicunt Pollucem loro ligaſſe Amycũ. Deilochus in primo libro, quem ſcribit de Cyzico, pugillatu dicit Amycum à Polluce ſuperatũ. Orpheus ait Pollucẽ duris loris caput Amyci percuſſiſſe: dura lora quid aliud, quàm cæſtus? Pollux enim teſte Arnobio pugillator bonus, & crudo inexuperabilis cæſtu, qui vicerit Amycum pugillatu omnium hominũ ſuæ ætatis præſtantiſſimum, quem Valerius Flaccus rectè appellauit gygantem, Regem Bebrycum, quos Orpheus ſcribit ὑπερφιάλους, cùm ob corporum magnitudinẽ, qua præſtabant cæteris ſuæ ætatis hominibus, tum ob animi immanem perfidiam. Arrianus narrat Bebrycẽ Arantam fuiſſe magnitudine octo cubitorum, craſſitudine verò reſpondente ſymmetriæ altitudinis. Eadem magnitudine Hiſtorici tradunt fuiſſe Nicephorum Impe-
" ratorem. Inde Dionyſius. Poſt, inquit, Laurum inſanam

ſequitur

ſequitur ſinus profundus valde, nominatus Moucaporis à Rege quodam Bithyniæ. Portus in ipſo perbonus, poſt quem eſt promontorium ἀετόρηχον à figura nominatum: eſt autem petroſum totum, & proximum habens mare profundum vſque ad oram littoris. Inde ſinus Amycus appellatus, & gronychia campus ſupinus & planus, in ipſo autem piſcationes cetaceorū piſcium: deinde paludes à ſimili exaggeratione paludum, quæ ſunt in penitimo ſinu nuncupato cornu Byzantij. Vide an littus, quod tēpore Procopij appellabatur Mochadion, fuerit illud, quod attingeret ſinum Moucaporidem. Sic enim Procopius cōfeſtim poſt deſcriptionem ædis Panteleemonis ſacræ, in Argyronio ſitæ, addit littus quoddam eſſe, cui nomē eſſet Mochadion vicinum loco, quod ſua ætate appellaretur ἱερὸν, hoc eſt fanum, in quo quidem Mochadio dicit Iuſtinianum templum Archangelo ædificaſſe, non inferius aliis duobus templis ſacris Archangelo, quorum alterum antè dixi Iuſtinianum conſtruxiſſe iuxta promontorium Eſtias, alterum in contrario littore: quanquam ex ordine Procopij Mochadion fuiſſe videtur inter Argyronium & fanum. At ex Dionyſij verbis intelligimus poſt Argyronium, & lectum Herculis, & Nymphęum, & Laurum inſanam fuiſſe ſinum Moucaporidem. Præterea noſcimus ex antedictis Dionyſij, Laurum inſanā, & ſinum Amycum duo loca eſſe inter ſe ſeparata. nempe inter ipſa intercedunt Moucaporis ſinus, & promontorium Aetorecon vbi verò fuerint, ex nominibus locorū huius ætatis aſſequi non potui, quantumlibet iterum & ſæpius hac de cauſa obierim totum littus Boſpori Aſiaticum,

ticum, neque à quoquam nato ex indigenis antiquis quicquam intelligere potui. Nam omnes, qui iamdudum accolunt Boſporum, peregrini ſunt: indigenæ verò capta Conſtantinopoli ex Boſporo aufugerunt, & vici aut exuſti, aut diu deſerti manſerũt, & aliquot poſt annos à longinquis nationibus Barbaris bello ſubactis agreſtes agricolæ abducti ſunt ad Boſporum accolendum, vt omnes huius ætatis accolę Boſpori ſint, aut peregrini, aut peregrinorum filij. Præter hæc incommoda huc accedit aliud incommodum, quòd Boſpori littus Aſiaticum regiis viretis totum ferme occupatum eſt, extinctis & funditus deletis antiquis vicis, vt ne vicorum quidem quiſquam iam teneat nomina. Itaque ad coniecturas conuertere me oportuit. Primò coniiciebam Laurum inſanam fuiſſe in valicula diuæ Galathinæ, ídque colligebam, vt ſinum Moucaporidem accommodarem ſinui iam antè nominato Monocolo, quem cùm perſpicerem magnum, & longo littoris flexu incuruatum in formam falcis, legiſſémque apud incertum ſcriptorém ſinum Moucaporidem, poſtea Drepanum appellatum fuiſſe, deſcēdebam in eam opinionem, vt putarem hunc eſſe Monocolon, & promontorium Actorhechum eſſe iam vulgò nuncupatum Turcum. Sed Arrianus me retinuit, tradens in ſuo periplo Bithynię à fano Iouis ad portũ Laurus inſanæ eſſe quadraginta ſtadia. At diuæ Galathinæ vallis non diſtat à fano viginti ſtadia, quamobrem ex Arriano Laurum inſanam conuenit eſſe vltra Galathinã longè amplius viginti ſtadiis. Verùm vt ſitus locorum clariùs fiat perſpicuus, deſignabo littoris ſinus & promontoria. A fle-

xu promontorij Argyronici, quo primus Aſiæ angulus normalis oppoſitus angulo Europeo appellato Bathycolpo quadratur & perficitur, & quo Boſporus tendẽs ad Occaſum, flectitur ad Orientẽ, littus Boſpori Aſiaticum quatuor ſinus admittit, antequam rurſus conuertatur ad Occaſum: quorum primus eſt Sycia, ſiue Monocolus appellatus, amplus littoreo circuitu molliter flexo, plus duo milliaria complectens: cuius ſupra medium flexum eſt fons perennis Sycia appellatus à proxima ficu. Cùm ad hunc fontem acceſſiſſemus, & Laurum vicinam decerpſiſſemus, eámq; in nauigium attuliſſemus, tot contentiones inter remiges & vectores exortę ſunt, vt putarem Syciam olim appellatã fuiſſe φυχόνα, id eſt, Laurum inſanam, vt appellat Dionyſius. Sed Arrianus iterum me retinuit, cùm ait Laurum inſanã diſtare à fano quadraginta ſtadia: at Sycia longè minus diſtat. Alter ſinus à ſinu Sycia diuiditur promontorio nominato Turco, in quem quidem ſinum medium ingreditur perennis fluuius, verſans molas, paludem efficiens channarum ſylua tectam, habens oſtium, quod ponticulis traiicitur, delapſus per vallem amœnam, planam, in qua regij horti cum regia villa adumbrata ſyluis cum aliarum arborum, tum maximarum platanorum. In hoc ſinu, quem iam Græci appellant Turcon, exiſtit ſcala lignea, qua Rex oram maris vadoſam traiiciens deſcendit in hortos. Tertius ſinus deinceps ſtatim, interpoſito tamen promontorio vineis pleno, ab ima parte petroſo ſubſequitur appellatus à Turcis Becouſſi, id eſt, nux iuglãs, à Græcis Amça, ſiue marmorea ſcala. Quartus poſitus eſt in angulo

Solta

Soltaniæ,quò Boſporus tendens ad Orientem,conuertitur ad Occaſum, quoque angulus Aſiæ normalis efficitur oppoſitus angulo Europeo nuncupato Commarodi. Hunc quartum ſinum eſſe paludes ſimiles Byzantinis,quas Dionyſius ponit poſt ſinum Amycum,paulò infrà oſtendam: quo cognito faciliùs aſſequemur vnum eſſe Amycum ex tribus reliquis ſinibus. Amycus ſinus eſſe non poteſt ille ipſe,quem dixi primùm nominatum Monocolon. Nam inter Argyronium oportet eſſe Moucaporidem ſinum profundum,portuoſum: at inter Monocolon, & Argyronium nullus talis exiſtit. Relinquitur,vt ſinus Amycus ſit,aut ſinus ſecundus, in quē defluit riuus verſans moletrina, aut tertius, quem Græci appellant Amæam à petra extra aquam eminenti,gerenti ſimilitudinem mulieris ἀπὸ μαίας: ſed altiùs,vt opinor, deſignāte antiquum Amycum. Nam huic vni & ſoli conuenit illud, quod tradit Dionyſius apud ſinum Amycū piſces cetaceos capi. In hoc ſinu duo vici ſunt à ſolis Turcis habitati,quorum alterum Græci appellant Amæam: alterum vocant marmoream ſcalam: Turci vtrunque nominant Becouſſi. Non ſine cauſa fortaſſe prius appellatam Cariam nomen inſanæ Laurus effugientibus mutata arbore & nominatione, vt Pharmaciā in contrario littore accolæ mutauerunt in Therapiam. Inter Amæam & marmoream ſcalam piſcatores æſtiuo tempore tendunt retia ad capiendos ξιφίας piſces cetaceos, qui in nullo alio loco Boſpori capiuntur, ídque maris ſpatium appellant Amiam, ſiue Lamiam, neſcio an ab Amyco. Hoc vnum ſcio, hunc ſinum eſſe portum, quem Arrianus appellat Laurus inſi-

ſanæ,ex eo,quòd diſtat à fano quadraginta ſtadia.Itaque oportet Dionyſium errare, aut Arrianũ. Nam Arrianus ſinum Amycum,& portum Laurus inſanæ,eundem facit.Dionyſius à ſinu Amyco ſeparat Laurũ inſanam interuallo interpoſito ſinus Moucaporidis,& promontorij Aetorhechi: ſed vter rectiùs ſcripſerit,coniice ex his,quæ ſubiungã, & primùm conſidera id, quod Dionyſius tacet, cur appellatus fuerit ſinus Amycus? profectò à loco vicino nũcupato Amyco.Prȩterea perſpice, cur locus ille vicinus appellatus fuerit Amycus, nimirum ex eo, quòd ibi vel Amycus aulam habuerit, vel pugnauerit cum Polluce, vel quòd eius ſepulchrũ fuerit,vel quia Laurus inſana ibidem extiterit:nam hęc quatuor de eo traduntur,an in eodem loco eadem hæc omnia fuerint.Quòd ſi in eodẽ loco oportet eſſe apud ſinum Amycum,aut nulla cauſa relinquitur,cur nominetur ſinus Amycus.Apollonius illa in eqdem loco ponere videtur,cùm ait Argonautas ad littus,quod videbatur ex ſinu extendi eminenter nauem appuliſſe, vbi eſſent ſtabula boum, auláque Regis Amyci Bebrycum Regis: quẽ vbi Pollux deuiciſſet,& ob huius victoriam Argonautę lauro coronati cœnaſſent,poſtridie rudentes ſoluiſſe,quibus nauis alligata eſſet ad laurum vegetam. Andretas Tenedius in periplo Propontidis dicit Orpheum non poëticè finxiſſe laurum,ſed reuera fuiſſe in hoc loco arborem laurum benè magnam.Idémq; præterea narrat hunc locum appellari Amycum, habuiſſéque ſua ætate ædificia à Colonis excitata, & diſtare à Nymphæo Chalcedonio quinque ſtadia. Magni Ethymologici author ex antiquis ſcriptoribus tradit

dit Amycum vrbem eſſe,at in quo loco ſit, non declarat.Plinius Nicopolim appellat.Stephanus Nicopolim quidem dicit eſſe in Bithynia, ſed locum non definit. Apollodorus in primo ponticorum dicit in loco nuncupato Amyco ſepulchrum Amyci & Laurum eſſe, ex qua ſi quis ramum cepiſſet, in conuitia & contumelias concitaretur. Plinius etſi portum Amyci aliâs ponit apud Boſporum,aliâs in tractu Heracleæ pōticæ,tamen id,quod excerpſerat ex antiquis ſcriptoribus,tradit portum Amyci Bebrycum Rege interfecto clarum eſſe, eiúsque tumulum à ſupremo die Lauro tegi,quam inſanam vocant. Quoniam ſi quid ex ea decerptum inferatur nauibus,iurgia fiant,donec abiiciatur.Sed quid plura inculcem? cùm iam ſatis ex antedictis pateat, in eodem loco fuiſſe portam Amyci, portam Laurus inſanæ,ſepulchrum Amyci,& locum pugnæ inter Pollucem & Amycum, & locum Amycum, & ſinum Amycum. Quare miror Dionyſium ſeparare Laurum inſanam à ſinu Amyco, interpoſito interuallo ſinus Moucaporidis,& promontorij Aetorhechi. Verùm Dionyſius, vt homo Byzantius longè accuratiùs deſcribens littus Boſpori Byzantium,quàm Chalcedonium,decipi potuit varia quadā opinione, quæ tum fortaſſe peruagabatur de Lauro inſana. Sed quantumlibet fuerit peruagata,tamen ex antedictis cōſtat ſinum Amycum eſſe,quem Arrianus appellat portum Laurus inſanæ,& Plinius portum Amyci: núncque appellari Amiam & marmoream ſcalam,apud quam eſt fons diſtans à Boſporo centum paſſus, emittens fluuium perfrigidum, etiam ſumma æſtate verſare valentem molas,ſi eius al-

ueus eſſet procliuis: & maior erat antequàm eius pars deriuata eſſet in vicum proximum appellatũ Becouſſi, vbi, vt hodie eſt accommodata regiæ Turcorum aulæ, ſic longè commodior ſedes fuit armentis Amyci, eiuſdémque aulæ, quam apud Laurum inſanam, quam Dionyſius ponit inter Argyronium, & ſinum Turcum, vbi dixi fluuij oſtium efficere paludem cannis plenam, in quo ſpatio nullus eſt fluuius, qui neceſſarius erat aulæ Regis Amyci: ideóque etiam hac ætate caret ædificiis. Nec me mouet, etiam ſi hodie nulla ſpelunca appareat talis, qualem deſcribit Valerius, cùm ait:

Littore in extremo ſpelunca apparuit ingens
Arboribus ſuper, & dorſo contecta minanti.

Nam ea aut tot per ſecula ædificationibus obruta eſt, aut à Turcis incluſa tenetur intra ædificia, quæ ipſe excutere nõ potui: aut fortaſſe poëticè locutus eſt: quod non ſolent Phyſici Poëtæ in deſcriptione locorum, ex antedictis Plinij perſpicitur non modò error ponentis Laurum inſanam, & ſepulchrum Amyci extra Boſporum in tractu Heracleæ ponticę, ſed etiam eiuſdem incerta commentatio modò ponẽtis portum Amyci extra Boſporum, modò intra Boſporum: cùm tot ex autoribus, quos citat, apertiſſime declarare potuiſſet Laurum inſanam & ſepulchrum Amyci, & portum Amyci eſſe intra Boſporum. Hermolao ignoſcendum eſt, quatenus fortaſſe non viderat Arriani Periplum, neq; Dionyſij Anaplum: at viderat Apollonium, quem citat ad probandum, vbi eſſet Laurus inſana, & portus Amyci, & ſepulchrum Amyci: ex quo aſſequi poterat, illa eſſe iuxta Boſporum tum maximè ex Stephano, quem frequen

quentiſſimè affert, conſequi facilè poterat portum Laurus inſanæ eſſe in ore ponti in dextra nauigantibus ex Propontide in pontum, niſi fortaſſe Codicem Stephani deprauatũ non animaduertit, in quo edita eſt Δάφνης φαινομένης, pro μαινομένης· quæ quidem paucula ſi Hermolaus diligẽtior peregrinator librorum, quàm regionum expendiſſet, profectò in multiplicem errorem non incidiſſet, qui vt probet in Plinio poſſe legi, portũ Amyci, tamen in Boſporo non vult intelligere illum eſſe, ſed haud procul à Boſporo, nempe in tractu Heracleæ, in quo multipliciter decipitur: primùm ignorans portum Amyci eſſe intra Boſporum: ſecundò Laurũ inſanam, & ſepulchrum Amyci ponens extra Boſporum: tertiò Azani portum, & Azamin vrbem ſtatuens iuxta Boſporum: quorũ nemo meminit, nę Dionyſius quidem: cùm Azanis ſit extra Boſporum teſte Strabone, qui ait ex Azanitide Rhyndacem exoriri. Iam cognitis Amyco loco, & Amyco ſinu, cognoſcimus Nymphæũ Chalcedonium teſte Andræta Tenedio diſtans quinque ſtadia à vico nuncupato marmorea ſcala eſſe, aut in regiis hortis nuncupatis Becouſſi, aut ab eis non longè, portúmque Moucaporidem eſſe inter Argyronium, & vicum marmoream ſcalam appellatũ, nimirum eſſe aut Monocolon, aut proximum ſinum, vbi fluuius verſat molas, promontoriúmque Aetorhechum exiſtere, alterum ex duobus promontoriis ſitis in horto, quẽ Græci vocant Turcon corruptè, quaſi Aetorhechon. Paludes, quas poſt ſinum Amycum ponit Dionyſius, fuerũt in ſinu, quem vulgò vocant Soltaniam, à Soltano Rege Soleimano, qui in eo Sardacum luculentum: ſic enim

Turci appellant Tholum vndique feneſtratum in littore ædificauit cum hortis,& ſyluis,& ędibus regiis:vbi priuſquam hortos ille conſtruxiſſet, à ſenibus piſcatoribus accepi ibidem paludes à Soleimano obrutas,ædificiis hortíſque occupatas fuiſſe: atque vbi nunc Sardacum,& cætera ædificia exiſtunt, Inſulam prius extitiſſe circundatam mari vadoſo iam obruto,arcíſque proiectis in hortos redacto.

De ſinu Catangio: de promontorio, quem Dionyſius appellat ὀξύῤῥουν, & portu Phrixi: de promontorio Lembo nuncupato,& de Inſula exigua.

CAPVT VII.

POST (inquit Dyonyſius) paludes ſubſequitur ſinus nuncupatus *καταγγαον*, ad ſe maximè alliciens piſces, ſi quis alter, ac potiùs, ſi nihil decet, ſupprimere eum, qui veritatem dicit. Solus ex littore Chalcedoniorum eſt benè piſcoſus. Veruntamen tantum differt ab Europeo,quantum differt mare à terra: ἐπ' αὐτῷ ὀξύῤῥους ἄκρα. Hoc eſt,in ipſo, vel poſt ipſum eſt promontorium Oxyrrhoum: poſt Oxyrrhoum ſuccedens littus planum, & multum appellatur Phrixi portus,poſt quem alter portus,& Phiela Chalcedoniorum valde potentum. ἐπὶ ἢ αὐτῷ, id eſt, in ipſo, vel poſt ipſum. Phiela eſt tumulus ſupinus & rotundus in circulo figuram circunſcribens baſim. Theatrum aliquis coniectaret ſe videre improuiſum à natura conſtitutum: propè autem eſt promontorium nominatum Lembus à ſimilitudine lembi. Sub littus illi continuum eſt Inſula valde breuis, iuxta quam maris

vadum

» vadum exalbeſcens cautibus ſub aqua iacentibus in
» Europam auertit piſcium curſum, cuius aſpectu exter-
» riti fretum tranſeunt ſecundo Boſpori fluxu. Chalce-
» donij ipſam Inſulam appellant βλάβην, apto nomine, &
» proprio experientiæ rei, quæ accidere ſolet. Inde eſt Po-
» tamonion: poſt Potamonion ſuccedit Nauſiclia, apud
» quam dicunt Chalcedonios bello nauali ſuperaſſe ad-
» uerſarios contra ſe nauigantes: inde Echæa πτερίγγιον pro-
» montorium, & ſinus appellatus Lycadium ſatis pro-
» fundus, illud quidem à viro Megarenſi Lycadium, ſiue
» Cycladion à quodam indigena. Catangium videtur is eſſe ſinus, quem hodie vocant Caſtacium, non modò nominis ſimilitudine, ſed etiam vera Dionyſij deſcriptione. Piſcoſus enim ſi quis alius littoris Aſiatici, verùm vt eius ſitus & conſequentis littoris intelligatur, ſcito ſinum Soltaniæ à Septentrione habere regis hortos, à Meridie vicum habitatum à Turcis, nuncupatum Sycia. Poſt vicum in littore eſt locus, quem piſcatores vocant Bolaca à iactu retis. Hic ſinus iam Soltanicus, prius Cyclaminus appellatus, longo circuitu leniter flexo, quadratur in angulum normalem, piſcoſus habetur, à Meridie clauditur promontorio, nominato Stridio: ab oſtreis potiùs arbitror, quas vulgus Græcorum appellat ſtridia, quàm à ſtridore: nam ibi fluxus nõ ſtridet. Hoc promontorium ab Aquilone includit ſinum Caſtacium, valde piſcoſum, habitum à piſcatoribus. In hunc perennis riuus per vallem delabitur, in qua ima & plana Regis horti ſyluis virẽtes. In ſinus parte extrema ad Meridiẽ pertinente videntur fundamẽta illius antiqui magni monaſterij, quod appellabatur ἀκοιμήτων à

monachis nunquam noctu dormientibus. Huius ſolitarij domicilij moderatorem & gubernatorem tradit fuiſſe Cyrillum, Euagrius in ſua chriſtianæ concionis hiſtoria. Meminerunt & alij Hiſtorici aliorum monachorum,vel eruditione, vel ſanctitate illuſtrium hîc ſoliuagam vitam egiſſe. Iam verò à Meridie Caſtacium ſinum cingit promontorium duo cornua præ ſe gerẽs, alterum ſinum Caſtácium claudens,quod vocant magnum Glari,quódque celeri acutóque fluxu circumſonat alterum cornu claudens ſinum,quem πλάκα Græci appellant, circumfluit Boſpori rapido curſu & ſimili prioris, quem dicunt paruum Glari. Vide horum alterum, an ſit ὀξύῤῥουν, alterum verò πρόῤῥουν. Medium promontorium diuidens Caſtacium à ſinu Placino,incuruatur in duo cornua, paruulum ſinum admittens, ſupra quẽ impendet concauus locus ſimilis magno theatro.Poſt promontorium parui Glari ſtatim ſubſequitur ſinus mediocris, quem Græci appellant πλάκα, à quadam,vt ipſi aiunt,mẽſa marmorea. Hunc ſinum à Meridie claudit promontorium,cuius ad radicem duo ſaxa ſupra aquam eminent,vndoſo mari circundata.Itaque cùm in toto littore Aſiatico nulla ſit Inſula, neque ſcopulus inter fanum Iouis, & Chalcedonem, quàm hic,& alter ſitus ſub promontorio Damalico: aut horum alterum oportet eſſe illam,quam Dionyſius commemorat, aut non extare. Iam verò ſcopulum poſitum ſub radicibus promõtorij Damalici, non eſſe Inſulam traditam à Dionyſio, liquet ex his, quæ & antè dixit Dionyſius, & ex ipſis,quæ poſtea dicet. Quòd ſi iuxta illa duo ſaxa ſupra aquam extantia ſit maris vadum

exalbe

exalbeſcens cautibus,quibus ſub aqua iacentibus Dionyſius ſcribit, piſces auerti in Europam, profectò hic ſiue ſcopulus,ſiue Inſula maior eſſe debuit,adiacentésque cautes erutas fuiſſe cõuenit:aut ſi alibi Inſula Dionyſij fuit, funditus euerſa eſt à Chalcedonẽſibus illam appellare ſolitis Βλακῶν. Strabo Inſulam eſſe tacet, ſed duntaxat petram eſſe dicit. Pelamydes, inquit,deſcendentes ex ponto,cùm prætererierunt Cyaneas ex Chalcedoniaco littore petra quædam alba ipſis obiecta, adeò exterret, vt ſtatim in contrarium littus conuertantur. Plinius ſaxum duntaxat eſſe dicit. Eſt, inquit, in Euripo Thracij Boſpori, quo Propontis Euxino iungitur, in ipſis Europam Aſiámque ſeparantis freti anguſtiis ſaxum miri candoris,à vado ad ſummum perlucens iuxta Chalcedonem in littore Aſiæ:huius aſpectu repente territi Thunni ſemper aduerſum Byzantij promontorium, ex ea cauſa appellatum Auricornu, præcipiti petunt agmine.Itaque omnis captura Byzantij eſt,magna Chalcedonis penuria M. P. medij interfluentis Euripi, quos Plinius appellat Thunnos, Strabo, Pelamydes, ſicut hodie piſcatores eas appellant aſcendentes in pontum, eaſdem verò deſcendentes ex ponto vocant Lacerdas. Sed an hæ ſint Thunni,an Pelamydes, ſeparato volumine erit oſtendendum. Hermolaus dum Plinianum Codicem habentem M. P. corrigit,& cenſet legendum D. P. deſignare videtur ſaxum illud eſſe inter Hermæum promontorium,& Ciconium:at ex Dionyſio id verum non eſt, qui multa loca ponit inter Inſulam Βλακῶν & Ciconium.Nam Plinius ponens illud ſaxum iuxta Chalcedonẽ, denotare videtur Damalicum

ſcopulum, aut alterum propinquum nunc non extantem. Dionyſius verò procul à Chalcedone ponit. Cornelius Tacitus Byzantium, ait fertilî, fœcundóq; marî, quia vis piſcium in pontum erumpens, & obliquis ſubter vias ſaxis exterrita, omiſſo alterius littoris flexu, ad Byzantiorum portus defertur: in quo Cornelius labitur. Non enim id fit, cùm Pelamydes erumpunt in pontum, ſed cùm ex ponto per Boſporum erumpũt in Propontidem. Piſcatores noſtræ ætatis ignorant ſaxum illud, & negant id verum vnquam fuiſſe, Pelamydéſque affirmant, in curſu Delphinorum declinare & decedere de recto decurſu. Equidem ipſe petram candicantem nunquam puto fuiſſe cauſam, cur potius Byzantium, quàm Chalcedonem: ſed quòd ex illa petra loca Boſpori naturaliter apta ſint ad deflexum in Europã. Nam à promontorio Hermæo littus Europeum incuruatur, & recedit tribus magnis flexibus, quorum primus fit à Neocaſtro ad promontorium Eſtias: ſecundus à promontorio Eſtiaco ad Clidium promontorium: tertius à Clidio, vſque ad ſinum Chryſoceras. Vnde fit, vt curſus defluxionis Boſporicæ directus delatus iuxta latus Aſiæ rapidus, Pelamydes auertat in littus Byzantiacum tranquilliùs, id quod vel ex ipſo Dionyſio colligitur, qui vt id attribuat fieri cautibus exalbeſcẽtibus, tamen earum dicit aſpectu exterritas fretum tranſire ſecundo Boſpori fluxu. Tum Strabo interea dum profitetur id accidere occurſu petræ albæ, cõcedit ſimul etiam idem fieri defluxu, & locis naturaliter aptis ad defluxum Byzantium verſus, atque ad ipſum cornu ſinum Byzantiacum. Iam ſi à Meridie promontoriũ claudens ſinum

Placa

Placa ſit Lembus, tum coniicere poſſemus ſinum Placa non magnum quidem, veruntamen profundum eſſe portum Phrixi, & Potamonion eſſe, aut ſinum nuncupatum Manolum, aut Enaretem fluuium, Nauſicliámque opinaremur locum, quem vulgus appellat Napli, atque promontorium τὸ περίῤῥουν putaremus illud, quod hodie vulgò nominant Moletrinam, ex quo curſus celeris defluxionis Boſporicę defertur ad promontorium Eſtias. Nam inter ſinum Placa, & Moletrinum nullum exiſtit promõtorium περίῤῥουν: vnde fieret, vt Ciconium non foret Næocaſtrum Aſiaticum, ſed locus iam appellatus Cecri, ſitus contra Eſtias promontorium: tum quæ ἄκρας ῥοιζούσας exiſtimare conueniret, eſſe rapidos illos fluxus, qui deferuntur ad promontoria Heliæ, & Stauri, & Hermoniani. At mihi potius ἄκραι ῥοιζοῦσαι videntur exiſtere ad promontorium, vbi rapiditas confluentiæ Boſpori verſat molas, quàm vlla alia promontoria ob fluctus rapidiſſimos totius Boſpori, & maximè circunſonantis, Ciconiúmq; habendum eſſe Næocaſtrum Aſiaticum. Sed vbi ſit portus Phrixi, & Ciconium, vbi ἄκραι ῥοιζοῦσαι, non ex his, quæ antè dixi, iudicato, ſed per te expẽdito, quæ de illis Dionyſius ſcribit.

De Naumachio, & Ciconio: & de promontorijs nuncupatis ῥοιζούσαις: & de duobus Diſcis.

CAPVT VIII.

» PROPE Lycadium promontorium, inquit
» Dionyſius, eſt Nauſimachium, locus altera
» pugna nauali illuſtris, inde Ciconium no-
» minatum ab exceſſu malitiæ incolarum. Se-

ditione enim violenta preſſi ex loco exciderunt, à ter- «
go autem Ciconij ſunt partim ῥοιζοῦσαι ἄκραι, ex eo no- «
minatæ, quòd circa ipſas franguntur fluctus, & curſu «
murmurante feruntúr partim diſci: maior quidem pri «
mus, multò minor ſecundus, ambo appellati à ſimili- «
tudine figuræ. Hæc quidem loca ponit Dionyſius me- «
dia inter Lycadium, & Chryſopolim. Plinius ait vltra
Chalcedona, deinde Chryſopolis fuit, deinde Nicopo-
lis, à quo nomen etiamnum ſinus retinet, in quo portus
Azari, deinde Naulochium. Ex antedictis Dionyſij exi
ſtimo deprauatè legi in Plinio Naulochium, rectiùs le
gendum eſſe Nauſimachium. Nam quòd Hermolaus
interdum cenſeat legi poſſe, non Amyci, ſed Azari, ci-
tans Strabonem ſcribentem, in ore ponti eſſe Chryſo-
polim & fanum Chalcedonium, & regionem, quæ ha-
bet paulò ſupra mare fontem Azaritium nominatum,
qui Crocodilos paruos alit. Id mihi ex flumine Neoca-
ſtri influenti in Boſporum hodie nominato Enarete,
ſiue Arete, atque ex loco vicino appellato Napli: in-
terdum veriſimile videbatur exiſtimanti fortaſſe Na-
plen corruptum quaſi Nicopolim. At illud idem du-
bium mihi videri cœpit, poſteaquā profectus ad Pro-
pontidis ſinum Aſtacenum noſtra ætate appellatum
Nicomedicum in eius ora, non longè à vico hodie nun
cupato Diacybiſſa, olim Libyſſa, vbi fuit ſepulchrum
Annibalis. Vidi oppidum nomine Aritiū, cuius in fon-
tibus cepi eos, quos Aricini appellant Mauledones ſi-
miles Crocodilis, quos deſcribam in Periplo Proponti-
dis, ſed etiam inueniri dicuntur in fontibus viciniori-
bus Chalcedoni. Itaque non ſemel conatus ſum profi-

ciſci

ciſci ad fontes Aretæ fluminis, vt viderem, an Mauledones ibi ſint, an alij: ſed gentis immanis Barbaria bis me ex media via retraxit, & coëgit deſerere inſtitutum iter. Nunc autem, vt faciliùs intelligatur, vbi fuerit portus Phrixi, vbi Ciconium, vbi ῥοιζόσαι, deſcribam littus à ſinu Placæ vſque ad Chryſopolim. Poſt ſinum Placa ſequitur ſinus vulgò dictus Manolius, contra medium Hermæi promontorij latus appellatum ῥώϊν ſitus, egregius portus & piſcoſus, quem de bonitate piſcationis cedere aiunt piſcatores nulli ſinui littoris Aſiatici. Hic valles luculentas habet olim adeò paſtionibus celebratas ſimul, & luculẽto monaſterio ornatas, vt copioſum lac ex circumiacentium collium cliuis Græci nimium inaniter nunc dictitent in monaſterium tubulis ſubterraneis ductum fuiſſe, quod idem proficiſcens in mediam à Cappadocibus Neocæſarienſibus audiui ſuorũ montium vbertatem paſtionum vſque adeò extollentibus, vt opere ſubterraneo in celebre illud Cœnobium Gregorij Thaumaturgi ſuburbanum Neocæſareæ deductum fuiſſe iactitare non deſinant, viámque oſtendant, quam in hunc diem ſua lingua appellent viam lactis. Poſt Manolium ſinum deinceps ſequitur locus ſitus iuxta Næocaſtrum, quod piſcatores appellant Cormion ab arbore, vt ipſi putant, quæ ibi nulla talis eſt, ignorantes ſe deprauaſſe Ciconium. Quòd cùm ex ordine Anapli Dionyſiani fuiſſe apud Neocaſtrum Aſiaticum colligo, tum ex ſcholiis quibuſdam perantiquis in Dionyſium ſcriptorem orbis tradentibus maximas Boſpori anguſtias eſſe inter Anaplum & Ciconiũ. Vbi verò eſſet Anaplus, diſſerui, cùm tractarem promonto-

rium

rium Eſtias. Flumen autem Aretæ, quod Turci vocant Iocſou, id eſt, aquam viridem, progrediens à Solis ortu ad Occaſum, ingreditur Boſporũ iuxta Næocaſtrum, quod ab oſtio ſurſum verſus etiam ſumma æſtate ſcaphis nauigatur paulò amplius octo ſtadiis. Eius oſtium ſubeuntibus ad dextram ſpectatur amœniſſimus & maximus Regis hortus, opacus denſa ſylua arborum fructiferarum: ad ſiniſtram extat Næocaſtrum ex Aſia, ſimiliter coarctans Boſpori anguſtias, vt eaſdem ex Europa cogit, ſtringítq; arx, quam antè dixi appellari Læmocopiam. Omnium maximus fluuius eſt eorum, qui intra Chryſopolim & pontum ingrediũtur Boſporum. Omni anni tempore molas verſare poteſt, triáque moletrina exercet, vnum diſtans ab oſtio circiter octo ſtadia: alia interiora abſunt pluſquàm tria miliaria. Fluit per vallem pulcherrimam, vndique nemoribus virentem, refertis multitudine ferarum. Piſces fert, quos Græci accolę Lelingia appellant, cuiuſmodi plurimos procreat palus Aſcania, quos crudos Sole exſiccatos edere ſolent Byzantini. Producit etiam Cephalos, & in altis gurgitibus: glanes etiam cetaceæ magnitudinis. Sinus Næocaſtri duo flumina admittit, vnum quem iam dixi nominari Areten: alterum ego Napliticum appello, ex eo, quòd effluit in Boſporum iuxta locum, quem vulgus vocat Naple, neſcio an à Nicopoli, an ab Anaplo, an à Nauſiclia. Hic à Meridie cingit Regis hortos, quos Arete cingit à Septentrione. Vtriuſque oſtium ſyluas cannarum efficit, Napliticíque confluens ſumma æſtate, etiam in locis vadoſis ea magnitudine fluere videtur, qua riui aquæductuum in gurgitibus, quos multos

habet,

habet,eadem genera piſcium, quæ in Arete perſpiciuntur. Equidem ipſe non longiùs tribus miliaribus ſecundùm eius ripam progredi metu Barbarorum auſus, proſpexi duntaxat hunc fluere per longam vallem nemoroſam, venationi regiæ accommodatam. Ab huius fluminis oſtio incipit promontorium, cuius mucro vndique percutitur fluxu Boſpori, qui rapiditate, altitudine, ſtrepitu ſonoro ſuperat omnes fluxus totius Boſpori, multas molas quotidie verſare ſolitus. Huius promontorij dorſum ab occaſu ſolſtitiali ad brumalem ortum ſurgit, ſitum contra ſinum τῶν χηλῶν. Clauditur duabus vallibus, vna à ſeptentrionibus, altera à cardine meridiano, vtraque producta in longitudinem ſtadiorum circiter octo. Vndique procliue & præceps promontorium, cuius à ſummo mucrone aſcendi quingentos paſſus primos præcipites & valde directos, reliquos ſemiplanos efficientes dorſum promontorij, quod valde ſtrictum ob valles vtrinque coarctantes, & ſcrobes treis, quos velut theatra promontorium efficit, primum extantem ſupra mucronem promontorij, complectentem ambitu paſſus amplius trecentos, diſtantem à Boſporo circiter viginti paſſus: alterum ab altero diuiſum tenui promõtorij dorſo, non latiori tribus paſſibus. Promontorij radices à primo ſcrobe ad ſecundum excurrunt in longitudinem paſſuum circiter trecẽtorum. Secundus ſcrobs magnitudine ſuperat primũ, & lapidicina olim fuiſſe videtur: paſſuum interuallum plus minus ducentorum. Intereſt inter ſecundum & tertium ſcrobem deſinentem in imam planitiem vallis prædictum promontorium claudentis ſitæ è regione promõtorij Eſtiarum.

In hanc vallem multi fontes riuulos emittunt irrigantes Regis hortos clauſos excelſis lauribus, poſitos in ima vallis planitie, quam Græci iam vocant Cieri à genere frumenti, ignorantes temporibus Iuſtiniani appellatam Crochon, ſiue Brochon: id quod perſpicietur ex Procopio. Duo, inquit, erant templa Michaëli Archangelo dicata, inter ſe oppoſita, Boſpori freto diuiſa: vnum in loco appellato Anaplo, in ſiniſtro latere nauigantibus ad pontum Euxinum: alterum in contrario littore, quod antiqui προύχθους nominarunt, ex eo, exiſtimo, quia littus multum proiiciatur ex hac ora: nunc autem nominatur Βρόχοι temporis longitudine, accolarum inſcitia deprauante nomina. Hæc quidem Procopius, cuius in altero Codice leguntur Crochi, & in margine quidam literis antiquis eundem locum notat Cronychion, ſiue Bronychion. Quid ſi fortaſſe olim appellabatur πρῶτος δίσκος? nam littus ibi non prominet, ſed potiùs retrahitur in ſinum, quem efficiunt promontoria ex vna parte moletrinarium, ex altera Heliacum. Itaq; temporis vetuſtate fieri potuit, vt πρῶτον δίσκον deprauarint in προύχθους. nam ſi promontorium moletrinarium ſit ἄκρα ῥοιζώσα, vt eſſe videtur, in latere huius vergente, potuit eſſe protos diſcos, promontorium Heliæ, quòd fluxu rapido verberatur, aliquando molas verſare ſolito, claudit ſinum nuncupatum τῆς φυλακῆς: vbi regius hortus cum ſylua & turri, ex qua ſummæ aquæ ex altis collibus ſubductę ſaliunt: inde breui promontorio ſuperato, adeſt vicus dictus Chryſoceramus, ex eo, quòd olim templum haberet tegulis inauratis tectũ. Ex hoc vico effodi vidi ſaxa quadrata ingentia fundamento-

rum

rum antiquorum ſub terra abdita in duodecim altitudinem pedum, indicantia ibi olim fuiſſe caſtellum munitiſſimum, cuiuſmodi fuerunt regiæ Sophianæ nuncupatæ, aut his antiquiora palatia, quæ non longè ab æde Michaëlis, extrema iam cõmemorata Procopius fuiſſe ſubſequentibus verbis deſignat. Non multum, inquit, procul ab æde Michaëlis templum Deiparæ virgini ſacrum longa vetuſtate exoleſcens renouauit: cuius dignitatem longum eſſet excutere, & ſermone ſignificare. In hoc ſanè littore dextro nauigantibus in pontum ſpectatu dignæ iam vſque ab antiquis temporibus ædes regiæ erant, quas Rex Iuſtinianus omneis Deo conſecrauit: deinde narrat, vt Byzantij eſſet magna multitudo meretricum, quibus pœnitentibus vitæ prioris, ædes regias in eodem littore ſitas conuertit in monaſterium magnificum. Chryſocerami fluuius æſtate exareſcit: inde ſequitur vicus appellatus Stauros, ab occaſu cinctus promõtorio, vulgò vocato Nagalon, quod rapido curſu fluxus verberatur valente voluere molas continuato vſque ad moletrinum, à peritioribus quidem Hermonianum nuncupatum, à vulgo verò Tamborlianum, inde fluxus littoreus remiſſior vſque ad Chryſopolim: deinceps Dionyſius inſtitutum Anaplum continuat in hunc modum.

De Chryſopoli, & loco appellato Boue, ſiue Damali.

CAPVT IX.

POST Diſcos (inquit Dionyſius) ſequitur portus magnitudine & tranquillitate pulcherrimus & optimus. Ipſius magnitudinem circunſcribit littus profundum & molle. ſupra

mare iacet campus accliuis in littus, appellatur autem « Chryſopolis, vt quidam dicunt, ex eo, quòd Perſæ imperantes in hunc locum cogerent auri aceruos exactos ab vrbium tributis: vt verò multi tradunt, à Chryſe filio Chryſeidis & Agamemnonis ibi mortuo, & ſepulto. In hunc enim locum dicunt Chryſen fugiẽtem metu Aegiſthi & Clytemneſtræ perueniſſe cogitantem in Tauros trãſire ad ſororem Iphigeniam, ſacerdotem initiatam Dianæ: ſed illum morbo laborantem, hîc ſepultura affectum fuiſſe, ſuóque ex nomine loco nomen reliquiſſe. Poſſet etiam ob portus commoditatem ita appellari, ab iis, quì mirabilia auro comparare ſolent. Ex his Dionyſij verbis facilè aſſequimur, Boſpori Anaplũ eſſe Dionyſij illius Byzantij antiquiſſimi ſcriptoris, quẽ iam ſępiſſime citaui. Nam Stephanus antiquus vrbium ſcriptor, ſuperiora Dionyſij verba affert. Chryſopolis, inquit, in Bithynia prope Chalcedonem Anaplum nauiganti in dextra. Dionyſius autẽ Byzantius Anaplum Boſpori ſcribens de nomine huius hæc dicit: Appellata autem eſt Chryſopolis, vt aliqui dicunt, à Perſarum imperio huc aceruos auri collecti ex vectigalibus redigente: alij verò plures dicunt, à Chryſe filio Chryſeidis, & Agamemnonis. Neq; ſolùm ex his Stephani verbis cognoſcimus Dionyſij Anaplũ eſſe Stephano antiquiorem, ſed etiam ex ipſius Anapli diſcurſu percipimus illum ſcripſiſſe Boſpori Anaplum, antequam Seuerus Byzantium euertiſſet. Chryſopolis emporion fuit Chalcedonis, vbi Xenophon tradit Græcos, qui meruiſſent ſtipendia in Cyrì expeditione Perſica manſiſſe dies ſeptẽ, vendentes prædas, quas cepiſſent. Idẽ in hiſtoria rerum

Helli

Hellinicarum, Attici,inquit,duces Chryſopolim Chalcedoniæ profecti,muris eam munierunt, eandémq; ad ſeruandas decimarum pecunias conſtituerunt,in ipſâq; decimam exegerunt ex nauibus ponti,præſidiúmq; triginta nauiũ cum pręfectis duobus,ibi reliquerunt.Poſtea muris nudatã fuiſſe ex Strabone patet,dum ait Chryſopolim vicum eſſe. Similiter hodie vrbs non eſt,ſed vicus latè habitatus multis ædificiis non continuis, circuitu miliaria complectens circiter duo:ſitus partim in valle,partim in promõtoriis vallem cingentibus, quorum vnum Damalicum quàm mox appellabimus, totum ferè eiuſdem ædificiis occupatum. Portũ profundum habet in ſinum mediocriter curuatum: ſed longè olim maiorem habuiſſè occupantem imam vallis planitiem, in qua ſita eſt nunc Chryſopolis, oportet: cùm Athenienſes triginta triremes illic in præſidio tenerẽt, & nauale eſſet Chalcedoniorũ. Socrates enim, inquit, Conſtantinum magnum poſt multas pugnas terra maríque pugnatas, Licinium imperij conſortem & generum ad Chryſopolim Bithynicam viciſſe,quæ erat nauale Chalcedonis, ex quibus poſſem multis verbis diſſerere hunc portum longè multo maiorẽ extitiſſe: ſed obrutum fuiſſe partim olim deleta Chalcedone, partim poſtea Barbarorum metu,partim noſtra ætate. Vidi partem portus obrui ad excipiendam ſedem ædis Maomethanæ & Xenodochiorum, quæ cõſtruxit Regis Soleimani filia,omniáque texit plumbo, & columnis marmoreis, & porticibus, & areis amplis, & fontibús exornauit. Denique Chryſopolis reædificata eſt à Turcis, quæ diu iacuerat deſerta bellis Perſarũ & Tur-

corum, vt nullum veſtigium reſtet eorum, quæ Georgius Cedrinus dicit, Philippum Regē condidiſſe Chryſopolim, vt monaſterium τῆς παναχράντου θεοτόκου, vt palatia ad excipiendum Regem, regiósque liberos, hortósque ſtruxiſſe, & piſcium viuarium: id quod in vallis planitie, vbi nunc ſunt præcipua Chryſopolis ædificia, exiſtimo lacum fuiſſe, nimirum reliquias portus antiqui. Chryſopolis quanquam eſt ſuburbana Byzātij, tamen omnes fere Byzantini ignorant, vbi hæc fuerit, ex eo, quòd nomine antiquo exoleto, iamdudū vocatur Scutaris, neſcio à Francis ne aliquandiu Byzantio imperantibus, Chryſon appellantibus ſcutum, an potius à ſtatione militum ſcutariorum, id quod deſignare videretur Marcellinus, cùm ait: Per Chalcedona & ſtationem tranſcurrit, ſi appoſitè legeretur ſine coniunctione, Chryſopolim ſtationem, breuitatis ergo, vt vulgò fieri ſolet, ſuppreſſo nomine ſcutariorum, quòd Conſtantinopolitanos reges crebrò vſurpaſſe eorundem hiſtoria frequens teſtis eſt. Verùm ex Codice Marcellini maximè deprauato, fateor me coniecturis vagari potius, quàm certo iudicio ſententiā dicere. At haudquaquam ferendi nonnulli, qui putant vicum, quem paulò antè dixi appellari Chryſoceramū, fuiſſe Chryſopolim, cùm iam declararim hanc nominatā ex eo, quòd templum haberet tectum inauratis tegulis: at ex vico Chryſoceramo, vltro citróq; traiectus fieri non ſolet, ſed ex portu ſcutarico, vt loco accommodato ad traiiciendum: vnde vt nunc traiectus olim fieri ſolebat. Eſt etiamnum Byzantij ſcala omnium frequentiſſima prope portam Neorij, nominata ſcutarica, quam olim eandem fuiſſe,

quæ

quæ Chryſopoleos, & Chalcedonis cùm ex his, quæ afferam in deſcriptione Conſtantinopoleos, tum ex vſu hodie quotidiano colligere poſſumus. Nam ex porta Neorij, quæ nunc appellatur Oria, quotidie iam videmus neceſſitate quadam fieri traiectum in portam ſcutaricam, aut ſi quis traiicere velit Byzantio Chalcedonem, aut Chalcedone Byzantium, illum neceſſe habere ſurſum nauigare vſque ad ſcutarim: id quod frequenter quotidie videtur multis nauigiis ferentibus homines, & iumenta recta via non valentibus tranſire Chalcedonem: ſed ob rapidi fluxus decurſum aſcendere coactis vſque ad ſcutarim, atque ex Chalcedone volentibus tranſire Byzantium, opus eſt aſcendere ad promontorium ſcutaricum olim appellatum Bouem, ſiue Damalim, atque ad portum vſque Chryſopoleos: id quod vt fit hodie, ita olim factitatum fuiſſe ab ætate Polybij, qui ait. Ex vrbe Chalcedone volentes tranſire Byzantium, non poſſunt recta nauigare ob intermedium rapidum defluxum Boſpori, ſed neceſſe habent iter deflectere prope Bouem, & Chryſopolim nauigare. Idem à promótorio, inquit, appellato Eſtiis fluxus Boſpori impulſus prolabitur ad Bouem nuncupatum, qui eſt Aſiæ locus, ad quem cõſtitiſſe aiunt primùm fabulæ Io, cùm tranſiuit hoc fretum. Rurſus fluxus impulſus à loco Boue nominato, fertur ad ipſum Byzãtium: à quo non diſſentit Georgius Cedrinus, cùm ait Leonem phocam Chryſopolim occupaſſe, populúmque in vlteriore ora in aciem ſtruxiſſe apud locum, vbi in columna extat Damalis lapidea, itaque exterruiſſe eos, qui eſſent Byzantij. Ex antedictis collegeram ſcutarim eſſe Chryſo-

polim,

polim,& locum, quem Polybius appellat Bouem. Arrianus Damalim exiſtere promontorium ſcutaricum, ſitum contra promontorium Boſporium, in quo poſitum fuit Byzantium. Verùm poſtea multo planiùs noui, cùm incidi in Dionyſij Anaplū. Poſt Chryſopolim, inquit Dionyſius, promontorium maris ictibus expoſitum prominet: multa enim nauigatio ad ipſum impulſa contra promontorium nominatum Bouem concertat. Eſt autem is locus tanquam è carceribus emittens traiicientes in Europam. In hoc promontorio exiſtit columna lapidis albi, in qua extat Bos Charetis Imperatoris Athenienſium coniux, quam hic mortuam ſepeliuit. Inſcriptio autem ſignificat ſermonis veritatem: at illi, qui vanam reddunt hiſtoriam, putant antiquæ Bouis ſtatuam, aberrantes à veritate. Inſcripti enim in columnæ baſi hi verſus ſunt,

ἰναχίης ὀυκ ἐιμὶ βοὸς τύπος, ὀυδ' ἀπ' ἐμοῖο
κλήζεται ἀντωπον Βοασόριον πέλαγος·
κείνην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤρης
εἰς φάρον ἦγε, ἐγὼ κεκροπὶς ἐιμι νέκυς.
ἐυνέτις, ἦν χάρητος, ἔπλεον ὅτ' ἐπλώεσκ' ἐκεῖνος,
τῇδε φιλιππείων ἀντίπαλος σκαφέων·
βοίδιον δ' ἤκουον τότε, νῦν δὲ χάρητος
ἐυνέτις ἠπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις.

Temporibus Phocionis, qui Hypotheſes pręcipuorum ſcriptorum velut indices antiquæ Bibliothecę conſcripſit, vixit Georgius Codinus, is hæc ferè omnia, quæ antè dixi, ex Anaplo Dionyſij retulit in ſua ſcripta. Poſtquam, inquit, Leo exceſſit è vita, Athenienſium Imperator Chares, cum quadraginta nauibus in auxilium

Byzan

Byzantiorum profectus ad bellum contra Philippum, occupauit promontoriũ Propontidis,quod inter Chalcedonem & Chryſopolim ſitum eſt,& in illo loco contra Philippum prælio feliciter decertauit,vbi cõiugem comitem habens morbo laborantem amiſit,eámq; ſepultura affecit,eíque excitauit aram,& columnã,in qua Damalis ſtatuta ſpectatur ex lapide albo facta. Sic enim appellabatur illa Charetis vxor, quod etiam in ea inciſis vſque ad noſtram ætatem verſibus patet,deinde eoſdem verſus affert, quos ſuprà ſcripſi. Prætereo iam non rectè Codinum tradere Charetem Atticæ claſſis ducem,quadraginta nauibus auxiliatum fuiſſe Byzantinis, cùm ex Demoſthene conſtet, Athenienſes ſuccurriſſe Byzãtiis centum & viginti nauigiis. Omitto etiam illud,quòd dicat promõtorium, in quo ſita eſſet ſtatua Damalis,eſſe Propontidis, cùm ſit Boſpori: hoc vnum, quod rectè ſcribit,accipio, nimirum hanc columnam, ſtatuámque excitatas fuiſſe à Byzantiis in gratiam Imperatoris Athenienſium,cùm ex antedictis percipi poteſt, tum ex Pſephiſmate Byzantiorum, quod ingenuè profitetur Byzãtium à Philippo Macedone obſeſſum, liberatum fuiſſe auxilio Athenienſium, quod Demoſthenis Codex editus ſic habet lingua Dorica conſcriptum,qua Byzantij vtebantur coloni Megarenſiũ Doricorum, ἐπὶ ἱερομνάμονος Βοσπορίχω Δαμάγητος ἐν τᾷ ἁλίᾳ ἔλεξεν ἐκ τᾶς βολᾶς λαβὼν ῥήτραν· ἐπειδὴ ὁ δᾶμος ὁ ἀθηναίων ἔν τε τοῖς προγενομένοις καιροῖς εὐνοέων διατελεῖ Βυζαντίοις, καὶ τοῖς συμμάχοις καὶ συγγενέσι περινθίοις καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας χρείας παρέχηται ἔν τε τῷ παρεστακότι καιρῷ Φιλίππω τῶ μακεδόνος ἐπιστρατεύσαντος ἐπὶ τὰν χώραν, καὶ τὰν πόλιν ἐπ᾽ ἀναστάσει Βυζαντίων καὶ περινθίων τὰν χώ-

γαν λαλέοντος καὶ διαδορκοπέοντος. Βοηθήσας πλοίοισιν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι, καὶ σίτῳ καὶ βέλεσι, καὶ ὁπλίταις, ἐξείλετο ἁμὲ ἐκ τῶν μεγάλων κινδύνων, καὶ ἀπεκατέστασε τὰν πατρίαν πολιτείαν, καὶ τὼς νόμως, καὶ τάφως: δεδόχθω τῷ δάμῳ τῷ Βυζαντίων καὶ Περινθίων Ἀθηναίοις δόμεν ἐπιγαμίαν, πολιτείαν, ἐκ τᾶς γᾶς, καὶ οἰκίαν προεδρίαν ἐν τοῖς ἀγῶσι ποτ' ὅλον ποτὶ τὰν βωλὰν, καὶ κατοικὸν ἐθέλοντα τὰν πόλιν, ἀλειτουργήτω ἦμεν πᾶσαν τὰς λειτουργίας· στάσαι δὲ καὶ εἰκόνας τρεῖς ἑκκαιδεκαπήχεις ἐν τῷ Βοσπορείχῳ. Prætereo cętera. Si hoc Pſephiſma vitiatum non eſſet, perſpiceremus has ſtatuas treis ſexdecim cubitorum ſtatutas fuiſſe apud locum Bouem nuncupatum, vbi Chares Athenienſium bello nauali pugnauit contra Philippum, túmque legeremus non Βοσπορείχῳ, ſed Βοσπορείῳ χώρῳ. Cuiuſmodi fuit locus nuncupatus Bos, aut promontorium Boſporium nominatum, in quo ſitum erat Byzantiũ. Ex antiquo Codice emendaui nonnulla, vt ἐν πᾶ ἀλία, Codex antiquus habet ἐν τᾷ ἀλίᾳ, id eſt, in concione, vt Herodotus vtitur: ἐκ τᾶς γᾶς, antiquum exemplar habet ἔκτασιν γᾶς. Ex Polybio, Arriano, Dionyſio Byzantio patet locum appellatum, ſiue Bouem, ſiue Damalim fuiſſe promontorium nunc nominatum Scutaricum, poſitum è regione promontorij Boſporij Byzantium continentis, ſententiáque Polybij ita appellatum, quòd Io vacca illuc ex Europa fretum tranſiens appulſa fuerit. Dionyſius quidem Byzantius, promontorium appellari Bouẽ conſentit, ſed Bouis ſtatuam in eo excitatam ex antiquo epigrammate negat eſſe Ious Inachi filiæ, eámque huc non tranſiſſe, ſed in Pharon: quam autem Pharon epigramma intelligat, vide an Pharon antiquam, quam ſuprà oſtendi fuiſſe prope anguſtias fani: an illam, quam

Marcel

Marcellinus ſtatuit ſupra promontorium Chryſoceras, hoc eſt, in vrbe Byzantio. At nemo Io tradit hàc aut illàc trāſiſſe, mihi potiùs epigramma intelligere videtur Pharum Alexandrinam, negaréque Boſporum appellatum ab Io Inachi filia. Nam etiam Arrianus ſcribit quorundam ſententia aliam vaccā fuiſſe, quæ nomen dederit freto Thracio, quā dicit Phrygibus hominibus eam vrgentibus incolumen nullo metu fretum trāſiſſe, ſitum inter Chalcedonem & Byzantium, ducémq; illis extitiſſe, quibus diuinum oraculum datum erat, vt buçculam itineris ducem facerent. Cui obtemperantes, incolumes tranſierunt, & monumentū tradit huius trāſitionis, Damalim æream excitatā à Chalcedonenſibus, locúmq; in regione Chalcedonia eſſe ait, qui forſitan eſſet is, qui vſq; ad ſuam ætatem nominaretur Damalis. Dionyſius quidem fatetur columnam ex lapide albo fuiſſe, ſed non declarat, Damalis ne eſſet lapidea, an ærea. Georgius Codinus dicit ſtatuā Bouis vxoris Charetis fuiſſe ex lapide expolito. Itaque oportet illam antiquam, vnde Boſporus appellatus fuit, quam Arrianus tradit æream deiectam & ſublatam eſſe: deinde alteram lapideam poſitam fuiſſe tempore Leonis Phocæ, vt antè dixi. Damalis lapidea ſtabat in columna. Iam non repetam, quantopere erret Tzetzes, dum ſtatuit Cyaneas inter Damalim & Cōſtantinopolim: id enim ſuprà oſtēdi, cùm agerem de Cyaneis, quàm item auerſus à cognitione locorum labatur, cùm circa locū Damalim teſtatur Darium pontem iunxiſſe, declaraui, dum de Hermæo tractarem promontorio.

De fonte nominato Heragora, & templo Veneris: & de æde Synodi Chalcedonenſis: de Chalcedone.

CAPVT X.

POST, inquit Dionyſius, locum appellatum Bouem, ſequitur fons nominatus Hermagora, & delubrum herois Euroſti, ſecundum id exiſtit littus ſupinum, & planũ, leniſſimo fluuio irrigatum, in ipſóq; Veneris templum, atq; iuxta ipſum paruus iſthmus multam circumſcribit Cherroneſum, in qua vrbs Chalcedon, paulò ſupra fluuium appellatum Chalcedonem ſita, portus vtrinq; habens in flexibus in iſthmum recedentibus, vnum quidem ad veſperam ſpectãtem, alterum ad Solis ortum: ipſa quidem effertur colle quidem humilior, planitie verò aſperior. Multa in vrbe hac admiratione digna ob antiquitatem, & res geſtas, & fortunas, & in vtranque partem mutationes: maximè autẽ admirabilia, Apollinis templum, & oraculum nullo ſummorum oraculorum inferius. Verùm finis eſto meæ Boſpori hiſtoriæ. Hæc quidẽ Dionyſius, qui, vt planiùs cognoſcatur, littus deſcribã à promontorio Damalico vſque ad Chalcedonem, de qua nonnulla addens, finem ipſe quoque faciã Boſpori, qui procedens ad Solis occaſum, flectitur promontorio Damalico ad meridianum cardinem. Iam verò inter duo promontoria, nimirum alterum Europæ, Boſporium nominatum, & alterum Aſiæ Damalim appellatum. Supra mare paululum eminet ſcopulus, ſeu parua Inſula diſtans à promontorio Damalico circiter centũ paſſus, tota ferme occupata ab arce, machinis bellicis munita ad arcendas naues hoſtiles, ſi quæ penitius in

Boſpo

Boſporum ex Propontide erumpere conarentur, atque ab ea arce ad promontorium Damalicum tranſuerſus murus cæcus ſub aqua obductus erat, velut quædã moles, ictus ſeptentrionum excipiens nauibus ob rapidum intermedium Boſpori fluxum aſcẽdere nequeuntibus, ventúmq; à puppi expectantibus in eo loco, quẽ Dionyſius tanquam è carceribus inquit emittere traiicientes, tutiorem ſtationem efficiebat. Tamen auaritia nationis dominantis paulò antè dirutus eſt, eiúsque ſaxa tranſlata in priuatas ædificationes: à promontorio Damalico, diſtanti à Chalcedone paulò minus quàm tria miliaria. Littus eſt fere totum importuoſum & præruptum, maréque iuxta littus vadoſum, cautibúsque ſub aqua latentibus confragoſum, vt vix tentans multis locis reperire potuerim applicationem ſcaphæ, littorísq; crepidines, in pluſquam quinquaginta paſſus efferũtur præcipites, vt aſcenſus directus ſit, & præruptus à Damalico promontorio vſque ad vallículam, quæ ſinum efficit, vbi ora humilis, & littus demiſſum, & non præruptum, maréque portuoſum, in quo cernuntur ruinæ molis antiquæ, quæ olim muniebat portum, ſeu potius ſtationem, nunc gradum præſtat ad fontem in littore proximo fluentem perennem, à Dionyſio appellatam Hermagora: quem paulò antè ſubductum vidi in hortos, quos ſupra Heragoram Rex Soleimanus longis muris circumſepſit: aliis eò etiam fontibus opere ſubterraneo deriuatis, vt eorũm redundantia hortis ſuperflua ſit, reſtituẽdus fluxus Heragorę longè copioſior. A fonte Heragora littus eſt ferè ſaxoſum & pręruptum vſque ad planitiem Chalcedonis ſuburbanam, vbi olim erat

ædes Veneris, & poſtea fuit templum diuæ Euphemiæ funditus iam euerſæ ſupra terram, atque adeò ſubſtructiones erutæ, excepto cuniculo ſubterraneo, ex quo etiamnum ſcaturit fons. Propè eſt riuulus, cuius meminiſſe Dionyſium antè vidimus: qui ſi nũc longè minor fluit, id attribuendum fonti conſtructo in eadem planitie iuxta viam Chalcedone tendentem ad vrbem Nicomediam perennem fiſtulam quoquo verſus quatuor digitos patentem implente. Fons autem, quem iam dixi ſcaturire ex antiquo aquæductu diuæ Euphemiæ, diſtat à ſcala Chalcedonenſi mille & centũ paſſus. Qualis autem fuerit ædes diuæ Euphemiæ, in qua celebrata fuit ſynodus Chalcedonenſis, & qualis eius ſitus, Euagrius Scholaſticus amplè ſcribit, quæ ego breuiter attingam, ſacrorum hominũ cœtum habuiſſe concilium in Euphemiæ martyris æde, diſtanti à Boſporo non amplius duobus ſtadiis, ſita in ſuburbano agro Chalcedoniorum Bithynorum molliter accliui, vt ambulãtes in templum non ſentiant, ſe in illud ſubiiſſe, repentéque velut ex ſublimi ſpecula vndique campos ſub aſpectum ſubiectos contemplentur ſupinos & planos herbis, frugibus, arboribus vireſcere, maréq; partim tranquillum violaceo cæruleóq; colore purpureſcens, ad littora adludere, amœnúmque quiddam exhibere, partim murmure ſonans, fluctibus efferatum, lapillos, & conchas, & algas prouoluere. Inde addit Euphemiæ ædẽ vel hoc ipſo ornari, quòd ſita ſit ante oculos Conſtantinopoleos, & quòd conſtet tribus membris magnorum ædificiorum ornatis, amplitudine, & laxitate, & pulchritudine columnarum, & tectis elegãtibus. Sed quid conor

in lu

in lucem edere ſcripta Euagrij,vel hoc ipſo nobilia facta, quòd nobilibus & planè regiis Pariſiorum characteribus iamdudum peruulgata etiã longè vltra Chalcedonem vagentur. Chalcedon, quam Herodotus appellat Chalcedoniam,à Dionyſio quidem conſtituitur paulò ſupra Chalcedonem fluuium. Sed tacet Dionyſius, id quod Arrianus & Menippus loquuntur appellatam ab eodem flumine Chalcedone. Arrianus in ſua hiſtoria Bithynica dicit eam nominatã à filio Saturni nũcupato Chalcedone,à quo primùm fluuius illic fluẽs nominatus eſt Chalcedon:deinde vrbs Dorienſibus illuc coloniam vbi deduxiſſent, nominata eſt eo nomine, quo flumen incertus quidam Hiſtoricus dicit vocatũ à filio Chalcantis vatis. Alij aiunt à Chalcide vrbe Euboæ,quæ illuc Coloniam miſiſſet.His quidem Dionyſius orbis deſcriptor conſentire videtur Chalcedonios appellans Chalcides.Ille verò tradens à filio Chalcantis vatis motus fuiſſe videtur nobilitate oraculorum Chalcedonicorũ. Arrianus narrat,vt alter & viceſimus dies omnium menſium nefaſtus à Chalcedonenſibus inſtitutus eſt, ex eo, quòd cùm illo die alia haudquaquã proſpera paſſi ſint, tum Pharnabazus Perſa eorum pueros exciderit & penitus caſtrarit, & miſerit ad Darium. Idem ait morbum in Chalcedonios ſæuiſſe diuina ira,eoſdémque ſua virilia abſcidiſſe,quòd ſacrificia quædam neglexiſſent. cæcos Chalcedonios oraculum dixit ea de cauſa, quòd Megarenſes huc primùm nauigantes eligere neſciſſent Byzantiorum ſolum vberius. Herodotus ſimiliter ſcribit Megabizum, cùm intellexiſſet decem & ſeptẽ ante annis Chalcedonios, quàm

Byzan

Byzantios vrbem Chalcedonẽ condidiſſe cęcos dixiſſe, quòd præſente meliore loco elegiſſent peiorem. Chalcedonij, inquit Theopõpus, priuſquam rempublicam participaſſent, communicaſſéntque cum populari gubernatione Byzantiorum, omnes quidem in officiis inſtitutíſque rectè viuendi erant. Poſt verò quàm democratiam Byzantiorum guſtauerũt, vitam quotidianam maximè frugalem & temperatam luxu, delitiíſq; corru perunt ac deprauarunt, ſimúlque euaſerunt ſumptuoſi, potandíq; amantes. Viros excellentes procreauit Chalcedonia, è quibus Thraſymachus ſophiſta, qui primus periodum, & colum demonſtrauit, diſcipulus Platonis & Iſocratis, recentes Hiſtorici, qui ante quadringentos annos ſcripſerunt, tradunt ſua ętate Chalcedonios non dare operam literis, ſed Thunnorum piſcationi, artíq; cæterorum piſcium retibus & lineis capiendorum, victúmque manibus quærere, parúmque aut nihil curare literas: at nunc ne piſcari quidem ſciũt, ac potius agros duntaxat colunt, piſcandi adeò ignari, vt Thunnos & Pelamydas ex foro Byzantiorũ emere habeant neceſſe: cùm olim conſtet notiores fuiſſe Pelamydes Chalcedonias, quàm Byzantias. Sic enim, inquit, Varro Paguri Samij, Phrygia Attagena, Grues Melicę, Hedus ex Am bracia, Pelamys Chalcedonia, Murena Tarteſia, Aſelli Peſimuntij, Oſtrea Tarentina, Pectũculus Chius, Elops Rhodius, Scari Cilices. Quòd autem Dionyſius tradit, Chalcedone oraculũ Apollinis fuiſſe non inferius Delphico. Lucianus id confirmat, antiquiſſimum qui aſſerit, cùm Alexandrum ait pſeudomantem ſocietatem iniiſſe cum Byzantio quodã Chronographo ſcelerato,

qui

qui appellaretur Cocconas. Hi cùm inter ſe cogitarent Delphos, Claron, Delum, Branchidas diuites factos ex arte diuinandi, conſtituerunt vaticinationis oraculum excitare, ac primùm conſiderarunt de loco Cocconas, Chalcedonem probabat locum commodum eſſe mercatoribus frequentem. Alexander præferebat vrbẽ Paphlagoniæ nominatam Aboni mœnia, cuius ſententia vicit. Itaque profectis ipſis Chalcedonem, vtile quippiam vrbs viſa eſt habere in Apollinis templo, quod illic antiquiſſimum eſt: tabulas æreas defodiunt, in quibus inſcriptum inciſúmq; erat, vt quàm mox Aſclepius cum ipſo Apolline patre accideret in pontum, vt occuparet Aboni mœnia. Harum tabularũ de induſtria inuentarum fama, ſtatim Bithyniam & pontum peruagata peruenit Aboni mœnia, vrbem vt dixi Paphlagoniæ, eiúsq; incolas ita mouit, vt templum ædificare cœperint, quò Alexander profectus eſt. At Cocconas Chalcedone remanſit duplicia, planéque ambigua oracula quædam conſcribens. Ex Apollinis Chalcedonici tripode manaſſe arbitror oraculum, quod Socrates ſacræ hiſtoriæ conſcriptor tradit, cùm Valentis Imperatoris indignatione muri Chalcedonis euerterentur, in fundamentis inuentam fuiſſe tabulam lapideam, verſus continentem ſubſequentes:

Ἀλλ' ὅτε δὴ νύμφαι ἱερὸν κατ' ἄστυ χορείην
Τερπόμεναι στήσονται ἐϋστεφέας κατ' ἀγυιάς.
Καὶ τεῖχος λουτροῖο πολύστονον ἔσσεται ἄλκαρ.
Δὴ τότε μυρία φῦλα πολυσπερέων ἀνθρώπων.
Ἄγρια μαρμαίροντα κακὴν ἐπιειμένα ἀλκὴν.
Ἴστρου καλλιρόοιο πόρον διαβάντα σὺν αἰχμῇ.

I

Θρηικίους δ' ἐπιβαίνοντα σὺν ἐλπίσι μαινομένῃσιν
αὐτοῦ μὲν βοιῶβιο τέλος καὶ πότμον ἐπίσπῃ.

Huius oraculi declarationem afferam, cùm tractabō decimam regionem Cōſtantinopoleos. Sed vt planiùs perſpiciatur Dionyſij Chalcedonica deſcriptio, & quales ſint hodie portus, quos idem Dionyſius antea dixit Chalcedonem vtrinque habere: atq; vt internoſcatur, vter horum poſtea appellatus fuerit Eutropij portus, ſubiiciam nonnulla. Chalcedonia vſque ad hanc ætatem ſuum nomen retinet, olim magna & pręclara vrbs, nunc exiguus vicus: hæc enim iterum, & ſæpius vaſtata, primò à Perſis, iterum à Valente Imperatore muris ſpoliata, deinde à Gotthis euerſa, quā poſt Cornelius auitus aliqua ex parte reſtituit: poſtea à Saracenis, poſtremò à Turcis funditus deleta, vt duntaxat perparuus vicus ſuperſit, nulla extant mœnium veſtigia ſupra terram, neque ſub terra, niſi raris locis fundamēta alta ingentibus ſaxis quadratis conſtructa, quæ penitus effodi nuper vidi in ædificationem ſubſtructionum, quas Rex Soleimanus molitur in tertio Conſtātinopoleos mōte. Portuum aliquot ruinæ cernuntur, atque nonnulla ſcoria metallorum in ea regionis parte vbi moneta excudebatur, tum extat aquæductuum ſubterraneum opus lateritium, quo per vrbem aqua ducebatur, ſicq; portui accommodabatur, vt ſupra molem lōgè excurreret ad vſum nauigantium. Chalcedon ſita erat in promontorio peninſulam efficiente, ad medium intumeſcēte, ex tribus partibus leniter accliui, ex quarta parte paulo accliuiore, & depreſſiore in vallem, per quam fluuius Chalcedon delabitur in Propontidē. Promontorij pars

Solis

Solis occaſum conſpiciens cingitur Boſporo, pars verò vergens ad Meridiem, ortúmque hybernum, clauditur Propontide: at ad Orientem æſtiuum ſpectans, eminet in vallem, per quam Chalcedon riuus quidam paruus, ſed ripis altis coërcitus profundus delabitur & ſalſus in longitudinem amplius mille paſſuum vſq; ad pontem lapideum tranſmittentem Chryſopoli viatores Nicomediam. Ab eo ponte vſque ad Boſporum Iſthmus patet in latitudinem circiter octo ſtadiorum. Hic fluuiolus etſi exiguus, vt iam nomine careat, accolæq; duntaxat appellent Potamion, prorſus ignorantes, olim nominatum fuiſſe Chalcedonem: tamen omniũ ferè ſcriptorum teſtimoniis nomen dedit vrbi Chalcedoni: cuius etiam Xenophon meminit libro primo Hellinicorum, cùm Alcibiadem quidem ait vniuerſo exercitu Chalcedonem à mari ad mare cinxiſſe, & partem, quæ pertinebat ad flumen, muro ligneo ſepſiſſe. Pharnabazum verò, cùm is propter fluminis anguſtias, ac munitionum propinquitatem in vrbẽ ingredi ad ferendum Chalcedoniis auxilium non poſſet, in Heraclium Chalcedoniorum diſceſſiſſe. Littus, quod pluſquàm ex dimidia parte circuit promontorium, in quo iam dixi ſitam Chalcedonem, excepta parte, quæ plana eſt, vbi portus eſt, & vicus Chalcedon, abrumpitur in præcipitẽ procliuitatem, vt ferè erectum ſit in altitudinem amplius vigintiquinque paſſuum, non modò in terra ſaxeis crepidinibus inuium: ſed etiam in mari cautibus malè tutum nauigiis, niſi vbi portus fuerunt. Si ab extremo mucrone, ſeu angulo promontorij Chalcedonici dirigas lineam ad medium promontorij dorſum, in quo ſita eſt

Conſtantinopolis, perſpicies lineam dirigi ab ortu hyemali ad occaſum ſolſtitialem, & diuidere Boſporum à Propontide, & ſecare Hippodromũ, & tendere ad ædes Paiaſiti Regis poſitas in iugo tertij collis, inde procedere ad ædes Mamethi Regis ſitas in quarto colle, totúmq; dorſum promontorij ſecare à fronte ad muros, partem vrbis circuitu maris carentẽ claudentes. Si verò ex eodem extremo mucrone promõtorij Chalcedonici lineam duceres ad angulum ſcutaricum, videres eam progredi à Meridie ad Septentrionẽ, relicto flexu molliter curuato, vbi eſt portus Chalcedonis, & littus humile, & planũ, nunc portus obrutus, & moles quotidie exportãtur: atq; vbi olim portus magnis nauibus patebat, nũc alicubi non patet ſcaphis, ob ſyrtes & breuia. Iuxta Iſthmum exiſtit colliculus à ſeptentrionibus ſitus inter Iſthmum & planitiem, in qua dixi ædem fuiſſe diuæ Euphemiæ, humilis quidem ille, ſed cõmemoratus ab Appiano, quem Mithridates, cùm obſideret prætorẽ Cottam intra Chalcedonẽ clauſum, vterque exercitus occupare conabatur. Chalcedonem habuiſſe portũ cathena clauſum, capientem amplius ſexaginta naues patet ex Appiano: is enim ait claſſem Mithridatis in portũ Chalcedoniorum vi irrupiſſe, catenáſq;, quibus oſtium portus, claudebatur, rupiſſe, & quatuor naues exuſſiſſe, ſexagintáque ex portu captas ſecum abduxiſſe.

De portu Europij, & Heræo promontorio: & de antiquis regijs ædibus appellatis Heræis. CAP. XI.

LATVS promontorij Chalcedonici vergẽs partim ad Meridiem, partim ad ortum hybernũ, efficit ſinum vulgò appellatum Calamotum, intus

intus recedentẽ plus minúsve octo ſtadia. In hoc medio latere videntur veſtigia antiquæ molis portus, quẽ Epiſcopus Chalcedonẽſis mihi perſuadere conabatur fuiſſe olim appellatum portũ Hirenæ, corruptè quaſi ἡραίου: mihi potiùs à Regina Hirene. Nam portus τοῦ ἡραίου eſt in contrario promõtorio, potiúsq; appellatus ille olim fuit portus Eutropij, cuius meminit Zonaras. Ad eãdẽ, inquit, Mauritij Regis mouetur Phocas, & in Eutropij portu primum eius quatuor filios interficit, nihil aliud tum dicentis, quàm hoc ipſum: Iuſtus es domine, & iuſtum iudicium tuum: denique ipſum Mauritiũ tollunt. Idem alio loco dicit, Chalcedone eſſe portũ Eutropij, ſed non declarat, an in Boſporo, an in Propõtide. Nam ex antedictis Dionyſij ſcimus Chalcedonem vtrinque habuiſſe portus. Verùm ex Procopio aſſequi poſſumus, fuiſſe non longè ab Heræo, cùm ait Iuſtinianũ portum alium conſtruxiſſe in vlteriore continente in locis Eutropij nominatis, non procul remotis ab Heræo. At vbi fuerit portus Eutropij, planè ſcire nequimus, niſi ſciamus, vbi fuerit Heræum. Itaque id paulò altiùs inueſtigandum eſt. Demoſthenes in libris, quos ſcripſit de rebus Bithynicis, ſic ait:

Ἔστι προπάροιθε κλυτῆς χαλκηδόνος
ἄκρα ἡραία τρηχεῖα πολυσπιλάς. ἔνδοθεν
δ' αὐτοῦ λαίναιον περὶ τεῖχος ἰὼν κοιλαίνεται
εἴσω κόλπος ἅλος· φαίνεσκεν ἰδὼν βαθυδίνεαν
ταύτῃ ἐμμεμύκει· ἰαμμενὴ δὲ καὶ οὐ βαθέας
ἔστι θαλάσσης, ἔνθα τε νῆας ἄγον οἰόμενοι σκέπος
εἶναι αὐτοφυοῦς ὅρμοιο· κακοῦ δ' ἐνέκυρσαν
ἐδίμω.--

Ex quibus aſſequimur Heræum promontoriũ eſſe contra Chalcedonem, habẽs multas cautes concauas circa mare; quod intus recedens ſinum efficit, quem intuens putat profundũ eſſe, cùm reuera ſit prorſus fruticoſus, & herboſus, & minime profundus: nam eò, qui naues adduxerunt, putantes protectionem naturalis portus, in præſens inciderunt periculum. Ex his Demoſthenis verſibus percipimus ἡραῖον eſſe promontoriũ, quod hodie vocant acram Ioannis Calamoti, & ſinum, quẽ Demoſthenes deſcribit eſſe illũ, quem ab Occidente claudit promontorium, in quo fuit Chalcedon: & promontorium Ioannis Calamoti cingit ab Oriente, cuius oſtium patet in latitudinem octo circiter ſtadiorum. Totus verò eiuſdem ambitus cõplectitur plus minus quinque miliaria, cannarum ſyluis, herbíſque frequens eius ora cernitur: vnde nomen templum proximũ diui Ioannis Chryſoſtomi Calamoti inuenit. Hic ſinus olim duos portus molibus munitos habuit, vnum olim nominatum Eutropij, nunc Hirenæ, ſitum in littore ſinus occiduo iuxta Chalcedonẽ: alterum nominatum Heræum poſitum contrario in littore ad Orientem pertinente. Hos ambos portus fuiſſe in ſinu Ioãnis Calamoti ex Procopio percipimus, cùm ait, ædes regias Iuſtinianum conſtruxiſſe in Heræo, quod Iuſtiniani temporibus Hierion, ſiue Hieriam appellarent, ibidémque portum molibus ſepſiſſe littus, quæ antea vtrinque ventis, & vndarum incurſibus expoſitum tutum à ventis effeciſſe innumerabilibus & maximis arcis ſaxorum plenis in vadum aliis ſupra alios vſque iniectis, quoad vtrinq; brachia exaggerata ſupra aquam extiterunt, extrinſe-

cúſque circa moles ſaxis rudibus & duris proiectis ad excipiendos impetus fluctuum,& ventorum hyemaliũ portum quietum perfeciſſe, vnúmq; in portum aditum nauibus reliquiſſe. Addit Procopius,vt iuxta portũ Iuſtinianus ædes ſacras condiderit,& porticus,& vias,balnea publica,& alia ferè omnia ædificarit,nihilo inferiora regiis ædibus vrbis: deinde adiungit portum alium conſtruxiſſe in contrario continente, in locis Eutropij nominatis,non longè remotis ab Heræo. Ex quibus patet portum Eutropij eſſe Chalcedonis portum ſpectantem ad Solis ortum, portúmque Heræum illum, quem nunc vocant molem Ioannis Calamoti.Horum amborum portuum vſq; ad hanc diem molium & brachiorum veſtigia extãt magna quidem ex parte diruta, ſed quæ nonnullam ſtationem nauibus accommodent:reliquorum verò ædificiorũ veſtigia funditus deleta ſunt, exceptis parietibus ædis ſacræ,& ciſterna maxima, vndique lateritiis parietibus cincta, ſed ſpoliata tecto teſtudinato,& columnis teſtudinem ſuſtinẽtibus, de qua Georgius Cedrinus ita ſcribit: Macedonius Rex palatia in Heręis exornauit,& ciſternam expurgauit,quam Heraclius terra obruerat, in hortúmque redegerat oleribus cõſitam. Idem paulò infrà ait:Rex Heraclius vbi ſui diei natalis rationem à Stephano Philoſopho didiciſſet,prædicente Heraclium ex aqua interiturum,cùm alias ciſternas obruit,tum illam ſitam in Heræis, quam Macedonius perpurgauit, regiáſque ædes in antiquam formam reſtituit,& pro horto in ciſterna conſito Nymphæum aqua lucida abundans induxit. Quàm autem multorum ſcriptis celebretur palatium Heræũ, è multis non

tis nonnullos,qui mihi iam veniunt in mentem,afferã. Sozomenus ſcribit Theodoſium Regem mandaſſe Demophilo præfecto Arrianis Cõſtantinopolitanis, vt curaret ſtatuta in concilio Nicęno ſeruare,& populum in vnum cõſenſum reducere, aut ab ædibus ſacris cedere. Demophilus aduocauit concionem populi, atq; Regis ſententiam declarauit,& abſtinens ab ædibus vrbis concionem indixit in ſuburbana Hieria nuncupata. Quoniam, inquit, lex præcipit, ſi vos perſequuti fuerint ex vna vrbe,fugite in aliã. Alij Hiſtorici tradunt Conſtantinum Iconomachum contra imaginum cultum concilium iniquum triginta octo Epiſcoporũ habuiſſe in palatio Hieriæ, prætereo cæteros, vnam duntaxat inſcriptionem ſubiungã, quæ erat inciſa in aditu Hieriæ,

τῶν ἰσσινικῶς ἀγακλέα δέμας τὸ χῶρον
ὕδατι, καὶ γαίῃ καλὸν ὑπερμαχέας
κοίρανοι ὑμετέρην ἀρετὴν καρπὸς τε καὶ ἔργα
ἀνδήσει χρόνος αἰὲν ἕως πόλος ἀστέρας ἕλκει.

Iam vt planiùs intelligatur ſitus promontorij Heræi,& an idem,quod aliqui exiſtimarunt Heręum,& Eurion, & Yris deſcribam oram maritimam, ab acra Ioannis Calamoti vſque ad aliquem finem. Promontorium Calamoticum circuitu complectitur ampliùs octo ſtadia, eius ceruix efficiens Iſthmum non excedit latitudinem ducentorum paſſuũ,vrnæ ſimilitudinem gerit,ſeu ollæ. Nam vt olla eſt collo anguſto,ita illud ceruicem habet anguſtam, deinde dilatatur, intumeſcitq; in ambitum circiter octo ſtadiorum: ſed ita, vt vndique ſit crepidinibus præruptis & ſaxoſis, præterquàm à ceruice, quæ ita plana eſt, vt ex vtroque littore aſpicientes mutuo

aſpectu

aſpectu fruantur. Forſan ita Heræum promontoriũ appellatum eſt ἴυρον ab olla defoſſa. Sic enim Stephanus ait, promontorium Heræum, contra Chalcedonem ſitum, quod alij ἴυρον, ſiue ἴυραιον appellarunt, hi qui aiunt ibi cytras, hoc eſt, ollas defoſſas inueniſſe, & oſſa: verùm aliam eſſe acram Heræam, aliam ἴυρον, ſiue Yrim, patet ex Artemidoro: is enim ſcribit ab Acrito promontorio nauiganti centum decem ſtadia ſitum eſſe promontorium Yrim, ſiue Euron nuncupatũ, cui obiecta eſt Inſula Pityodes, & alia Inſula nomine Chalcites, quæ vt explicatiùs perſpiciantur, deſcribã ſubſequens littus. Poſt promontorium Heræum pergenti ad ſinum Nicomediæ ſuccedit aliud promontorium, quod vulgus vocat Zàritrion, neſcio, an quaſi χυτρίδιον. nam accolæ in hunc diem iactitant inueniſſe ollam auro plenã in huius loci vicinia: ex Inſula Pityode nauigaui recta via in Continentem ad Villam ſitam in ora maritima, quam Greci vocant Obriam, ſiue Abriã. Turci appellant eam Maltepet, ſitã ad radices extremas promontorij poſiti cõtra Chalcitim. Vide, an hoc ſit Euron, ſiue Yris promontoriũ, an illud quod iam dixi appellari Zarritrion. Verùm vt meliùs intelligatur ſitus Chalcedonis, & vbi fuerit ἥραιον, paulò extra Boſporum vagabor, ſed in conſpectu Chalcedonis & Byzãtij, qđ paulò poſt deſcripturꝰ ſum.

De Inſulis ſuburbanis Byzãtij & Chalcedonis, & primùm de Inſula Prota, & de Oxia & Platy. CAP. XII.

ARTEMIDORVS in vndecimo libro Geographiæ ait ab Acritico promontorio præternauigãti Euron ſtadia centum & decem: promõtorium ſitum eſt, appellatum Hyris,

K

& Inſula huic obiicitur Pityodes, & altera Inſula nominata Chalcitis: alia Prota dicta, à qua ad vrbem Chalcedonem ſtadia quadraginta. Protam appellatam exiſtimo, quod prima occurrat venientibus Byzãtio & Chalcedone, à Græcis vſq; ad hanc diem nominatur πρώτη: diſtat ab vrbe Byzantio paulò amplius ſexaginta ſtadia, eius longitudo à Septentrionibus procedit ad Meridiem: iuxta eius littus vergens ad Orientem vicus eſt ſub ſe habens portum ſubiectum, ſupra vicum duæ ciſternæ rotundæ, quarũ maior laxatur in amplitudinem magni hemiſphærij. Thermarum magnarum Byzantiarum Inſula duobus verticibus prominet, altero vergente ad ſeptentriones, altero ad cardinem meridianũ. Dicitur circuitu complecti circiter tria miliaria, à Meridie habet Inſulam Antigonon, à qua abeſt octo circiter ſtadia inter Meridiem & occaſum brumalem, intuetur duas Inſulas, quarum altera Platys, altera Oxia appellatur, in acutum verticẽ faſtigiata, vndique præceps & prærupta: altitudine ad perpendiculũ dimenſa, ſuperat omnes colles Byzantij. Ex aliquibus partibus aſcenſus in ipſam non patet ob directos cliuos, multa etiam nunc veſtigia retinet ciſternarũ, aliorúmq; ædificiorum. Aiunt ibi regiam arcem, & velut ſeceſſum caprenſem aliquorum regum extitiſſe, quod à rei veritate omnino alienum non videtur, propterea quia naturali munitione tuta videtur. Habet portũ ſubiectũ Orięti, cuius moles diſtractæ cernũtur, lauro abũdat, & multis generibus florũ, ſed nuſquam circa Byzantiũ tanta cibi bonitate Oſtreæ capiũtur, quàm circũ hanc Inſulã. Ab hac non longè eſt Platys Inſula, humilis & ferè plana.

De Inſu

De Inſula Antigono, & de Inſula Pityode.

CAPVT. XIII.

QVAM Græci noſtræ ætatis appellant Antigonon, Zonaras ait olim vocatã Panormũ, Inſulam nunc Antigoni nominari. Plinius inter Inſulas Proponticas numerat Antiochiam, vide num aliquis Codex Plinij antiquus habeat Antigoniã. Inſula ab Aquilone efficit littus excelſum & præruptum, eius quædam pars intuens Meridiẽ eminet rupibus abruptis, vſque ad ſummũ fermè verticem. Ab occaſu ſunt littora rupibus prçruptis aſpera, ſed longè demiſſiora: in omnes partes exiſtit decliuis, vndique eius aſcenſus eſt ſtadiorũ circiter quatuor: in multo excelſiorem altitudinem effertur quàm Prota, in ſummo vertice ædes ſacra etiamnum extat, & iuxta ædẽ ciſterna Signino opere munita, concamerata lateritio tecto. Sunt ibidem etiam putei iugis aquæ. Ab Oriente habet vicum in littore ſitum, circa vicum ſunt aliquot vineæ: reliquæ partes ſunt tectæ eryca, arbuto, rore marino, ilice, ladano. Tota Inſula lapidoſa ſcatet minutis lapillis. Contra vicum eſt Inſula exigua, cuius circuitus non excedit quatuor ſtadia, altitudo non ſuperat quinquaginta paſſus (intellige quos cõficere ſoleo in ambulando, vt intelligi oportet in omnibus paſſibus antè iam à me commemoratis) quæ vulgò appellatur Pitys, hæc Pityodes dicitur ab Artemidoro, quam tradit ſitã contra Continẽtis oram nuncupatam ἰυεῳ. Equidem cùm Artemidorus ordinatim ponat Pityodẽ, & Chalcitim, & Protam, exiſtimo Pityodem Artemidorũ intelligere, eſſe aut Antigoniam, aut eam, quam iam Græci appel-

lant Inſulam principē:nam cur cōmemoraret tam exiguam Inſulam,& proximam magnam præteriret?

De Chalcitide Inſula. CAP. XIIII.

CHALCITIS Inſula à Græcis noſtræ ætatis nominatur Chalcis, diſtat ab Antigonia quatuor ſtadia. Menippus in periplo Bithyniæ Chalcitidem Inſulam conſtituit contra Chalcedonem, eámque dicit habere æris metalla,Chalcitidem eandem eſſe,quam Stephanus appellat Demoneſum: aſſequor,ex eo,quòd dicit Demoneſum Inſulā ſitam circa Chalcedonem, habere Cyani metalla, & Chryſocollā, & aurum precioſum, & coronariū, quod oculis ægrotantibus medicinam afferat. Nulla alia Inſula circa Chalcedonem metalla habet, niſi Chalcitis. Ariſtoteles ſimiliter ſcribit: Demoneſus,inquit,Inſula Chalcedoniorum (ſic enim legendum eſt,non vt habet Codex editus χαρκηδονίων) à Demoneſo homine appellatam eſſe,haberéque Cyani metalla,& Chryſocollam, & aurum eximium in ea inueniri. Quòd ſit oculis remedium, atque æs, quod Ariſtoteles appellat χαλκὸν κολυμβητὴν: ex eo opinor,quòd vt ipſe addit,ex mari profundo duos paſſus vrinatores illud extrahant, ex quo factā idem adiūgit ſtatuam in vrbe Sicyone ſtatutam in antiquo templo Apollinis. Ex antedictis liquet, quàm erret Plinius,qui dum enumerat Inſulas Propōtidis,dicit Demoneſum Inſulam ſitam eſſe ante Nicomediā,cùm nulla Inſula exiſtat in ſinu Nicomediæ olim appellato Aſtuceno. Verùm vt clariùs perſpiciatur Demoneſus eadem Inſula eſſe,quæ Chalcitis,vt nunc ſunt,oſtēdam

vestigia

veſtigia metallorum,& ſitum Inſulæ,quæ tribus verticibus,ſeu collibus intumeſcit: vnus vergit ad Aquilonem,alter ad Occaſum,tertius ad Orientem. Inſulæ latus meridianum eſt præceps, & abruptum, in rupes excepto ſinu,admittēte receſſum maris portuoſum, quoquo verſus patentem paulò plus ſtadio,tutum ab omni vento, excipio Auſtrū. Circa hunc ſinum exiſtunt aggeres ſcrobium,pleni ruderibus cæruleis, reiectis ex effoſſione æris,& Chryſocollæ, & cærulei: atq; inter ipſa rudera collegi eximium cæruleum,& abſolutam Chryſocollam. Quòd ſi vadum maris ibi effoderetur,ſine dubitatione inueniretur aurum illud ab Ariſtotele laudatum. Aggeres ſcrobiū ſunt in radicibus vallis ſupra ſinum iam dictum eminētis, & ſecantis Inſulam à mari meridiano ad mare ſeptētrionale, cuius quidem vallis in parte media elata in iugum Inſulæ eſt domiciliū ſolitariorum ſodalium Græcanicæ religionis, vbi Nymphæa magna ſignino opere elaborata, plena iugi aqua manante,ex vertice pertinente ad Orientem. Littus intuens Solis ortum habet vicum nuncupatum à nomine Inſulæ,ſub vico ſtatio nauigiorum.

De Inſula Principis. CAP. XV.

INSVLA Principis diſtans à Chalcite circiter quinque ſtadia,nominata eſt à frequenti habitatione filiarum principū,virginitatem ſolitariam profitentium. Georgius Cedrinus ait Iuſtinum nepotem Iuſtiniani ædificaſſe ſolitariam vitam agentium domicilium nominatū Principis ſuburbanū Conſtantinopoleos. Zonaras ſcribit Nicepho-

rum Hirenem exulem eieciſſe in Inſulam Principis appellatam, in qua monaſterium ipſa ædificauerat, vnde fortaſſe Inſula appellata fuit Principis. Longè dimidio maior exiſtit, quàm Chalcitis, omneis antedictas Inſulas altitudine ſuperat aut æquat. Ab Oriente æſtiuo vicum habet nominatum Principis, ſitum in planitie littorea. In eius littore vergenti ad ortum æquinoctialem ſpectantur fundamēta ſumptuoſa antiqui monaſterij, vbi amplius quingentæ ſolitariæ fœminæ viuere ſolebant. Contra monaſterium ſita eſt Inſula exigua, paruo interuallo diſtans, nominata Anterouitos. Inde in eodem littore ſequitur vicus nominatus Carya, ſupra vicum modicè eminet iugum contractum in vallem, cinctam duobus verticibus, quæ ſecat mediam Inſulam ab ortu ad occaſum: Inſulæ littus intuens Meridiem, rupibus circumuallatur, littus verò ſpectans ad Solis occaſum, minoribus rupibus cingitur: denique Inſulæ circuitu nō excedit ſexaginta ſtadia. Habet à Meridie vicinam Inſulam, quam vocāt Andron: ab oriente æquinoctiali habet alteram Inſulam nominatam diui Andreæ, diſtātem plus minus decem miliaria, vndique excelſis rupibus & præruptis munitā, excepto latere conſpicienti Solis ortum, vbi domicilium ſodalium ſectæ ſolitariæ. Diuiditur hæc Inſula à Continenti mari lato quatuor ſtadia. Paulò vltra hanc Inſulam pergenti ad ſinum Aſtacenum eminet promontorium, quod vſque ad hanc ætatem appellatur Acrita, vt vocatur à Ptolemæo, quod Menippus dicit diſtare ab vrbe Chalcedone ſtadia ſexaginta. Omnes antedictæ Inſulæ abruptæ à Continente videntur, quarum quatuor nimirū Prota,

Antig

Antigonos,Chalcitis, & Princeps faciunt ſinum ſuo la
tere vergente ad Aquilonem, vt Prota, & Princeps ſint
ſinus cornua. Antigonos & Chalcitis efficiũt intimum
ſinus receſſum. Cùm aſpicis ex Protæ latere, vergente
ad Solis ortum, aduertis ſinum factum ex quatuor In-
ſulis, nec vides Euripos intercedentes inter Inſulas, vt
rei ignarus quatuor Inſulas, vnam eandémq; Inſulam
exiſtimaret quatuor collibus intumeſcentẽ, primúmq;
collem numeraret Protam, ſecũdum Antigoniam,ter-
tium Chalcitim,quartum Principem. Euripus ſeparans
Inſulas à Continenti, patet in latitudinem paulo am-
plius ſexaginta ſtadiorum. Hæc adiungere volui de In-
ſulis ſuburbanis Byzantij,velut præparationem ad cla-
riùs percipiendum ſitum Byzãtij, quem eueſtigio ſub-
iungere cogito: reliquas Propontidis Inſulas longè ab
vrbe remotiores, vt Proconneſum, Ophiuſam, Acan-
thum, Phœben, Scopelon, Porphyrionem, Halonem,
Delphaciam, Polydoram, Elæam, & duas Rho-
diuſſas: & contra fauces Rhyndaci Besby-
con,cuius meminit Dioſcorides,reii-
cio in meum periplum Pro-
pontidis & Hel-
leſponti.

FINIS.